



11

2-D

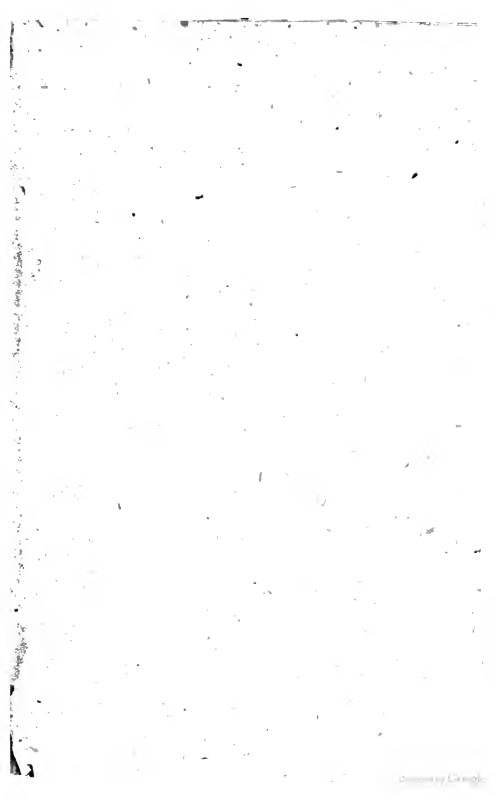
13

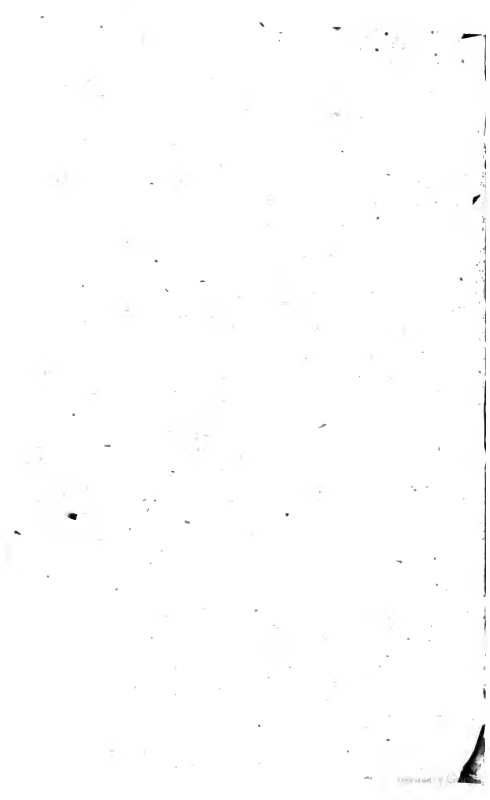


11-2-D 13

~~8 11-2-D 24~~







DISPUTATIONES
HISTORICÆ
VIGINTI.



STIKOITATUTSIC

HAQLOTEIN

.ITMIBIV

DISPUTATIONES
HISTORICÆ
 AD VITAS
 PONTIFICUM
 ROMANORUM
 AB ANTONIO SANDINO

Conscriptæ, ejusque postumis
 retractatæ atque auctæ

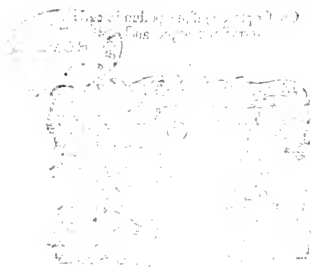


FERRARIÆ. MDCCLXXI.

Impensis Jo: Manfrè.

SUPERIORUM PERMISSU.

THE
NATIONAL
MUSEUM
OF
NATURAL HISTORY
OF THE
UNITED STATES
OF AMERICA



THE
NATIONAL
MUSEUM
OF
NATURAL HISTORY
OF THE
UNITED STATES
OF AMERICA

SANCTI VERONESIO

*Patricio Veneto , Abbati Commendatario
Monasterii S. Andreae de Carmignano ,
Canonico Patavino , Cimeliarcha ,
& Vicario Generali*



ANTONIUS SANDINUS.

F.



istoriam Apostolorum,
& Pontificum Roma-
norum Illustrissimo ac
Reverendis. Episco-
po nostro Joanni Mi-
notto-Ottobono dicatam, ejusque
nomine ornatam haud ita pri-
dem emisi. Emitto nunc Disputa-
tiones nonnullas Pontificali Hi-
storiæ illustrandæ inservientes, quas

a

3

cui-

0124MOVER
cuinam potius commendem ,
quam Tibi , qui ejusdem Am-
plissimi Præfuli tanta cum laude
vicem & locum suppleas , plane
non video. Id tanto libentius fa-
cio , quod duos eodem tempore
Patronos libello adscisco , cum mi-
hi ad præsidium appellare Vica-
rium non possim , quin tacito sal-
tem sensu Episcopum ipsum ap-
pellem. Continet autem libellus
tractatos quidem ab aliis locos : sed
utile est , ait Augustinus , *libros plures*
a pluribus fieri diverso stylo , *etiam de*
questionibus eisdem , *ut ad plurimos res i-*
pse perveniat , *ad alios sic* , *ad alios au-*
tem sic . (1) Quod legens ego sumpsi
animos , & de iis , quæ sunt et-
iam ab aliis disputata , conatus
sum novo quodam modo dispu-
tationem instituere , ac identidem
verbis ipsis Auctorum gravissimo-
rum

(1) Lib. I. De Trinitate - cap. 3. §. 5. pag.
752. tom. 8.

rum ut tarditatem ingenii, lectionis diligentia compensarem. (2) Num id, quod erat in animo, præstiterim, Tu judicabis, Vir Sapientissime, qui verissimum rerum hujusmodi judicium habes. Conatum si probaveris, non dubito, quin probaturi sint omnes, qui recte sapiunt. Nota enim omnibus recte sapientibus doctrina, prudentia, sapientia tua, cognita illi in primis atque perspecta, qui Te Vicarium habere voluit diligentiae suæ. Quam sane præstas integritate tanta, tantaque attentione animi, vigilantia, gravitate, & constantia, ut omnibus pateat sapientia ejus, qui Tibi munus imposuit, Teque in partem atque consortium laboris assumpsit. Tanti Præsulis vices gerens in administranda Dioecesi longe lateque porrecta, geres etiam in hoc libello

a 4 hu-

(2) S. Hieronymus Epist. 84. alias 65. §. 3.

humaniter excipiendo: & qua ille benignitate Apostolicam, & Pontificiam Historiam suscepit, eadem Tu istas disputatiunculas amplecteris. Excipe igitur benigne libellum Tuo nomini inscriptum, & fove patrocinio, quo fretus publicam lucem alacriter aspiciat atque sustineat. Vale.



AD

AD LECTOREM.



Uæ superioribus annis mihi elapsæ sunt Dissertationes duodecim, ex Ecclesiastica Historia depromptæ, easdem nunc retractatiores ac pæne resectas, aliisque ejusdem generis disputationibus cumulas emitto. Spectant enim ad Vitas Pontificum Romanorum, quas ex antiquis monumentis descripsi, illustrandas. Ut autem in Vitis exponendis; sic in istis Disputationibus concinnandis utor sæpe verbis Scriptorum veterum ac novorum. Verba namque desumpta ex antiquis Patribus, ac viris probatissimis, qui sunt paullulum tempore nostro superiores, & sanctiorem faciunt sermonem, & credibiliorem, lucemque afferunt iis, quæ Scriptores diversis opinionibus pertinaciter tuendis involverunt. De hisce autem Disputationibus eo mihi ordine explicandum censui, quo easdem tetigi, dum Pontificum Vitas perstringerem. Non profero ignota indictaque primus, imo nonnulla ab aliis fusius dispu-

tata in medium voco , eo tamen modo
ac ratione , ut dicam nove , etsi non
dicam nova . (1) Quamquam illud
profecto erit omnino novum , quod ab e-
ruditissimis Viris interdum dissentiens , eo-
rum nonnullos sua doctrina suisque verbis
plerumque refello , ex quo appareat , eos-
dem sibi non satis constare , & Criticæ
regulas ad commodum & arbitrium sequi .
Quare si ab iis , qui nihil nisi plane no-
vum & inauditum probare solent , lau-
dem mihi sperare non licet , nullam certe
me apud illos vituperationem subiturum
esse confido . Quippe res ardua vetustis
novitatem dare . Itaque etiam non asse-
cutis voluisse , abunde pulcrum atque
magnificum est . (2) Ego quidem co-
natus sum novi aliquid ex vetustis effi-
cere . Quantum consecutus fuerim , malo
eos , qui patienter legent , judicare , cu-
ræ apud eosdem ac laboris testimonium
meruisse contentus . Accede igitur libens ,
nec tantulum libellum contemne , in quo ,
ut spero , nihil desiderabis eorum , quæ
magnis voluminibus continentur . Vale .

(1) Lirinenfis in Commonitorio , extremo cap. 27.

(2) Plinius in Præfatione Historiæ Naturalis .

PRÆCIPUI AUCTORES

Qui Symbolam contulerunt.

A

- A** Bulpharagius *Georgius*. Historia Orientalis, five Dynastiarum interprete Pocockio. *Oxonie* 1663. in 4.
Alemannus *Nicolaus*. De Lateranensibus Parietinis. *Exst.* in Thesauro Antiquitatum & Historiarum *Italice* tom. 8. part. 4.
Alexander *Natalis*. Historia Ecclesiastica. *Parisiis* 1714. in fol.
Ambrosius *S.* Opera studio Monachorum *S. Mauri*. *Parisiis* 1686. in fol.
Anastasius Bibliothecarius. Vitæ Romanorum Pontificum cum notis variorum. *Romæ* 1718. 1728. in fol.
Anselmus Cantuariensis *S.* Opera studio Gabrielis Gerberoni. *Lotetie* 1721. in fol.
Aquinas *Thomas S.* Summa Theologica notis historicis & dogmaticis illustrata per Joannem Nicolai. *Lugduni* 1686. in fol.
 -- Opera omnia. *Romæ* 1570. in fol.
Arriobius. Adversus Gentes. *Lugd. Bat.* 1651. in 4.
Arhanasius *S.* Opera GL. studio Monachorum. *Parisiis* 1693. in fol.
Augustinus Aurelius *S.* Opera studio Monachorum *S. Mauri*. *Parisiis* 1679. in fol.

B

- B**aluzius *Stephanus*. Collectio nova Conciliorum. *Parisiis* 1707. in fol.
Baronius *Cæsar*. Annales Ecclesiastici. *Colonia* 1609. in fol.
 -- Martyrologium Romanum illustratum. *Romæ* 1586. in fol.
Basnagius *Samuel*. Annales Politico-Ecclesiastici. *Roterodami* 1706. in fol.
Beda Venerabilis. Opera. *Colonia* 1683. in fol.
Bellarminus *Robertus*. Opera. *Venetis* 1721. in fol.
Bibliotheca Maxima veterum Patrum, & antiquorum Scriptorum Ecclesiasticorum. *Lugduni* 1677. in fol.
Bollandus *Joannes*. Acta Sanctorum. *Antuerpiæ* 1643. in fol.
 Et *Venetis* 1734. in fol.

Bo-

Bona *Joan. Cardinalis*. Opera omnia. *Antuerpia* 1692. in fol.
Bzovius *Abrahamus*. Continuatio Annalium Baronii. *Colonia* 1616. in fol.

C

Cabassutius *Joannes*. Notitia Conciliorum. *Lugduni* 1670. in 8.

Calmet *Augustin*. Commentaire sur les livres de l'Ancien & du Nouveau Testament. *A Paris* 1724. fol.

Canisius *Henricus*. Thesaurus monumentorum Ecclesiasticorum, & Historicorum, sive Lectiones antiquæ auctæ a Jac. Balnage. *Amstel.* 1725. in fol.

Cedrenus *Georgius*. Compendium Historiarum GL. *Venetiis* 1729. in fol.

Chronicon Paschale, seu Alexandrinum GL. studio Caroli du Fresne. *Venetiis* 1729. in fol.

Chrysostomus *Joannes S.* Opera GL. studio Bernardi de Montfaucon. *Parisiis* 1718. in fol.

Ciampinus *Joannes*. De perpetuo Azymorum usu in Ecclesia Latina. *Romæ* 1688. in 4.

Clemens Alexandrinus. Opera GL. studio Federici Sylburgii. *Colonia* 1688. in fol.

Cointe *Carolus le*. Annales Ecclesiastici Francorum. *Parisiis* 1666. in fol.

Cotelerius *Joan. Baptista*. SS. Patrum, qui temporibus Apostolicis floruerunt, opera illustrata. *Amsteladami* 1724. in fol.

Cyprianus *Cæcilius S.* Opera recognita & illustrata a Baluzio & Monacho S. Mauri. *Venetiis* 1728. in fol.

-- Recognita & illustrata a Joanne Fello; accedunt Annales Cyprianici Pearsonii, & Dissertationes Cyprianicæ Doddvelli. *Amstel.* 1700. in fol.

D

Dacherius *Lucas*. Spicilegium veterum Scriptorum. *Parisiis* 1723. in fol.

Damascenus *Joannes S.* Opera GL. studio Michaelis Lequien. *Parisiis* 1712. in fol.

-- Et interprete Jacobo Billio. *Ibid.* 1577. in fol.

Doddvellus *Henricus*. Dissertationes Cyprianicæ præpositæ S. Cypriano Joannis Felli.

Ducangius *Carolus*. Glossarium ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis. Editio nova studio Monachorum S. Mauri. *Parisiis* 1733. in fol.

Du-

Duchefnius *Andreas*. *Historiæ Francorum Scriptores com-
nei. Lutetia 1636. in fol.*

Dupin *Ludovicus Ellies*. *Nouvelle Bibliotheque des auteurs
Ecclesiastiques. A Paris 1690. in 4.*

E

Eginhardus. *De vita & gestis Caroli Magni. Trajecti ad
Rhenum 1711. in 4.*

Epiphanius S. *Opera GL. illustrata a Petavio. Parisiis 1622.
in fol.*

Estius *Gulielmus*. *Commentaria in Epistolas D. Pauli. Co-
lonia 1631. in fol.*

-- *In quatuor libros Sententiarum. Neapoli 1720. in fol.*

Euchologium, sive *Rituale Græcorum illustratum a Jacobo
Goar. Venetiis 1730. in fol.*

Eusebius. *Historia Ecclesiastica GL. cum interpretatione ac
notis Valesii. Parisiis 1678. in fol.*

-- *Et Joanne Christophorono interprete. Colonia 1570.
in fol.*

-- *Demonstratio Evangelica GL. cum interpretatione &
notis R. M. Colonia 1688. in fol.*

Eutropius *Flavius*. *Historiæ Romanæ Breviarium. Oxonii
1703. in 8.*

Eymericus *Nicolaus*. *Directorium Inquisitorum. Romæ 1587.
in fol.*

F

Fabricius *Joannes Albertus*. *'Bibliotheca Ecclesiastica -
Hamburgi 1718. in fol.*

-- *Bibliotheca Latina. Ibid. 1721. in 8.*

Florentinus *Franc. Maria*. *In Martyrologium Hieronymia-
num. Luce 1668. in fol.*

Fontaninus *Justus*. *Vindiciæ antiquorum diplomatum. Ro-
mæ 1705. in 4.*

-- *De Antiquitatibus Hortæ. Ibid. 1723. in 4.*

-- *Summum Imperium Sedis Apostolicæ in Comaculum
Italice editum. Romæ 1709. & 1711. in fol.*

Freherus *Marquardus*. *Rerum Germanicarum Scriptores. Ar-
gentorati 1717. in fol.*

Frisingenfis *Otto*. *Chronicon. Basilea 1569. in fol.*

G

Galanus *Clemens*. *Conciliatio Ecclesiæ Armenæ cum Ro-
mana. Romæ 1650. in fol.*

Ge-

Gelasius Cyzicenus . Historia Concilii Nicæni . *Exst.* in Concilio Labbei tom. 2. pag. 103. & Harduini tom. 1. pag. 346.
 Georgius Christianus Joannes . Scriptores rerum Moguntiacarum . *Francofurti ad Mœnum* 1722. *in fol.*
 Gotti Ludovico (ora Cardinale) La Vera Chiesa . *Bologna* 1719. *in 4.*
 Gregorius Magnus S. Opera studio Monachorum S. Mauri . *Parisiis* 1705. *in fol.*

H

HArduinus Joannes . Conciliorum collectio regia maxima . *Parisiis* 1715. *in fol.*
 Hieronymus S. Opera . *Parisiis* 1643. *in fol.*
 Eadem studio Monachorum S. Mauri . *Veronæ* 1734. *in fol.*
 Hilarius S. Opera studio Monachorum S. Mauri . *Veronæ* 1738. *in fol.*
 Historiæ Augustæ Scriptores sex . *Lugduni Batavorum* 1671. *in 8.*
 Hotmannus Franciscus . Quæstiones illustres . 1598. *in 8.*
 Huetius Petrus Daniel . Origeniana præposita Origenis commentariis in Sacras Scripturas editis . *Rothomagi* 1668. *in fol.*

I

Ioannes Diaconus . Vita S. Gregorii Magni . *Exst.* tom. 4. Operum S. Gregorii pag. 7.
 Iosephus Flavius . Opera GL. studio Hauercampi . *Amstel.* 1726. *in fol.*
 Irenæus S. Opera studio Renati Massuet Monachi Benedictini . *Parisiis* 1710. *in fol.*
 Justinus S. Martyr . Opera GL. studio Federici Sylburgii . *Coloniæ* 1686. *in fol.*

L

LAbbe Philippus . Sacrosancta Concilia ad regiam editionem exacta . *Parisiis* 1672. *in fol.*
 Nova Bibliotheca Manuscriptorum Librorum continens Historias, Chronica, &c. *Parisiis* 1657. *in fol.*
 Lactantius Firmianus . Opera cum notis variorum studio Servatii Gallæi . *Lugd. Bat.* 1660. *in 8.*
 -- De Mortibus persecutorum cum notis Baluzii, & variorum cura Pauli Bauldri . *Trajecti ad Rhenum* 1693. *in 8.*
 Lambertinus Prosper Cardinalis de , nunc summus Pontifex Benedictus XIV. De Servorum Dei beatificatione, & Beatorum canonizatione . *Bononiæ* 1734. *in fol.*

Lau-

- Launojus *Joannes* . Opera . Colonia 1731. in fol.
 Leo Ostiensis . Chronica Monasterii Casinensis continuata a
 Petro Diacono . Exst. tom. 4. Scriptor. Rer. Italic. pag. 151.
 Leo S. Magnus . Opera cum notis & dissertationibus Pas-
 chasii Quesnel. Lugduni 1700. in fol.
 Lirinenfis *Vincentius* . Commonitorium cum notis Baluzii .
 Exst. cum Salviano ejusdem Baluzii pag. 320. edit. Paris.
 1684. in 8.
 Lorinus *Joannes* . Comment. in Actus Apostolorum . Colonia
 1621. in fol.
 Lupus *Christianus* . Opera . Venetiis 1724. in fol.

M

- M** Abillonius *Joannes* . De re diplomatica . Parisiis 1681.
 in fol.
 Museum Italicum . Ibid. 1687. in 4.
 Vetera Analecta . Parisiis 1723. in fol.
 -- Dissertatio De azymo , & fermentato . Exst. in A-
 nalectis pag. 522.
 Macedo *Franciscus* . Disquisitio Theologica De ritu azymi ,
 & fermentati . Verona 1673. in 4.
 Marca *Petrus* de . De Concordia Sacerdotii & Imperii ex
 editione Stephani Baluzii . Francofurti 1708. in fol.
 -- Marca Hispanica . Parisiis 1688. in fol.
 Marie *Honore* de Sainte . Reflexions sur les Regles , & sur
 l'usage de la Critique . A Paris 1713. in 4.
 Martene *Edmundus* . De antiquis Ecclesiæ ritibus . Rotho-
 magi 1700. in 4.
 Morinus *Joannes* . De sacris Ecclesiæ Ordinationibus . Antu-
 erpiæ 1695. in fol.
 Muratorius *Ludovicus Antonius* . Rerum Italicarum Scripto-
 res . Mediolani 1733. in fol.
 -- Antiquitates Italicæ medii ævi . Mediolani 1738. in fol.
 Anecdota notis & disquisitionibus aucta . Mediolani 1697.
 tom. 2. in 4.
 Tom. III. & IV. Patavii typis Seminarii 1713. in 4.

N

- N** icephorus Callistus . Historia Ecclesiastica GL. inter-
 prete Lango, recognita a Frontone Ducao . Lutetia
 1630. in fol.
 Noris *Henricus* Cardinalis de . Opera omnia . Verona 1729.
 in fol.

Opta-

- O**ptatus S. Milevitanus . De Schismate Donatistarum , studio L. Ellies Dupin . *Lutetiae* 1700. *in fol.*
 Origenes Adamantius . Opera GL. studio Caroli Delarue . *Parisiis* 1733. *in fol.*
 -- Commentaria GL. in Sacram Scripturam cum notis , & Origenianis Huetii . *Rothomagi* 1668. *in fol.*
 Orosius Paulus . Historiarum libri septem , & Apologeticus , studio Hauercampi . *Lug. Bat.* *in 4.*

- P**agi Antonius . Critica Historico-Chronologica in Annalibus Baronii . *Antuerpiae* 1705. *in fol.*
 Pagi Franciscus . Breviarium Historico-Chronologico-Criticum illustriora Pontificum Romanorum gesta complectens . *Antuerpiae* 1717. *in 4.*
 Papebrochius Daniel . Conatus Chronico-Historicus ad Catalogum Romanorum Pontificum . *Antuerpiae* 1742. *in fol.*
 Paulinus S. Pontius Nolanus . Opera studio Joannis Baptistæ le Brun . *Parisiis* 1685. *in 4.*
 Paulus Diaconus Aquilejensis . De gestis Langobardorum : *Exst.* tom. 1. Scriptor. Rer. Italic. *pag.* 395.
 Pearson Joannes . Opera posthuma de serie & successione primorum Romæ Episcoporum . *Londini* 1688. *in 4.*
 Annales Cyprianici . *Exst.* cum S. Cypriano Joannis Felli . Viudiciæ Ignatianæ . *Exst.* cum Patribus Apostolicis Co-tellerii tom. 2. *pag.* 251.
 Perrus Diaconus . Liber quartus Chronici Casinensis . *Exst.* apud Muratorium tom. 4. Scriptor. Rer. Italicarum *pag.* 488.
 Photius Patriarcha Constantinopolitanus . Bibliotheca GL. *Rothomagi* 1653. *in fol.*
 Pistorius Joannes . Rerum Germanicarum Scriptores . *Ratisponæ* 1731. *in fol.*
 Platina Baptista . Historia De vitis Pontificum Romanorum cum annotationibus & supplemento Panvini . *Levanii* 1572. *in fol.*
 Porphyrogenitus Constantinus . De administrando Imperio . *Exst.* in Antiquitatibus Constantinopolitanis Anselmi Bandurii tom. I. part. 2. *pag.* 45. edit. Venetæ .
 Prosper Aquitanicus S. Opera omnia . *Parisiis* 1611. *in fol.*

R

- R**ocaberti *Joan. Thomas*. Bibliotheca Maxima Pontificia, *Romæ* 1695. in fol.
Rufinus Aquilejensis Presbyter. Interpretatio Eusebii. *Basilæ* 1544. in fol.
Ruinart Theodoricus. Acta primorum Martyrum selecta cum notis & præfatione contra Dodvellum de paucitate Martyrum. *Parisiis* 1689. in 4.

S

- S**chellstrate *Emmanuel a.* Antiquitas Ecclesiæ illustrata. *Romæ* 1692. in fol.
 De Disciplina Arcani. *Ibid.* 1585. in 4.
Schwarz Ignatius. Collegia Historica, seu Quæstiones historicæ Criticæ. *Ingolstadii* 1734. in 12.
Sfondratus Cælestinus. Gallia vindicata. *Typis Monasterii S. Galli* 1702. in 4.
 -- Sub nomine *Eugenii Lombardi*. Regale Sacerdotium Romano Pontifici assertum. *Exst.* in Bibliotheca Rocaberti tom. XI. pag. 307.
Sigonius Carolus. De Regno Italiæ. *Venetiis* 1581. in fol.
Sirmondus Jacobus. Opera varia. *Venetiis* 1728. in fol.
Socrates Scholasticus, & **Hermias Sozomenus**. Historia Ecclesiastica GL. cum interpretatione ac notis *Valesii*. *Parisiis*. 1686. in fol.
Sulpitius Severus. Opera. *Lipsiæ* 1709. in 8.

T

- T**heodoretus Cyri Episcopus. Opera GL. cura *Jacobi Sirmondi*. *Luætiæ* 1642. in fol.
 -- Historia Ecclesiastica GL. ex interpretatione *Valesii*. *Parisiis* 1673. in fol.
Theophanes. Chronographia. *Venetiis* 1729. in fol.
Thomassinus Ludovicus. Vetus & nova Ecclesiæ disciplina circa Beneficia. *Lugduni* 1705. in fol.
 Dissertationes in Concilia Generalia & Particularia. *Luætiæ* 1667. in 4.
Tillemont Le Nain Sebastien de. Memoires pour servir a l'Histoire Ecclesiastique des six premiers siècles. *Paris* 1701. in 4.
 Histoire des Empereurs. *Paris* 1720. in 4.

Tu-

Turonensis Gregorius S. Opera studio Theodorici Ruinart .
Lutetia 1699. in fol.

V.

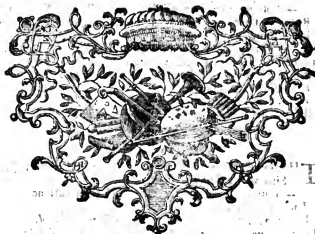
VAn espen Zegerus Bernardus . Opera Canonica . *Lovanii*
1732. in fol.

Volaterranus Raphael . Commentarii Urbani . *Basilea 1544.*
in fol.

Walafrius Strabo . De rebus Ecclesiasticis . *Exst. tom. 15.*
Bibl. Patrum pag. 181.

Z

Zonaras Joannes . Annales GL. *Venetii 1729. in fol.*



INDEX

DISPUTATIONUM.

I.	D E Petro seu Cepha, cui Paulus <i>Antiochia in faciem restitit.</i> pag. 1
II.	De Cathedra D. Petri Antiochena. 17
III.	De Cathedra D. Petri Romana. 28
IV.	De proximo successore D. Petri, & Cle- to diverso ab Anacleto. 41
V.	De S. Victore I. minitante anathema A- stians more Judaeorum Pascha celebran- tibus. 50
VI.	De primo Imperatore Christiano. 62
VII.	De S. Stephano I. baptismum heretico- rum approbante. 73
VIII.	De Concilio Plenario D. Augustini. 87
IX.	De Martyrum multitudine in primævis Christianorum persecutionibus. 102
X.	De Azymo Latinorum. 122
XI.	De Azymo Græcorum. 139
XII.	De baptismo Constantini Magni Impera- toris. 161
XIII.	De Historia Paphnutii. 179
XIV.	De Symbolo, Quicumque. 196
XV.	De Monastico instituto S. Gregorii Ma- gni. 215
XVI.	De precibus S. Gregorii Magni pro Tra- jano. 223
XVII.	De S. Gregorio II. contra Leonem Isau- rum. 233
XVIII.	De Translatione Regni Francorum aucto- ritate S. Zachariæ Pontificis. 246
XIX.	De falsa Synodo sub Hadriano I. circa jus

*jus eligendi Romanum Pontificem ,
& investituras concedendi Episcopis ,
266.*

XX.

*De Constitutione Ludovici Pii ad S. Pa-
schalem I.*

277



DIS.



DISPUTATIO I.

*De Petro, seu Cepha, cui Paulus Antiochiæ
in faciem restitit.*



Uacobus frater Domini initio Eccle-
siae Hierosolymitanae erat Episco-
pus, & Iudeis praeerat omnibus,
qui crediderant. Accidit autem,
ut essent Antiochiæ quoque Iudei,
qui cum Christo credidissent, eo
quod procul abessent ab Hierosoly-
ma, viderentque multos, qui cre-
diderant ex Gentibus, confidenter & absque Judaicis
observationibus vivere, sensim ac paulatim induce-
rentur, ut a Judaica consuetudine abstinerent, & pu-
ram minimeque adulteratam Fidei doctrinam retine-
rent. Cum ergo descendisset Petrus, & nullam esse
condescensionis necessitatem videret, gentiliter deinceps
vivebat: Hoc autem appellat gentiliter vivere
Paulus (1) absque Judaica vivere observatione,
nihil ex illis Legis ritibus custodire, exempli gratia
circumcisionem, sabbatum, vel quidpiam ejusmodi.
Cum igitur Petrus ita viveret, descenderunt quidam
a Jacobo Iudei, hoc est ex Hierosolyma, qui, quod
A in

(1) In Epistola ad Galatas cap. 2., ubi historiam Pe-
tri ab se reprehensi narrat.

in Metropoli semper versati essent, neque quemquam vidissent ita viventem, adhuc anticipatam illam Judaicam opinionem retinebant, multas ex observationibus illis secum trahebant. Hos cum vidisset Petrus, qui a Jacobo, & Hierosolyma descenderant, qui adhuc infirmi erant, timeretque, ne scandalum passi a Fide resilirent, mutatus est rursus, & omissa gentili vitæ ratione, ad priorem rediit indulgentiam, & ciborum observationes custodivit. Illum ergo Judæi cum vidissent, qui Antiochie versabantur, id agentem, neque mentem ejus perspectam haberent, quia id agebat, abducti sunt & ipsi, ac propter magistrum judaizare cogebantur, Atque hoc est, quod reprehendit Paulus. (2) Ut autem clarius fiat, quod dicimus, ipsa Apostolica verba recitabo. Cum autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, hoc est Hierosolymis, cum gentibus edebat, hoc est cum iis, qui erant Antiochie. Cum autem venissent quidam Hierosolymis periti Legis, subtrahebat se Petrus timens eos, qui ex circumcisione erant. (3) Quosnam? eos, qui a Jacobo descenderant. Et abducebantur cum eo ceteri Judæi. Quinam Judæi? qui priusquam Hierosolymitani descendissent, Antiochia degebant, nec ullam observationem Judaicam custodiebant. Ita

ut

(2) Summus Pontifex Agapetus in Epist. ad Justinianum Augustum apud Batonium ad an. 535. §. 1. & apud Lab. tom. 3. Conc. pag. 1793. Licet simili studio caritatis pro multiplicatione Fidelium ille beatus Petrus celestis Regni janitor traheretur, qui ut Judæorum plures acquireret, a doctrina & transita regulari in non respuendo omni Judaismo descenderat: huic tamen ille junior victus in Domino Paulus se retulit obviaſſe dicens: Sed cum vidissem, &c. ad Gal. II. 14.

(3) S. Cyrillus Alexandrinus extremo lib. 9. contra Julianum: Ad hac audax ille & confidens Petrum Apostolorum principum cavillatur, & hypocritam esse dicit, atque a Pauloreprehensum, quod modo Græcorum, modo Judæorum ritu vivere vellet.

Ad Gal.
II. 11.

ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. *Atque hæc quidem est, quæ apparet reprehensio.* (4)

Nonnulli, quibus indignum visum est, Petrum Apostolorum principem a Paulo reprehensum fuisse, non erat hic Petrus, inquit, ille primus Apostolorum, cui fuerunt oves a Christo concredite, sed alius quispiam vilis & abjectus & unus e vulgo. Unde id constat? Cum ceteros Judæos abductos fuisse cum illo dixisset, adjecit, inquit, ita ut Barnabas duceretur cum eis in illam simulationem. Quod autem dixit, ita ut Barnabas, indicat multo fuisse mirabilius illud, quam Petrum abductum esse.

A 2

Sic

(4) S. Joan. Chrysostomus hom. in illud in faciem ei restitit. num. 14. tom. 3. pag. 373.

S. Thomas 1. 2. quæst. 103. art. 4. ad 2. Secundum Hieronymum (Epist. 112. alias 89.) Petrus simulatione se a gentilibus subtraherebat, ut vitaret Judæorum scandalum, quorum erat Apostolus: unde in hoc nullo modo peccavit: sed Paulus eum similiter simulatione reprehendit, ut vitaret scandalum gentiliū, quorum erat Apostolus. Sed Augustinus (Epist. 82. alias 19.) hoc improbat, quia Paulus in Canonica Scriptura (scilicet Galat. 2.) in qua nefas est credere aliquid falsum esse, dicit, quod Petrus reprehensibilis erat: unde verum est, quod Petrus peccavit, & Paulus vere eum, non simulatione reprehendit. Non autem peccavit Petrus in hoc, quod ad tempus legalia observabat; quia hoc sibi licebat tamquam ex Judæis converso: sed peccabat in hoc, quod circa Legalium observantiam nimiam diligentiam adhibebat, ne scandalizaret Judæos, ita quod ex hoc sequeretur gentiliū scandalum.

Peccabat autem Petrus venialiter tantum, ut docet idem S. Thomas in Epist. ad Gal. cap. 2. Lect. 3. Nam post gratiam Spiritus Sancti nullo modo peccaverunt mortaliter Apostoli, & hoc donum habuerunt per potentiam divinam, quæ eos confirmaverat. . . . Peccaverunt tamen venialiter, & hoc fuit eis ex fragilitate humana. . . . Quod vero dicitur in Glo. Restitui ei tamquam par. Dicendum est, quod Apostolus fuit par Petro in executione auctoritatis, non in auctoritate regiminis.

Baronius ad an. 51. §. 41. & 42. asserere non dubitat, prudens, & sagax, ac denique necessarium videri posse Petri consilium cuiuslibet illud accurate intuenti: adeo ut nec levioris peccati culpa illi ea de re iuste possit adscribi.

Sic enim locutus est, ut majorem illum censere videatur: non modo Petrus, inquit, sed & Barnabas: atqui Barnabas Petro illo major non erat. Verumtamen non ita se res habet, plane ita se non habet. Neque enim eo quod Barnabas major esset, ideo miratur magis: sed quam ob causam? quod nimirum ille quidem in circumcisionem missus esset, at Barnabas cum Paulo gentibus predicaret, & ubique cum Paulo copularetur. Quemadmodum alibi dicit, Aut ego solus & Barnabas non habemus potestatem non operandi? & rursus, Ascendi Hierosolimam cum Barnaba: & ubique vides illum cum Paulo docere. Non ergo quod Petro major esset, idcirco eum quoque abductum esse miratur: sed quod is, qui secum semper predicabat, cuique nihil erat commune cum Judæis, verum inter gentes docebat, ipse quoque esset abductus. Ceterum Petrum illum esse, de quo hac omnia dicit, cum ex iis, quæ præcesserunt, tum ex iis, quæ sequuntur, manifestum est. Quod enim se in faciem restitisse illi dicit, ac pro magno illud habet, nihil aliud indicat, nisi se dignitatem minime reveritum esse personæ: porro de altero quopiam si dixisset, se in faciem illi restitisse, nequaquam hoc pro magno habuisset. Præterea si quispiam alius Petrus fuisset, non tantum valuisset ejus mutatio, ut ceteros etiam Judæos attraheret. Neque enim adhortatus est, neque consuluit, sed tantum subtrahebat & segregabat se: atque illa subtractio & segregatio ceteros omnes discipulos attrahere potuit propter personæ dignitatem. Itaque Petrum fuisse, satis ex his constat. (5) Id quod etiam ex verbis ipsis D. Pauli liquet. Dicturus etenim Paulus: Cum venisset Petrus Antiochiam, ei in faciem restiti: ut de quo Petro loqueretur, ostenderet, in ipso sue narrationis initio præmisit dicens: Creditum est mihi Evangelium præputii, sicut Petro

cir-

(5) S. Joannes Chrysostomus loco citato.

1. Cor.
IX. 6.

Gal. II. 1.

Galat.
II. 11.

circumcisionis . Qui enim operatus est Petro in 7. 8. Apostolatum circumcisionis , operatus est & mihi inter gentes . Patet ergo de quo Petro Paulus loquitur , quem & Apostolum nominat , & præsuisse Evangelio circumcisionis narrat . (6) Huc usque eos rejecimus , qui non Petrum , sed quempiam alium eo nomine , qui a Paulo sit reprehensus , accipiunt . Nunc eos refellamus , qui volunt fuisse alium de Septuaginta discipulis isto vocabulo nuncupatum . Et dicunt , nequaquam Petrum a convictu gentium se potuisse

A 3 tuis-

(6) S. Gregorius Magnus in Ezechiel. lib. 2. hom. 6. num. 10. tom. 1. pag. 1368. , cujus verba describit & probat Claudius Taurinensis Episcopus in doctissima enarratione in Epist. D. Pauli ad Galatas tom. 4. Bibl. Patr. pag. 148. Ceterum idem S. Gregorius ibidem hæc etiam habet , quamvis totus alioquin sit in Petri laudibus . Cum Petrus Apostolus servari adhuc in Circumcisione Legis consuetudinem vellet , ei in faciem restitit Paulus , eumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit . Et hoc ejus studium discipulis loquens non solum culpam , sed quod est majus , hypocrisim , idest simulationem nominat dicens : Cum venisset Petrus Antiochiam , in faciem ei restitit , quia reprehensibilis erat . Et paullo post : Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi . Idem vero Apostolorum primus cum multis discipulos admoneret , atque a quibusdam detrabi de Pauli scriptis agnosceret , dicit (Epist. 2. cap. III. 15.) Sicut carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis , loquens in eis de his , in quibus sunt quædam difficilia intellectu , quæ indocti & instabiles depravant , sicut ceteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem . Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem , & ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his , quæ scripserat , admirandum . Certe enim nisi legisset Petrus Pauli epistolas , non laudasset . Si autem legisset , quia illic ipse reprehensibilis diceretur , invenit . Amicus ergo veritatis laudavit etiam , quod reprehensus est , atque & hoc ipsum placuit , quia in his non placuerat , quæ aliter quam debuerat , sensit . Seque etiam minori fratri ad consensum dedit , atque in eadem re factus est sectator minoris sui , ut etiam in hoc præter : quatenus qui primus erat in Apostolatus culmine , esset primus & in humilitate . Pensate ergo : in mentis vertice stetit , qui illas epistolas laudavit , in quibus scriptum se vituperabilem invenit .

Act. XI. 3.

tuisse subtrahere, qui & centurionem Cornelium baptizarat. Et cum ascendisset Hierosolymam disceptantibus adversus se, qui erant ex Circumcisione, & dicentibus: Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis? post narrationem visionis, tali responsionem fine concluderit: Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus; sicut & nobis, qui credimus in Dominum Jesum Christum; ego quis eram, qui possem prohibere Deum? Quibus auditis tacuerunt & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & gentibus Deus poenitentiam ad vitam dedit: maxime cum Lucas scriptor historie nullam hujus dissensionis faciat mentionem, nec dicat umquam Petrum Antiochiæ fuisse una cum Paulo, & locum dari Porphyrio blasphemanti, si aut Petrus errasse, aut Paulus præcacer Apostolorum principem consutasse credatur. Quibus primum respondendum; alterius nescio cujus Cephæ nescire nos nomen, nisi ejus, qui & in Evangelio, & in aliis Pauli epistolis, & in hac quoque ipsa modo Cephæ, modo Petrus scribitur. (7) Non quod aliud significet Petrus, aliud Cephæ; sed quod quam nos Latine, & Græce petram vocemus, hanc Hebræi & Syri propter linguæ inter se viciniam Cephæ nuncupant. Deinde totum argumentum epistolæ, quod oblique de Petro, Jacobo, & Joanne dicitur, huic intelligentiæ repugnare. Nec mirum esse, si Lucas hanc rem taceret, cum & alia multa, quæ Paulus sustinuisse se replicat, historiographi licentia prætermiserit: & non statim esse contrarium, si quod alius ob causam dignum putavit relatu, alius inter cetera dereliquit. Denique primum Episcopum Antiochenæ Ecclesiæ Petrum fuisse accepimus, & Romam exinde translatus,

(7) Joannes cap. I. 42. Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephæ, quod interpretatur Petrus. Idem Cephæ nomine septies vocatur a D. Paulo, quater Epist. 1. ad Cor. cap. 1. 12. III. 22. IX. 6. XV. 5. ter Epist. ad Gal. cap. II. 9. 11. 14.

tum, quod Lucas penitus omisit. Ad extremum si propter Porphyrii blasphemiam alius nobis fingendus est Cephas, ne Petrus putetur errasse, infinita de Scripturis erunt radenda divinis, quæ ille, quia non intelligit, calumniatur. (8)

His, quæ hætenus dicta sunt verbis ipsis Patrum gravissimorum Chrysostomi, Gregorii, Hieronymi, consentit S. Cyprianus epist. 71. ad Quintum, (9) & qui eundem Cyprianum insecutus est, summus Doctor Augustinus epist. 82. cap. 3., ubi adversus Hieronymum ostendit, Petrum non simulate, sed ex animo reprehensum a D. Paulo. D. Thomas, (10) Baronius ad an. Ch. 51. §. 35. Bellarminus De Rom. Pont. lib. 1. cap. 28. & lib. 4. cap. 8. Vasquezius in Primam secundæ S. Thomæ tom. 2. disputat. 182. cap. 7., utque alios omitteram, Augustinus Calmet dissertat. 1. in Epist. S. Pauli ad Galatas.

Qui Cepham a D. Paulo reprehensum volunt diversum fuisse a D. Petro Apostolo, atque unum ex septuaginta discipulis, sententiæ suæ auctores

A 4 pro-

(8) S. Hieronymus in Epistolam ad Galatas cap. 2. tom. 7. pag. 408. & 409. qui tandem in Augustini sententiam ivit, teste eodem Augustino epist. 180. ad Oceanum §. 5. & Hieronymi retractatio est in libro 1. advers. Pelag. cap. 8. pag. 562. Vide nostram Historiam Apostolicam annotat. 39. ad S. Petrum.

(9) Ejus verba sunt: Nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem ædificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de Circumcisione postmodum disceptaret; vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere & obtemperari a novellis & posteris sibi potius oportere. Nec despexit Paulum, quod Ecclesia prius persecutor fuisset, sed consilium veritatis admisit, & rationi legitima, quam Paulus vindicabat, facile consensit, documentum scilicet nobis & concordia & patientiæ tribuens, ut non pertinaciter nostra æmemus, sed quæ aliquando a fratribus & collegis nostris utiliter & salubriter suggeruntur, si sint vera & legitima, ipso potius nostra ducamus.

(10) Prima Secundæ quæst. 103. art. 4. Vide annotat. 4.

proferunt S. Clementem Alexandrinum libro Hypotyposeon quinto, (11) Dorotheum Tyrium, (12) Chronicon Alexandrinum seu Paschale, (13) Œcumenium, qui sententiam illam dicit *similem* vero esse: (14) Hieronymum loco memorato scribentem, esse qui *Cephā*, cui in faciem *Paulus* restitisse se scribit, non putent Apostolum *Petrum*, sed alium de septuaginta discipulis isto vocabulo nuncupatum: & S. Anselmum, qui in Epist. ad Galat. ait, esse nonnullos, qui non *Petrum* Apostolorum principem, sed quemdam alium ejusdem nominis, qui a *Paulo* reprehensus est, accipiunt.

At

(11) In quo etiam *Cephā* illum, cui *Antiochiam* ingresso *Paulus* se restitisse dicit, quoniam reprehensione dignus erat, utrum ait fuisse ex septuaginta discipulis *Petro* Apostolo cognominem, ut est apud Eusebium lib. 1. Hist. Eccl. cap. 12.

(12) In Commentario De Septuaginta Domini discipulis, qui exstat ad calcem Chronici Paschalis pag. 344. edit. Venetæ, & apud Joan. Albertum Fabricium De Vita & morte Moſis pag. 485. *Cephā*, quem *Antiochiæ* coarguit *Paulus* Apostolus, qui & *Coniæ* fuit Episcopus.

(13) Pag. 171. ubi inter Septuaginta discipulos numeratur tertius *Cephā* *Petro* cognominis, cum quo congressus est *Paulus* de *Judaismo*.

(14) Theophylactus in Epist. ad Gal. cap. 2. num. 14. pag. 455. Eusebius dicit, non *Magnum Petrum* a *Paulo* reprehensum, sed alium quemdam *Cephā* unum ex Septuaginta. Atque hoc se confirmare putat, consentaneum non esse dicens, eum, qui in principio defendisset sese, quando cum *Cornelio* manducans offendisset quosdam, rursus opus habere hujusmodi increpatione. At o sapientissime, neque nos dicimus *Petrum* ceu ignorantem quid facto opus esset, a *Paulo* increpatum esse, sed voluntario sustinuisse objurgationem, ut aliis emendarentur.

Œcumenius in eandem Epist. ad Gal. cap. 3. pag. 731. tom. 1. Eusebius *Pamphili* in *Eccelesiastica historia* ostendit, hunc *Petrum* non esse *Cephā*, sed ejusdem cum ipso nominis unum ex Septuaginta. Et apparentiam habet hic sermo.

Nimirum refert hoc Eusebius lib. 1. Hist. Eccl. cap. 12. ex *Clementis Alexandrini* lib. 5. Hypotyp. ac rursus ex Eusebio refert Œcumenius in Commentario: Estius in Epist. ad Galat. cap. 2.

At Liber Hypotyposeon periit, & nusquam, quantum ego quidem sciam, apud S. Clementem Alexandrinum Cephass, quem Paulus coarguit, unus ex Septuaginta discipulis fuisse traditur. Quade re silet etiam Photius in Bibliotheca cod. 109. pag. 286., ubi ejus Libri, qui id temporis, sæculo videlicet nono, adhuc extabat, epitomen exhibet, ostenditque ejus auctorem, quicumque sit, seu ipse (Clemens Alexandrinus) seu quis alius ejus personam indutus, non pauca impie omnino & fabulose differere. Unde cognoscitur, quanta sit auctoritas Hypotyposeon, quarum scriptor dubius est, impius, fabulosus. (15)

Fabulosus item a viris doctis habetur Dorotheus Tyrius, & ideo solum ab ipsis profertur, ut falsas quasdam opiniones quarto etiam sæculo notas fuisse & cognitass probent. Bellarminus De Script. Eccles. pag. 60. agens de Dorotheo Tyrienfi. *Iste*

mu-

(15) Rufinus in Apologia pro Origene tom. 9. operum S. Hieronymi pag. 130. edit. Paris. 1643.: *Clemens quoque alius Alexandrinus presbyter & magister Ecclesie illius in omnibus pene libris suis Trinitatis gloriam atque aternitatem unam eandemque designat: & interdum invenimus aliqua in libris ejus capitula, in quibus filium Dei creaturam dicit. Numquid credibile est de tanto viro tam in omnibus Catholico, tam erudito, ut vel sibi contraria senserit, vel ea, quæ de Deo, non dicam credere, sed vel audire quidem impium est, scripta reliquerit?*

Eusebius lib. 6. Hist. Eccl. cap. 14. pag. 175. *Clemens in libris hypotyposeon omnium utriusque Testamenti scripturarum compendiosam instituit enarrationem, ne illis quidem prætermisiss scripturis, de quibus inter multos ambigitur.*

David Blondellus de LXX. Christi Discipulis cap. 2. apud Joan. Albertum Fabricium de Vita & Morte Moysis pag. 490. & 491. *Sed Clementis pace cum Hieronymo dixerim, Virum πολυίστορα (alias felix) fecellit memoria, cum unicum Cepham, Petrum nimirum, noverit Scriptura, eundem a se reprehensum conceptis verbis notaverit Paulus, a quo non ὅτι δὲ ἡλθε Κηρᾶς εἰς Ἀποχωνί, prout sibi legere visus est Clement, sed ὅτι δὲ ἡλθε Πέτρος, &c. Gal. II. 11. scriptum est.*

numerat inter 72. discipulos Christi omnes, qui ab Apostolo Paulo nominantur, etiamsi Ethnici fuerint, vel femina, & illos omnes non solum discipulos Domini, sed etiam Episcopos facit. Non meminisse Libri tam fabulosi, nisi vidissem, a multis citari, & non minimi fieri. Itaque, ut ait Estius in Epist. ad Gal. cap. II. 9. magis credendum Eusebio antiquitatis Ecclesiastica scientissimo, qui loco superius allegato (nempe lib. 1. Hist. Eccl. cap. 12.) palam testatur, nullum Septuaginta discipulorum catalogum uspiam exstare. (16)

Subleſtæ quoque fidei hac in re est Auctor Chronici Alexandrini seu Paschalis, qui a multis creditur fuisse Gregorius Pisides, qui sæculo septimo vixit, anno Christi circiter 630. Huic enim utpote recentiori præferendus sine controversia Eusebius, qui tribus ante sæculis tradit lib. 1. Hist. Eccl. cap. 12. *Septuaginta discipulorum seriem nullibi perſcriptam reperiri.*

Œcumenius quoque in numero recentium scriptorum est, & vocans opinionem illam *παραδόξις*, *verisimilem rumorem*, satis indicat, se illi valde non assentiri.

Jam vero Hieronymus, & Anselmus verbis recitatis aperte ostendunt, paucos illos, qui Cephram ajebant diversum esse a D. Petro, minimam atque adeo nullam habuisse auctoritatem vetustatis: allatasque ab eis rationes fuisse admodum infirmas, cum ab eorum sententia discesserint in contrariam. Quo plane modo refellendi sunt, si qui forte objiciant testimonium Chrysostomi & Gregorii, quod simile prorsus est testimonio Hieronymi & Anselmi. Adde, quod nemo ignorat, magnum fuisse inter Hieronymum & Augusti-

(16) Vide Estium in cap. ult. Epist. ad Rom. ver. 5. & Historiam nostram Apostolicam, in qua de duobus & septuaginta discipulis annotat. 5.

stinum de Cepha a Paulo reprehenso certamen, Augustino agente, Hieronymo negante, Cepham *reprehensibilem* fuisse. Augustinus quidem certe in discipulum potius, quam in Vicarium Christi culpam huiusmodi contulisset: nec Hieronymus adeo laborasset, ut Cepham culpa liberaret, si docere potuisset, illum non esse eundem, ac Petrum Apostolum. Adde insuper Commentaria in Epist. S. Pauli, quæ Anselmi Cantuariensis nomine feruntur, eidem adjudicari, & a Bellarmino quidem tribui Hervæo Natali Britanno, qui vivebat anno 1325. a Labbeo autem & Gerberonio adscribi *Hervæo Monacho Burdigalensi*. (17)

Alia adversariorum argumenta sunt, Cepham a D. Paulo reprehensum Antiochiæ: Petrum autem ibi numquam fuisse simul cum Paulo, quod, perpensis utriusque itineribus, tempus non sit, quo simul uterque in eadem Urbe fuerit. Cepham fuisse Judæum, Petrum Galilæum, illum fuisse *reprehensibilem*, quod de Apostolo Petro dici non debet: eundem a Paulo objurgatum coram omnibus contra Christi Domini præceptum de correctione Matth. XIII. 15: eundem postpositum Jacobo, aliisque: (18) eundemque ideo Cepham ter vocatum a D. Paulo, cum bis ante nominasset Petrum, ut significaret, Cepham esse diversum a Petro: (19) Ecclesiam denique ipsam iis adversari, qui putant Cepham esse Petrum, cum in Concilio Tridentino sess. 4. proba-

(17) Bellarminus De Scriptor. Eccles. ad an. 1081. pag. 343. Labbeus item De Script. Eccles. pag. 344. Gerberonius Proloquio in omnia S. Anselmi opera.

(18) Ad Galat. cap. II. 9. *Jacobus, & Cephas, & Joannes*. Et 1. ad Cor. cap. I. 12. *Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cepha: ego autem Christi*.

(19) Ad Galat. cap. II. 7. 8. semel atque iterum usurpat nomen Petri, & 9. 11. 14. ter nomen *Cepha*.

baverit Vulgatam sacrorum Librorum editionem , quæ in memorato D. Pauli loco Cephæ habet , non Petrum , ut est in autographis exemplaribus Græcis .

Verum quod attinet ad primum argumentum , quod totum conjecturale est , *omnes definiunt , & nemo probat* , ut ait Gaspar Sanctius , quicum sentiens Joannes Lorinus hortatur interpretes , ne hoc loco laborent temporibus definiendis : S. Petrum fuisse Antiochiæ , constat ex Traditione , & antiqua Ecclesiæ historia . Quoties autem & quo tempore fuerit , ignotum est . Etiam S. Paulum multoties ibidem fuisse , liquet ex Actis Apostolorum , ejusque epistolis : quo autem anno Æræ Christianæ in eadem Urbe fuerit , prorsus latet , scriptoribus dissentientibus inter se . Esto igitur , nemo definire queat annum , quo Petrus & Paulus simul Antiochiæ fuerunt , non inde tamen efficitur , eos numquam Antiochiæ simul fuisse . Siquidem non sunt duo hæc adeo inter se conjuncta , ut alterum alteri consequens sit . (20)

Venio ad secundum , & fateor , me nescire ex qua Tribu fuerit S. Petrus . Scio autem , Christum Dominum , Mariam Virginem , & Josephum , licet genus ducerent ex Tribu Juda , vo-

ca-

(20) Cæsar Calinus Exercitatione Historica in Acta Apostolorum Italico sermone scripta lib. 2. cap. 5. pag. 118.

S. Augustinus epist. 82. alias 19. cap. 3. §. 11. *Magis arbitror ante Hierosolymitanum Concilium Petrum a Paulo reprehensum fuisse.*

Baronius tamen ad an. 51. §. 31. atque Estius in Epist. ad Galat. cap. II. 11. id contigisse existimant , conventu Apostolorum Hierosolymis absoluto . *Id enim* , subdit Estius , *postulare videtur ordo narrationis Paulinæ . Patet etiam ex Actor. 15. Paulum absoluto Concilio statim Antiochiam esse reversum , nec admodum diu ibi moratum . Quare verisimile est , per id tempus illuc advenisse Petrum , & cetera , quæ hic narrantur , acta fuisse . Nisi quis putet , ista eo tempore contigisse , quando iterum Paulus aliquamdiu hæsit Antiochiæ .*

catos nihilominus fuisse Galilæos, quod domicilium haberent in Galilæa. Petrus igitur ortu ac domicilio Galilæus fuerit, genere Judæus. Advertendum illud etiam, post Babylonis captivitatem omnes Jacobi posteros, cujuscunque essent Tribus, dictos esse Judæos, quemadmodum eos hodieque vocamus. (21) Et quidem Paulus postquam dixit, Cephæm Judæum : *Tu Judæus cum sis*, versu sequenti ipse quoque se Judæum appellat : *Nos natura Judæi*, quamvis certum sit, D. Paulum fuisse ex Tribu Benjamin.

Cephæus porro *reprehensibilis* erat, non quod docebat Christianis mandata Legis custodienda, & observanda esse *Legitima*, sed quod sibi in victu non constaret *timens eos, qui ex circumcissione erant*, id est Judæos, non quidem timore humano sive mundano, sed timore caritatis, ne scilicet scandalizarentur, sicut dicitur in Glossa. Et ideo factus est Judæis tamquam Judæus, simulans se cum infirmis idem sentire, sed tamen inordinate timebat, quia veritas numquam dimittenda est propter timorem scandalii. (22) Tertullianus adversus Marcionem lib. 5. cap. 3. *Paulus reprehendit Petrum non recto pede*

in-

(21) Jacobi seu Israelis posteri post Babylonis captivitatem Judæi vocati sunt, quod tunc Tribus Juda omnibus Tribubus & vi & numero major esset, & quod exteri præter eam ceteras vix nossent. Augustinus Calmet in Dictionario, verbo *Israélite*.

(22) S. Thomas in Epist. ad Gal. c. 2. Lect. 3. pag. 120. tom. 16. Idem 2. 2. quæst. 43. art. 6. ad 2. *Petrus peccavit & reprehensibilis fuit secundum sententiam Augustini* (Epist. 28. alias 8.) & ipsius Pauli, subtrahens se a Gentilibus, ut vitaret scandalum Judæorum, quia hoc incaute aliquantulum faciebat : ita quod ex hoc Gentiles ad fidem conversi scandalizabantur : non tamen factum Petri erat tam grave peccatum, quod merito possent alii scandalizari. Unde patiebantur scandalum passivum : non autem erat in Petro scandalum activum. Vide Baronium ad an. 51. §. 40. & Valquez in Primam Secundæ D. Thomæ tom. 2. disput. 182. cap. 7.

incedentem ad Evangelii veritatem. Plane reprehendit, non ob aliud tamen, quam ob inconstantiam vitus, quem pro personarum qualitate variabat, timens eos, qui erant ex circumcissione, non ob aliquam divinitatis perversitatem, de qua & aliis in faciem restitisset, qui de minore causa conversationis ambigua Petro ipsi non pepercit. (23)

Quod autem coram omnibus (Cepharn Paulus objurgaret, sive ille fuerit, sive non fuerit Petrus Apostolus) necessitas coegit, ut omnes illius objurgatione sanarentur. Non enim utile erat errorem, qui palam noceret, in secreto emendare. Huc accedit, quod firmitas & caritas Petri, cui ter a Domino dictum est, Amas me? Pasce oves meas; objurgationem talem posterioris pastoris pro salute gregis libentissime sustinebat. Ita Augustinus in Expositione Epistolæ ad Galatas §. 15. Unde liquet, subdit Estius in eundem locum, hic a Paulo nihil fuisse peccatum adversus ordinem fraternæ correctionis in eo, quod publice Petrum objurgavit absque prævia privata admonitione. Nam publica salus ita fieri postulabat. Solum autem Petrum alloquitur, quod is suo exemplo ceteris auctor fuisset simulationis, quodque eo correcto, cujus apud omnes erat summa auctoritas, aliorum correctio facile secutura esset.

Quintum refello hoc modo. In Evangelio, ubi omnium Apostolorum catalogus exhibetur, semper Petrus ponitur primus: at ubi non omnes
simp.

(23) Idem Tertullianus. De præscr. Hæret. cap. 23. pag. 210. Si reprehensus est Petrus, quod, cum convivisset Ethnicis, postea se a convictu eorum separabat personarum respectu, utique conversationis fuit vitium, non predicationis.

S. Hier. in Ep. ad Gal. c. 2. p. 407. t. 7. Quod autem ait, reprehensibilis erat, propterea invidia temperavit, ut intelligamus non tam Paulo eum fuisse reprehensibilem, quam his fratribus, cum quibus antea edens, se ab eis postea separabat. Vide Petrum de Marca lib. 3. de concordia Sacerdotii & Imperii cap. 15. §. 7.

simul numerantur, nullus servatur ordo dignitatis. Utique S. Paulus major erat Barnaba, nihilominus eum Lucas post Barnabam nominat, imo post Simonem, qui vocabatur *Niger*, post Lucinum Cyrenensem, aliosque. (24) Ad hæc Angelus apud S. Marcum cap. XVI. 7. loquens ad mulieres Petrum postponit aliis discipulis. Quod igitur Cephass post Jacobum, aliosque recenseatur, non inde effici cogique potest, Cephass non esse eundem ac Petrum.

Ad sextum dicendum est, S. Petrum triplici nomine appellatum, *Simonem*, *Petrum*, *Cephass*; ideoque potuisse quocumque ex his nomine a D. Paulo designari. (25)

Postremum sic refutatur. Ecclesia in Tridentina Synodo approbans Vulgatam Sacræ Scripturæ editionem, quæ Cephass a D. Paulo reprehensum habet, non refragatur antiquis Auctoribus asserentibus; Cephass a Paulo reprehensum eundem esse ac Petrum; sed indicat potius, vocem utramque, *Petrum* nempe & *Cephass*, perinde exprimere veram D. Pauli sententiam, cum utraque vox idem significet. Clara enim sunt verba illa Christi Domini ad Petrum: *Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephass, quod interpretatur, Petrus.* (26) Præterea non est credibile, Ecclesiam, cum versionem sacrorum librorum Vulgatam sequendam Fidelibus proposuit, voluisse Græcorum Codicum auctoritatem omnino im-

(24) Act. cap. XI. 30. *Per manus Barnabæ & Sauli.* XII. 25. *Barnabas & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manabem ... & Saulus.* Idem Lucas Act. cap. I. 14. Mariam matrem Jesu, quæ mulieribus ceteris dignitate longe multumque præstabat, post alias mulieres recenset. Paulus quoque ad Gal. cap. I. 1. *Jesum Christum ante Deum Patrem* memorat.

(25) Vide supra positam annotat. 7.

(26) In Evangelio Joannis cap. I. 42.

minuere . Quippe , ut ait S. Augustinus lib. 2. De Doctrina Christiana extremo cap. 15. *Libros Novi Testamenti, si quid in Latinis varietatibus titubat, Græcis cedere oportere, non dubium est.* Igitur neque illud credi potest, Ecclesiam iis esse contrariam, qui *Petrum*, ut est in Græco Textu, pro *Cepha* legerunt, alioquin contra eos Patres faceret, quos tamquam Doctores veneratur & colit.



DISPUTATIO II.

De Cathedra D. Petri Antiochena.

Antiochia totius Orientis metropolis, (1) prima primi Apostoli sedes esse monstratur. (2)

B *Æquum*

(1) S. Hieronymus in Libro contra Joan. Hierosolymitanum §. 37. tom. 2. pag. 447. alias epist. 61. cap. 15. Tu qui regulas quaris Ecclesiasticas, & Nicani Concilii canonibus uteris, & alienos Clericos, & cum suis Episcopis commorantes tibi niteris usurpare, responde mihi, ad Alexandrinum Episcopum Palaestina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, ut Palaestina metropolis Cesarea sit, & totius Orientis Antiochia.

Petrus de Marca lib. 1. De concordia Sacerdotii & Imperii cap. 3. §. 5. Juris istius (metropolitici) quasi possessione in plerasque provincias conspicua erant tres illa Imperii Romani Civitates, Roma Orbis Domina, Alexandria Ægyptiaci regni princeps, & Antiochia regina Orientis, quarum Civitatum Episcopi eximii privilegiis gaudebant; quæ consuetudine & moribus firmata primum, postea Nicenæ Synodi decreto sancta sunt. Canone 6. apud Lab. tom. 2. Conc. pag. 46.

(2) Innocentius I. epist. 18. §. 1. apud Lab. tom. 2. Conc. pag. 1269. & Petrum Coustant tom. 1. Epist. Rom. Pont. pag. 851.

Petrus Antiochiæ potius, quam alibi sedem posuerit, docet Gaspar Sanctius Tractatu 1. de Prædicatione S. Jacobi in Hispania cap. 11. pag. 20. Cathedra Petri Catholica erat, idest universalis, quæ neminem excludit: & ideo videri potest ibi (Antiochiæ) a Petro Cathedra primum erecta, licet alibi esset Ecclesia ex Judæis congregata. Nam Hierosolymitana necdum judicari poterat universalis, quia nondum Gentes admiserat. . . . Quod si quis eam ob causam Antiochiæ locatam esse Cathedram credat, quia ibi pacifice Petrus docere potuit, sane ideo ortam Ecclesiæ pacem esse arbitror, quia ex Gentilibus jam ibi multi crediderant, quorum auctoritate Fideles tueri poterant contra tot hostes Euangelii publice, & Christi causam, & Christianum nomen, quod ibi primum Fideles acceperant.

Benedictus Baechinius Dissertat. de Ecclesiasticæ Hierarchiæ originibus part. 1. cap. 3. §. 10. pag. 227. Antiochiæ primam

Æquum enim erat, ut ea, quæ nomine Christianorum ante universum orbem terrarum ornata sunt, primum Apostolorum pastorem acciperet. Sed cum eum doctorem accepisset, non in perpetuum retinuit, sed Regi Civitati Romæ illum concessit (3) post annos fere septem. Etenim si Eusebium audimus, qui Antiochenæ Ecclesiæ proximus vetera ejus monumenta cognovit, ita loquitur in Chronico: ad an. Dom. 44. Petrus Apostolus, cum primum Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur: (4) & lib. 3. Hist. Eccl. cap. 36. Ignatius secundus post Petrum Antiochenam Ecclesiam sortitus est. Eodem modo Hieronymus de Viris illustribus cap. 1. Petrum refert Romam perrexisse post Episcopatum Antiochenis Ecclesiæ, & cap. 16. Ignatium tertium post Petrum Apostolum Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum fuisse confirmat. (5) Accedit Auctoritas summorum Pontificum Gelasii, & Gre-

mum Gentiles Judæis accedere, quam Alexandria: ideo Antiochia prius nova Ecclesia, quam Alexandria fundata est.

(3) S. Joan. Chrysostomus hom. 6. in inscriptionem A. Apr. Il. §. 6. tom. 3. pag. 70. alias serm. 22. tom. 5. pag. 163.

(4) Innocentius I. epist. 23. apud Petrum Coustant tom. 1. Epist. Rom. Pont. pag. 849. Ecclesia Antiochena, quam prius, quam ad Urbem perveniret Romam Beatus Apostolus Petrus sua presentia illustravit.

Maximus Episcopus Antiochenus in Concilio Chalcedonensi act. 7. Sedem suam appellat τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας μεγαλειότητος τὸν τῷ κυρίῳ Πέτρῳ: *Thronum magnæ Civitatis Antiochenis, qui fuit S. Petri: apud Lab. tom. 4. Conc. pag. 613. & Harduinum tom. 2. pag. 492.*

Chronicon Paschale, seu Alexandrinum ad an. 39. tom. 4. Hist. Byzant. pag. 184. edit. Venetæ: Petrus Apostolus primus Ecclesiæ Antiochenæ fundamenta jecit. Consentit Ado Viennensis in Chron. ætate 6. Bibl. Patr. tom. 16. pag. 788.

(5) Origenes in Lucam hom. 6. pag. 214. Ignatium dico Episcopum Antiochiæ post Petrum secundum.

Eusebius lib. 3. Hist. Eccl. cap. 26.: Ignatius secundus post Petrum Antiochenam Ecclesiam sortitus est. Vide Historiam nostram Apostolicam in D. Petro, Interrogatione 18.

Gregorii Magni. Gelasii sunt hæc in Concilio anno 494. Romæ celebrato : *Tertia vero Sedes apud Antiochiam ejusdem beatissimi Petri Apostoli nomine habetur honorabilis, eo quod illic, priusquam Romam venisset, habitavit, & illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est.* (6) Gregorius vero : *Cum multi sint Apostoli, inquit, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis Sedes in auctoritate corvaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit Sedem, in qua Evangelistam discipulum misit.* (7) *Ipse firmavit Sedem, in qua septem annis, quamvis discessurus sedit.* (8) Jure

B 2

au-

(6) Apud Labbeum tom. 4. Conc. pag. 1262.

(7) Gelasius in memorato Concilio Romano tom. 4. Conc. Labbei pag. 1262. *Secunda autem Sedes apud Alexandriam beati Petri nomine a Marco ejus & discipulo & Evangelista consecrata est. Ipseque a Petro Apostolo in Ægyptum directus. verbum veritatis predicavit, & gloriosum consummavit martyrium.*

(8) Lib. 7. epist. 40. alias 37. pag. 888.

Liber Pontificalis in Vita D. Petri : *Primus sedit Cathedralis Episcopatus in Antiochia annos septem.*

S. Leo Magnus epist. 92. ad Maximum Antiochenum cap. 2. *Et ideo, frater carissime, oportet dilectionem tuam toto corde prospicere, cujus Ecclesia gubernaculis te Dominus voluerit præsidere, & ejus meminisse doctrine, quam præcipuus Apostolorum omnium beatissimus Petrus per totum quidem mundum, sed speciali magisterio in Antiochena, & Romana Urbe fundavit.*

Baronius ad an. 39. §. 21. : *Eusebius in Chronico ponit Ecclesiam Antiochenam fundatam a Petro anno ultimo Tiberii Imperatoris, Olympiade ducentesima tertia, anno quarto : rursus vero Olympiade ducentesima quinta, anno secundo, quo ab eo adscribitur Claudii Imperatoris secundus annus, ab eodem ponitur Petri Romam profectio. Numerando igitur ab anno quarto dictæ ducentesimæ tertiæ Olympiadis usque ad annum secundum ducentesimæ quintæ, septem colligi annos, quis non videt? unum videlicet ducentesimæ tertiæ, quatuor ducentesimæ quartæ,*

autem ac merito dicitur inde *discessurus* non tantum Romam, sed etiam ad invisendas subinde alias Ecclesias, præsertim Hierosolymitanam. (9) Nam cui non tantum unius Civitatis, sed totius Christiani Orbis onus incumberebat, quique omnibus prospicere, omnes, si posset, invisere, instituire, monere, hortari, ac denique universum gregem sibi creditum pascere tenebatur, quonam pacto illis præsertim temporibus, cum Fides Christiana a Gentibus, atque Judæis ubique vexaretur, unius Civitatis licet amplissimæ valuit angustiis contineri, & non potius (quod ab eo factum ex Luca Act. IX. videmus) circumiens regiones, universas adiret Ecclesias? Sic igitur accipiendum est, Petrum annis septem præfuisse Episcopum Ecclesiæ Antiochenæ quod donec alia ab eo Sedes, nempe Romana (quam maximam omnium esse voluit) esset erecta, ipse Petrus sit dictus Episcopus Antiochenus, inde vero Episcopus Urbis fuerit appellatus. (10) Sed quid plura? cum Ecclesia ipsa Catholica memoriam Cathedræ Petri Antiochenæ VIII. Kal. Martii quotannis celebrans satis superque id, quod urgeamus, evincat. (11)

Quæ-

re, ac duos ducentesimo quinta Olympiadis. Sicque septem saltem inchoati numerantur anni a tempore institutæ Sedis Antiochenæ usque ad Petri Romam versus professionem.

Papebrochius in Conatu Chronico-Historico dissertat. 2. De Sede S. Petri Antiochena deque initio positæ in Urbe Roma Cathedræ pag. 78. num. 1.: Quam certum est, utramque Sedem constituisse ac tenuisse Petrum; tam difficile est, certo definire, quo anno utramque occupare cæperit; & quos annis tenuerit.

(9) Quare S. Paulus anno tertio post conversionem suam Petrum Hierosolymis invenit. Scribit enim ad Galatas cap. I. 18. Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum. & mansi apud eum diebus quindecim.

(10) Baronius ad an. 39. §. 17.

(11) Bollandus 22. Febr. tom. 3. pag. 283. num. 3. Extræ Sedis illius memoria in Martyrologio VIII. Kal. Martii. Mar-

Quæ cum ita sint, quis non miretur, Onuphriûm Panvinium novam quamdam & inauditam de Antiochena Cathedra opinionem animo imbibisse, atque sine ullo veterum testimonio, imo *contra totius Antiquitatis consensum* (12) affirmasse, Petrum ante ad Urbem adventum, *Antiochiæ septem annis non sedisse*, (13) ideoque Antiochenam Ecclesiam post Romanam fuisse ab eo institutam? Quam quidem opinionem rationi

B 3 quo-

tyrologium MS. S. Hieronymi, sive vetus Romanum, Cathedra Petri in Antiochia. Consentium vetus Romanum a Rosveido editum, Usuardus, Ado vulgatus, & pleraque MSS. etiam Bedæ nomen præferentia. Alioquin typis excusum Bedæ Martyrologium ita habet: Cathedra S. Petri, qua sedet apud Antiochiam, ubi & primum cognominati sunt discipuli Christiani. Eadem leguntur in bodierno Romano Martyrologio, & Rabani. Wandelbertus quoque in metrico Martyrologio ita habet:

Ostavaque Petri Cathedra & doctrina coruscat.

Urbs læta Antiochi quo primum Præsule vernat.

Joannes Beletus cap. 83. Divinorum Officiorum: *Fuit consuetudo veterum Ethnicorum, ut singulis annis mense Februarii, certo quodam die epulas ad parentum suorum tumulos apponerent, quas Demones consumebant, cum inde non minus falsæ, quam ridicule animæ refici crederentur. Putabant enim, huiusmodi epulas ab animabus circa tumulos errantibus absumi. Hæc autem consuetudo atque huiusmodi falsæ opinionis error a Christianis vix extirpari potuit. Quod quidem cum viri sancti animadvertissent, ac penitus illam consuetudinem extinguere voluissent, instituerunt Festum de Cathedra S. Petri, tam de illa, quæ fuit Romæ, quam quæ Antiochiæ, idque illo eodem die, quo abominanda illa ab Ethnicis fiebat, ut solemni hoc festo prave illius consuetudinis festum omnino extingueretur. Unde etiam ab illis epulis festum hoc appellatum est B. Petri epularum. Vocatum etiam est Cara Cognatio, quia tunc etsi fuerint vivorum parentum odia, tempore obitus deponuntur, ut ait Ptolomæus Silvius in Laterculo, qui est in Præfat. generali ad Januar. Bolland. cap. 4. §. 3. pag. XXXV.*

(12) Joannes Lorinus in Actus Apostolorum cap. IX. 32. pag. 339.

(13) In annotat. ad Platinam de Vitis Pontificum Romanorum pag. 9.



quoque esse contrariam, quis non videt? Nam ante id tempus, quo Petrum Antiochiam profectum existimat Panvinus, fuerunt ibi complures Fideles, ac recentis Ecclesiæ disciplina ita vixit, novæque religionis cultus is fuit, ut *cognominarentur primum Antiochiæ discipuli Christiani*. (14) Necessè igitur est, in Ecclesia illa ab aliquo Episcopo pietatem & religionem confirmatam fuisse atque exercitam, ut populus Christianæ disciplinæ assuesceret. Quem igitur muneri huic præponis? Si hoc Petrum sustinuisse negas, Petrum in Episcopatu Antiocheno alicui ex discipulis successorem facis, quo nihil videtur esse absurdus. Sed esto, Romæ primum, deinde Antiochiæ Petrus Sedem posuerit; rogo te, vacuamne interim Romanam Sedem reliquit, an non? Fac, reliquisse: non sedit ergo Romæ annos quinque & viginti, imo ne viginti quidem, quod Historicis &

(14) Actor. cap. XI. 26. Ex quibus refellitur Suidas in Lexico tom. 2. pag. 594. verbo Ναζαῖος scribens, tempore Claudii Romanorum Imperatoris, cum Petrus Apostolus Evodum Antiochiæ Episcopum creasset, illos, qui prius Nazarei, & Galilei vocabantur, mutato nomine appellatos fuisse Christianos.

S. Chrysostomus hom. 25. in Act. Apost. pag. 201. tom. 9. Vere ideo Antiochiæ vocati sunt Christiani, quia Paulus ibi tanto tempore mansit.

S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 17. §. 28. Cum vero frequens ab ipsis (Paulo, & Barnaba) multitudo in Ecclesia (Antiochiæ) præceptis instituta & collecta fuisset, factum est, ut discipuli Antiochiæ primum cognominarentur Christiani, Spiritu Sancto, credo, prænuntiatum a Domino nomen novum credentibus imponente.

Daniel Papebrochius apud Bollandum die XI. Junii tom. 2. pag. 425. Quid ergo, inquires, Tertullianus in Apolog. cap. 5. ait, quod Tiberii tempore, adeoque ante annum 37. quo is obiit, nomen Christianum in sæculum introivit? Respondet Massutius noster lib. 3. cap. 7. De vita Pauli, Christi notitiam duntaxat significari a Tertulliano, quod & probant Tiberii circa Christum acta in Senatu, istic a Tertulliano indicata.

& Patribus gravissimis repugnat : (15) sin resistisse negas, spiritualis Polygamiae & perniciosissimi exempli auctorem Petrum constituis . (16) Faceſſat itaque de Sede Antiochena recenter aſſerta ſententia : ſed quod antiqua traditio docuit, quodque Patres teſtati ſunt, ac ſemper tenuit & haecenus tenet & obſervat Eccleſia, maneat firmum, ac ſuo robore inconcuſſum, nec ullo novitatis labefactetur acceſſu : ipſam ſcilicet Antiochenam Sedem primitus a Petro eſſe erectam atque inſtitutam, in eaque ſediſſe ſeptem annis, (17) donec omni ſecum translato jure ſummi Pontificatus ſtudio majoris fructus Romam migraret, (18) & in Urbe maxima totius orbis principem Eccleſiam conſtitueret.

Eſt contra nos Apollonii teſtimonium, qui apud Euſebium lib. 5. Hiſtor. Eccl. extremo cap. 18. tamquam ex veterum traditione hæc reſert, Dominum Apoſtoliſ ſuis præcepiſſe, ne intra duodecim annos Hieroſolymis excederent. Non licuit igitur Petro Apoſtolorum Principi ante annum decimum ſecundum a morte Chriſti proficiſci Hiero-

B 4

ſo-

(15) Euſebio in Chronico ad an. Dom. 44. Claudii 2. ſcribenti : Petrus Romam proficiſcitur, ubi Euangelium prædicans XXV. annis ejuſdem Urbis Epiſcopus perſeverat.

S. Hieronymo de Viris illuſtribus cap. 1. pag. 813. tom. 2. : Petrus ſecundo Claudii Imperatoris anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique XXV. annis Cathedram Sacerdotalem tenuit uſque ad ultimum annum Neronis, id eſt decimum quartum.

S. Proſpero in Chronico integro pag. 703. Caſſiodoro item in Chronico tom. 2. pag. 386., ubi verba ipſa Euſebii deſcribunt. Bedæ Venerabili De ſex ætatibus ad an. mundi 4007. tom. 2. pag. 110. Auctori Libri Pontificalis in Vita D. Petri, & antiquis Pontificum Romanorum Catalogis, ut legere eſt apud Schelſtratum Antiquitatis illuſtratæ tom. 1. Diſſertat. 1. cap. 5. art. 4.

(16) Lege Baronium ad an. 39. §. 24.

(17) Baronius ad an. 39. §. 25. Vide noſtram Hiſtoriam Apoſtolicam in D. Petro, Interrogatione 16.

(18) S. Anſelmus lib. 3. epiſt. 7. pag. 366.

solymis Antiochiam, ibique anno Christi septimo trigesimoque Ecclesiam instituere. At magis, quam Apollonio credendum est Actis Apostolorum a D. Luca conscriptis. Capite igitur 8. 9. & 10. legitur Petrus & Joannes ante expletos annos duodecim, Hierosolymis relictis, venisse Samariam, ipse vero Petrus Lyddam, Joppem, Cæsaream visitasse, antequam in vincula conjiceretur; (19) postea nondum elapso illorum duodecim annorum spatio, e carcere ab Angeloeductum non modo Hierosolymis, sed etiam ex Judæa discessisse. Præterea Christus Dominus ante suam in Cælum ascensionem apud Matthæum cap. XXVIII. 19. præcepit Apostolis, ut *euntes docerent omnes gentes*, & apud Lucam cap. XXIV. 49. ut *sederent in Civitate, quoadusque induerentur virtute ex alto*, quod concessum ipsis est per adventum Spiritus Sancti. Accepto igitur Spiritu Sancto, via Christianæ Fidei prædicandæ Apostolis patefacta est. Et apud Lucam in Actis cap. I. 8. iussit eos sibi *testes esse in Hierusalem, in omni Judæa & Samaria, & usque ad ultimum terræ*, nulla præscripta mora temporis. (20)

Jam,

(19) Lucas Actor. cap. IX. 32. : *Factum est, ut Petrus dum pertransiret universos, deveniret ad Sanctos, qui habitabant Lyddæ, &c.* Quæ verba sic illustrat S. Chrysostomus in Acta Apostolorum hom. 21. §. 2. pag. 170. tom. 9. *Quasi Dux circuibat, ordines considerans: quæ pars esset adunata, quæ ornata, quæ sua præsentia egeret. Vide illum ubique circumcurrantem, & primum inventum, ubi eligendus erat Apostolus; hic primus fuit, cum dicendum erat Judeis, non esse ebrios Apostolos. cum claudus sanandus fuit, quando concionandum erat: hic ante alios erat, quando agendum cum Præfectis, quando cum Anania, cum ex umbra sanationes fierent. Ubi periculum est, hic adest, & ubi quædam dispensanda sunt. Ubi vero tranquilla res sunt, in communi omnes; hic majorem non appetit honorem. Rursum cum miracula edere oportebat, ille proflicebat. Et hic iterum ipse per se laborat, & iter agit.*

(20) Bellarminus lib. 2. De Rom. Pont. cap. 5. traditio-
nem

nem ab Apollonio, non a *Thrasea martyre*, ut ipse putat, memoratum admittit, ac dicit, non imperasse Dominum, ut omnes Apostoli ad annos duodecim Hierosolymis morarentur. id enim constat esse falsum ex *Actis Apostolorum* cap. 8. 9. 10. sed ut non omnes inde recederent, verum aliquis semper, aut etiam aliqui ex Apostolis Hierosolymis manerent ad testimonium Hebræorum.

Papebrochius in *Conatu Chronico-Historico* Dissertat. 2. De Sede S. Petri Antiochena pag. 79. num. 2. primum dicit, Henschenium pro Hierosolymis totam *Palæstinam* substituentem, ita interpretari datum Apostolis a Christo præceptum, ne ultra *Syriam* ac vicinas regiones abirent: deinde subjicit, esse vel Apollonii, vel ipsius Eusebii errorem hunc evidentem, annos duodecim pro duobus scribentium.

Benedicto Bacchinio in *Dissertat. de Ecclesiasticæ Hierarchiæ originibus* part. I. cap. 3. §. 3. pag. 194. *Alias, quam soleat Apollonii traditio intelligenda videtur, & admittenda. Nec enim video, inquit, cur majorem fidem mereatur Eusebius (qui tamen Apollonii traditionem refert, non refellit) quam Apollonius priori Apostolorum ætati multo Eusebio proximior. Χρησθῆσαι τῆς Ἱερουσαλῆμ, quod Hierosolymis excedere, discedere, abire interpretantur viri docti, mihi est ab Hierusalem segregari, separari, sejungi; & integram sententiam verto: a'ebat tamquam ex traditione Servatorem præcepisse suis Apostolis, ne intra duodecim annos a Hierosolymis segregarentur, separarentur, sejungerentur. Separari autem, segregari, sejungi idem esse intelligo, ac alteram Ecclesiam fundare, quæ a Hierosolymitana minime penderet; quatenus intra duodecim annos, & Apostolorum Collegium, cui Petrus præerat, tamquam novæ Legis Synedrion majus Hierosolymis tantum sederet, totique Judæorum credentium cætui jus diceret, ac unus Hierusalem Episcopus ceteris præsideret, si quæ Ecclesiæ intra Terræ fines, minoraque Synedria, quæ postmodum Presbyteria vocata sunt, constitui oporteret. Constituire autem principem alteram Ecclesiam, ubi Apostolorum quispiam sederet, fieri non poterat, quin & alibi Apostolici Collegii Jurisdictio plenissime exerceretur, & quin sola desineret esse Hierosolymitana Ecclesia, quæ ceteris præesset, quod segregari, sejungi, separarique a Hierusalem erat, ubi pro Judæorum more Jurisdictionis plenitudo & apex. Id itaque, Apollonio tradente, fieri Apostolis prohibitum ante duodecim ab Ascensione annos, ac illud ipsum Clementi Alexandrino *Stromat. lib. 6. significatur, ubi hæc habentur: Si quis ergo velit ex Israel duci poenitentia, & propter nomen meum credere in Deum, remittentur ei peccata. Post duodecim annos egredimini in Mun-**

Jam, inquis, si ante duodecim illos annos a Christo præfinitos Petrus & Joannes ivissent Samariam, Apostoli & Discipuli prædicassent Evangelium, priusquam Petrus lintei de Cælo descendens, & genus omne animantium continentis visione, quæ refertur Actor. cap. XI., admoneretur, Evangelium esse Gentibus prædicandum. Quid si doceo & planum facio, Samaritas non fuisse Gentiles, sed ex genere Profelytorum, (21) atque Circumcisionem & Legem Hebræorum observasse, quamvis aliquibus Ethnicorum cæremoniis essent addicti? Christus enim Dominus eos diversos facit ab Ethnicis, apud Matthæum cap. X. 5. verbis illis: *In viam Gentium ne abieritis, & in Civitates Samaritanorum ne intraveritis*. Ex quibus facile intelligis, eo spectasse Christi mandatum, ut Apostoli primum docerent Judæos, quibus *promissiones antiquitus factæ* fuerant, (22) deinde Gentes. Quo pariter sensu accipienda sunt, quæ idem Christus Dominus dixit de se, apud eundem Matthæum cap. XV. 24. *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel* (23) cum ipse Samaritanam, & cum ea Samaritanos plurimos traxerit ad se.

Quod

Mundum, ne quis dicat, non audivimus. Hoc sensu Apollonii traditione intellecta, & Christi morte duobus Geminis Coss. consignata, minime obstat, quod Petrus & Joannes a Hierosolymis missi sint in Samariam: quin sententiam confirmat: inde enim missi, ubi Apostolici Synedrii Sedes, illuc, peractis, quæ communi statuto decreta fuerant, rediit.

(21) Profelyti apud Judæos appellabantur, qui in eorum regione commorabantur, sive qui origine a Judæis alieni ad eorum religionem transierant. Augustinus Calmet in Dictionario Historico, verbo *Profelytus*.

(22) D. Thomas 3. part. quæst. 42. art. 1.

(23) Hieronymus in hunc locum pag. 116. tom. 7. *Non quo & ad gentes non missus sit: sed quo primum missus sit ad Israel; ut illis non recipientibus Evangelium, iusta fieret ad gentes transmigratione.*

Quod si adjicias, S. Lucam in Actis nullam mentionem fecisse de adventu Petri Antiochiam, nedum de institutione Ecclesiæ Antiochenæ, id nullum mihi negotium faceffit. Petrum enim Antiochiæ fuisse, tradit D. Paulus in Epist. ad Galat. cap. II. 11. *Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti.* Lucas tamen ne verbum quidem facit de contentione ea, quæ eidem Paulo fuit cum Petro. Ille enim intentus exponendis gestis prioribus D. Pauli, gesta multa aliorum Apostolorum, atque inter cetera Antiochenæ Ecclesiæ institutionem silentio præterivit. Rem totam sic explicat Hieronymus comment. in Epist. ad Gal. cap. 2. *Nec mirum esse, inquiens, si Lucas hoc Petri & Pauli dissidium tacerit, cum & alia multa, quæ Paulus sustinuisse se replicat, historiographi licentia prætermiserit: & non statim esse contrarium, si quod alius ob causam dignum putavit relatu, alius inter cetera dereliquit. Deinde primum Episcopum Antiochenæ Ecclesiæ Petrum fuisse, accepimus, & Romam exinde translatum, quod Lucas penitus omisit.*

Postremo urgeas, Ecclesiam Antiochenam institutam fuisse a Christianis Cypriis, & Cyrenæis, ut legitur Actor. cap. XI. 19. 20. Hic vero te admonitum volo, me de Antiochena D. Petri Cathedra disputantem non intelligere, ipsum omnium primum Christi fidem in eam Civitatem invexisse (lubens enim discipulos illos, qui post necem S. Stephani Hierosolymis pulsati sunt, Christianam religionem eo intulisse concedo) sed illud unum contendere, Petrum Apostolum fuisse primum, qui tamquam Antistes Ecclesiam Antiochenam gubernaverit, Christianis Antiochenis præfuerit, Urbemque Patriarchali dignitate donaverit.

DISPUTATIO III.

De Cathedra D. Petri Romana.

Cum duodecim Apostoli, accepta per Spiritum Sanctum omnium locutione linguarum, (1) imbuendum Euangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus, suscepissent, beatissimus Petrus princeps Apostolici Ordinis ad arcem Romani destinatur Imperii, ut lux veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. (2) Ad Urbem igitur Romam, cum jam Antiochenam Ecclesiam fundasset, (3) Deo ducente venit, ibique Christi Vicario æternam posuit sedem. Hanc ipse usque ad vitæ finem obtinuit, inde utramque epistolam suam scripsit, atque in altera extremo cap. 5. Romam designavit verbis illis: *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta*: id quod omnes persuasum habuerunt usque ad sæculum Christi decimum sextum. Ex eo demum tempore exstiteri Heterodoxi, qui veterum hæreticorum & Schismaticorum audaciam atque impudentiam supergressi docuerunt, D. Petrum neque Episcopum Romanum fuisse, neque Romam venisse. (4) Inauditam antea & novam opinionem fal-

(1) Vide Historiam nostram Apostolicam, De Apostolis in universum, ad Interrogation. 23.

(2) S. Leo serm. 80. cap. 3. tom. 1. pag. 164.

(3) Idem S. Leo ibidem cap. 5.

(4) Primus, quod sciam, qui docuit, D. Petrum neque Episcopum fuisse Romæ, neque Romam ipsam umquam vidisse, fuit Gulielmus quidam Joannis Vviclephi præceptor. ut Thomas Vvaldensis refert lib. 2. Doctrinalis fidei ar. 1. cap. 7.: Ita Bellarminus lib. 2. De Rom. Pont. cap. 1. Gulielmum istum secuti sunt Martinus Lutherus in Colloquiis ad mensam ha-

falsitatis convincit unanimis & constans Patrum tam Græcorum, quam Latinorum consensus, qui jam inde a principio Christianæ Ecclesiæ floruerunt.

Ex Græcis Papias Joannis auditor, Polycarpi autem contubernalis, vetus homo, (5) seu alii item veteres apud Eusebium lib. 2. Hist. Eccl. cap. 15. Marci mentionem fieri ajunt a Petro in priore epistola, quam Romæ scriptam esse contendunt, idque Petrum ipsum innuere, qui Romam figurate Babylonem appellat his verbis: *Salutat vos Babylonis Ecclesia, a Deo perinde ac vos electa, & Marcus filius meus.* (6) Dionysius item Corinthiorum Episcopus in epistola ad Romanos, Soteri tunc tem-

po-

habitis, capite De Antichristo, Uldericus Velenus Lutheranus, qui Librum in hanc rem edidit, Illyricus in lib. contra Primatum Papæ, Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. cap. 10. pag. 432. alique, ut legere licet apud Jodocum Coccium tom. 1. Thesauri Catholici lib. 7. art. 5. pag. 814.

(5) S. Irenæus lib. 5. adversus Hæreses cap. 33.

(6) Verba hæc a præcedentibus, quæ sunt apud eundem Eusebium, omnino sejungit Valesius in hunc Eusebii locum pag. 29. existimans non esse Papiæ, quemadmodum sunt præcedentia. At licet Papias non faveret allatæ explicationi, faveret tamen professioni D. Petri Romam, ac probaret Petrum Romæ Episcopi munus sustinuisse. Quod ibidem probat etiam Eusebius, qui veterum seu Clementis Alexandrini, seu Papiæ testimonio asserit, Romam Babylonis nomine significari. Quare Valesius ipse: *Romam Petrus figurate Babylonem vocavit, vel ob magnitudinem ac potentiam, vel propter impietatem, eo quod demonum cultui dedita tunc esset Roma, perinde ac olim Babylon.* Potest etiam alia ratio hujus cognominis asserri, quod scilicet ut Babylonii Judæos in servitutem redegerant: sic Romani tunc Judæos ditioni suæ subiecissent. Sunt qui in dicta Petri epistola, Babylonis nomine non Romam, sed Babylonem ipsam, quæ caput fuit Assyriorum, designari contendunt. Verum hi omnium veterum Patrum testimonio refelluntur... Nihil in tota historia Ecclesiastica illustrius, nihil certius atque testatius, quam adventus Petri Apostoli in Urbem Romam.

poris Episcopo Romanæ Urbis nuncupata (7) apud eundem Eusebium extremo cap. 25. Petri & Pauli in Urbem adventum certum affirmat. Irenæus quoque *vir Apostolicorum temporum*, & *Papæ auditoris Evangelistæ Joannis discipulus*, a *martyribus Lugdunensibus* ob quasdam Ecclesiæ *questiones* legatus Romam missus (8) sub Eleuthero, lib. 3. cap. 1. testatur, *Petrum & Paulum Romæ evangelizasse, & fundasse Ecclesiam.* (9) Præterea S. Athanasius in *Apologia de fuga sua* §. 18. hæc habet: *Petrus, qui se se metu Judæorum abscondevat, & Paulus Apostolus, qui in sporta demissus sic evaserat, his auditis verbis: Oportet vos Romæ martyrium subire, profectum non distulere suum, imo potius gaudentes abierunt.* Origenes similiter, in *Genesi* tom. 2. pag. 24. & apud Eusebium lib. 3. cap. 1. Petrum Romæ fuisse ad mortem usque, narrat. Quam narrationem comprobant etiam Patres Latini. Nam *Cajus vir Catholicus, qui Zephyrini Romæ Urbis Episcopi temporibus floruit, in eo libro, quem scripsit adversus Proculum patronum sectæ Cataphrygarum, de loco, in quo prædictorum Apostolorum (Petri & Pauli) sacra cor-*

po-

(7) Eusebius lib. 4. *Hist. Eccl.* cap. 23. pag. 117.

(8) Hieronymus *epist.* 75. alias 29. ad Theodoram Vi-
duam, & de *Viris illustribus* cap. 35. tom. 1. pag. 450. &
tom. 2. pag. 859.

(9) Idem S. Irenæus eodem lib. 3. cap. 3. : *Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ & antiquissimæ & omnibus cognita, a gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis Traditionem & annuntiatam hominibus fidem per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sibi placentia, vel vanam gloriam, vel per cecitatem & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hæc enim Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique Fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis, Traditio.*

pora deposita sunt, ita loquitur: Ego vero, inquit, Apostolorum trophæa possum ostendere. Nam sive in Vaticanum, sive ad Ostiensem viam pergere libet, occurrent tibi trophæa eorum, qui Ecclesiam illam fundaverunt. (10) Id ipsum asserit Tertullianus locis pluribus: (11) Asserit S. Cyprianus epist. 55. ad Cornelium, ubi Romanam Sedem Petri Cathedram, atque Ecclesiam principalem vocat. Consentit S. Ambrosius, qui lib. 3. de Sacramentis cap. 1. dicit, Petrum Sacerdotem fuisse Ecclesie Romanae. Optatus etiam Milevitanus, qui lib. 2. cap. 2. Negare non potes, inquit, scire te, in Urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde & Cephæ appellatus est, in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur: ut jam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram, alteram collocaret. Quid autem plures ego testes in medium adduco? Illi enim omnes, quos bene multos Baronius ad an. 44. §. 25. Bellarminus de Rom. Pont. lib. 2. cap. 2. 3. & 4. Schellstrate in Antiquitate Ecclesie illustrata tom. 2. dissertat. 3. cap. 1. & 2. Hankius de Romanarum rerum Scriptoris lib. 2. part. 1. cap. 8. §. 29. Natalis Alexander dissertat. 13. in Hist. Eccl. sæc. 1. Jodocus Coccius Thesauri Catholici tom. 1. lib. 7. art. 5. Pearsonius Oper. Posth. dissertat. 1. De successionem primorum Romæ Episcoporum cap. 7. recensent, id quod proba-

(10) Apud Eusebium lib. 2. cap. 25. pag. 54.

S. Hieronymus epist. 46. alias 17. ad Marcellam §. 11. pag. 206. tom. 1.: *Est quidem ibi Sancta Ecclesia, sunt trophæa Apostolorum, & Martyrum*

(11) De Præscript. Hæretic. cap. 32. pag. 213. & cap. 86. pag. 215. De Baptismo cap. 4. pag. 225. Et lib. 4. adversus Marcionem cap. 5. pag. 415.: *Romani de proximo sument, quibus Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt. Et Scorp. cap. 15. pag. 300.*

bare contendimus, firmissime asseverant. Itaque Calvinus ipse Institut. lib. 4. cap. 6. §. 15. *Propter scriptorum consensum, non repugnat, quin Petrus Romæ mortuus fuerit, etsi Episcopum fuisse, præsertim longo tempore, persuaderi nequeat.* (12) At si Scriptorum consensus effecit, ut non auderet Calvinus negare, Petrum fuisse Romæ, non video quid causæ tandem fuerit, cur sibi etiam non persuaderet, Episcopum ejusdem Urbis fuisse. Nam qui Scriptores de Petri Romam adventu non dubitant, idem de Episcopatu Petri Romano testantur. Id certe D. Augustino scribenti contra Epistolam Manichei, quam vocant fundamenti, cap. 4. ita persuasum fuit, ut fateretur, se eam etiam ob rem in Ecclesia Catholica constanter permansisse, quod certam Romanorum Episcoporum successionem usque a D. Petro perspectam & exploratam haberet. *Multa sunt alia, inquit, quæ in ejus gremio me iustissime teneant. . . Tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.* (13)

Nunc antequam adversariorum argumenta refello, operæ pretium est adversus eoldem probare, D. Petrum epistola prima Romæ scripta nomine *Babylonis* Romam significare voluisse. Ita sane

(12) Apud Jodocum Coccium Thesauri Catholici tom. 1. lib. 7. art. 5. pag. 815.

Samuel Basnagius in Annalibus Politico-Ecclesiasticis ad an. Dom. 64. §. 60. *Neque ulla unquam traditio fuit, quæ majore testium numero cingatur, ut de Petri adventu dubitari non possit, quin omnia historia fundamenta convellantur.*

(13) Idem S. Augustinus Contra litteras Petiliani lib. 2. cap. 51. *Verumtamen si omnes per totum Orbem tales essent, quales vanissime criminaris, cathedra tibi quid fecit Ecclesia Romana, in qua Petrus sedet, & in qua hodie Quasius sedet?*

fane docet Papias Apostolorum discipulus, cuius verba supra recitavimus; ita S. Hieronymus De Viris illustribus cap. 8. (14) Beda, Œcumenius, (15) veteres novique fere omnes. Nec ullo modo de Babylone Ægypti, aut Chaldææ accipi potest ea Petri vox. Siquidem neque Scriptura, neque ullus veterum Historicorum tradit, Petrum in illis urbibus fuisse, aut ibidem tunc temporis Ecclesiam extitisse, quæ vere dici Ecclesia posset. Ac de Babylone quidem, quæ est in Chaldæa, sermonem non esse, colligitur ex Josepho, qui lib. 18. Antiquit. Judaic. cap. 9. refert, Cæsar Augusti ævo Hebræos omnes illic & in Assyria tota habitantes ad unum expulsos fuisse, & interneccione deletos. Num igitur Ægypti Babylonem significat? At obscurus plane locus erat, nec Urbis nomine dignus. Huc accedit, quod cum multa Concilia firmata subscriptionibus Episcoporum edita fuerint, nusquam inter eos reperire licet Episcopum Babylonis Ægyptiacæ, nisi post annos amplius quadringentos, quo primum tempore in Actione prima Concilii Chalcedonenfis Cyrum ejus Urbis Episcopum fuisse, dicit ex Spanhemio Calmetus, vel post annos quingentos, quando sub Justino juniore primum nominatur Episcopus Babylonis in Ægypto Zosimus Cilix apud Sophronium, ut Baronius narrat. (16) Babylon
C igi-

(14) Tom. 2. pag. 829. : *Petrus in epistola prima sub nomine Babylonis figuratè Romam significans* : Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, & Marcus filius meus.

(15) Beda in primam Epist. Petri cap. 5. pag. 713. tom. 5. *Babylonem typice Romam dicit, videlicet propter confusionem multiplicis Idololatriæ.*

Œcumenius in eandem epistolam cap. 8. pag. 526. tom. 2. : *Babylonem autem vocat Romam, eo quod insignis ac præclara esset, quod & Babylon multo tempore habuit.*

(16) Calmetus in Dissertat. De itinere Romano S. Petri præposita epistolis Canonicis. Baronius ad an. 45. §. 17.

igitur, unde scribit S. Petrus, neque in Chaldaea erat, neque in Aegypto, sed in Italia, Roma nimirum, quam etiam Joannes in Apocalypsi cap. XVII. Babylonis vocabulo designat, interprete Tertulliano adversus Judæos cap. 9. & Augustino lib. 18. de Civit. Dei cap. 22. Præterea qui evitandi periculi causa latent, nomina obscura, arcana & vulgo ignota usurpare consueverunt. Quod faciunt Reges plerumque, & exercituum Duces, qui ad occultandam sententiam suam epistolas notis conscribunt, quæ sibi unis cum eo conveniunt, ad quem mittuntur. Quare cum S. Petrus ex Herodis Agrippæ manibus, quem amicum Claudii Imperatoris, & inimicum Christi Domini esse noverat, Angeli ope elapsus venisset Romam, ac timeret, ne forte epistola sua tradita Gentibus, palam fieret, plurimos Romanorum Christo nomen dedisse, atque inde contra ipsos persecutionis causa nasceretur, ut malum hujusmodi provideret, locum texit, in quo cum multis Christianis degebat, Romamque arcano & mystico Babylonis vocabulo nuncupavit. Sic Paulus cum Timotheum certiolem faceret de liberatione sua ab Neronis crudelitate, proprium sceleratissimi tyranni nomen reticuit, scribens ad eum, se *liberatum de ore Leonis*. (17) Quam ob rem Grotius, vir inter Protestantes magna commendatione famæ, annotat. in Epist. II. D. Petri: *De Babylone*, inquit, *dissident veteres & novi Interpretes. Veteres Romam interpretantur, ubi Petrum fuisse, nemo verus Christianus dubitabit: novi Babylonem in Chaldaea. Ego veteribus assentior*. (18)

Jam

(17) Epist. 2. ad Timotheum cap. IV. 17.

(18) Tom. 8. Criticorum Sacrorum pag. 175.

Hieronymus lib. contra Joannem Hierosolymitanum §. 3. alias epist. 61. cap. 1. pag. 409. tom. 2.

Sy-

Jam frivola & levia pertinacium Heterodoxorum argumenta convellamus. In divinis Litteris, inquit, non legitur Petrus fuisse Romæ. Belle enimvero, si ea omnia in dubium vocant, & negant, de quibus Scriptura sacra non meminit, negent etiam, D. Petrum mortuum esse, quandoquidem Scriptura mortem ejus non commemorat.

Addunt, S. Paulum scribentem ad Romanos cap. XVI. multis salutem dicere; nullam D. Petro: quod officium Paulus non omisisset erga conditorem atque Antistitem illius Ecclesiæ. Quid tum? Nonne Timotheus Episcopus erat Ecclesiæ

C 2

Ephe-

Synopsis Criticorum in 1. epist. Petri cap. 5. pag. 1540. & 1541. tom. 5. : *Hæc enim Babylon vocatur hic, ut & Apoc. 17. & 18. vel 1. propter confusionem Idololatriæ, quæ tunc in ea vigeat, vel 2. propter similitudinem magnificentie, frequentia, & amplitudinis imperii, peccatorum quoque, quæ tunc vigeant, vel 3. ut, si deprehenderetur epistola, non posset inde sciri, quibus in locis viveret . . . Congruentias plurimas inter Babylonem & Romam vide Orosii 2. 2. 3. 4.*

Christianus Lupus in Tertulliani librum de Præscriptionibus contra hæreticos cap. 20. pag. 191. tom. 9. *Sententia eorum, qui S. Petri verba accipiant de Babylone Assyriorum, in Opere de Sacerdotii ac Imperii concordia lib. 6. cap. 1. §. 4. placet etiam Donino Petro de Marea. Verum est suspecta opinio. Eius primus auctor videtur fuisse Marfilius Patavinus, qui pro Ludovico IV. Imperatore adversus Joannem XXII. Pontificem, imo & adversus Apostolicam Sedem turbidissime insaniens ex istis laudata epistola verbis garrit, S. Petrum numquam fuisse Romæ, ideoque Romanos Antistites non esse ejus in Episcopatu successores. Nugacissimam fabulam elapso sæculo resorbuit, & in seductas simpliciorum hominum animas evomuit Joannes Calvinus. Est fabula adeo frivola, ut hodierni Calvinistæ de ipsa erubescant. Et jure merito: Etenim S. Petrum sedisse Romæ Episcopum, & istic sub Nerone Principe fuisse crucifixum; omnes Patres Græci & Latini uno ore testantur & clamant. Eorum plures insuper affirmant, laudatam epistolam esse Romæ scriptam, & per Babylonem intelligi aliam Urbem. Vide Doninum Nicolaum Cardinalem Calanum in postremo capite secundi libri de Catholica Concordantia pag. 772. & Baronium ad an. Ch. 45. §. 16. & 17.*

Ephesinæ, & Jacobus Hierosolymitanæ? attamen Paulus ad Ephesios scribens illum salvere non jubet, nec in sua ad Hebræos epistola Jacobum adhuc superstitem salutatur. Nonne fieri etiam potuit, ut Petrus Romæ tunc abesset? Certe quidem D. Petrum Romæ non fuisse, cum Paulus scriberet ad Romanos, significat Paulus ipse epistolæ cap. I. 11. verbis illis: *Desidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratia spiritualis ad confirmandos vos*. Nam si Romæ tum fuisset Petrus, Romanos idem confirmare potuisset. Non erat igitur Romæ Petrus, ideoque Paulus illuc ire ad eos confirmandos cupiebat, ne forte sine Pastore animos desponderent, & persecutioni succumberent. Hinc Theodoretus in cap. 1. epist. ad Rom. ita scribit: *Et quia primus eis magnus Petrus doctrinam Evangelicam præbuit, necessario intulit, ad confirmandos vos*. S. Hieronymus quoque in eundem Pauli locum, Romanos, inquit, *Petri predicatione fidem tenentes confirmare se velle Paulus dicit, non quo minus accepissent a Petro: sed ut duobus Apostolis testibus atque doctoribus eorum roboraretur fides*. (19)

At Commentarii in Epistolam ad Romanos non sunt S. Hieronymi, sed Pelagii, vel hominis certe Pelagiani. Id ego quoque permotus auctoritate Monachorum Congregationis S. Mauri (20) concedo libens; gaudeoque, adversarios suis armis confossos, & nec opinantes mecum sentire, non solum Catholicos, sed etiam antiquos Hære-

(19) S. Chrysostomus hom. 2. in Epist. ad Rom. pag. 437. tom. 9. *Petrus illic (Romæ) predicavit*.

(20) Eiusdem sententiæ est Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. IV. cap. 1. art. 31. num. VII. pag. 170. tom. 4. Pelagii Commentarii in Epistolas S. Pauli exstant in Appendice Augustiniana quæ est in tom. 12. Operum S. Augustini edit. Antwerp. pag. 317. & in Tom. 8. Operum S. Hieronymi edit. Parisien. an. 1643. pag. 161.

reticos persuasum habuisse , Romanam Ecclesiam fundatam a D. Petro , quamvis id Scriptura aperte non doceat .

Urgent adhuc , & nihil remittunt . Siquidem ex Actor. cap. XXVIII. 22. constat , Judæos , ubi Paulus Romam advenit , eum statim rogasse , ut suam ipsis sententiam de secta Christianorum patefaceret : *Rogamus autem , a te audire , quæ sentis . Nam de secta hac notum est nobis , quia ubique ei contradicitur . Bene habet .* At nemo non videt , Judæos a D. Paulo petiisse , non ut sibi Christi fidem traderet , quam jam acceperant a D. Petro , verum ut suam ipse de ea opinionem aperiret . Cum enim scirent , Paulum esse Legis peritissimum , eum optabant de Christiana religione , quæ odium & offensionem Synagogæ incurrerat , disputantem audire . Et quidem si Fidem Christi non tenuissent Romani , quomodo Paulus ad eos scripsisset : *Fides vestra annuntiatur in universo mundo ?* (21)

Ne alia , utpote plena futilitatis , persequar , tres insuper habent causas , cur Petrum numquam profectum esse Romam contendat . Primum quia Lucas in Actis Apostolorum non meminit de profectioe ea : deinde quia Paulus scribens ad Galatas cap. II. 7. asserit , Petro demandatum *Evangeliū Circumcisionis* , sibi vero *creditum Evangelium præputii* seu Gentium , ideoque etiam Romanorum , qui erant Gentiles : demum quia non convenit de tempore , quo Petrus dicitur Romam venisse .

Ad primum quod attinet , idcirco S. Lucas profectioem D. Petri Romam non refert , quia ejus institutum est gesta præsertim D. Pauli præceptoris sui narrare , non vero aliorum Aposto-

lorum facta omnia singillatim describere . (22) Sane post caput Actorum decimum sextum Petri oblitus videtur . Quamquam nec ea omnia , quæ spectant ad D. Paulum , Lucas memoriæ prodidit . Etenim D. Hieronymus in cap. 2. ad Galat. ; ubi affert rationem , cur is non meminerit dissidii , quod Antiochiæ intercessit inter Petrum & Paulum de observandis Legitimis , scribit , non mirum esse , si Lucas hanc rem tacerit , cum & alia multa , quæ Paulus sustinuisse se replicat , historiographi licentia prætermiserit .

Tom. 7.
pag. 404.

Ad secundum respondet D. Hieronymus in cit. cap. 2. ad Galatas : *Occulta hic oritur quaestio : Quid igitur ? Petrus si invenisset ex gentibus , non eos adducebat ad Fidem ? Aut Paulus si ex circumcissione aliquos reperisset , non eos ad Christi baptismum provocabat ? Quæ ita solvitur , ut dicamus , principale singulis in Judæos & Gentes fuisse mandatum , ut qui defendebant Legem , haberent quem sequerentur , qui Legi gratiam præferebant , non deesset eis doctor , & prævius . In commune vero hoc eos habuisse propositi , ut Christo ex cunctis gentibus Ecclesiam congregarent . Legimus enim & a Sancto Petro gentilem baptizatum fuisse Cornelium , & a Paulo in Synagogis Judæorum Christum sæpissime prædicatum . (23) Legimus etiam , Petrum a Deo electum , ut per os ejus audirent Gentes verbum Evangelii , & Paulum conversum ad Gentes , quod Judæi , quibus oportebat primum loqui verbum Dei ,*

re-

(22) S. Ioan. Chrysostomus in Acta Apostol. hom. 1. tom. 9. pag. 2. : *Maxima pars autem libri Pauli gesta sunt , qui plus omnibus laboravit ; cuius rei causa est , quod is , qui hunc librum scripsit , Beatus Lucas , ejus esset discipulus : cuius virtutem tum ex aliis multis cernere est , tum maxime , quod doctori suo indefinenter hæserit .*

(23) Actor. cap. X. 47. cap. XIII. 14. & cap. XVII. 1. 2.

repellerent illud, & indignos se judicarent æternæ vitæ. (24)

Ad tertium quod spectat . Libenter do , historiæ falsitatem colligi ex Scriptorum dissensu , si in historiæ præcipuis capitibus dissentiant : nego autem , si in circumstantiis duntaxat quibusdam non conveniant . Contingit enim aliquando , ut de facti veritate constet , de tempore autem , quo id factum est , haud compertum sit . Quid certius Christi nativitate ? quid morte ? Quid tempore , quo natus , ac mortem passus est , incertius ? (25) Similiter Christum mortuum esse sub finem Hebdomadum Danielis , tam certum est , quam quod certissimum . At unde inchoandæ illæ sint , ab Cyro ne , an ab Dario , an ab Artaxerxe Longimano , an ab Artaxerxe Memnone , magnum est inter Chronologos certamen . Itaque cum S. Petrum Romæ fuisse , & Romanam Ecclesiam constituisse omnis testetur antiquitas , variæ ac discrepantes de tempore , quo Romam advenit , sententiæ profectam ab antiquis veritatem infirmare nullo modo possunt . (26)

C 4

DIS-

(24) Aëtior. cap. XV. 7. & cap. XIII. 46.

(25) Vide Historiam nostram Familiæ Sacræ cap. 1. & 13. De Christo Domino .

(26) Orosius lib. 7. cap. 6. dicit , Petrum Romam venisse *exortio regni Claudii* . Eusebius in Chronico , S. Hieronymus De Viris illustribus cap. 1. *secundo Claudii* . Fasciculus Temporum *anno quarto Claudii* , alii septimo , alii decimo tertio , alii initio regni Neronis , ut observat Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in Regulas & usum Critices differtat. 3. art. 1. pag. 251.

Lactantius De mortibus persecutorum cap. 2. scribit , Petrum Romam advenisse , *cum jam Nero imperaret* . Anastasius quoque Bibliothecarius narrat , *Petrum ingressum in Urbem Romam sub Nerone Casare* . Quem locum explicans Blanchinus in notis ad eundem Anastasium Bibliothecarium tom. 2. pag. 11. *Initio scilicet principatus Claudii Neronis Drusi filii* ,

cujus stirpi tam familiaris fuit cognomentum Neronum, *Sabina* lingua sortem significans testibus Suetonio & Gellio, ut *Ode 4. lib. 4.* Horatius bis vocet Neronem ejus agnatos; & filius Domitius ascitus in gentem Claudiam Nero sit appellatus, prout hic etiam nominatur *lin. 8.* vel si de Domitio Nerone intelligit, posteriorem adventum Petri cum priore confundit.

S. Leo *serm. 80. cap. 4. pag. 164. tom. 1.* ita alloquitur S. Petrum: *Nec mundi Dominam times Romanam, qui in Caiphae domo expaveras Sacerdotis ancillam. Numquid aut judicio Pilati, aut sevitia Judeorum minor erat vel in Claudio potestas, vel in Nerone crudelitas?* ubi ad marginem adjicit Paschasius Quesnellus: *Petrus sub Claudio Romanam venit, sub Nerone moritur.*

Ecclesia nullam ex his Epocham probat, aut improbat: hoc solum ponit pro certo, utpote traditum a Majoribus, D. Petrum Romae fuisse, & Ecclesiam Romanam fundasse. Cujus rei memoriam quotannis celebrat XV. Kal. Febr. nomine *Cathedrae S. Petri Romae*. Est autem Romana Cathedra omnibus inscripta Martyrologiis, Romano, Bedae vulgato, Ussuardi, Adonis, Rabani, Notkeri, Bellini, & vetustissimo S. Hieronymi, aliisque MSS. perantiquis, ut est apud Bollandum die 18. Jan. tom. 2. pag. 182. §. 5., qui §. 6. subiicit, *canon solemnitatem, quae Romae (incertum quibus causis) exoleverat, a Paulo IV. restitutam fuisse.*

P. Quesnellus in admonitione praeposita sermoni 96. S. Leonis credit, usque ad Pauli IV. decretum, quod anno 1558. die 13. Jan. editum est, unicam fuisse in Ecclesia solemnitatem VIII. Kal. Martias, quae utriusque (Cathedrae Romanae, & Antiochenae) memoria, vel potius generaliter assumptio S. Petri ad Episcopatum honore debito celebratur. Ceterum, ut ait Baronius ad an. 45. §. 11., ipsa prima Pontificia Sedes Petri, Cathedra, inquam, lignea, dignum plane tantae rei eximiumque monumentum, quam plurimis semper miraculis illustrata, a majoribus asservata, in ejusdem Petri Basilica Vaticana recondita haecenus custoditur, & certis diebus populo visenda exponitur. Vide dissertationem De Romana Cathedra, quae inserta est notis ad Anastasium Bibliothecarium tom. 4. pag. 150.

DISPUTATIO IV.

*De proximo successore D. Petri, & Cleto
diverso ab Anacleto.*

L Inus, an Clemens proximus post Petrum Pontifex fuerit, discrepat inter veteres auctores. Tertullianus ideo Ecclesiam Romanam ab Apostolis originem trahere contendit, quod Clemens Romanorum Episcopus a Petro ordinatus est. (1) Eodem modo, ut ait Hieronymus, plerique Latinorum secundum post Petrum Apostolum putant fuisse Clementem. (2) Id quod dicunt aut innuunt Scriptores alii tum Græci, tum Latini. (3) Hos secutus videtur Hieronymus ante annum 392. scribens alibi quidem Clementem successorem Aposto-

(1) De Præscr. Hæretic. cap. 32. pag. 213.

Bencinus in Notis ad Anastasium Bibliotecarium tom. 2. pag. 46. : *Ordinatum quidem asserit Tertullianus a Petro Clementem, sed non successorem constitutum: quo modo Antiochia, ubi S. Ignatius etsi ordinatus dicatur a Cbrysofomo, constans tamen est opinio, Euodium Petro Antiochia successisse, non Ignatium.*

(2) His verbis S. Hieronymi in libro De Viris illustribus cap. 15. tom. 2. pag. 539. notari S. Optatum, & S. Augustinum, existimat Christianus Lupus in Scholiis ad Tertullianum De præscr. Hæret. cap. 32. tom. 9. edit. Venetæ pag. 264.

Bollandiani ad diem 26. Aprilis tom. 3. pag. 409. §. 2. *Quinam sint hi plerique Latinorum, nemine uspiam nominato, per aliquam conjecturam videmur posse assequi, si dicamus, fuisse antiquos Catalogos summorum Pontificum, quorum aliquem S. Hieronymus petiit a S. Damaso, qui respondit, se gesta Pontificum, quæ potuit reperire in Sedis suæ studio, ad eum dirigere. S. Damasi decessor fuit S. Liberius, cuius tempore contextum veterem Indiculum Romanorum Pontificum, testis est Petavius lib. 5. Rationarii Temporum cap. 5., qui eum penes se habuit.*

(3) Apud Cotelierum in annotat. ad Constitutiones Apostolicas lib. 7. cap. 46. pag. 387. num. 6.

stoli Petri, alibi vero *post Petrum Romanam rexisset Ecclesiam*, (4) Sed horum verborum sensum satis explicat idem Hieronymus in Libro De viris illustribus, seu Scriptoribus Ecclesiasticis, quem edidit anno 392., cap. 15., ubi de Clemente sermonem instituit ex professo. Ibi enim rejecta opinione Latinorum aperte tradit, Linum fuisse secundum Romæ Episcopum, tertium Anacletum, quartum Clementem. (5) Ab Hieronymo non dissentit Epiphanius. Opinatur enim, Clementem, quem Petrus sibi successorem designaverat, (6) modestiæ causâ abiisse de jure suo, donec Linus & Cletus, qui Petri ipsius in Episcopali munere adjutores fuerant, alius post alium ad mortem usque summi Pontificis personam sustinerent. (7) Linus igitur proximus Petri

(4) Adversus Jovinianum lib. 1. §. 12. tom. 2. pag. 257. In Isaiam lib. 14. extremo cap. 52. tem. 4. pag. 612.

(5) Ejus verba hæc sunt ex libro citato, tom. 2. pag. 839.: *Clemens, de quo Apostolus Paulus ad Philippenses cap. IV. 3. scribens ait: Cum Clemente & ceteris cooperatores meis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ, quartus post Petrum Roma Episcopus: siquidem secundus Linus fuit, tertius Anacletus, samet si plerique Latinorum secundum post Petrum Apostolum putent fuisse Clementem.*

(6) Papebrochius in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum Dissertat. 4. §. 9. pag. 85. *Suspicio autem causam, ob quam Petrus præterito Lino, suo jam pridem Vicario in spem successionis lecto, ipse auctoritate propria successorem designavit Clementem, non solum fuisse præcipuus ejus merita: sed etiam, quod Romani generis nobilitate sublimis, plus gratiæ & auctoritatis collaturus videretur ad compeſcendum Gentilium contra Christianos furorẽ nuper excitatum: Clementem e contra vel ideo magis ab eo gradu abstinendum tunc sibi credidisse, quod cum Nero nec intimis amicis, neque summis capitibus parceret, ipse eo facilius esset in tyranni ac ministrorum ejus oculos odiumque incurſus, quo majori esset inter Christianos nomine conspicuus.*

(7) En verba ipsa S. Epiphaniî Hæc. 27. §. 6. pag. 107.: *Roma primi omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter atque Epi-*

Episcopi fuerunt. Inde Linus, tum Cletus. Post hunc Clemens, Neque vero miretur aliquis, quod ante ipsum in Pontificiam dignitatem alii Apostolis successerint, cum Petri ac Pauli esset equalis: iisdem enim ille temporibus vixit. Verum illis adhuc superstitionibus, impositis manibus Episcopus a Petro consecratus, eaque detrahta provincia, ab omni administratione vacaverit: (ita enim in quadam epistola scripsit: Recedo, exeo, instet populus Dei, nonnullis videlicet hoc modo consulens: nam in quibusdam commentariis ita scriptum reperimus) an potius secundum Apostolos ab Episcopo Cleto sit constitutus, liquido non constat. Quamquam vel hac quidem ratione poterant viventibus adhuc Apostolis, Petro scilicet ac Paulo, Episcopi alii subrogari, quod iidem illi prædicandi Evangelii gratia in alias Urbes, regionesque professionem susciperent, carere autem Episcopo Roma non posset. Siquidem Paulus in Hispaniam pervenit. Petrus vero Pontum ac Bithyniam sæpenumero peragravit. Ac fieri sane potuit, ut primum Clemente constituto, cum is defugeret: (si ita tamen contigit, quod ego opinando potius, quam asseverando dixerim) postea Lino, Cletoque mortuis, qui XII. annorum spatio singulatim Episcopatum obtinuerant, post Apostolorum Petri, Paulique necem, quæ in annum Neronis XII. incurrit, tum demum Pontificatum capessere sit coactus. Sed utcumque se se res habuerit, Romanorum Pontificum ista successio est. Petrus & Paulus, Linus ac Cletus, Clemens, Evaristus, Alexander, Sixtus, Telesphorus, Hyginus, Pius, Anicetus.

Bellarminus De Rom. Pont. lib. 2. cap. 5. pag. 304. & 305.: Primus a Petro Pontifex non Clemens, sed Linus fuit. Id ita esse colligimus primum ex Epiphanio Hæc. 27., qui ex sententia veterum tradit, a Clemente sedem recusantem, dum viverent Linus & Cletus. Deinde ex hac ipsa ambiguitate. Si enim absque ulla contentione successisset Petro Clemens, aut Linus, aut quicumque alius, nulla certe questio de primo successore Petri exstiteret, quemadmodum de primo successore Jacobi Hierosolymis, & Marti Alexandrie nulla umquam fuit questio. Quia vero in Romana Ecclesia post Petri obitum sancta contentio ex humilitate nata est, & unus fuit, & alter esse debuit primus successor Petri, inde nonnulla obscuritas in hanc successionem inducta est. Atque ex his conciliari possunt Auctores, qui aut Clementem Lino, aut Linum Clementi anteponunt. Siquidem Irenæus, Eusebius, Epiphanius, Optatus, Augustinus, Hieronymus, dum asserunt Petro Linum proxime successisse, verum asserunt, sed non negant id factum esse, quia Clemens Episcopatum illum recusaverat: porro Tertullianus, Hieronymus, Rufinus, & ceteri, qui Clementem a Petro successorem relictum esse,

tri successor fuit ex D. Hieronymo atque Epiphania, quorum sententia nititur auctoritate S. Irenæi, (8) Eusebii, (9) Theodoret, (10)

esse, scribunt, rem veram narrant, sed nec ipsi negant, Clementem eo tempore sedem accipere noluisse.

Neque multum me movet, quod Pontificalis Damasi, Sophronius, & Simon Metaphrastes in Vita Lini dicunt, Linum ante Petrum obiisse. Nam Sophronius & Simon recentiores sunt, Pontificalis vero liber, qui Damaso tribuitur, dubiæ in hac re auctoritatis est. Auctores autem, qui Linum Petro successisse scribunt, cum antiquissimi, sum etiam plurimi & probatissimi sunt. Vide Baronium ad an. Ch. 69. §. 43., & annotat. 2. ad Vitam Lini, Pontif. II.

Petavius de Ecclesiastica Hierarchia lib. 1. cap. 10. pag. 701. tom. 3. Theologic. Dogmatum: Epiphanius in Hæresi XXVII. de hac ipsa Romana in Ecclesia Pontificum successione accuratius differens, ex Irenæi descriptione post Petrum, & Paulum sedisse Linum ait, post hunc, Cletum, deinde Clementem. Quem scribit Petri & Pauli tempore floruisse: neque tamen proxime ab illis sedem obtinuisse, sed quartum ordine, cujus rei causas affert duas. Aut enim adhuc illis viventibus, impositione manuum accepta, usum officii detrectavit, aut a Cleto demum ordinatus est.

(8) Lib. 3. contra Hæreses cap. 3. §. 3. pag. 176.: Fandantes igitur & instituentes beati Apostoli Ecclesiam Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt... Succedit autem ei Anacletus: post eum tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens... Huic autem Clementi succedit Evaristus, & Evaristo Alexander, ac deinceps sextus ab Apostolis constitutus est Sixtus, & ab hoc Telesphorus, qui etiam gloriosissime martyrium fecit, ac deinceps Hyginus, post Pius, post quem Anicetus. Cum autem successisset Aniceto Soter, nunc duodecimo loco Episcopatum ab Apostolis habet Eleutherus. Vide Renatum Massuet in S. Irenæum lib. 1. cap. 27. pag. 105.

(9) Lib. 3. Hist. Eccl. cap. 2. pag. 57.: Post Pauli, Petrique martyrium primus Ecclesiæ Romanæ Episcopatum suscepit Linus. Et cap. 4. pag. 59.: Linus primus post Petrum, ut supra jam diximus, Ecclesiæ Romanæ Episcopatum adeptus est. Et cap. 13. pag. 70.: Linus Ecclesiæ Romanæ Episcopus, cum eam duodecim annis administrasset, Anencleto deinde regendam tradidit. Et cap. 15. pag. 70.: Anencletus exactis in Episcopatu annis duodecim, successorem reliquit Clementem. Et cap. 21. pag. 73.: Clemens Romanæ Ecclesiæ præsidebat, qui & ipse

ter-

(10) S. Optati, (11) S. Augustini, (12) S. Prosperi . (13) Huc pertinet Romanæ Ecclesiæ Traditio , quam exhibet Martyrologium Romanum ; ubi legitur primus post Petrum Apostolum Pontificatum tenuisse Linus, secundus Cletus, tertius Clemens, quartus Anacletus. (14)

Num vero hic Anacletus idem sit , atque Cletus, apud antiquissimos Scriptores pugna invenitur . Qui enim Cletum memorant , de Anacleto silent , & qui Anacletum recensent , nullam de Cleto mentionem faciunt . Itaque res est obscura , & difficiles explicatus habet . *Sed in his , quæ sunt Romanæ Ecclesiæ , major fides est adhibenda ejus*

tertius a Paulo ac Petro inter Episcopos ejus Urbis promotionis ordine numeratur . Primus enim fuit Linus , secundus Anacletus .

(10) In epist. 2. ad Timotheum cap. IV. 21. tom. 3. pag. 506. : *Ferunt autem Linum magno Petro successisse , & Romanorum Ecclesiæ post illum sedem tenuisse .*

Zonaras in Annalibus tom. 1. pag. 430. : *Post Petrum primus Pontifex Linus fuit .*

(11) Lib. 2. De Schismate Donatistarum §. 3. pag. 28. : *Ergo Cathedram unicam , quæ est prima de dotibus , sedit prior Petrus , cui successit Linus , Lino Clemens , Clementi Anacletus , Anacleto Evaristus .*

(12) Epist. 53. alias 165. §. 2. *Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est , quanto certius , & vere salubriter ab ipso Petro numeramus . . . Petro enim successit Linus , Lino Clemens , Clementi Anacletus , Anacleto Evaristus , Evaristo Alexander .*

(13) In Chronico integro pag. 705. : *Post Petrum primus Romanam Ecclesiam tenuit Linus . Pag. 706. : Romana Ecclesiæ secundus constituitur Episcopus Cletus . Pag. 707. : Romana tertius Ecclesiæ præfuit Clemens . Pag. 708. : Romana Ecclesiæ quartus Episcopus præest Evaristus .*

(14) Die 23. Septembris pag. 431. : *Roma S. Lini Papæ & martyris , qui proximus post B. Petrum Apostolum Romanam Ecclesiam gubernavit . Et 26. Aprilis pag. 183. : Roma Natalis B. Cleti Papæ , qui secundus post Apostolum Petrum rexit Ecclesiam . Et 23. Novembris pag. 528. : Natalis S. Clementis Papæ , qui tertius post B. Petrum Apostolum Pontificatum tenuit .*

ejus alumnis quam ceteris. (15) Non eundem igitur esse Cletum, atque Anacletum satis superque persuadere crediderim antiqua Romanæ Ecclesiæ Martyrologia, Kalendaria, aliaque publica ejus monumenta, quæ Cletum distinguunt ab Anacleto, ut est apud Bollandum die 26. Aprilis tom. 3. pag. 410. & apud Schellstratum in Antiquitate Ecclesiæ illustrata tom. 1. Dissertat. 2. cap. 2. §. 8. Hæc monumenta, atque adeo acceptum a majoribus morem & institutum sequens Romana Ecclesia, nomine, patre, patria, rebus gestis, mortis tempore alterum asserit esse diversum ab altero, diversoque anni die utriusque memoriam hætenus celebrat, Cleti quidem VI. Kal. Maji, Anacleti autem ad III. Idus Julii. (16)

Con-

(15) Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum die 26. Aprilis pag. 184.

(16) Bellarminus lib. 2. De Rom. Pont. extremo cap. 5. pag. 305. : *Ex eo, quod aliqui veterum Anacletum Clementi anteponunt, alii subsciunt, colligit, duos fuisse, non unum. Anacletum vero etiam Cletum appellari solitum, id ait esse argumento, quod eundem omnino Pontificem, quem Irenæus & Eusebius Anacletum vocant, Epiphanius, Hieronymus, Damasus, & Missæ Canon Cletum nominat. Subiicit, mirum non esse propter nominis similitudinem a veteribus quibusdam ex duobus Anacletis unum esse factum, cum constet apud Græcos possim confundi Novatum cum Novatiano, cum tamen certissimum sit, Novatum Carthaginensem, Novatianum Romanum Presbyterum fuisse : & Eusebius, ac Nicephorus Constantinopolitanus in Chronicis ex Marcello & Marcellino unum fecerint, cum duos fuisse, certum & exploratum sit.*

Papebrochius in Conatu Chronico-Historico apud Bollandum pag. 90. Ceterum distinctionem (Cleti ab Anacleto) tam bi Catalogi, quam alibi a nobis producta antiquissima Martyrologia tam certam videntur facere, ut dubio locus superesse ægre possit. Dubitat tamen, imo absolute negat distinguendus Natalis Alexander, peritorum, ut ait, iudicio subnixus. In his Adrianus Valesius est, Eusebii illustrator, eoque in ejus amnes sententias iusto proclivior : qui etiam ad cap. 13. lib. 3. observat, Græcis omnibus Ἀνὶκλήτων, Ἰρηνῶ Anacletum di-

Contra primam hujus disputationis partem asseri solet epistola Joannis III. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ cap. 2. apud Labbeum tom. 5. Conc. pag. 824. Si autem Petrus princeps Apostolorum adjuutores sibi adscrivit Linum & Cletum, non tamen potestatem pontificii, aut ligandi aut solvendi eis normam tradidit, sed successori suo sancto Clementi, qui Sedem Apostolicam post eum, & potestatem Pontificalem, tradente sibi beato Petro, tenere promeruit, &c.

Primum dico, eam epistolam esse subditiâ, ut probat Baronius ad an. 572. §. 3. atque ex eo Natalis Alexander dissertat. 14. in Hist. Eccl. Sæc. I. Deinde addo illud etiam, quod supra dictum est ex S. Epiphanio, & confirmat Glossa in Cap. Si Petrus 1. Causa 8. quest. 1. desumptum ex memorata Joannis III. epistola supposititia, in hæc verba: Patet quod Linus & Cletus non fuerunt Apostolici, & hoc est verum, quod post Petrum statim non fuerunt Apostolici, sed Clemens fuit post eum Apostolicus. Videns autem Clemens, quod hoc esset perniciosum exemplo, quod aliquis sibi eligeret successorem, renuntiavit Papatui: & tunc electus fuit Linus: eo mortuo electus est Cletus: quo mortuo denuo fuit Clemens electus; & sic Clemens secundum unam computationem fuit secundus, & secundum aliam fuit quartus: unde versus

Disputat hic mundus, quartus fueritne secundus.

Quæ afferuntur contra secundam partem, paucis confutat Bollandianus Godefridus Henschenius memorato die 26. Aprilis pag. 410. §. 7. Quod enim

ci, qui possunt Latinis aliis Anacletus est. Plura in eandem sententiam habet noster Haloix, ubi de S. Irenæo: quem consulat, cui id opere præsumitur. Huc spectat etiam disputatione Ananensis de Cleto & Anacleto apud eundem Papebrochium pag. 91.

Cletus ex mutilato Anacleti vocabulo factus videtur. Valeſio in cap. 13. lib. 3. Hist. Eccl. Eusebii Pamphili pag. 43.

enim in Epistola S. Ignatii ad Mariam Cassiobolitem dicitur *Clemens* successisse *Anacleto*, & in altera ad Trallianos legitur *Anacletus* & *Clemens* ministerium exhibuisse S. Petro, id totum affirmat epistolis illis fuisse insertum a posteris, ideoque desiderari in genuinis MSS. Græcis a Vossio editis. Addere licet, epistolam ad Mariam Cassiobolitem annumerari epistolis S. Ignatio suppositis, & epistolam ad Trallianos interpolatis. (17)

Quod vero spectat ad S. Irenæum, qui lib. 3. cap. 3. enumerans primos undecim Pontifices Romanos *Anacletum* omisso. *Cleto* recenset, & alios omnes, qui Irenæum secuti sunt; item quod pertinet ad S. Epiphanium, qui *Cletum* nominat omisso *Anacleto*, dicit idem Henschenius cum Baronio in Martyrologium Romanum ad VI. Kal. Maji; majorem fidem adhibendam esse alumnis Ecclesiæ Romanæ, quos supra produxit, quam externis, cum hi veriti fuerint, ne ob similitudinem nominum aberrarent. (18)

Jam Lucii Dextri Chronicon, quod habet, S. *Anacletum* vel *Cletum* successisse *Lino*, asserit, plane supposititium esse, atque ex figmentis confartum, & potuisse auctorem ambigere, quis prius sederit ante *Clementem*, & quis huic successerit.

Denique Martyrologium a Rosvveido una cum Adone editum titulo Martyrologii *Veteris Romani*, in quo *Anacletus* tantum memoratur, docet pro *Vetere Romano* non admitti a viris eruditis, nec videri Bedæ & Ufuardi ætate innotuisse; cum hi *Cletum* Martyrologiis inscripserint. (19)

(17) Vide Cotelerii Patres Apostolicos tom. 2. p. 99. & 603.

(18) Vide Bolland. die 13. Jul. pag. 479.

(19) S. Cyprianus epist. 74. pag. 293. ait, *Hyginum Episcopum in Urbe nonum fuisse*: omisso videlicet Petro. Sic Irenæus lib. 1. cap. 27. pag. 105. dicit eundem Hyginum 17.

HISTORICA IV.

49

αὐτοὶ ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων: *nominum ab Apostolis*. Sic Epiphanius Hær. 41. §. 1. pag. 300., & Hær. 42. §. 1. pag. 302. scribit, eundem Hyginum a Petro Pauloque Apostolis *nominum Ecclesie præfuisse*. Quo ordine numerum Pontificum Romanorum incuntis iis favent, qui Cletum diversum faciunt ab Anacleto. Sed vide quæ in citatum S. Irenæi locum annotavit Maffuetus, & Corelerius in Constitutiones Apostolicas lib. 7. cap. 46. pag. 386.



D

DIS

DISPUTATIO V.

*De S. Victore I. minitante anathema Asianis,
more Judæorum Pascha celebrantibus.*

Altero Christi sæculo, Victore I. Romanum Pontificatum administrante, gravis controversia exorta est, eo quod omnes per Asiam Ecclesie, vetusta quadam traditione nixæ, quartadecima Luna salutaris Pascha festum diem celebrandum esse censebant, quo die præscriptum erat Judæis, ut agnum immolarent: eaque omnino Luna, in quemcumque demum diem Septimanæ incidisset, finem jejuniis imponendum esse statuebant: cum tamen reliquæ totius Orbis Ecclesie alio more uterentur, qui ex Apostolorum traditione profectus etiamnum servatur, ut scilicet non alio, quam Resurrectionis Dominica die jejunia solvi liceat. Synodi ob id cœtusque Episcoporum convenere: atque omnes uno consensu ἐκκλησιαστικὴν δόγμα Ecclesiasticam regulam universis Fidelibus per Epistolas tradidere, ne videlicet ullo alio, quam Dominico die mysterium Resurrectionis Domini umquam celebretur: utque eo dumtaxat die Paschalium jejuniorum terminum observemus. (1) Pontifices, qui ante Soterem Ecclesiam gubernarunt, Anicetum dico, & Pium, & Hyginum cum Telesphoro & Sixto, neque ipsi umquam Asianorum institutum observarunt: neque his, qui cum ipsis erant, ut id observarent, permisissent. Ipsi tamen cum hoc minime observarent, pacem nihilominus colebant cum iis, qui ad se venissent ex Ecclesiis, in quibus id observabatur: atque Ecclesiarum Presbyteris, qui id observabant, Eucharistiam transmiserunt.

Et

(1) Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 23. pag. 154. Vide annotat. 2. ad S. Anicetum Pontificem XII.

Et cum beatissimus Polycarpus Aniceti temporibus Romam venisset, atque inter illos de quibusdam aliis rebus modica esset controversia, statim mutuo pacis osculo se complexi sunt: de hoc capite non magis opore inter se contendentes. (2) Neque enim Anicetus Polycarpo persuadere umquam poterat, ut observare desineret, quippe qui cum Joanne Domini nostri discipulo, & cum reliquis Apostolis, quibuscum familiariter vixerat, cum morem perpetuo observasset. Neque item Polycarpus Aniceto persuadere conatus est, ut observaret, cum Anicetus eorum, qui ante se fuerant Presbyterorum morem sibi retinendum esse diceret. Quæ cum ita se haberent, communicarunt sibi invicem. Et Anicetus in Ecclesia consecrandi munus Polycarpo honoris causa concessit: tandemque cum pace a se invicem discesserunt: tam illis, qui observabant, quam illis, qui minime observabant, pacem communionemque totius Ecclesie retinentibus. (3)

Parva porro controversia, quæ de legitimo celebrandi Paschæ die inter Anicetum Episcopum Romanum, & Polycarpum Antistitem Smirnarum exstitit, magna postmodum contentione inter Victorem I. summum Pontificem, & Episcopos Asiæ, quibus præerat Polycrates Episcopus Ephesus, disceptata est. Cum enim Victor anno Christi circiter 198. habito Romæ Concilio decrevisset, Paschæ non quartadecima Luna primi

D 2 men-

(2) Ex quibus apparet, Romanos Pontifices ad ista usque tempora Asianorum consuetudinem non improbasse; & primum omnium fuisse Victorem Papam, qui se Asianis opposuerit; & Paschatis diem juxta morem Ecclesie Romanae observandum præscripserit, ac communionem ipsam denegandam Asianis minatus sit: Schellstratus in Antiquitate illustrata circa Concilia dissertat. 1. cap. 3. §. 30. apud Rocabertum tom. XI. Bibliothecæ Maximæ Pontificiæ pag. 43.

(3) S. Irenæus in epistola ad Victorem, quam scripsit nomine fratrum, quibus præerat in Gallia, apud Eusebium lib. 5. Hist. Eccl. extremo cap. 24. pag. 156. & 157.

mensis, seu Martii, sed potius die Dominico post XIV. Lunam & vernale Æquinoctium occurrente, prout ab Apostolis traditum est, celebrandum esse: (4) & Victoris decretum receperunt alia alibi congregata Concilia, Cæsariense in Palæstina, (5) Lugdunense in Gallia, Ponticum, Osroenum, Corinthiacum: (6) nihilominus Polycrates reprobata ab ceteris Ecclesiis consuetudinem Paschæ celebrandi. Luna XIV. in quemcumque hebdomadæ diem incideret, congregato ex Episcopis Asiæ conventu mordicus retinuit, & missa ad Victorem Pontificem epistola Synodica traditionem ad sua usque tempora propagatam exposuit. (7) Post hæc Victor Urbis Romanorum Episcopus illico Asiæ totius cum vicinis Ecclesiis provincias abscindere, tamquam heterodoxas, a communi unitate conatur, & coarguit per epistolas non participes omnino omnes illic existentes significans fratres. Sed

non

(4) Apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 596. Beda Retrahit. in Act. Apost. cap. 20. Constat, Apostolum Petrum Romæ die Dominico resurrectionis Christi Pascha celebrasse; constat, hoc Evangelistam Marcum ab eo missum in Ægypto docuisse.

(5) Acta hujus Concilii reperias apud Bedam Oper. tom. 2. in Lib. De Paschæ celebratione, sive de Æquinoctio vernali pag. 232. ex Beda apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 596., & ex antiquis libris apud Baluzium in Nova Collectione Conciliorum pag. 13.

Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 25. Episcopi Palestine de traditione diei Paschalis, quæ jam inde ab Apostolis ad ipsos continua successione manaverat, multa in suis litteris differunt.

(6) De quibus Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 23. atque ex Eusebio Labbeus tom. 1. Conc. pag. 596. & 598. & Libellus Synodicus cap. 11. & quatuor sequentibus apud Fabricium tom. XI. Bibl. Græcæ pag. 189. & apud Harduinum tom. 5. Conc. pag. 1494.

(7) Concilium istud a Victore reprobatum est, ut narrat Eusebius lib. 5. cap. 24. Fragmentum Synodicæ epistolæ Polycratis existat tum apud Eusebium, tum apud S. Hieronymum De Viris illustribus cap. 45. pag. 871. tom. 2.

non omnibus Episcopis hæc placebant. (8) Quæ Eusebii verba, quia haud clara omnino & aperta sunt, ideo ambigitur, utrum Victor Asianos re ipsa anathemate innodarit; an vero id conatus solum atque interminatus fuerit. Magis placet eorum sententia, qui existimant Pontificem non processisse ultra minas. Etenim Eusebius dicit: *Ἀποτίμνειν τῆς κοινῆς ἐνώσεως περιῶται*: *abscindere a communi unitate conatus*. Præterea Irenæi & aliorum Episcoporum, quibus id displicebat, epistolæ ad Victorem satis ostendunt, anathema adversus Asianos adhuc in suspenso fuisse, & sine effectû. Eusebius siquidem ita scribit de litteris Irenæi ad Victorem: *Victorem decenter admonet, ne inte-*

D 3 *gras*

(8) Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 24., cujus locum ad verbum de Græcis euravi exprimere fidus interpret. Græca sunt: *Ἐπὶ ταύτῃς ὁ μὲν τῆς Ῥωμαίων πρῶτος Βικτωρ, αἰθρόως τῆς Ἀσίας πάσις αὐκ ταῖς ὁμόροις ἐκκλησίαις τῆς παροικίας ἀποτίμνειν ὡς ἑτεροδόξους, τῆς κοινῆς ἐνώσεως περιῶται. καὶ ἐπηλ-
τεύει γὰρ διὰ γραμμάτων, ἀκοινωνήτως ἄρῳ πάντας τὰς ἐκτὸς ἀγκληρῶντας ἀδελφούς. Ἀλλ' εἰ παρὶ γὰρ τοῖς Ἐπισκόποις ταύτ' ἡρέσκατο.*

Joannes Christophorfonus interpretatur hoc modo: *His rebus adductus Victor, qui tum Romanæ Ecclesiæ præerat, totius Asiæ Ecclesias cum aliis finitimis tamquam alterius fidei & opinionis simul omnes (ut complectar brevi) a communi unitate Ecclesiæ amputare conatur, & in eos per litteras graviter invehitur: atque adeo omnes fratres cum incolentes re-
gionem profusus a communione secludendos edicit.*

Itaque Christophorfonus Græci textus vim magis affectus videtur, quam Valesius, qui verba illa: *ἐκκλησίαις*, &c. ita vertit: *Datisque litteris universos, qui illic erant, fratres proscribit, & ab unitate Ecclesiæ alienos esse pronun-
ciat.* Etenim verbum *ἐκκλησίαις* non significat *proscribere*, sed *notare, invehi*. Hinc S. Gregorii Nazianzeni Orationes adversus Julianum Imperatorem inscribuntur *ἐκκλησιαστικοί, invektivæ*. Neque vox *ἀκοινωνήτως* significat *alienos*, sed potius *secludendos*, seu quod ipsos Victor ab Ecclesiæ unitate secludere cogitaret, seu quod ipsi se ab ea secluderent, ejusque societatem respuerent, schisma excitantes. Nomen enim *ἀκοινωνήτως* in partem utramque accipi potest.

gras Dei Ecclesias morem sibi a majoribus traditum custodientes a communione abscindat. (9) Nondum ergo absciderat, sed ictus adhuc librabatur. Nec ultra progressum Victorem exprimit Eusebius, quin Irenæo mox gratulatur, ut sui nominis augurium non fallenti, ut pacificatori, εἰρηνωγῶν, ut pacis Ecclesiarum legato. (10) Nempe ejus hortatu Victor initum de anathematizandis Asianis consilium abiecit. Sane Eusebii orationi hanc subjectam esse sententiam, docet Nicephorus Callistus, qui eum fere compilavit, & S. Hieronymus. Ille quidem dicit Victorem sumpsisse consilium removendi Asianos ab Ecclesiæ communione: hic autem damnandos credidisse: neuter re vera damnaſſe. (11)

Quid

(9) Eusebius lib. 5. cap. 24. pag. 156.

Photius in Bibliotheca cod. 120. pag. 302. *Victor ea tempeſtate Roma Pontificium tenuit: quem crebris litteris hortatus eſt Irenæus, ne ob Paſchatis diſſenſionem ab Eccleſia aliquos abdicaret.*

Sfondratus in Gallia Vindicata diſſertat. 4. §. 1. num. 4. pag. 716. *Nota, quamvis plurimi Hiſtorici Eccleſiaſtici, videl. Eusebius, Irenæus, Nicephorus, Hieronymus, Photius, aliqui hujus rei meminerint, nullus eorum tamen ſcribit, Epiſcopos Victori hanc poteſtatem negaſſe, ſed tantum hortatos eſſe, ut pacis cauſſa nimia ſeveritate temperaret. Et temperavit quidem Victor, ſed ejus ſententia contra omnium Aſianorum & Synodi Ephēſina (a Polycrate & Epiſcopis Aſiæ Proconſularis celeſtratiæ, ſed reprobatiæ a Victore, ut legere eſt apud Eusebium lib. 5. cap. 24.) Decreta omnino viciſ, ac Nicæno Concilio confirmata eſt. Vide annotat. 6. ad vitam S. Silveſtri I. Pontif. XXXIV.*

(10) Ludovicus Thomaffinus Diſſertationum in Concilia tom. 1. diſſertat. 1. §. 18. pag. 13.

(11) Niephorus lib. 4. Hiſt. Eccl. cap. 38. pag. 339. tom. 1.: *Victor vero litteris ejusmodi acceptis, exemplo Aſiæ, eiſque finitimas Eccleſias, veluti alienum atque diverſum dogma propugnantes rejicere, & ab unitate Catholica arce in animo habebat. Quam ob cauſſam & ſubito litteras conſcripſit, quibus illos publice notabat, omneſque ſimul a communione prohibebat. Atque ille quidem ejusmodi ſuſceperat conſilium.*

Ve-

Quid quod Firmilianus in epistola ad S. Cyprianum Romanos carpit his verbis? Eos autem, qui Roma sunt, non ea in omnibus observare, quæ sint ab origine tradita, & frustra Apostolorum auctoritatem pretendere, scire quis etiam inde potest, quod circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia divina rei Sacramenta videat esse apud illos aliquas diversitates, nec observari illic omnia aequaliter, quæ Hierosolymis observantur. Secundum quod in ceteris quoque plurimis provinciis multa pro locorum & hominum diversitate variantur, nec sapienter propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum est. (12) At ab Ecclesiæ pace atque unitate aliquando discessum esset, si Victor Asianos Episcopos, qui Hebræorum more Festum Paschæ agebant Luna XIV. Martii, anathemate damnasset. Non igitur damnavit, sed terrorem anathematis ac minas duntaxat illis opposuit.

Qui aliter sentiunt, testimoniis utuntur S. Epiphani, Socratis, Nicolai I. Pontificis, & Libelli Synodici. S. Epiphanius Hær. 70. §. 9. pag. 821. Polycratis, (13) & Victoris ætate cum Orien-

D 4

ta-

Verum id aliis, qui cum eo erant, Episcopis minus placuit. Itaque illam sunt adhortati, ut benignius per consilia pacata de eis, qui idem fidei predicarent dogma, statueret.

S. Hieronymus de Viris illustribus cap. 35. pag. 862. tom. 2., ubi de S. Irenæo: Feruntur ejus & alia ad Victorem Episcopum Romanum de questione Paschæ Epistola: in quibus commonet, eum non facile debere unitatem collegii scindere. Siquidem Victor multos Asia & Orientis Episcopos, qui decima quarta Luna cum Judæis Pascha celebrabant, damnandos crediderat. In qua sententia hi, qui discrepabant ab illis, Victori non dederunt manus.

Idem extremo cap. 45. hæc ex Polycratis epistola ad Victorem verba refert: Non formidabo eos, qui nobis minantur; seu ut est apud Eusebium lib. 5. Hist. Eccl. cap. 24. pag. 156.: nihil moveor iis, quæ nobis ad formidinem intentantur.

(12) Epist. 75. inter epistolas S. Cypriani pag. 303.

(13) In Græco sensu legitur Πολυκρίτης, errore manifeste, cum

tales ab Occidentalibus divulsi pacificas a se invicem litteras nullas acciperent . Sed quis non videt , significare Epiphanium , Orientales ab Occidentalibus non fuisse separatos communione , sed discrepasse inter se opinione tantum & consuetudine contraria , ob diversam celebrandi Paschæ rationem ? unde factum , ut pristina inter eos caritas frigeret , & usus litterarum pacificarum paulatim desineret . (14) Nimirum turbata aliquatenus inter Orientales & Occidentales pax est , sublata vero penitus Victoris ætate non est . Quocirca Sozomenus lib. 7. Hist. Eccl. cap. 19. narrat , totam controversiam compositam fuisse ex communi Orientalium & Occidentalium consensu . (15)

Ad

cum duodeviginti & amplius annis ante Victoris Pontificatus Polycarpus martyrium obiisset , ut colligitur ex Eusebio lib. 4. cap. 15. : Natalis Alexander dissertat. 5. in Hist. Eccl. sæc. II. art. 5. in margine pag. 375. tom. 3.

(14) Quid essent litteræ pacificæ , exponitur annotat. x. ad S. Sixtum I. Pontif. VIII.

(15) Sozomenus lib. 7. Hist. Eccl. cap. 19. pag. 595. : Σοφώτατοι δὲ πῶς αὖτις καταλῦσαι τὴν συμβᾶσαν πάλαι πρὸς ταύτης φιλονικίας τὰς ἀμφὶ Βικτωρὸς τὸν τότε τῆς ῥώμης ἐπισκοπῆς, & Πολίκαρπος τοῦ σμυρναίου· ἐπεὶ γὰρ οἱ πρὸς δύσιν ἰερούς, ἐκ φόρου διὰ Παύλου & Πέτρου, τὴν ᾠθύνουσαν ἀπαιτεῖ· οἱ δὲ ἐκ τῆς δόξης Ἰωάννη τοῦ ἀγγελιστοῦ ἀκολουθῶν ισχυρίζονται· Τὸτο καὶ δόξαν, ἔκαστοι ὡς ἐώθεσαν ἰορταζόμενοι τῆς πρὸς αὐτὸς κοινῆς ἐκ ἐχρησθῆσαι. Εὐνδὲς γὰρ & μάλα δικαίως· ὑπέλαβον, ἰδὼν ἵσταναι ἀλλήλων χωρίζεσθαι, πρὸς τὴν καίρῳ τῆς ὀρθοκτικῆς συμφωνίας. Sapiientissime autem puto dissolvisse contingentem olim de hoc (Paschæ Festo) controversiam Victorē Romæ Episcopum, & Polycarpum Smyrneum . Etenim qui ad Occidentem Sacerdotes non putabant oportere Petri & Pauli traditionem antiquare : qui autem ex Asia Joannem Euangelistam sequi confirmabant . Hoc communi placuit , ut singuli , sicut consueverant , festum celebrantes a mutua communione non separarentur . Stulum enim , nec immerito existimabant , consuetudinum causa ab se invicem separari , in præcipuis religionis capitibus consentientes .

Dis-

Ad Socratem quod attinet, is lib. 5. Hist. Eccl. cap. 22. de hac controversia sermonem instituens, scribit in hunc modum: *Quod vero jam inde a priscis temporibus ex usu potius, quam ex lege observatio ista profluxerit, res ipse declarant. Etenim in Asia minore plurimi antiquitus quartum decimum diem observarunt, neglecto Sabbati die. Quod dum facerent, numquam tamen ab illis, qui alio modo Pascha celebrabant, sese abjunxerunt: donec Victor Romanæ Urbis Episcopus immodico iracundia succensus est Quartadecimanis, qui in Asia erant, excommunicationis libellum misit. Miror profecto, adversarios non intelligere, postrema verba hæc non esse Historici simpliciter narrantis vera, sed obloquentis [atque] evomentis virus acerb-*

Diffimulandum non est, inquit Petrus de Marca lib. 3. De Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 9. §. 4., cui suffragatur Pagius ad an. 196. §. 2., errorem irrepsisse in textum Sozomeni in Polycarpi nomine; cum lectio integra remanserit in nomine Victoris. Legendum est Polycratem, qui error est proclivis. Vox enim Πολύκρᾱτος littera ρ post α posita, atque τ in π ob similitudinem facile mutata, potuit nullo fere negotio in Πολύκρᾱτῃ converteri. Id quod videtur probabilius, quam quod sine ulla probatione affirmat Basnagius ad an. Dom. 190. extremo §. 11. certo certius esse, memoria lapsu nomen Victoris loco Aniceti a Sozomeno fuisse positum. Nec vox Smyrneum aliquid adjumenti afferre potest opinioni contrariæ, ut observat Baluzius ad locum citatum Petri de Marca. Certum enim est ex Eusebio lib. 5. cap. 24. & Hieronymo in lib. de Viris illustribus, istic agi de Polycrate Episcopo Asia, quem Ephesium propterea vocant Hieronymus, & Nicephorus Callistus lib. 4. cap. 37. Eusebium describentes. Polycratem autem vixisse sub Pontificatu Victoris ambigi non potest. Quare necesse est e libris Sozomeni tollere in hoc loco nomen Polycarpi Smyrnæi, quod per oscitantiam, ut sæpe contingit, Sozomeni, aut illius, qui Sozomeni historiam exscripsit, irrepsit pro nomine Polycratis. Ei enim, qui commutasset hæc nomina, facile ac proclive fuit addere mentionem Episcopatus Smyrnensis post nomen Polycarpi viri celeberrimi. Maneat ergo fixum constansque, certum esse emendationem illustrissimi Archiepiscopi.

bitatis suæ. Socrates quippe homo Novatianus; ac Novatianorum fautor, quorum plerique Pascha celebrabant Luna XIV. vel sequente Dominico die, (16) id scripsit, ut Victori invidiam conflaret. Porro Socratem fuisse Novatianum, colligitur cum ex cap. 19. lib. 6. ubi narrat, S. Joannem Chrysostomum merito fuisse depositum; eo quod multas Novatianorum, & Quartadecimanorum Ecclesias invasisset; tum multo etiam clarius ex cap. 21. in quo Chrysostomi vocem illam: *Licet millies pœnitentiam egeris, accede: redarguens, se procul dubio eadem cum Sisinnio tum Novatianorum Episcopo, qui eo argumento adversus eundem Joannem Chrysostomum librum conscripsit, sensisse absque ulla ambiguitate declarat.* (17) Jure igitur ac merito Photius in Bibliotheca cod. 28. pag. 18. *Stilus illi non admodum splendidus, sed nec in dogmatibus valde accuratus est.* Quis igitur Socratem ducem

(16) Socrates lib. 3. cap. 21. Sozomenus lib. 7. cap. 18. pag. 394. : *Quartadecimani quidem quartadecima die simul cum Judeis festivitatem celebrant, unde etiam hanc appellationem sortiti sunt. Novatiani vero resurrectionis diem celebrant. Judæos tamen ipsi quoque sequuntur, & in idem recidunt cum Quartadecimanis.* Vide Baronium ad an. 37. §. 198. ad an. 370. §. 124. ad an. 389. §. 52. ad an. 391. §. 19. & Quesnellum dissertat. in S. Leonem 6., quæ est De jejuniis Sabbati in Ecclesia Romana §. 9. & seqq.

(17) Baronius ad an. 56. §. 27.

Idem Præfat. in Annales Ecclesiasticos ad Lectorem. *Claudicat aque veritas in Socrate sectæ Novatianorum additæ, & Sozomeno eadem tincto fuligine.*

Nicephorus Callistus lib. Hist. Eccl. cap. 1. pag. 35. : *Cognomine quidem, sed animo minus καθαρός, id est purus, Socrates.* Et lib. 6. cap. 37. pag. 436. *Socrates qui & ipse ex Novatianis res Ecclesiasticas scripsit.* Et lib. 9. cap. 13. pag. 700. tom. 1. : *An vero ille (Eusebius) certo in pietatis sinceritate sit, sicut iste, (Socrates) qui quidem Novatianus est; dicit, id accurate certoque, occulta omnia perspicienti Deo relinquendum.*

cem sequatur in iis, quæ pertinent ad Novatianos?

Neque vero nobis officiant verba illa Nicolai I. *Deinde cum Asiani omnes inter ceteras, Evangelista Joanne auctore, quarta decima Luna cum Judæis putarent Pascha celebrandum; hos præsul meritis & nomine Victor a communione collegii separavit.* (18)

Primum enim videtur Nicolaus idcirco scripsisse ab Victore separatos Asianos a communione collegii, quia per aliquod tempus litteras pacificas ad illos non misit, non quia illos anathematizaverit. Deinde auctoritas Nicolai, qui Socratis, opinor, narratione deceptus est, hac quidem in re tanti fieri debet, quanti dignitatis haud tantæ scriptoris testimonium. Neque enim quæcumque scribunt aut dicunt Romani Pontifices, continuo oracula sunt Apostolicæ Sedis.

Libellus Synodicus cap. 8. apud Harduinum tom. 5. Conc. p. 1494. & apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 600. hæc habet de Synodo Ephesina Polycratis: *Victor autem Romanorum Ecclesiæ sanctissimus Pápa excommunicationem mittit Polycrati, qui huic præfuerat Synodo. Sed, præterquamquod potuit Socrates auctori Libelli Synodici imponere,* (19) incertus ac recens est ejus Libelli scriptor. Namque, ut observat memoratus Harduinus pag. 1492., in MS. Regio 2951. fol. 219. ejus auctor dicitur Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, & Germano Constantinopolitano tribuitur apud le Moyne tom. I. pag. 68. Allatius item lib. I. De Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis perpetua consensione cap. 13. §. 21. dubium esse Synodici auctorem significat, & cap.

27.

(18) Epist. 9. ad Michaellem Græcorum Imperatorem apud Labbeum tom. 8. Conc. pag. 541.

(19) Ludovicus Thomassinus Dissertat. 1. in Synodos de die Paschæ §. 18. tom. 1. Dissertationum in Concilia pag. 13.

27. §. 1. asserit, *confictum temporibus Photii*. Consentit Tillemontius, qui agens de S. Irenæo art. 4. pag. 84. tom. 3. dicit Libellum illum collectum fuisse sæculo ad summum nono. Non debet igitur incerti & recentis Scriptoris Libellus auctoritate scriptores probatos vincere.

Denique Blastus (nam etiam hoc opponunt adversarii) non ea solum de causa anathemate confixus est, quod propugnaret Pascha celebrandum esse Luna XIV., sed præsertim quod eos, qui illud celebrarent Dominico die proxime sequente Lunam XIV. averfaretur tamquam alienos ab Fide Catholica, ac latenter *Judaismum vellet introducere*, (20) & *quam plurimos ab Ecclesiæ gremio abstraxisset*, (21) atque postea *in errorem Valentini abreptus fuisset*. (22) At vero Asiatici nihil hujusmodi moliti sunt. Consuetudinis quidem, quam habebant pro Traditione Apostolica, fuerunt retinentissimi, numquam tamen eo perviciæ devenere, ut assererent non licere Pascha celebrari, nisi Luna XIV. more Judæorum: Fidem insuper Catholicam servarunt integram, atque ex illis plures claruerunt fama sanctitatis. (23)

(20) Auctor additamenti ad Librum Tertulliani De Præsc. Hæretic. cap. 53. pag. 223.: *Est præterea bis omnibus etiam Blastus accedens, qui latenter Judaismum vult introducere. Pascha enim dicit non aliter custodiendum esse, nisi secundum legem Moysi XIV. mensis.*

(21) Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 15. pag. 145.

(22) Idem Eusebius cap. 20. pag. 152.

Theodoretus lib. 1. Hæretic. Fabul. cap. 23. pag. 209. tom. 4.: *Sed & Florinus & Blastus præbyterorum in albo Romæ conscripti in Valentini pestem declinarunt.* Vide memoratum auctorem additamenti ad Tertullianum de præsc. Hæretic. cap. 49. 51. & annotat. 2. ad S. Hyginum Pontif. X. & vitam Victoris I. Pontif. XV.

(23) Controversia de die legitimo celebrandi Pascha ad Ecclesiæ disciplinam, non ad Fidem pertinebat: ideo licuit sal-

salva fide disceptari . Utraque pars sententiam suam defendebat traditione Apostolica : at nemo ignorat , esse Traditiones Apostolicas tum ad Fidem , tum ad disciplinam pertinentes ; illas esse easdem semper , & ubique , has diversas esse pro temporum ac locorum diversitate . Quare Apostolica Traditio de celebratione Paschæ alia in Oriente , alia in Occidente esse potuit , licuitque Orientalibus servare morem suum , donec Ecclesiæ Romanæ auctoritate abrogaretur . Vide annotat. 2. ad S. Anicetum Pontif. XII.

Tertullianus De Virginibus velandis cap. 1. pag. 173. : *Regula quidem Fidei una omnino est , sola immobilis & irreformabilis . . . Hac lege Fidei manente , cetera jam disciplina & conversationis admittunt novitatem correctionis , operante scilicet & proficiente usque ad finem gratia Dei .*



DISPUTATIO VI.

De primo Imperatore Christiano .

Philippus ne , an Constantinus Magnus primus omnium ex Romanis Imperatoribus Christianus fuerit , haud satis convenit . Qui hanc laudem tribuunt Constantino , clarioribus testimoniis uti videntur . Nam Lactantius , qui claruit anno Christi 303. quinquaginta circiter annis post mortem Philippi , ita compellat Constantinum initio libri primi *De falsa religione* : *Quod opus nunc nominis tui auspicio inchoamus , Constantine Imperator Maxime . Qui primus Romanorum Principum , repudiatis erroribus , majestatem Dei singularis ac veri & cognovisti & honorasti .* Narrat idem & Ambrosius in Oratione De obitu Theodosii , ubi hæc de eodem Constantino verba loquitur : *Quod primus Imperatorum credidit , & post se hereditatem Fidei Principibus dereliquit , magni meriti locum reperit .* (1) Consentit cum Ambrosio Paulinus ejusdem sæculi scriptor Natali XI.

Nam Constantinus proprii cum conderet Urbem Nominis , & primus Romano in nomine Regum Christianicam gereret . (2)

Eodem modo Sulpicius Severus , qui anno quadringentesimo duos Historiæ Sacræ libros publicavit , lib. 2. cap. 33. Tum Constantinus rerum potiebatur , qui primus omnium Christianorum Principum Christianus fuit . Cum Latinis facit etiam Græcus Theodoretus lib. 5. Hist. Eccl. extremo cap. 39. *Ante Constantini Maximi principatum ,*
quot-

(1) Operum tom. 2. pag. 1209.

(2) Apud Murætorium tom. 1. Anecdotorum pag. 26.

quoique Romani Imperatores fuerunt, adversus pietatis cultores furere non destiterunt. (3)

Eorum, qui referunt, primum Romanorum Imperatorum Christo nomen dedisse Philippum, agmen ducit Eusebius lib. 6. cap. 34. Hunc (Philippum) *habet fama Christianum existentem in postrema Pasche vigilia precationum in Ecclesia (Antiochena) participem simul cum reliquo populo fieri voluisse: (4)* Sed Episcopum (S. Babylonem), qui tunc Ecclesie (Antiochenae) praeerat, non prius illi aditum permisisse, quam confessionem scelerum fecisset, iisque, qui humanitus lapsi fuerunt, & in poenitentium ordine stabant, se se adjunxisset. Eusebius, ut nemo non videt, solam famam laudat, tam ficti tenacem, quam veri nuntiam: neque
fa-

(3) Auctor supparis aevi Monachus in Vita S. Pachomii cap. 1. apud Bollandum die 14. Maji pag. 396. tom. 3. *Cum finem accepisset persecutio, regnavit Constantinus Magnus Imperatorum Romanorum primus Christianus.*

Epiphanius Diaconus Aët. 6. Concilii Nicæni II. anno Christi 787. celebrati apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 406. *A temporibus istis (nempe praedicatione Apostolorum) usque ad Constantinum Imperatorem, qui primus ex Christianis regnavit, transierunt anni quasi trecenti, cum prius tyrannidem pagani exercerent.*

Constantinus Porphyrogenitus, qui anno Ch. 911. in Oriente Imperium coepit, in lib. De administrando Imperio cap. 10. pag. 53. edit. Venetæ: *Quando Deus Constantinum illum Magnum Imperatorem effecit, qui primus Christianorum imperium tenuit.* Ex his, inquit Pagius ad an. 244. §. 5., satis quilibet percipere potest, jamdiu Eusebii errorem animadversum fuisse, & Constantinum Magnum primum Imperatorem Christianum agnitum.

(4) Rufinus in sua interpretatione Eusebii lib. 6. cap. 25. pag. 149. ait, Philippum venisse ad Ecclesiam in die Paschatis, id est ipsi vigiliis, ut interesset & communicaret mysteriis, quod dici non potest nisi de eo, qui baptizatus fuerit. Sed Græcus Eusebii contextus Rufini interpretationem evertit. Est enim hujusmodi, Philippum τὸν ἐπὶ ἐκκλησίας εὐχὰς τῇ πλὴθει μετουσχοῦν ἀδελφῶν: *precationum in Ecclesia cum multitudo participem esse voluisse.*

satis apparet, utrum ambigat de Philippi in Christum fide, an de ejus poenitentia, ponens pro certo, eum Christianorum sacris initiatum. De illa potius, quam de hac Eusebius dubitasse videtur, secutus Dionysium Alexandrinum, quem, lib. 7. cap. 10. refert, hæc dixisse de Valeriano Imperatore: *Neque ullus superiorum Principum, ne illi quidem ipsi, qui palam (5) Christiani fuisse dicuntur, tanta humanitate ac benevolentia Christianos complexus est, quantam ille (Valerianus) præferebat initio Principatus sui. Nimirum Dionysius de Imperatoribus illis hoc tantum dicit, quod dicti & existimati fuerint Christiani, non autem quod re ipsa Christiani extiterint. (6)* Præterea si Eusebius Philippi fidem in Christum exploratam habuisset, non scripsisset in Vita Constantini lib. 4. cap. 62., eum solum ex omnibus, qui umquam fuerunt, Imperatoribus in Christi martyriis (7) renatum & consummatum esse. Etenim si Philip-

(5) Dionysius Alexandrinus loquitur de Philippo Imperatore: igitur si Philippus fuit Christianus, fuit aperte & coram omnibus, non clam & occulte, ut contendit Huetius lib. 1. Originianorum cap. 3 §. 12., & Natalis Alexander in Hist. Eccl. Sæc. III. cap. ult. §. 10. tom. 3. pag. 617.

(6) Valesius in annotat. ad hunc locum pag. 130., ubi etiam docet, ab Dionysio indicari Philippum imperatorem. Sed cum Dionysius in plurali numero loquatur, Philippo adjungi posse Alexandrum Severum, qui imaginem Christi habuit in larario suo, teste Lampridio, & toto principatus sui tempore Christianos fo. is, & conservavit, ut ab Eusebio relatum est supra. Vide Historiam nostram Familæ Sacræ, De Christo Domino cap. 21.

(7) Id est Ecclesiis. Eusebius lib. 4. De Vita Constantini extremo cap. 40. Martyrii nomine appellat Templum, quod singulari studio ac magnificentia Hierosolymis construxerat Salvatori Constantinus. Walafridus Strabo De rebus Ecclesiasticis cap. 6. tom. 15. Bibl. Patr. pag. 184. Martyria vocantur Ecclesiæ, quæ in honore aliquorum Martyrum fiebant: quorum sepulchris & Ecclesiis honor congruus exhibendus in Canoni-

lippus existens Christianus confessionem peccatorum instituit, & in pœnitentium ordine stetit, non solus, neque ideo primus fuit Constantinus, qui sacro renatus est fonte baptismatis. (8)

E

Chry-

nibus decernitur. Vide Augustini Touttee annotat. ad S. Cyrilli Cateches. XIV. pag. 207. & Baronium ad an. Ch. 37. §. 127.

(8) Abulpharajus in Historia Dynastiæ pag. 80. Philippus Cæsar. Annos septem imperavit. Bene Christianis fecit, & ad credentium consortium admitti desideravit: dixit autem ipsi Episcopus, Non licet tibi Ecclesiam ingredi, donec a vetitis abstinueris, & una uxore ex iis, quæ tibi propinquitate conjunctæ non sunt, contentus fueris. Solebat autem tempore precum accedens extra Ecclesiam stare cum illis, qui religioni initiabantur, nec adhuc de ea loquerentur. Hic videtur credidisse, Philippum fuisse Catechumenum duntaxat, ac nondum baptizatum. Et vero Catechumeni vocabantur etiam nomine Christianorum, ut est in extremo can. 7. Concilii Constantinopolitani I. apud Labbeum tom. 2. Cone. pag. 952.: & confessionem peccatorum instruebant, ut docet Tertullianus De baptismo cap. 20. & Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 1. ad baptizandos §. 5., & pœnitentiæ addicebantur, ut legitur in cap. 13. Concilii Nicæni I. apud eundem Lab. tom. 2. pag. 48.

Verba Concilii Constantinopolitani sunt: *Primo quidem die ipsos Christianos facimus, secundo Catechumenos, deinde tertio die exorcizamus sive adjuramus ipsos, ter simul in faciem eorum & aures insufflando. Et sic eos catechizamus sive iniciamus, & curamus, ut longo tempore versentur in Ecclesia, & audiant Scripturas, & tunc eos baptizamus. Eodem modo est in Can. 95. Concilii Quinisexti apud Labbeum tom. 5. pag. 1181.*

Verba Tertulliani: *Ingressuros baptismum orationibus crebris, jejuniis, & geniculationibus, & pervigiliis orare oportet, & cum confessione omnium retro delictorum, ut exponant etiam baptismum Joannis.*

S. Cyrilli Hierosolymitani: *Tempus præsens est tempus confessionis. Confitere quæ perpetrasti sive verbo, sive opere, sive nocte, sive die.*

Concilii Nicæni: *Placuit hoc sancto & magno Concilio de Catechumenis, qui lapsi sunt, ut tribus annis inter Audientes verbum sint tantummodo, post hæc vero orent cum Catechumenis.*

Au-

Chrysostomus quoque lib. in S. Babylam contra Julianum & Gentiles §. 5. & 6. indicat, Philippum fuisse Imperatorem illum, quem Babylas aditu Ecclesiæ prohibuit. Quod enim ibidem narrat, Imperatorem, cujus nomen flet, Regis cujusdam parvum filium obsidem violato jure divino humanoque occidisse, eamque ob causam Templo exclusum a S. Babyla; id videtur convenire in Philippum, qui, ut Imperium occuparet, Gordianum viginti circiter annos natum interfecit. Verum id, quod scribit S. Chrysostomus, neque de Philippo, quantum scio, neque de Imperatore alio traditur, & ejus libri argumentum est historia Martyrii S. Babylæ Episcopi Antiocheni declamatorio more narrata, tropis redundans, in qua plerumque veritatem desideres. (9)

Primum quidem omnium ex Romanis Imperatoribus Christianum fuisse Philippum aperte dicit memoratus Eusebius in Chronico juxta interpretationem D. Hieronymi. (10) Sed Hieronymus versionem suam additamenti maxime in Romana historia hinc inde interpolavit. (11) Itaque sic scripsit exi-

Audientes autem dicti sunt Pœnitentes publici secundæ classis, quod audita oratione, quæ ante sacram Liturgiam fieri solebat, simul cum catechumenis ejicerentur.

(9) Bernardus de Montfaucon Admonitione ad duos S. Chrysostomi sermones in S. Babylam Episcopum Antiochenum & martyrem, tom. 2. Operum S. Chrysostomi pag. 530., ubi addit, *Quod de Pœnitentia, deque Christianismo Philippi ab Eusebio narratur, non quasi certum, sed ceu a quibusdam auditum narrari.*

Huetius, qui Philippum facit Christianum, dicit Eusebium ex incerta auditione loqui duntaxat de Philippi pœnitentia.

(10) Ad an. Domini 247. tom. 8. Operum S. Hieronymi pag. 745.

(11) Gulielmus Cave in Historia Litteraria in Eusebio pag. 113.

Johannes Albertus Fabricius in Bibliotheca Græca lib. 5. part.

existimans ex Origenis epistola ad Philippum, quæ tunc exstabat eum in numero Fidelium fuisse. Namque in lib. De Viris illustribus; in Origene cap. 54.: *Ad Philippum Imperatorem, qui primus de Regibus Romanis Christianus fuit, & ad matrem ejus litteras fecit, quæ usque hodie exstant.* Has tamen epistolas nec vidit, nec legit Hieronymus: alioquin non ad Philippi matrem, sed ad uxorem ejus ab Origene scriptam Epistolam alteram animadvertisset. Quandoquidem Eusebius lib. 7. cap. 36. *Exstat, inquit, ejus epistola ad Imperatorem ipsum Philippum, & altera ad conjugem illius Severam.* (12) Primam ex his legisse videtur Vincen-

E 2

tius

part. 2. cap. 4. pag. 34. & in Bibliographia Antiquaria cap. 7. pag. 167.: *Latine vertit, & Vincentio cuidam ac Gallieno; inscripsit Hieronymus, ita ut hinc inde ex Latinis præcipue Scriptoribus quedam adderet.*

S. Hieronymus Præfatione in Chron. Eusebii pag. 7. & 8. tom. 8. *Sciendum est, me & interpretis, & scriptoris ex parte officio usum, quia & Græca fidelissime expressi, & nonnulla, quæ mihi intermissa videbantur, adjeci, in Romana maxime historia, quam Eusebius hujus conditor libri, non tam ignorasse, utpote eruditissimus, quam ut Græce scribens, parum suis necessariam perstrinxisse, mihi videtur.*

Idem Eusebius in eodem Chronico ad an. Dom. 248., pag. 746. & 747.: *Regnantibus Philippis millesimus annus Romana Urbis expletus est, ob quam solemnitatem innumerabiles bestia in Circo magno interfecit, ludique in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus populo pervigilante, celebrati.* Vel hæc scripsit Eusebius, vel addidit Hieronymus. Si primum, Eusebius in Historia Ecclesiastica loco citato noluit significare, Philippum fuisse Christianum, si secundum, Hieronymus secum pugnat. Ea enim, quæ alteruter verbis recitatis descripsit, nihil habent moris Christianorum, sed mentem redolent superstitionem Ethnicorum.

Modum ludorum exponit Zosimus Histor. lib. 2. cap. 5. pag. 126. edit. Cellarii.

(12) Pagius ad an. 244. §. 7.: *Eusebius non asserit, se eas epistolas legisse, & si vere Philippus, ejusque conjux litteras illas acceperint, non inde magis sequitur, eos Christianos fuisse, quam Antoninum Imperatorem Evangelio credidisse, quod ad*
cum

tius Lirinensis : ait enim *Christiani magisterii auctoritate conscriptam*. (13) Atque hæc fortasse epistola eidem Lirinensi, & Hieronymo occasionem dedit inferendi Philippum Christianis, quamvis index sit favoris duntaxat & studii, quo Philippus Christi doctrinam prosequeretur. Quo ex favore factum etiam est, ut idem S. Hieronymus paullo post scriberet : *Persecutio adversum Christianos sub Decio consurrexit, eo quod in religionem Philippi deserviret, quem & interfecit*.

Quid multa ? ab uno, crediderim, Eusebio acceperunt quicumque Græci ac Latini edunt, Philippum Catholicam religionem suscepisse. Suscepisse autem ante ludos sæculares anno Urbis Conditiæ 1000. Christi 247. ex Latinis Orosius lib. 7. cap. 28. his verbis docuit : *Philippus Christianus ad hoc tantum constitutus fuisse mihi visus est, ut millesimus Romæ annus Christo potius, quam idolis dicaretur. Ita, ut idem Orosius superiore cap. 20. ludis magnificis augustissimus omnium præteritorum hic natalis (Urbis Romæ) annus a Christiano Imperatore celebratus est. Nec dubium est, quin Philippus hujus tantæ devotionis gratiam & honorem ad Christum & Ecclesiam reportarit, quando vel ascensum fuisse in Capitolium, immolataeque ex more hostias, nullus auctor ostendit. Hoc vero perperam & injuria memoriæ proditum ab Orosio. Nam spectacula*

eum S. Justinus Martyr scripserit. Et paucis interiectis : Nec etiam major fides Hieronymi de conversione Philippi Imperatoris loquentis, quam cum in lib. De script. Eccles. de Seneca scribit : Quem non ponerem in catalogo Sanctorum, nisi me illæ epistolæ provocarent, quæ leguntur a plurimis Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum. Vide nostram Historiam Apostolicam in D. Paulo, ad Interrogationem postremam.

(13) Commonitorii cap. 17. pag. 343. Sed & ejusdem (Origenis) epistola testimonium perhibent, quas ad Philippum, qui primus Romanorum Principum Christianus fuit, Christiani magisterii auctoritate conscripsit.

la Christianis vetita (14) ad Christum & ad Ecclesiam reportare Philippus non debuit ; immolatas autem ex more hostias testatur Aurelius Victor in libro De Caesaribus cap. 28. , ubi dicit , Philippum ludis omnium generum , ideoque etiam sacris , quibus falsa numina colebantur , annum Urbis millesimum celebrasse , & Pontificum lege hostias mactatas . Idem Victor eodem loco queritur , ætate sua annum millesimum centesimum nullis , uti solebat , solemnibus frequentatum , aperte ostendens , more prisco & solemniter celebratum ætate Philippi , & nihil de antiquis cæremoniis imminutum . (15) Julius etiam Capitolinus in Gordiano tertio cap. 33. asserit , omnia spectacula data fuisse in

E 3 lu-

(14) Horum occasione scriptum putant a Tertulliano librum De spectaculis , & illum De Idololatria , quibus plane declarat , rectam Christianæ religionis institutionem abhorruisse admodum ab istiusmodi spectaculis a Gentilibus editis solitis : divinamque ultionem illos expertos esse addit , qui præter institutum iisdem non vererentur esse præsentis : Baronius ad an. 206. §. 4.

(15) Ecce integrum locum Aurelii Victoris ex citato libro de Caesaribus cap. 28. Marcus Julius Philippus Arabs Thraconites , sumpto in consortium Philippo filio rebus ad orientem compositis , conditoque apud Arabiam Philippopoli oppido , Romam venire : extructoque trans Tiberim lacu , quod eam partem aqua penuria fatigabat , annum Urbis millesimum ludis omnium generum celebrant . Et quoniam nomen admonuit ; nostra quoque ætate post mille , centesimus , Consule Philippo , excessit , nullis , uti solet , solemnibus frequentatus : adeo in dies cura minima Romana Urbis . Quod equidem denuntiatur illo tempore prodigiis portentisque . Ex quis unum memorare brevi libet . Nam cum Pontificum lege hostia mactarentur , suis utero maris seminarum genitalia apparuere . Ex quibus apparet , ut ait Pagius ad an. 247. §. 7. , in ludis secularibus Philippi suum impurissimum animal mactatum fuisse exemplo Severi Imperatoris , qui in suis secularibus ludis porcæ immolaret , est ex ejus Numismatis constat .

Idem Victor in Epitome cap. 28. Patrem (Philippum) ludis secularibus petulantius cæcinnantem (Philippus filius) quamquam adhuc tener vultu potavit aversato .

ludis editis a Philippo. Fuerunt, inquit, sub Gordiano Romæ elephantis XXX. & II. quorum ipse XII. miserat, Alexander decem, alces X. tigres X. leones mansueti LX.... & cetera hujusmodi animalia, innumera & diversa: quæ omnia Philippus ludis secularibus vel dedit, vel occidit. Has autem omnes festas mansuetas, & præterea efferas, parabat ad triumphum Persicum. Sed votum publicum nihil valuit. Nam omnia hæc Philippus exhibuit secularibus ludis, & muneribus atque circensibus, cum millesimum ab Urbe condita annum in consulatu suo, & filii sui celebravit. Quid est more majorum celebrare ludos, si hoc non est? Id quod vidit etiam Baronius, qui non vult, Philippum ante ludos sæculares, sed ludorum tempore Ethnicam superstitionem abdicasse, quamvis id velit secutus Acta S. Pontii, quæ nullam habent auctoritatem. (16) Errat igi-

(16) Baronium ad Eusebii opinionem tuendam præcipue pertraxisse videtur Acta S. Pontii Martyris, a Baluzio postea ex tribus Codicibus MSS. Bibliothecæ Colbertinæ lib. 2. Miscell. pag. 124. & seqq. publicata, & a Bollandò ad diem XIV. mensis Maji, quo colitur: in illis enim dicitur, S. Pontium utrumque Philippum ad fidem Christianam conversisse: Cumque gratia individua in eis esset, tertio Imperii eorum anno, expleto millesimo anno a conditione Romæ, cum Diis suis sacrificandum pergere vellent, dicunt B. Pontio: Eamus, & repropitiemus nobis Deos Magnos, qui nos in istius millesimi anni circulum natalis Romæ perduxerunt. Paullo post Valerius Contubernalis S. Pontii, cui vita illa attribuitur, refert, Pontium, postquam utrumque Imperatorem Christianum fecisset, advolasse ad Fabianum Urbis Romæ Episcopum, ea, quæ a se gesta essent, narrasse, additque: In initio templum, quod Magnum vocabant, ex jussione Imperatorum arripientes S. Fabianus, & Beatissimus Pontius, confringentes omnia ejus sculpilia, simul cum templo funditus subvertunt. Ita factum est, ut omnis populus ad notitiam Domini nostri Jesu Christi cum alacritate & gaudio concurreret, ut baptismatis unda perfusi Domino benedicerent. Bollandus in Comment. prævio ad Acta illa num. 2. ait: Censemus, ea quoad substantiam historię indubitanter recipi pos-

HISTORICA VI. 71

gitur Orosius negans, *ascensum fuisse ab Philippo Capitolium, immolataeque ex more hostias*. Ejus tamen error itat adversus eos, qui Philippum occulte, & clam Ethnicos, Christianum fuisse putant. Etenim aperte & palam omnibus Fidem Christi professus est, si neque hostias immolavit, neque in Capitolium ascendit. Quibus ex rebus conjici licet, Constantinum potius, quam Philippum, primum ex Romanis Imperatoribus Christo nomen dedisse. (17)

posse, esto num. 9. & alibi grandior aliqua auxesis inveniantur, ubi de Templorum destructione, & populi Romani conversione sub Philippis Christianis Imperatoribus sit mentio. Verum ex verbis illis longe post S. Pontii *martyrium ea Acta scripta fuisse, & Scriptori coetaneo afficta palam evincitur: quod cum intelligeret Baronius, dicit, se se putare ea verba ab aliquo potius fuisse addita, & in illis ejusdem Pontii Actis apud Mombritorium ea desiderari. At ea esse Auctoris Actorum non vero alicujus Interpolatoris, demonstrant editiones Baluzii, & Bollandi ad fidem MSS. concinnatae. Ex illis itaque Actis nihil hanc in rem erui potest. Pagius ad an. 244. §. 6.*

(17) Julius Capitolinus in Gordiano III. extremo cap. 31.: Denique Philippus cum eum (Gordianum) interfecisset, neque imagines ejus tollere, neque statuas deponere, neque nomen abradere, sed Divum semper appellans etiam apud ipsos militet, cum quibus factionem fecerat, serio animo & peregrina calliditate veneratus est. Haecine nota est Christiani?

Eutropius in Breviario Historiae Romanae lib. 9. cap. 3.: Ambo deinde ab exercitu interfecti sunt: senior Philippus Verona, Roma junior: inter Divos tamen relati sunt. Tam igitur verisimile est, Philippum Christianis annumerandum, quam probabile, Christianum Divum numero additum.

Aurelius Victor De Caesaribus cap. 29.: Usus virilis scortis remouendum honestissime consultavit.

Lampridius in Alexandro Severo cap. 24.: Habuit in animo, ut exoletos vetaret, quod postea Philippus fecit. Sunt ista quidem Christiano Principe digna, haud tamen probant, Philippum fuisse Christianum.

DISPUTATIO VII.

*De S. Stephano I. baptismum hæreticorum
approbante.*

Venerabilis memoria Agrippinus Carthaginiensis Episcopus, primus omnium mortalium contra divinum canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium consacerdotum, contra morem atque instituta majorum, rebaptizandum esse censuit. Quæ præsumptio tantum mali invexit, ut non solum hæreticis omnibus formam sacrilegii, sed etiam quibusdam Catholicis occasionem præbuerit erroris. (1)
Sa-

(1) Vincentius Lirinensis Commonitorii cap. 6. pag. 322. Cyprianus epist. 71. pag. 274. : Quod quidem (decretum de rebaptizandis hæreticis) & Agrippinus bona memoria vir cum ceteris Coepiscopis suis, qui illo in tempore in provincia Africa & Numidia Ecclesiam Domini gubernabant, statuit, & librato consilii communis examine firmavit.

Augustinus De baptis. contra Donatistas lib. 2. cap. 7. §. 12. : Hanc ergo saluberrimam consuetudinem per Agrippinum prædecessorem suum dicit S. Cyprianus quasi cæpisse corrigi. Sed sicut diligentius inquisita veritas docuit, quæ post magnos dubitationis fluctus ad plenarii Concilii confirmationem perducta est, verius creditur per Agrippinum corrumpi cæpisse, non corrigi.

Vossius disputat. 19. de Baptismo Thesi 3. pag. 323. Concilium Agrippini, cum baptizandos decrevit eos, qui ab hæreticis essent baptizati, sine dubio hæreticos illos intellexit, adversus quos tunc temporis pugnaret Ecclesia, atque in primis in Africa. Erant isti Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quinillianista, & similes, qui monstrosas plane opiniones de Deo, & Christo spargebant, nec, ut loquuntur, vel explicite, vel implicite baptizare poterant in nomen Trinitatis, cum eam non crediderint: ut ex iis, quæ Tertullianus, Epiphanius, Augustinus, & alii de iis tradunt, manifestissime cognoscitur.

Sed fallitur Vossius, primum quia S. Cyprianus sensum, opinionemque decessoris sui secutus omnium indiscriminatum hæreticorum baptismum rejiciebat: deinde quia Agrippini & Cy-

Sane Agrippini decessoris sui vestigia secutus D. Cyprianus omnes, qui ex quacunque hæresi ad Ecclesiam converterentur, Ecclesiæ unico & legitimo baptismo baptizandos existimavit, (2) idque ratum fecit tribus Synodis Carthagine celebratis, (3)

qua-
Cypriani sententiam tamquam falsam universa damnavit Ecclesia; quod injuria fecisset, si vera esset Vossii conjectura: jure enim iteratur baptismus, haud instituta a Christo forma collatus: postremo quia licet hæretici a Vossio enumerati monstrosas opiniones traderent, incertum tamen est num omnes formam baptismi adulterarent. Synodus quippe Nicæna omnes hæreticos suscipit, exceptis Pauli Samosatani discipulis, ut scribit S. Hieronymus extremo dialogo adversus Luciferianos §. 26.

(2) Extrema epist. 74. ad Pompejum pag. 298.

Augustinus lib. 3. De bapt. contra Donatistas cap. 12. §. 17.: *Ideo autem non se novam aut repentinam rem statuisse B. Cyprianus ostendit, quia sub Agrippino fieri jam cœperat.* Anni sunt, inquit (epist. 73. pag. 279.) multi & longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes Episcopi plurimi hoc statuerunt. Itaque Controversiam ab Agrippino excitatam primus Cyprianus cum Pontifice Stephano agitavit, & hoc est, quod dicit Eusebius lib. 7. Hist. Eccl. cap. 3. pag. 205.. Hanc vero longam ætatem, & annos multos in paucos contrahit Augustinus lib. 4. De bapt. cap. 6: *Consuetudinem (non rebaptizandi hæreticos) tam robustam Cyprianus invenit, ut cum ejus mutanda auctoritatem, quam sequeretur, vir tanta scientia præditus quæreret, non nisi in Africa sola factum paucis ante se annis Agrippini Concilium reperiret. Quod cum sibi adversus totius orbis morem non sufficere cerneret, has rationes arripuit, quas modo nos antiquitate ipsius consuetudinis, & plenarii postea Concilii auctoritate firmati, diligentius considerantes, verisimiles potius, quam veras esse invenimus.*

Honoratus Tournely de sacramentis in genere quæst. 7. art. 2. pag. 186. & Petrus Coustant tom. 1. Epist. Rom. Pont. pag. 219. opinantur, Cyprianum ab Eusebio loco mox citato fieri auctorem primum non sententia de baptizandis hæreticis, sed controversia ea de re inter Afros ac Romanos Pontifices nata.

(3) De his Synodis Labbeus tom. 1. Conc. pag. 761. 763. & 786. Harduinus tom. 1. Conc. pag. 154. 157. & 159. Primæ anno 254. celebratæ meminit S. Cyprianus epist. 71. ad
Quin-

quarum alteram ad Stephanum direxit, ut si fieri posset, hunc in sententiam suam pertraheret: sed conatus ejus frustra fuit. (4) Nam Stephanus similem Cornelio (decessori suo) de non rebaptizando sententiam tulit, (5) & non solum non rebaptizandos hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes excommunicandos esse censuit, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani litteræ ostendunt. (6) Ecce duo erant eminentissimarum Eccle-

Quintum, Altera habita est anno sequenti 255. eique interfuerunt Episcopi numero septuaginta unus, teste eodem S. Cypriano epist. 73. ad Jubaanum pag. 277. Tertia item anno 255. celebrata est. Vide Baronium ad an. 258. §. 17. 27. & 42.

(4) S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos §. 23. tom. 2. pag. 196.

(5) Rufinus lib. 7. Hist. Eccl. cap. 3. qui superiori cap. 2. ita scribit: In Urbe vero Roma Cornelio Episcopatum gerente, & apud Carthaginem Cypriano, ambobus fide, virtute, pietate præstantibus, quæstio exorta est in Africa magis partibus, si oporteret hæreticos rebaptizari. Cumque id a Cypriano, & ceteris pene omnibus per Africam Sacerdotibus oportere fieri decerneretur, Cornelius, & ceteri omnes per Italiam Sacerdotes hujusmodi decretum, manente Sacerdotali concordia, refutarunt statuentes, antiquitus a Patribus super hoc traditam regulam debere servari, qua continebat, post abjectionem pravi, & confessionem recti dogmatis sola eos manus impositione purgandos.

(6) Epist. 74. ad Pompeium pag. 296. ubi de Stephani decreto ita loquitur: Dat honorem Deo, qui hæreticorum amicus, & inimicus Christianorum Sacerdotes Dei, veritatem Christi, & Ecclesiæ unitatem tuentes abstinendos putat?

S. Augustinus lib. 5. De bapt. contra Donatistas cap. 25. §. 36. Stephanus etiam abstinendos putaverat, qui de suscipiendis hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur.

Et quidem Stephanum anathematis metum duntaxat objeisse Cypriano & Africanis, Firmiliano & Asianis, affirmant ex recentibus Bellarminus lib. 1. de Conc. extremo cap. 10. Valesius annotat. ad Eusebium lib. 7. Hist. Eccl. cap. 5. Schelstratus Part. 2. Antiquitatis illustratæ circa Concilia dissertat. 1. cap. 5. art. 2. Natalis Alexander Dissertat. 12. in Hist. Eccl. sæc. III. art. 1. E contrario & Cyprianum cum Afri-

clesiarum, Romanæ scilicet, & Carthaginienſis Episcopi Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholica constituti: quorum Stephanus baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat: Cyprianus autem in heresi, vel schismate baptizatos, tamquam non habentes baptismum Christi, baptizandos in Ecclesia Catholica existimabat. Multi cum illo, (7) quidam cum isto etiam sentiebant, utrique cum eis in unitate consistentes. (8) Sed tamen præ ceteris Cypriano non

Africanis, & Firmilianum cum Orientalibus ab Stephano amotos communione Fidelium, existimant Rigaltius in notis ad epist. Firmiliani 75. inter Cyprianicas, Christianus Lupus in Schol. ad can. 22. *Diſtatus* Gregorii VII. pag. 362. tom. 5. Basnagius ad an. Dom. 256. §. 9. Baronius autem ad an. 258. §. 15. 16. 44. 46. 50., alique dicunt, Stephanum mansisse quidem in communione Cypriani, Firmiliani vero non item. Vide annotat. 5. ad Stephanum I. Pontif. XXIV.

(7) Idem Augustinus lib. 3. contra Cresconium cap. 3. §. 3. dicit, fuisse tot millia Episcoporum, quibus hic Cypriani & Firmiliani error in toto orbe displicuit. Et lib. 2. contra Gaudentium cap. 8. asserit, Stephani fuisse innumerabiles toto orbe collegas, qui ejusdem sententiæ participes erant.

(8) S. Augustinus De unico baptismo contra Petilianum cap. 14. §. 23.

Idem Augustinus lib. 6. de bapt. contra Donatistas cap. 1. Nec ob aliud illis temporibus, quando ista quaestio contra veterem consuetudinem disputantibus salva caritate, atque unitate altercantibus discutebatur, visum est quibusdam etiam egregiis viris antistitibus Christi, inter quos præcipue B. Cyprianus eminebat, non esse posse apud hæreticos vel schismaticos baptismum Christi, nisi quia non distinguebatur Sacramentum ab effectu, vel usu Sacramenti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione a peccatis & cordis rectitudine apud hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illic esse putabatur. Quocirca idem S. Doctor lib. 4. de bapt. cap. 17. §. 24. Cypriano objicienti: Salus extra Ecclesiam non est, respondet: Quis negat? Et ideo quacumque ipsius Ecclesiam habentur, extra Ecclesiam non valent ad salutem. Sed aliud est non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, est baptizandus ut habent: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigendus.

consensit, atque adeo restitit Stephanus Apostolicæ Sedis Antistes, dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum Fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in epistola, quæ tunc ad Africam missa est, his verbis sanxit: **NIHIL NOVANDUM NISI QUOD TRADITUM EST:** (9) atque ita contrarium omnino decrevit sententiæ D. Cypriani apud hereticos vel schismaticos datum Christi baptismum nolentis agnoscere. (10) Intelligebat enim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, qua fide a Patribus suscepta forent, eadem fide filiis consignarentur: nosque religionem non qua vellemus ducere, sed potius qua illa duceret, sequi oportere: idque esse proprium Christianæ modestiæ & gravitatis, non sua posteris tradere, sed a maioribus accepta servare. (11)

Sunt nihilominus qui sanctum hunc & prudentem virum redarguant, quasi hereticorum baptismum admiserit quemcumque, sicut Cyprianus hereticorum baptismum rejiciebat quemcumque. (12) Verum quam

(9) Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 6. pag. 323.

(10) S. Augustinus lib. De unico Baptismo contra Petilianum cap. 13. §. 22.

Idem lib. 1. De Baptismo contra Donatistas cap. 18. num. 28.: *Antequam plenarii Concilii sententia quid in hac re sequendum esset, totius Ecclesiæ consensus confirmasset, visum est ei (Cypriano) cum ferme octoginta coepiscopis suis Africanarum Ecclesiarum, omnem hominem, qui extra Ecclesiæ Catholicæ communionem baptizatus fuisset, oportere ad Ecclesiam venientem denuo baptizari.*

(11) Memoratus Lirinensis loco citato.

(12) Launojus lib. 8. epist. 15. §. 4. tom. 5. part. 2. pag. 743.

Basnagius ad an. Dom. 256. §. 4. Dupinus in Nova Bibliotheca Auctorum Ecclesiasticorum tom. 1. pag. 151. 152. & 176.

S. Cyprianus extrema epist. 74. ad Pompejum pag. 298.

quam id perperam faciant, colligitur ex Stephani ipsius sanctione: *Si quis ergo, aiebat, a quacunque heresi venerit ad nos, nihil immovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in poenitentiam.* (13) Traditum autem erat, ac talis per omnia consuetudo tenebatur, ut baptismus Christi, hoc est forma a Christo instituta collatus, non nisi Christi

Observatur a nobis & tenetur, frater carissime, explorata & perspecta veritate, ut omnes qui ex quacunque heresi ad Ecclesiam convertuntur, Ecclesia unico, & legitimo baptismo baptizentur, exceptis his, qui baptizati in Ecclesia prius fuerant.

Honoratus Tournely De Sacramentis in genere quaest. 7. art. 2. 227. & 228. Si Stephanus & Cyprianus in duos extremos oppositos errores lapsi sunt, necesse est sateri, universam tunc temporis Ecclesiam errasse in Fide. Quotquot enim erant Episcopi, quotquot Fideles vel Cypriano adhaerebant, vel Stephanus: ergo his pariter errantibus, quamquam errore diverso, ceteri omnes etiam errarunt. Ubi ergo tunc temporis vera Fides? Ubi vera Traditio circa baptismum Haereticorum? Numquid tunc porta inferi adversus Ecclesiam praevaluissent contra expressam Christi fidem & promissionem?

(13) Apud S. Cyprianum. epist. 74. pag. 293.

Eusebius lib. 7. Histor. Eccl. cap. 2.: *Ad hunc Stephanum Dionysius primam earum, quae de baptismo conscriptae sunt, epistolam exaravit, cum per id tempus non mediocri controversia exorta esset, utrum eos, qui ex qualibet heresi convertuntur, baptismo purgari oporteret. Quippe antiqua consuetudo invaluerat, ut in eiusmodi hominibus sola manuum impositio cum precationibus adhiberetur. Et cap. 3.: Stephanus nihil adversus traditionem, quae jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus. Hanc traditionem & consuetudinem non iterandi baptismi ab haereticis collati servatam fuisse etiam ab Afris ante decretum Agrippini, testatur Firmilianus ipse epist. 75. inter Cyprianicas pag. 308: Quod quidem adversus Stephanum vos dicere Afris potestis, cognita veritate errorem vos consuetudinis reliquisse: Vide superius positam annotationem 1.*

S. Gregorius lib. 11. epist. 67. ad Quiricum: *Ab antiqua Patrum institutione didicimus, ut quilibet apud haesim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam Ecclesiam redeunt, aut unctione Chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione Fidei ad sinum matris Ecclesiae revocentur. Eadem habet Gratianus De Consecrat. dist. 4. c. Ab antiqua. 44.*

si baptismus haberetur, etiamsi apud hæreticos vel schismaticos datus fuisset probaretur. (14) Nam Spiritus Sanctus discipline fugiet fictum, nec tamen eum fugiet baptismus. Itaque sicut potest baptismus esse, & unde se aufert Spiritus Sanctus: ita potest esse baptismus, ubi non est Ecclesia. Manus autem impositio, si non adhiberetur ab hæresi venienti, tamquam extra omnem culpam esse judicaretur: propter caritatis autem copulationem, quod est maximum donum Spiritus Sancti, sine quo non valent ad salutem quæcumque alia sancta in homine fuerint, manus hæreticis correctis imponitur. (15) Adjicit Stephanus: cum ipsi hæretici proprie alterutrum ad se venientes non baptizent, sed communicent tantum: (16) quibus verbis significat, hæreticos proprium sibi non arrogare baptismum, quo venientes ad se baptizent, sed commune & in sua, & in aliis sectis revereri, (17) ideoque horum exemplum Cypriano ad imitandum proponit; quod procul dubio non fecisset, nisi habuisset pro certo, etiam hæreticos præscriptam a Christo formam baptismatis servare consuevisse. (18) Quid quod Cyprianus & Firmilianus,

(14) S. Augustinus lib. 3. De baptismo contra Donatistas cap. 2. §. 3.

(15) Idem S. Augustinus lib. 3. De bapt. contra Donatistas extremo cap. 23. §. 33.

S. Leo epist. 129. ad Nicetam Episcopum cap. 7.: *Qui baptismum ab hæreticis acceperunt, cum antea baptizati non fuissent, sola invocatione Spiritus Sancti per impositionem manuum confirmandi sunt.*

(16) Apud S. Cyprianum epist. 74. pag. 293.

(17) Monachus Congregationis S. Mauri in Præfatione ad Opera S. Cypriani §. 4. pag. XV.

Eam vero esse sententiam Stephani indicant verba ejus apud Firmilianum epist. 75. inter Cyprianicas pag. 303. *Stephanus in epistola sua dixit: hæreticos quoque ipsos in baptismo convenire, & quod alterutrum ad se venientes non baptizent, sed communicent tantum.*

(18.) Firmilianus in eadem epistola 75. inter Cyprianicas pag.

nus, qui in primis Stephano adversabantur, aperte tradunt, eum ad rati habitationem baptismi noluisse inquiri a quo, sed cuius nomine, auctoritate, & quibus verbis administratus esset? En verba Cypriani: *Effectum baptismi maiestati nominis tribuunt, ut qui in nomine Jesu Christi ubicumque & quomodocumque baptizantur, innovati & sanctificati judicentur.* (19) Firmilianus vero: *Illud quoque*

pa. 306. *Vult Stephanus his, qui apud hereticos baptizantur, adesse praesentiam & sanctimoniam Christi.*

(19) Epist. 74. ad Pompejum pag. 294.

S. Ambrosius De Spiritu Sancto lib. 1. cap. 3. §. 44. pag. 609. tom. 2. *In Christi nomine plenum esse legimus baptismatis Sacramentum; quia qui anum dixerit, Trinitatem signavit: Si Christum dicas, & Deum Patrem, a quo unctus est Filius, & ipsum, qui unctus est, Filium, & Spiritum Sanctum, quo unctus est, designasti.*

S. Augustinus lib. 2. contra Maximinum cap. 17. §. 1. *Procul dubio nec in ejus (Spiritus Sancti) nomine poteris baptizatos dicere, quibus ait Petrus: Agite poenitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini Jesu Christi, quia non ait, & Spiritus Sancti; nec in Patris nomine, quia nec ipse ibi est nominatus. Si autem etiam non nominatis Patre & Spiritu Sancto, in nomine Jesu Christi jussi sunt baptizari, & tamen intelliguntur non baptizati nisi in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti: cur non sic audis de Filio Dei, Omnia per ipsum facta sunt, ut & non nominatum intelligas ibi etiam Spiritum Sanctum?*

Idem S. Augustinus lib. 5. De baptismo cont. Donatistas cap. 5. §. 6. *Homines occulta nescio qua inspiratione Dei detestantur, si quis iterum baptismum accipiat, quem ubicumque jam acceperat.*

Petrus Coustant tom. 1. Epist. Rom. Pont. pag. 230. §. 2. n. 5. *Nec movere quemquam debet in allatis Cypriani verbis vox quomodocumque: cum ab illo ad majorem explicationem vocabuli ubicumque adjectam esse, ac pro quovis ministro, qui in nomine Jesu Christi baptizet, non pro qualibet forma acceptus fuisse, eo certius judicetur, quod apud Firmilianum, qui ipsa Stephani verba referre accuratius videtur, istud & quomodocumque minime compareat. Ecce eius verba in memorata epist. 75. inter Cyprianicas pag. 308. Multum proficit nomen Christi ad fidem & baptismi sanctificationem, ut qui-*
cum-

que absurdum, quod non putant querendum esse, quis sit ille, qui baptizaverit, & quod qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit, invocata trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. (20) Ratum igitur habuit Stephanus baptismum collatum a quocumque ea verborum formula, qua sola baptismum perfici Catholica Ecclesia docet: alioquin Cyprianus & Firmilianus aliter sentientis crimen nullo modo tacuissent. Itaque S. Augustinus in libris De baptismo contra Donatistas passim asserit, Stephani decreto, *baptismum Christi in nullo iterandum esse censentis*, sartam tectamque servatam esse consuetudinem ex Apostolica traditione venientem, (21) quæ etiam plenario totius Orbis Concilio confirmata est, (22) eoque retenta antiquitas, *explosa novitas.* (23)

Sed dum rem in vado esse credimus, adversarii nobis obijciunt, quod Stephanus a quacumque hæ-

cumque, & ubicumque in nomine Christi baptizatus fuerit, consequatur statim gratiam Christi.

Idem pag. 235. §. 3. n. 10. Cypriani, Firmiliani, ac sociorum cum Stephano, & ceteris Episcopis Traditionis defensoribus una de ministro, non de forma baptismi controversia erat, aliis putantibus querendum esse quis sit ille, qui baptizaverit, aliis id querendum non esse sentientibus. Vide Historiam nostram Apostolicam, de Apostolis in universum, Interrogatione 36.

(20) In citata epistola 75. apud S. Cyprianum pag. 304.

(21) S. Augustinus lib. 2. De baptismo contra Donatistas cap. 7. §. 12. Vide infra annotationem 25.

(22) S. Augustinus lib. 4. De bapt. contra Donat. cap. 6. §. 8. Et lib. 6. cap. 7. §. 10. Eandem consuetudinem dicit etiam Conciliis universalibus roboratam. Vide annotat. 11. ad Stephanum I. Pontif. XXIV.

(23) Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 6. pag. 323.

S. Augustinus lib. 2. de baptismo contra Donatistas cap. 9. §. 14. *Consuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem.* Ergo questio de Baptismo collato ab hæreticis ad disciplinam duntaxat pertinebat, non vero ad Fidem.

heresi venientem baptizari in Ecclesia vetuit, id est omnium hereticorum baptismata iusta esse & legitima iudicavit. (24) Sed, Stephani sententia illa: *A quacunque heresi*, intelligenda est de solis hæreticis, qui integra forma baptismi, ac nullo modo vitata uterentur. Etenim verba, quæ e vestigio subiungit: *nihil immovetur, nisi quod traditum est*, satis ostendunt, Stephanum ratum iussisse, illud duntaxat baptismum, quod Traditio probaret. Traditione autem probari tantum baptismum administratum forma a Christo Domino imperata, quis ignorat? Recte Augustinus lib. 5. De bapt. contra Donatistas cap. 23. *Utique Stephanus non propterea communicavit hæreticis, quia baptismum Christi, quod in eorum perversitate integrum mansisse cognovit, improbare non ausus est. Nam si non habent baptismum, qui de Deo prava sentiunt, hoc posse & intus accidere, iam satis, ut arbitror, disputatum est. Apostoli autem nihil quidem exinde præceperunt, sed consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur. (25)*

F

Nec

(24) S. Cyprianus epist. 74. ad Pompejum pag. 293., quem ignorasse sententiam Stephani adversarii sui, nemo sibi facile persuadeat.

(25) Idem S. Augustinus lib. 2. De bapt. cap. 7. §. 12. *Nondum erat diligenter illa baptismi quaestio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis & hæreticis corrigere quod prævium est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem: sicut multa, quæ non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universum custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita creduntur.*

Natalis Alexander Dissertat. 14. in Hist. Eccles. sæc. III. pag. 696, 697. Eundem ferme loquendi modum S. Hiero-

ny.

Nec Benedicti XII. responsio ad objecta Fratellorum adversus constitutiones Joannis XXII. quam suo *Directorio Inquisitorum* part. 2. quæst. 17. pag. 295. Nicolaus Eymericus inseruit, pondus ullum habet ad infirmendam assertionem nostram. Nam existimavit quidem Benedictus, adhuc Cardinalis, Stephanum, & Cyprianum lapsos esse in errores omnino contrarios, & *Concilium Nicænum* utramque opinionem correxisse, determinando quod bapti-

nismus usurpat in fine *Dialogi* adversus Luciferianos, ubi baptismus hæreticorum receptum semper fuisse in Ecclesia Romana asserit, nec illos excipit, qui baptismi formam violabant, nec tamen illorum baptismus S. Hieronymi temporibus ab Ecclesia fuisse susceptum, quis sapientum asserit. Cur igitur Stephanus is affingitur error, qui alio modo non est locutus, quam S. Hieronymus locutus fuerit quarto seculo cadente? Si Hæretici baptismi non habent, inquit laudatus Pater, & ideo rebaptizandi ab Ecclesia sunt, quia in Ecclesia non fuerunt, ipse quoque Hilarius non est Christianus: in ea quippe Ecclesia baptizatus est, quæ semper ab hæreticis baptismum recepit. Et infra: Quod si negandum quispiam putaverit, hæreticos a Majoribus nostris semper fuisse susceptos, legat B. Cypriani epistolam, in quibus Stephanum Romanæ Urbis Episcopum, & inveteratæ consuetudinis lacerat errorem. Legat & ipsius Hilarii libellos, quos adversus nos de hæreticis rebaptizandis edidit, & ibi reperiet, ipsum Hilarium confiteri, a Julio, Marco, Silvestro, & ceteris veteribus Episcopis similiter in poenitentiam omnes hæreticos susceptos. Denique laudat *Nicænum Concilium*; quod omnes hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosatani discipulis, id est omnium hæreticorum præterquam Paulianistarum baptismum ratum habuit. Vide annotat. 5. sequentis Disputationis.

Monachi e Congregatione S. Mauri in S. Ambrosii lib. De Mysteriis cap. 4. §. 23. Et sane Leo Magnus eandem criminationem non effugeret, nisi simili modo acciperetur id, quod ait epist. 79. num. 129. ad Nicetani cap. 7. Qui baptismum ab hæreticis acceperunt, sola invocatione Spiritus Sancti per impositionem manuum confirmandi sunt; illis enim nulla hæreticorum distinctio exprimitur... Adde bis quod nec Patres Arelatenses, nec Augustinus cum Cypriani atque Africani causam aperte dominarim, in Stephanum & Romanam Ecclesiam quidquam dixere: imo Facundus diserte prodit, Cyprianum a Stephano jure culpatum.

ptizati ab hereticis non servantibus formam Ecclesie venientes ad Ecclesiam baptizentur; ab aliis vero hereticis baptizati, non rebaptizentur: verum deceptus est, & in facti questione longe a veritate aberravit. Siquidem in Concilio Nicano primo c. 19, cautum est his verbis: Si qui confugerint ad Ecclesiam Catholicam de Paulianistis & Cathaphrygis, statutum est, rebaptizari eos debere. Propterea vero ita sancivit, quoniam Pauliani heretici a Paula Samosateno exorti non baptizabant forma Ecclesie consueta, & ideo oportebat eos, qui revertebantur ad Fidem, baptizare. Non ergo correxit Concilium Stephani Papae decretum, sed per omnia cum ipso consensusit. (26)

Est etiam, qui dicat Stephani doctrinam damnatam in Concilio Carthaginiensi III. anno 258. congregato a D. Cypriano. At Concilii istius decreta abolita & abrogata sunt non solum a Stephano, sed etiam a Concilio plenario, ut testatur Augustinus contra Donatistas. (27). Quare Concilium istud erravit damnans doctrinam Stephani: nullo autem modo erravit Stephanus eandem doctrinam confirmans. Accedit, numquam in hoc Concilio exprobratum, fuisse Stephano, quod ratum haberet quemlibet hereticorum baptismum, ac putaret nullum hac in re ponendum esse discrimen inter hereticos. Non igitur Stephanus in eo errore versatus est, ut hereticorum baptismum probaret sine discrimine.

F 2

Est

(26.) Franciscus Pegna Comment. in citatum locum Directorii pag. 301.

Innocentius I. epist. 17. cap. 5. §. 10. apud Petrum Constant pag. 836. tom. 1. Paulianista in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti minime baptizant, & Novatiani hisdem nominibus tremendis, venerandisque baptizant. Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1275. & Gratianum I. q. 1. cap. 53.

(27.) Lib. 1. De bapt. contra Donatistas cap. 7. & 18. lib. 2. cap. 3. & 4. lib. 4. cap. 5. & alibi.

Est demum, qui opponat, paucos admodum fuisse hæreticos, qui in nomine Trinitatis baptizarent, aut baptizarentur ante exortam Stephanum inter & Cyprianum controversiam. Præterea Stephanum, ut est in Cypriani epistola 74. Marcionis admisisse baptismum, in quo nulla fiebat Trinitatis mentio. (28) Cum igitur Stephanus hæreticorum quorumcumque baptismum probaret, ac nominatim illud Marcionis, non illud solum probavit, quod expresso divinarum personarum nomine administratum esset. Sed, ut ait S. Augustinus lib. 6. De bapt. contra Donatistas cap. 25. *facilius invenitur hæretici, qui omnino non baptizent, quam qui non illis verbis (Euangelicis) baptizent*. Neque hoc Augustini testimonium intelligendum est de hæreticis ipsi æqualibus, non item de antiquis. Nam quod de hæreticis quarti & quinti sæculi tradit Augustinus, id potiori jure dici potest de hæreticis sæculi secundi, & tertii: cum non defuerint hæretici, qui initio sectæ suæ communem & Catholicam baptizandi formam secuti, eam postea mutarint, quo magis reditu ad Ecclesiam Catholicam suis intercluderent. Id certe de Encratitis testatur S. Basilus, (29) S. Cyprianus vero cit. ep. 74. idcirco dicit, *baptismum Marcionis, Valentini, & ceterorum blasphemantium in Deum Patrem Stephano ratum fuisse*; quia collatus fuerat in nomine Jesu Christi, hoc est virtute, auctoritate, & forma ea, quam idem Salvator ac Dominus noster servandam præceperat. Neque obest, quod de Trinitate haud recte sentirent. Siquidem, ut docet Augustinus lib. 3. De bapt. cap. 15., *Si Euangelicis verbis*, in nomine

(28) Launojus epist. 15. lib. 8. pag. 743. tom. 5. part. 2.
 (29) Epistola canonica 1. can. 1. tom. 3. pag. 270.: *Nimirum ut reditu sibi in Ecclesiam intercludant, aggressi sunt deinceps propria baptismate præoccupare: unde & suis ipsorum consuetudinem violant*.

Patris & Filii & Spiritus Sancti Marcion baptismum consecrabat, *integram erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis, quam Catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.*

Tandem quæ alii proferunt adversus Stephanum, ea longum est, & non necessarium confutare. Illud hic quidem certe præmittendum non est, Sanctorum Cypriani & Firmiliani errorem habere excusationem; tum quia Stephanus nihil decrevit adversus eos; quamvis decernendi minas objecerit; tum etiam quia S. Cyprianus ejusque sectatores eo animo in contentionem cum Stephano venerunt, ut salva semper caritatis unitate & pace pugnarent. Haud equidem constat, S. Cyprianum ante mortem de sententia sua decessisse: cum tamen in Ecclesiæ communionem non solum vixerit, sed etiam Martyr obierit, credendum est, sanguine eluisse maculam, si quam *ἀπαθεία* (30) sua contraxerat. Nam præclare Augustinus: *Et si litteræ tacent, merita clamant: si epistola non invenitur (ejus resipiscentiæ) corona testatur: si Concilium non indicat Episcoporum, consortium indicat Angelorum.* (31)

(30) Inobedientia.

(31) Lib. 2. De bapt. contra Donat. cap. 3. §. 6. Et superiore cap. 4. §. 5. *Fortasse factum est, ut correxerit sententiam suam, sed nescimus. Neque enim omnia, quæ illo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoria litterisque mandari potuerunt, aut omnia, quæ mandata sunt, novimus.*

Et lib. 1. cap. 18. §. 27. Cypriani sententiam appellat *humana infirmitatis errorem*, quem cooperiret caritas veritatis; & §. 28. *Ad martyrii coronam meruit pervenire; ut si qua in ejus lucidam mentem ex humana conditione nebula irrepserat, gloriosa serenitate fulgentis sanguinis fugaretur.*

Idem S. Augustinus epist. 93. §. 38. *Cyprianus sensisse aliter de baptismo, quam forma & consuetudo habebat Ecclesiæ, non in Canonicis, sed in suis & in Concilii litteris invenitur: correxisse autem istam sententiam non invenitur: non incon-*

gruenter tamen de tali viro existimandum est, quod correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, & tanto veluti patrocinio carere noluerunt. Quamquam non desint, qui hoc Cyprianum prorsus non sensisse contendunt, sed sub eius nomine a præsumptoribus atque mendacibus fuisse confectum. Neque enim sic potuit integritas atque nobilitas litterarum unius quamlibet illustris Episcopi custodiri, quemadmodum Scriptura Canonica, tot linguarum litteris, & ordine, & successione celebrationis Ecclesiastica custoditur, contra quam tamen non defuerunt, qui sub nominibus Apostolorum multa confingerent. Frustra quidem, quia illa sic commendata, sic celebrata, sic nota est: verum quid possit adversus litteras non canonice auctoritate fundatas, etiam hinc demonstravit impia conatus audacia, quod & adversus eas, quae tanta notitiae mole firmatae sunt, se se erigere non pratermisit.

Idem S. Augustinus alibi S. Cyprianum purgat, ac defendit, videlicet lib. 2. De Bapt. cap. 46. 5. 8. 15. & lib. 5. cap. 27. & lib. 2. de doctrina Christiana cap. 40. 5. 61. appellat Doctorem suavissimum, & Martyrem Beatissimum. Vide annotat. 5. ad S. Stephanum I. Pontif. XXIV.



DISPUTATIO VIII.

De Concilio Plenario D. Augustini.

Disputatio hæc est accessio quædam, & quasi complementum superioris. Quæstio enim, quæ de baptismo hæreticorum fuit inter Stephanum Pontificem & S. Cyprianum, ex Stephani sententia dijudicata est in Concilio, quod Augustinus sæpe vocat *Plenarium*, (1) & celebratum dicit *post Cypriani quidem passionem, sed antequam ipse natus esset*. (2) Porro post mortem Cypriani, qui obiit anno Christi 258. & ante ortum Augustini, qui natus est anno Christi 355. habita sunt Concilia duo; in quibus actum est de baptismo collato ab hæreticis, Arelatense I. anno Christi 314. & Nicænum I. Œcumenicum an. 325. In primo clare & aperte omnis controversia tollitur, in secundo ex necessaria tantum consecutione dirimitur. Etenim Concilium Arelatense can. 8. statuit, *ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum Symbolum, & si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu Sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum Sanctum*. (3) Quod si interrogatus non respon-

F 4

de-

(1) S. Augustinus lib. 1. De bapt. contra Donatistas cap. 7. §. 9. *Quæstionis hujus obscuritas prioribus Ecclesia temporibus ante schisma Donati magnos viros, & magna caritate præditos Patres Episcopos ita inter se compulsi salva pace disceptare atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta mutaverint, donec Plenario totius Orbis Concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.*

(2) Lib. 2. de baptismo contra Donatistas cap. 9. §. 14.

(3) Vide annotationem 15. superioris disputationis.

deint hanc Trinitatem, baptizetur. (4) Concilium vero Nicænum can. 8. & Baptismi & Ordinis sacramentum a Catharis seu Novatianis collatum admittit, & can. 19. rursus baptizandos decernit, qui baptismum suscepissent a Paulianistis, (5) nempe quia Paulianiste in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti minime baptizabant, & Novatiani iisdem tremendis venerandisque nominibus baptizant. (6)

Itaque utrum ex his duobus Conciliis Augustinus Plenarii nomine designaverit, summa viro- rum doctissimorum dissensione certatur. Veri sim- ilior videtur opinio eorum, qui Augustinum putant significantius indicasse Nicænum Ecume- nicum I. Ea enim, quæ Augustinus scribit de Con- cilio Plenario, magis huic, quam Arelateni con- veniunt. Namque ait, *Plenaria Concilia esse, quæ sunt ex universo Orbe Christiano*: atque hæc op- ponit Conciliis, *quæ per singulas regiones, vel pro- vincias sunt*, (7) idemque controversiam baptis- mi ab hæreticis administrati finitam asserit a Ple-
na-

(4) Apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 1428. & apud Harduinum tom. 1. Conc. pag. 264.

(5) Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 31. 38. & apud Harduinum tom. 1. pag. 326. & 332.

S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos §. 26. pag. 200. tom. 2. : *Synodus Nicæna, cujus paulo ante fecimus mentionem, omnes hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosatæni discipulis. Et quod his majus est, Episcopo Novatianorum, si conversus fuerit, Presbyterii gradum servat.*

(6) Innocentius I. epist. 22. cap. 5. apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1275. & apud Gratianum 1. quæst. 1. cap. Paulianista 53. & apud Petrum Coustant tom. 1. Epist. Rom. Pont. pag. 836.

(7) Lib. 2. De bapt. contra Donatistas extremo cap. 3. : *Ipsa Concilia, quæ per singulas regiones vel provincias sunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ sunt ex universo Orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere; ipsaque sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento verum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.*

naſio totius Orbis Concilio, ab univerſa Eccleſia Concilio, a Sancto Concilio cunctarum gentium, a Concilio Catholico Orbis terrarum, (8) quo nomine appellari non poteſt Concilium Arelatenſe ex ſolis Episcopis Occidentalibus congregatum. Quod præterea docet idem Auguſtinus ſcribens, Eccleſiam univerſam, aut ſaltem plurimas & nobiliſſimas non noviſſe cauſam Cæciliani (9) in Concilio Arelatenſi cognitam atque judicatam, quæ per Orbem totum vulgata ac nota eſſe debuit, ſi fuit Plenarium totius Orbis Concilium. Accedit, quod affirmat, Donatiſtas poſt abſolutum in Concilio Romano Cæcilianum, damnatumque Donatum a Caſis Nigris (10) conquerentes de corruptis

(8) Lib. 1. De bapt. contra Donatiſtas cap. 7. §. 9. lib. 2. cap. 9. §. 14. lib. 5. cap. 17. §. 23. lib. 6. cap. 13. §. 21.

(9) In libro ad Donatiſtas poſt Collationem cap. 18. §. 24. : *Hæc verba per orbem terre univerſa perſonat Eccleſia, clamat etiam membrum illius in Africa : Testimonium Dei novi, negotium Cæciliani non novi.*

Et lib. 4. Contra Creſconium cap. 25. §. 32. : *Valeat apud vos baptiſmus ab Optato datus, quem ſic damnare noluiſti, ut tamen non fuerit auſus abſolvere : & non valeat baptiſmus in Eccleſiis Apoſtolico labore fundatis Corinthiorum, Galatarum, Epheſiorum, Coloſſenſium, Philippenſium, Theſſalonicenſium, cæterarumque in ſanctis litteris, quas & vos legiſtiſ, conſcriptarum, ubi Cæciliani, non dico falſum illud crimen, ſed forte nec verum nomen auditum eſt . . . & accuſetur conſcientia tot, tantarumque gentium Chriſtianarum, quia remotiſſimas lites ignoraviſt Afrorum.*

Falſum autem crimen Cæciliano ab Donatiſtis impoſitum erat, quod eſſet a Traditoribus ordinatus, & victum afferre Martyribus, cum eſſet Diaconus, prohibuiſſe diceretur : S. Auguſtinus in Breviculo Collationis tertii diei cap. 14., §. 26. Vide annotat. 2. ad S. Cornelium Pontif. XXII.

(10) Quod confeſſus ſit rebaptiſaſſe, & Episcopis lapſis manum impoſuiſſe, quod ab Eccleſia alienum eſt : S. Optatus De Schiſmate Donatiſtarum lib. 1. cap. 24.

Donatus a Caſis Nigris primus apud Carthagem ipſum meſarium Donatiſtarum ſchiſma commiſiſt : S. Auguſtinus lib. 1. Retract. cap. 21. §. 3.

ptis contaminatisque iudicibus non postulasse, quod restabat adhuc Plenarium Ecclesie universe Concilium; sed satis habuisse confugere ad Imperatorem, qui illis dedit aliud Arelatense iudicium. (11) Quid quod licet Arelatensis Concilii auctoritatem ad convincendos Donatistas omni ratione urgeat, illud ne Concilium quidem, nedum Concilium Plenarium, aut Œcumenicum vocat, sed iudicium duntaxat Episcopale, eo videlicet nominis quo appellat Concilium Romanum in eadem causa habitum sub Melchiade? (12) Quid quod idem

(11) Epist. 43. alias 162. cap. 7. §. 19. : Ecce putemus, illos Episcopos, qui Romæ iudicarunt, non bonos iudices fuisse: restabat adhuc plenarium Ecclesie universe Concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari, ut si male iudicasse convicti essent, eorum sententie solverentur. Quod utrum fecerint, probent: nos enim non factum esse facile probamus, ex eo quod totus Orbis non eis communicat: aut si factum est, etiam ibi sunt victi, quod ipsa eorum separatio manifestat. Sed tamen quid postea fecerint, Imperatoris litteris sufficientissime ostenditur. Iudices enim Ecclesiasticos tanta auctoritatis Episcopos, quorum iudicio & Cæciliani innocentia, & eorum improbitas declarata est, non apud alios collegas, sed apud Imperatorem accusare ausi sunt, quod male iudicarint. Dedit ille aliud Arelatense iudicium, aliorum scilicet Episcoporum.

(12) Epist. 88. alias 68. §. 3. Iussit Imperator venire partes ad Episcopale iudicium in Urbe Roma faciendum, ubi quemadmodum causa dicta atque finita sit, & Cæcilianus innocens iudicatus sit, indicant Gesta Ecclesiastica. Jam utique post pacificum moderamen iudicii Episcopalis, omnis contentionis & animositatis pertinacia debebat extingui. Sed rursus majores vestri ad Imperatorem redierunt, & non recte iudicatum, neque omnem causam auditam esse, conquesti sunt. Unde ille alterum Episcopale iudicium dedit habendum in Arelatensi Gallie Civitate.

Et lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 92. §. 205. Peten-
tibus Majoribus vestris, Episcopale iudicium dederat Constantinus & apud Romam & apud Arelatum, quorum primum apud eum accusatis, ab altero ad eum appellatis. Arelatense Concilium ab Augustino dicitur iudicium Episcopale etiam lib. 4. contra Cretconium cap. 7. §. 9. & in Breviculo Colla-

idem tradit, S. Cyprianum cum Concilio provincie sue universi Orbis auctoritati, patefacta veritate, cessurum fuisse, si ad id temporis vixisset? (13) Nulli autem, opinor, Concilio, nisi Œcumenico cessisset Cyprianus, cui Episcopi totius Africae, minoris Asiae, & si Hieronymo ac Baronio credimus, Patriarcha ipse Alexandrinus patrocinabatur. (14) Igitur Augustinus nomine Concilii Plenarii, cuius auctoritas Cyprianum vicisset, Œcumenicum Nicænum I. designavit.

Ut magis appareat, hanc Augustinum habuisse sententiam, ponamus ob oculos quid objiciant ii, qui volunt ab Augustino designatum fuisse Concilium Arelatense, & quid respondeant, qui existimant, designatum esse Nicænum.

Objiciunt illi, Augustinum passim vocasse plenarium etiam Concilium Bagajense a tercentis decem Episcopis sectæ Donatistarum celebratum orto inter ipsos schismati sedando: (15) eundem-

lationis cum Donatistis in Collatione tertii diei cap. 19. & lib. post Collationem cap. 25. §. 44.

(13) Lib. 2. De baptismo contra Donatistas cap. 4. §. 5.

(14) Ut est apud Tillemontium annotat. 44. in S. Cyprianum tom. 4. pag. 634.

(15) Lib. 2. contra epistolam Parmeniani cap. 3. §. 7. Quid ergo de hoc prophetico capitulo ponunt, quod in ipsos retorqueri non possit? nisi forte de ovibus aspidum, quorum multo ante meminerat dictator illius sententia plenarii Concilii trecentorum decem, qui cum universis provinciis Africa conveniunt. Et paullo post: Sic eos describunt trecenti decem plenarii Concilii ore veridico. Et rursus: Quare in Schismaticos suos Maximianistas per eandem plenarii Concilii sui sententiam talia dixerunt.

Et lib. 2. De baptismo contra Donatistas cap. 7. §. 10. Cur denique de recentibus Maximianistis plenarii Concilii, sicut dicunt, ore veridico non dubitarunt tale proferre iudicium, ut eos primis illis schismaticis, quos vivos terra sorbuit, compararent?

Et lib. 3. extremo cap. 2. §. 3. Maximianistas Concilio suo ple-

demque Concilium, in quo controversia de baptismo hæreticorum sublata est; dixisse *transmarinum*, vel *universale*, (16) cujusmodi Afris est Arelatense, non Nicænum.

Respondent hi; Augustinum non vocasse Concilium Bagajense *Plenarium* præcise, vel *Plenarium* totius Orbis; & universæ Ecclesiæ: sed *Plenarium* Donatistarum, quod ei omnes convenientes interfuissent. Uti enim eum vocibus relativis, nempe *Plenario Concilio suo*, *Plenarii Concilii vestri*. Præterea non sine ironia locutum de eo Concilio Augustinum, quod appellet *veridicum*, & *presidentis Dei arbitrio* celebratum, (17) irridens Donatistas, qui contenderent, *Ecclesiam Christi de toto terrarum Orbe*, ubi futura promissa est, petiisse, atque in *Africana Donati parte remansisse*. (18) Nomine autem Concilii *universalis* & *Transmarini* indicasse Nicænum, colligi ex Augustini discipulo Possidio Calamensi, qui in Vita ejusdem Augustini extremo cap. 8. idem Nicænum Concilium vocabulo tantum *Concilii universalis* appellat: itemque ex Augustino ipso, qui

plenario damnatos, etiam terrenarum potestatum judicio sunt persecuti.

Et lib. 4. contra Cresconium extremo cap. 8. §. 10. *Qui plenarii Concilii vestri ore veridico leguntur esse damnati.*

(16) Lib. 2. De bapt. contra Donatistas cap. 9. §. 14. ubi de S. Cypriano sic loquitur: *Satis ostendit multo magis se fuisse commemoraturum, si quod de hac re transmarinum, vel universale Concilium factum esset. Nondum autem factum erat, quia consuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hac sola opponebatur inducere volentibus novitatem.*

(17) Lib. 2. contra Cresconium extremo cap. 33. Vide superius positam annotat. 15.

(18) Augustinus De Hæresibus cap. 69. & lib. 4. contra Cresconium cap. 33. §. 70. *Quo igitur ore contra Ecclesiam a Solis ortu usque ad occasum promissam voce Veritatis, & redditam, aude Ecclesiam plenariam dicere partem Donati, cum ipsa non sit nisi Africa, illa vero cum tot gentibus sit & Africa?*

lib. 2. contra Cresconium cap. 37. inter Ecclesias *transmarinas*, quarum auctoritatem objicit Donatistis, recenset Ecclesias *Bithynias*, in qua est Nicæa, ubi celebratum est Concilium Nicænum, ideoque hoc etiam Concilium *universale*, & *transmarinum* dictum Afris. potuisse.

Objiciunt illi rursus, in Codice Canonum Ecclesie Africanæ Concilia ejusdem Ecclesie sæpe vocari *universalia*, & *Plenaria*; (19) eamque ob rem Concilium *Plenarium* vocabulo Arelatense, ab Augustino indicari.

Respondent hi, neminem, qui memoratos canones aliquanto attentius legerit, non videre, ibi sermonem esse de Conciliis *universalibus* & *Plenariis* Africae, non vero totius Orbis & Ecclesie universae. Et quidem in Græco textu Can. 117. non legitur simpliciter in Ecclesia *Plenario Concilio constitutum est*, sed *in ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ*, hoc est in hac Ecclesia, nempe Africana, *Plenario Concilio constitutum est*, ut ejus tantum Ecclesie Concilium designetur. Eodem modo nomen Concilii *universalis* usurpari can. 138. Ibi enim Patres, in inscriptione Epistolæ ad Cælestinum Pontificem ita scribere de se: *Qui universali Africana Concilio Carthaginis adsumus*. (20). Sic Augustinum, in ipsa epist. 215. §. 2. Concilium Africanum, in quod damnata est hæresis Pelagianorum, vocasse *Concilium plenarium totius Africae*.

Obji-

(19) Can. 19. Si autem ad Concilium universale anniversarium occurrere nolueris, ut vel ibi causa ejus terminetur.

Can. 28. Quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad Primates suarum provinciarum, aut ad universale Concilium.

Can. 117. Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Ecclesia plenario Concilio constitutum est. Apud Labbeum tom. 2. Con. pag. 1060. 1064. 1125. & apud Harduinum tom. 1. Conc. pag. 875. 878. 930.

(20) Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1145. & apud Harduinum tom. 1. pag. 947.

Objiciunt tertio, Concilium Arelatenſe ex omnibus mundi partibus congregatum dici in can. 18. Concilii Arelatenſis ſecundi, (21) in epiſtola vero Conſtanti Magni ad Chreſtum Syracuſanorum Epiſcopum ex locis diverſis, & prope infinitis, (22) proinde eſſe Plenarium D. Auguſti no.

Respondent hi, Concilium Arelatenſe I. ex omnibus mundi partibus congregatum dici υπερβολικῶς, & per exaggerationem: quandoquidem Patres ipſi ejus Concilii ſe ex diverſis tantum provinciis conveniſſe teſtantur. (23) Rurſus dici poſſe congregatum ex omnibus mundi partibus, quæ Conſtantino parebant, nempe Gallia in primis, inferiore Germania, Hiſpania, Britannia, Italia, & provinciis Africæ cis Lybiarum. Itaque a Conſtantino ſignificari plurimas iſtas, ac diverſas regiones, ex quibus juffu ſuo Epiſcopi in Urbem Arelatem conveniſſent, nullo autem modo indicari, Epiſcopos illuc conveniſſe ex Orbe toto, ut hoc univerſæ Eccleſiæ Concilium haberi debeat. (24)

Op.

(21) Apud Labbeum tom. 4. Conc. pag. 1013. & apud Harduinum tom. 2. pag. 774. *Ad Arelatenſis Epiſcopi arbitrium Synodus congreganda, ad quam Urbem ex omnibus mundi partibus, præcipue Gallicanis, ſub S. Marini tempore legimus celebratum fuiſſe Concilium atque conventum.*

(22) Apud Euſebium lib. 10. Hiſt. Eccl. cap. 5. pag. 321. *Plurimos ex diverſis ac prope infinitis locis Epiſcopos in Urbem Arelatenſem intra Kalendas Auguſti conſuiſſimus convenire.*

(23) In Epiſtola ad Silveſtrum Papam de rebus in Synodo geſtis: *Cum diverſa ſint provincia, ex quibus advenimus, ita & varia contingunt, quæ nos cenſemus obſervare debere.* Apud Lab. tom. 1. Conc. pag. 1426. & apud Harduinum pag. 262.

(24) Sirmondus, ut eſt apud Lab. tom. 1. Conc. pag. 1423. & apud Harduinum pag. 262. ita vertit locum citatum epiſtolæ Conſtanti ad Chreſtum: *Plurimos ex diverſis compluribus locis Epiſcopos in Arelatenſium oppido ad Kalendas Auguſti convenire præcepimus.*

Opponunt quarto, etsi non ex omnibus mundi partibus congregatum esset Concilium Arelatense, unum tamen consensum omnium, qui latam ab eo in Donatistas sententiam comprobarunt, satis fuisse cur Augustinus illud Plenarium nominaret, quemadmodum Ecumenicum dictum est Concilium Constantinopolitanum I. (25) ab solis Orientalibus anno 381. celebratum, quod acta ejus rata haberint Occidentales.

Respondent hi, Concilia Plenaria Augustino esse, quæ fiunt ex universo Orbe Christiano, (26) non quæ rata habet universus Orbis Christianus. Neque Concilio Constantinopolitano I. Ecumenicam auctoritatem accessisse ratihabitione Occidentalium, sed approbatione summorum Pontificum. Etenim tantum roboris, & firmitatis qualibet Synodus consequi solet, quantum eidem auctoritatis impertit Romana Ecclesia, ipsa Apostolica Sedes. (27)

Quinto illi obijciunt, S. Basilium, qui paullo post Concilium Nicanum claruit, epistola 99. canonica 2. ad Amphilochem cap. 47. scribere, plurium Episcoporum Concilium haberi oportere, ac decerni de baptismo Encraticorum, Saccophorum, & Apotactitarum, quos ipse rebaptizabat, quamvis rebaptizatio prohibita esset apud Romanos alicujus æconomie gratia. (28) Hoc autem

(25) Libellum legere dignemini, qui superiore anno (381) editus est Constantinopoli ab OEcumenica Synodo: Epistola Synodica ejusdem Concilii Constantinopolitani apud Theodoretum lib. 5. cap. 9. pag. 211. apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 964. & apud Harduinum tom. 1. pag. 823.

(26) Vide supra positam annotationem 7.

(27) Baronius ad an. 381. §. 38. Vide annotat. 10. ad S. Damasum I. Pontif. XXXIX.

(28) Ecce locum integrum S. Basilii tom. 3. pag. 296. & 297. Encratitæ, & Saccophori, & Apotactitæ non subiciuntur eidem rationi, cui & Novationi, quia de illis edisus est canon.

tem numquam scripturum fuisse S. Basilium, si quæstio de baptismo hæreticorum in Concilio Nicæno; quod ei debuit esse notissimum; diremta fuisset; neque ad æconomiam relaturum veritatem a Romanis rebaptizationem, quæ pertinebat ad Fidem, si præcipuus error Donatistarum de *Anabaptismo* a Patribus Nicænis damnatus fuisset.

Hi vero reponunt, Basilium existimasse Canonem Nicænum de Paulianistis locutum nihil interim statuisse de rebaptizandis aliarum sectarum hæreticis, quos ipse iterum sacris lymphis abluendos putabat. Etenim Firmilianum Cæsareæ Metropolitam in Synodo sanxisse, omnes hæreticos rebaptizandos: cui cum altero seculo in eandem sedem Basilus subrogatus fuisset, inolita Cappadociæ consuetudini mordicus inhaerentem, hæreticos ad Catholicam venientes iterum baptizasse. (29) Addunt etiam, in Concilio Nicæno: approbatum receptumque baptisma ab hæreticis collatum forma a Christo instituta: quia tamen id haud ita aperte decernitur, sed tantum ex necessaria consecutione colligitur: ex can. 8. & 19. ut supra dictum est; ideo fieri pos-

non, etsi varius: quæ autem ad istos pertinent, silentio sunt prætermissa. Nos autem una ratione tales rebaptizamus. Quod si apud vos prohibita est rebaptizatio, sicut & apud Romanos æconomia alicujus gratia, nostra tamen oratio vim obtineat. Quoniam enim veluti germen Marcionistarum est eorum hæresis, ut qui nuptias abhorreant, & vinum averfentur, ac dicant: Dei creaturam inquinatam esse, idcirco ipsos in Ecclesiam non admittimus, nisi in nostrum baptisma fuerint baptizati. Etenim ne dicant: In Patrem & Filium & Spiritum Sanctum baptizati sumus; qui videlicet Deum esse malorum effectorem existimans, exemplo Marcionis, & reliquarum hæresum. Quamobrem si hoc placuerit, oportet: Episcopos plures in unum convenire, & ita demum canonem edere, ut & is, qui cateat, & qui respondet, in dando ejusmodi quæstionibus responsio auctoritatem habeat.

(29) Norisius in Historia Donatistarum part. 1. cap. 10. pag. 182. tom. 4.

tuiffe; ut S. Basilii id; quod ex illis canonibus consequens erat, non adverteret, & Ecclesiæ suæ morem de rebaptizandis hæreticis servaret. (30) At perspexisse, quid ex iisdem canonibus necessario concluderetur, Siricium, qui in epistola ad Himerium Tarraconensem decernens, Arianos non esse iterum baptizandos, nomine *Synodi* simpliciter usurpato designavit Synodum Nicenam, & facta Novatianorum mentione, ejusdem Synodi canonem octavum. (31) Id. ipsum vidisse S. Hieronymum, qui extremo Dialogo adversus Luciferianos confirmavit, Nicenos Patres ratum jussisse baptismum omnium hæreticorum, exceptis Paulianistis, quod hi ab Evangelico baptizandi ritu aberrarent. Præterea argumentum propositum esse ἀντιστρέφον, seu *reciprocum*, & referri contra, conver-
tique posse in ipsos adversarios. Posito enim atque concessio, Concilium Arelatense illud esse, quod Augustino est *Plenarium totius Orbis; universæ Ecclesiæ, cunctarum gentium*, nullo modo ignotum esse Basilio potuisse, ideoque numquam fuisse futurum, ut idem Basilius ad œconomiam referret prohibitionem *rebaptizationis*, quæ spectasset ad Fidem, si hæreticorum *rebaptizatio* in Concilio *Plenario totius Orbis*, quale fuisse Arelatense contendunt, vetita erat.

Præterea illi obijciunt, S. Epiphanium de iis
G lo-

(30) S. Basilium non novisse octavum Concilii Nicæni canonem, docet Tillemontius annotat. 21. ad Concilium Nicænum pag. 821. tom. 6.

(31) Verba ipsa Siricii Pontificis sunt hæc apud Lab. tom. 2. : Conc. pag. 1018. *Prima pagina tua fronte signasti, baptizatos ab impiis Arianis, plurimos ad Fidem Catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris eosdem denuo baptizare velle: quod non licet.... Quos nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut est in Synodo constitutum, per invocationem solam septiformis Spiritus, Episcopalis manus impositione Catholicorum conventui sociamus. Vide annot. 13. superioris Disputationis.*

loquentem, qui Arianos iterum baptizabant, asserere, id ab illis factum *citra generalis Concilii decretum*, *cujus judicio ea res decisa fuerit*, (32) non ergo existimasse controversiam de baptismo hæreticorum in Nicæna Synodo finitam. S. Cyrillum quoque Hierosolymitanum, & S. Athanasium, qui Nicæno Concilio interfuit, irritum dicere baptismum ab hæreticis collatum: (33) id vero dicturos non fuisse, si Nicænum Concilium aliter decrevisset.

His

(32) In Expositione Fidei cap. 13. pag. 1095. *Alii, qui audaciores videntur ex Catholicorum partibus, privata sibi factione constata, præter Ecclesie consuetudinem, ac citra generalis Concilii decretum, eos, qui ab Arianis ad suas partes transeunt, iterum baptizare nihil verentur, cum nondum ea res, ut dixi, universalis Synodi judicio decisa sit.*

(33) S. Cyrillus Hierosolymitanus in Procathechi §. 7. pag. 6. *Non licet bis, aut ter lavacrum suscipere. . . . Unus enim Dominus, & una Fides, & unum baptisma. Hæretici namque solummodo rebaptizantur, siquidem prius illud baptisma non erat.*

S. Athanasius Orat. 3. contra Arianos §. 42. & 43. pag. 510. tom. 1. *Isti autem in periculum veniunt (de baptismo loquor) integritatis. Nam si in Patris & Filii nomine initiamur, illi autem verum non pronuntiant Patrem, utpote qui id, quod ex ipso est, ejusque naturæ est simile, negent: cum item verum iidem negant Filium, aliumque nominant, quem ex nihilo creatum esse comminiscuntur: qui fieri potest, ut prorsus vacuus & inutilis non sit baptismus, qui ab illis (Arianis) datur, in quo quidem insit religionis simulatio, sed re vera nihil ad pietatem valeat conferre? Nec enim Ariani in Patris & Filii nomine dant baptismum, sed in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei effectæ. Unde quemadmodum res creatæ alia est a Filio; ita baptismus, quem illi dare putantur, a vero baptismo alius est, etiamsi nomine Patris & Filii, ut præcipit Scriptura, proferre assimulent. Non enim qui dicit, Domine, ille etiam dat, sed is tantum, qui cum nomine rectans quoque habet fidem. . . Itaque multa quoque aliæ hæreses nomina tantum pronuntiant: verum cum recte non sentiant, uti dictum est, nec sanam habeant fidem, inutilis est aqua, quam domant, quippe cui desit pietas; ita ut quemcumque illi asperferint, impietate fædetur potius, quam redimatur.*

His quoque hi respondent, S. Epiphanium ibi non agere de baptismo hæreticorum non iterando, sed tantum dicere, nullam Synodum præcepisse, ut Arianos rebaptizarentur, ac proinde eorum audaciam coarguere, qui Arianos iterum baptizabant, ut facile patebit expendenti ejusdem S. Epiphanii locum integrum. (34) S. Cyrillum vero Hierosolymitanum vel non loqui de omnibus hæreticis indiscriminatim, sed de iis tantum, qui formam baptismi vitiabant, vel singularem hanc fuisse ejus sententiam, sicut etiam Ecclesiæ Hierosolymitanæ, quod nondum exploratum haberet sensum canonum Nicænorum. (35) S. Athanasium autem irritum quidem habere baptismum Arianorum quoad effectum gratiæ in adultis cum eorum hæresi communicantibus, & hoc modo illum appellasse *vacuum ac inutilem*, non vero quoad Sacramentum & characterem, & hoc modo dixisse, Arianos *in periculum venire amittendi*, non autem amisisse, *integritatem* baptismi.

Urgent denique illi, S. Augustinum ne novisse quidem Canones Concilii Nicæni: tantum abest, ut illud voce *Plenarii* Concilii designaverit. Ita

G 2 enim :

(34) Mutilum refert Launojus in Dissertat. De vera notatione Plenarii apud Augustinum Concilii extremo cap. 1. Omittit enim nomen *Arianorum*, ut generatim ac univérse de omnibus hæreticis dictum ab Epiphanio videatur, quod speciatim ac nominatim de Arianis dictum est. Operum tom. 2. part. 2. pag. 109.

(35) S. Cyrillum excusat Antonius Augustinus Touttes Dissertat. 3. ex Cyrillianis cap. 8. §. 67. addens ad extremum, eum opinionem suam correxisse, si non citius, saltem anno 381., cum in Concilio Constantinoopolitano una cum cæteris Patribus can. 7. multos ex hæreticis sine baptismo novo recipi decrevit. Et §. seq. Ecclesiam Hierosolymitanam tempore Cyrili, ac Cyrillum ipsum, non omnes ad Ecclesiam reverteutes hæreticos baptizasse: nec probari posse alios ab eis rebaptizatos, præter eos, quos vel Concilia de novo baptizari præcipiunt, vel vitiata saltem quoad sensum baptismatis formula usos esse constat.

que absurdum, quod non putant querendum esse, quis sit ille, qui baptizaverit, & quod qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit, invocata trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. (20) Ratum igitur habuit Stephanus baptismum collatum a quocumque ea verborum formula, qua sola baptismum perfici Catholica Ecclesia docet: alioquin Cyprianus & Firmilianus aliter sentientis crimen nullo modo tacuissent. Itaque S. Augustinus in libris De baptismo contra Donatistas passim asserit, Stephani decreto, *baptismum Christi in nullo iterandum esse censentis*, sartam tectamque servatam esse *consuetudinem ex Apostolica traditione venientem*, (21) quæ etiam plenario totius Orbis Concilio confirmata est, (22) eoque *retenta antiquitas, explosa novitas*. (23)

Sed dum rem in vado esse credimus, adversarii nobis obijciunt, quod Stephanus a *quacumque hæ-*

cumque, & ubicumque in nomine Christi baptizatus fuerit, consequatur statim gratiam Christi.

Idem pag. 235. §. 3. n. 10. Cypriani, Firmiliani, ac sociorum cum Stephano, & ceteris Episcopis Traditionis defensoribus uno de ministro, non de forma baptismi controversia erat, aliis putantibus querendum esse quis sit ille, qui baptizaverit, aliis id querendum non esse sentientibus. Vide Historiam nostram Apostolicam, de Apostolis in universum, Interrogatione 36.

(20) In citata epistola 75. apud S. Cyprianum pag. 304.

(21) S. Augustinus lib. 2. De baptismo contra Donatistas cap. 7. §. 12. Vide infra annotationem 25.

(22) S. Augustinus lib. 4. De bapt. contra Donat. cap. 6. §. 8. Et lib. 6. cap. 7. §. 10. Eandem consuetudinem dicit etiam Conciliis universalibus roboratam. Vide annotat. 11. ad Stephanum I. Pontif. XXIV.

(23) Vincentius Lirineus in Commonitorio cap. 6. pag. 323.

S. Augustinus lib. 2. de baptismo contra Donatistas cap. 9. §. 14. *Consuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem.* Ergo questio de Baptismo collato ab hæreticis ad disciplinam duntaxat pertinebat, non vero ad Fidem.

heresi venientem baptizari in Ecclesia vetuit, id est omnium hereticorum baptismata iusta esse & legitima iudicavit. (24) Sed, Stephani sententia illa: *A quacumque heresi, intelligenda est de solis hæreticis, qui integra forma baptismi, ac nullo modo vitiata uterentur. Etenim verba, quæ e vestigio subjungit: nihil immovetur, nisi quod traditum est, satis ostendunt, Stephanum ratum iussisse, illud duntaxat baptismum, quod Traditio probaret. Traditione autem probari tantum baptismum administratum forma a Christo Domino imperata, quis ignorat? Recte Augustinus lib. 5. De bapt. contra Donatistas cap. 23. Utique Stephanus non propterea communicavit hæreticis, quia baptismum Christi, quod in eorum perversitate integrum mansisse cognovit, improbare non ausus est. Nam si non habent baptismum, qui de Deo prava sentiunt, hoc posse & intus accidere, jam satis, ut arbitror, disputatum est. Apostoli autem nihil quidem exinde præceperunt, sed consuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur. (25)*

F

Nec

(24) S. Cyprianus epist. 74. ad Pompeium pag. 293., quem ignorasse sententiam Stephani adversarii sui, nemo sibi facile persuadeat.

(25) Idem S. Augustinus lib. 2. De bapt. cap. 7. §. 12. Nondum erat diligenter illa baptismi questio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis & hæreticis corrigere quod prævium est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem: sicut multa, quæ non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita creduntur.

Natalis Alexander Dissertat. 14. in Hist. Eccles. sæc. III. pag. 696. 697. Eundem ferme loquendi modum S. Hieronymus.

Nec Benedicti XII. responsio ad objecta Fratellorum adversus constitutiones Joannis XXII. quam suo *Directorio Inquisitorum* part. 2. quæst. 17. pag. 295. Nicolaus Eymericus inseruit, pondus ullum habet ad infirmendam assertionem nostram. Nam existimavit quidem Benedictus, adhuc Cardinalis, Stephanum, & Cyprianum lapsos esse in errores omnino contrarios, & *Concilium Nicænum* utramque opinionem correxisse, determinando quod ba-

ptismus usurpat in fine Dialogi adversus Luciferianos, ubi baptisma hereticorum receptum semper fuisse in Ecclesia Romana asserit, nec illos excipit, qui baptismi formam violabant, nec tamen illorum baptismum S. Hieronymi temporibus ab Ecclesia fuisse susceptum, quis sapientum asserit. Cur igitur Stephano is affingitur error, qui alio modo non est locutus, quam S. Hieronymus locutus fuerit quarto sæculo cadente? Si Hæretici baptismum non habent, inquit laudatus Pater, & ideo rebaptizandi ab Ecclesia sunt; quia in Ecclesia non fuerunt, ipse quoque Hilarius non est Christianus: in ea quippe Ecclesia baptizatus est, quæ semper ab hæreticis baptismum recepit. Et infra: Quod si negandum quispiam putaverit, hæreticos a Majoribus nostris semper fuisse susceptos, legat B. Cypriani epistolas, in quibus Stephanum Romanæ Urbis Episcopum, & inveteratæ consuetudinis lacerat errorem. Legat & ipsius Hilarii libellos, quos adversus nos de hæreticis rebaptizandis edidit, & ibi reperiet, ipsum Hilarium confiteri, a Julio, Marco, Silvestro, & ceteris veteribus Episcopis similiter in poenitentiam omnes hæreticos susceptos. Denique laudat Nicænum Concilium, quod omnes hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosatani discipulis, id est omnium hereticorum præterquam Paulianistarum baptismum ratum habuit. Vide annotat. 5. sequentis Disputationis.

Monachi e Congregatione S. Mauri in S. Ambrosii lib. De Myleriis cap. 4. §. 23. Et sane Leo Magnus eandem criminationem non effugeret, nisi simili modo acciperetur id, quod ait epist. 79. num. 129. ad Nicetani cap. 7. Qui baptismum ab hæreticis acceperunt, sola invocatione Spiritus Sancti per impositionem manuum confirmandi sunt; illic enim nulla hereticorum distinctio exprimitur... Adde bis quod nec Patres Arelatenses, nec Augustinus cum Cypriani atque Africani causam aperte dominantur, in Stephanum & Romanam Ecclesiam quidquam dixere: imo Facundus diserte premit, Cyprianum a Stephano jure culpatum.

ptizati ab hæreticis non servantibus formam Ecclesiæ venientes ad Ecclesiam baptizentur; ab aliis vero hæreticis baptizati, non rebaptizentur: verum deceptus est, & in facti quæstione longe a veritate aberravit. Siquidem in Concilio Nicæno primo c. 19. cautum est his verbis: Si qui confugerint ad Ecclesiam Catholicam de Paulianistis & Cathaphrygis, statutum est, rebaptizari eos debere. Propterea vero ita sancivit, quoniam Pauliani hæretici a Paula Samosateno exorti non baptizabant forma Ecclesiæ consueta, & ideo oportebat eos, qui revertebantur ad Fidem, baptizare. Non ergo correxit Concilium Stephani Papæ decretum, sed per omnia cum ipso consensit. (26)

Est etiam, qui dicat Stephani doctrinam damnatam in Concilio Carthaginiensi III. anno 258. congregato a D. Cypriano. At Concilii istius decreta abolita & abrogata sunt non solum a Stephano, sed etiam a Concilio plenario, ut testatur Augustinus contra Donatistas. (27) Quare Concilium istud erravit damnans doctrinam Stephani: nullo autem modo erravit Stephanus eandem doctrinam confirmans. Accedit, nunquam in hoc Concilio exprobratum, fuisse Stephano, quod ratum haberet quemlibet hæreticorum baptismum, ac putaret nullum hæc in re ponendum esse discrimen inter hæreticos. Non igitur Stephanus in eo errore versatus est, ut hæreticorum baptismum probaret sine discrimine.

F 2

Est

(26) Franciscus Pegna Comment. in citatum locum Directorii pag. 301.

Innocentius I. epist. 17. cap. 5. §. 10. apud Petrum Constant pag. 836. tom. 1. Paulianista in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti minime baptizant, & Novatiani iisdem nominibus tremendis, venerandisque baptizant. Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1275. & Gratianum I. q. 1. cap. 53.

(27) Lib. 1. De bapt. contra Donatistas cap. 7. & 18. lib. 2. cap. 3. & 4. lib. 4. cap. 5. & alibi.

Est demum, qui opponat, paucos admodum fuisse hæreticos, qui in nomine Trinitatis baptizarent, aut baptizarentur ante exortam Stephanum inter & Cyprianum controversiam. Præterea Stephanum, ut est in Cypriani epistola 74. Marcionis admisisse baptismum, in quo nulla fiebat Trinitatis mentio. (28) Cum igitur Stephanus hæreticorum quorumcumque baptismum probavit, ac nominatum illud Marcionis, non illud solum probavit, quod expresso divinarum personarum nomine administratum esset. Sed, ut ait S. Augustinus lib. 6. De bapt. contra Donatistas cap. 25. *facilius invenitur hæretici, qui omnino non baptizent, quam qui non illis verbis (Euangelicis) baptizent*. Neque hoc Augustini testimonium intelligendum est de hæreticis ipsi ætatebus, non item de antiquis. Nam quod de hæreticis quarti & quinti sæculi tradit Augustinus, id potiori jure dici potest de hæreticis sæculi secundi, & tertii: cum non defuerint hæretici, qui initio sectæ suæ communem & Catholicam baptizandi formam secuti, eam postea mutarint, quo magis reditum ad Ecclesiam Catholicam suis intercluderent. Id certe de Encratitis testatur S. Basilus, (29) S. Cyprianus vero cit. ep. 74. idcirco dicit, *baptismum Marcionis, Valentini, & ceterorum blasphemantium in Deum Patrem* Stephano ratum fuisse, quia collatus fuerat in nomine Jesu Christi, hoc est virtute, auctoritate, & forma ea, quam idem Salvator ac Dominus noster servandam præceperat. Neque obest, quod de Trinitate haud recte sentirent. Siquidem, ut docet Augustinus lib. 3. De bapt. cap. 15., *Si Euangelicis verbis*, In nomine

(28) Launojus epist. 15. lib. 8. pag. 743. tom. 5. part. 2.

(29) Epistola canonica 1. can. 1. tom. 3. pag. 270. Nimirum ut reditum sibi in Ecclesiam intercludant, aggressi sunt deinceps propria baptismo præoccupare: unde & suar ipsorum consuetudinem violant.

Patris & Filii & Spiritus Sancti Marcion baptismum consecrabat, *integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis, quam Catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.*

Tandem quæ alii proferunt adversus Stephanum, ea longum est, & non necessarium confutare. Illud hic quidem certe præmittendum non est, Sanctorum Cypriani & Firmiliani errorem habere excusationem; tum quia Stephanus nihil decrevit adversus eos, quamvis decernendi minas objecerit; tum etiam quia S. Cyprianus ejusque sectatores eo animo in contentionem cum Stephano venerunt, ut salva semper caritatis unitate & pace pugnarent. Haud equidem constat, S. Cyprianum ante mortem de sententia sua decessisse: cum tamen in Ecclesiæ communionem non solum vixerit, sed etiam Martyr obierit, credendum est, sanguine eluisse maculam, si quam *ἀκαθάρτου* (30) sua contraxerat. Nam præclare Augustinus: *Et si litteræ tacent, merita clamant: si epistola non invenitur (ejus resipiscentiæ) corona testatur: si Concilium non indicat Episcoporum, consortium indicat Angelorum.* (31)

(30) *Inobedientia.*

(31) Lib. 2. De bapt. contra Donat. cap. 3. §. 6. Et superiore cap. 4. §. 3. *Fortasse factum est, ut correxerit sententiam suam, sed nescimus. Neque enim omnia, quæ illo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoriæ litterisque mandari potuerunt, aut omnia, quæ mandata sunt, novimus.*

Et lib. 1. cap. 18. §. 27. Cypriani sententiam appellat *humana infirmitatis errorem, quem cooperiret caritas veritatis*; & §. 28. *Ad martyrii coronam meruit pervenire; ut si quæ in ejus lucidam mentem ex humana conditione nebula irrepsisset, gloriosa serenitate fulgentis sanguinis fugaretur.*

Idem S. Augustinus epist. 93. §. 38. Cyprianus sensisse aliter de baptismo, quam forma & consuetudo habebat Ecclesiæ, non in Canonicis, sed in suis & in Concilii litteris invenitur: correxisse autem istam sententiam non invenitur: non incon-

gratius tamen de tali viro existimandum est, quod correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delati sunt, & tanto veluti patrocinio carere noluerunt. Quamquam non desint, qui hoc Cyprianum prorsus non sensisse contendunt, sed sub ejus nomine a presumptoribus atque mendacibus fuisse confectum. Neque enim sic potuit integritas atque notitia litterarum unius quamlibet illustri Episcopi custodiri, quemadmodum Scriptura Canonica, tot linguarum litteris, & ordine, & successione celebrationis Ecclesiastica custoditur, contra quam tamen non defuerunt, qui sub nominibus Apostolorum multa confingerent. Frustra quidem, quia illa sic commendata, sic celebrata, sic nota est: verum quid possit adversus litteras non canonice auctoritate fundatas, etiam hinc demonstravit impia conatus audacia, quod & adversus eas, quae tanta notitia mole firmata sunt, se se erigere non pratermisit.

Idem S. Augustinus alibi S. Cyprianum purgat, ac defendit, videlicet lib. 2. De Bapt. cap. 4. §. 8. 13. & lib. 5. cap. 27. & lib. 2. de doctrina Christiana cap. 40. §. 61. appellat Doctorem suavissimum, & Martyrem Beatissimum. Vide annotat. 5. ad S. Stephanum I. Pontif. XXIV.



DISPUTATIO VIII.

De Concilio Plenario D. Augustini.

Disputatio hæc est accessio quædam, & quasi complementum superioris. Quæstio enim, quæ de baptismo hæreticorum fuit inter Stephanum Pontificem & S. Cyprianum, ex Stephani sententia dijudicata est in Concilio, quod Augustinus sæpe vocat *Plenarium*, (1) & celebratum dicit *post Cypriani quidem passionem, sed antequam ipse natus esset*. (2) Porro post mortem Cypriani, qui obiit anno Christi 258. & ante ortum Augustini, qui natus est anno Christi 355. habita sunt Concilia duo, in quibus actum est de baptismo collato ab hæreticis, Arelatense I. anno Christi 314. & Nicænum I. Œcumenicum an. 325. In primo clare & aperte omnis controversia tollitur, in secundo ex necessaria tantum consecutione dirimitur. Etenim Concilium Arelatense can. 8. statuit, *ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum Symbolum, & si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu Sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum Sanctum*. (3) Quod si interrogatus non respon-

F 4

de-

(1) S. Augustinus lib. 1. De bapt. contra Donatistas cap. 7. §. 9. *Quæstionis bujus obscuritas prioribus Ecclesia temporibus ante schisma Donati magnos viros, & magna caritate praditos Patres Episcopos ita inter se compulsi salva pace disceptare atque fluere, ut diu Conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta mutaverint, donec Plenario totius Orbis Concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.*

(2) Lib. 2. de baptismo contra Donatistas cap. 9. §. 14.

(3) Vide annotationem 15. superioris disputationis.

derint hanc Trinitatem, baptizetur. (4) Concilium vero Nicænum can. 8. & Baptismi & Ordinis sacramentum a Catharis seu Novatianis collatum admittit, & can. 19. rursus baptizandos decernit, qui baptismum suscepissent a Paulianistis, (5) nempe quia Paulianistæ in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti minime baptizabant, & Novatiani iisdem tremendis venerandisque nominibus baptizant. (6)

Itaque utrum ex his duobus Conciliis Augustinus Plenarii nomine designaverit, summa viro-
rum doctissimorum dissensione certatur. Veri si-
milior videtur opinio eorum, qui Augustinum
putant significantius indicasse Nicænum Œcume-
nicum I. Ea enim, quæ Augustinus scribit de Con-
cilio Plenario, magis huic, quam Arelatensi con-
veniunt. Namque ait, *Plenaria Concilia esse, quæ
fiunt ex universo Orbe Christiano*: atque hæc op-
ponit Conciliis, *quæ per singulas regiones, vel pro-
vincias fiunt*, (7) idemque controversiam baptis-
mi ab hæreticis administrati finitam asserit a Ple-
na-

(4) Apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 1428. & apud
Harduinum tom. 1. Conc. pag. 264.

(5) Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 31. 38. & apud
Harduinum tom. 1. pag. 326. & 332.

S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos §. 26.
pag. 200. tom. 2. : *Synodus Nicæna, cujus paulo ante fecimus
mentionem, omnes hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosatani
discipulis. Et quod his majus est, Episcopo Novatianorum, si
conversus fuerit, Presbyterii gradum servat.*

(6) Innocentius I. epist. 22. cap. 5. apud Labbeum tom.
2. Conc. pag. 1275. & apud Gratianum 1. quæst. 1. cap. Pau-
lianistæ 53. & apud Petrum Coustant tom. 1. Epist. Rom.
Pont. pag. 836.

(7) Lib. 2. De bapt. contra Donatistas extremo cap. 3. :
*Ipsa Concilia, quæ per singulas regiones vel provincias fiunt,
plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex universo Or-
be Christiano, sine ullis ambagibus cedere; ipsaque sæpe priora
posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur
quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.*

naſſio totius Orbis Concilio, ab univerſa Eccleſia Concilio, a Sancto Concilio cunctarum gentium, a Concilio Catholico Orbis terrarum, (8) quo nomine appellari non poteſt Concilium Arelatenſe ex ſolis Episcopis Occidentalibus congregatum. Quod præterea docet idem Auguſtinus ſcribens, Eccleſiam univerſam, aut ſaltem plurimas & nobiliſſimas non noviſſe cauſſam Cæciliani (9) in Concilio Arelatenſi cognitam atque judicatam, quæ per Orbem totum vulgata ac nota eſſe debuit, ſi fuit Plenarium totius Orbis Concilium. Accedit, quod affirmat, Donatiſtas poſt abſolutum in Concilio Romano Cæcilianum, damnatumque Donatum a Caſis Nigris (10) conquerentes de corruptis

(8) Lib. 1. De bapt. contra Donatiſtas cap. 7. §. 9. lib. 2. cap. 9. §. 14. lib. 5. cap. 17. §. 23. lib. 6. cap. 13. §. 21.

(9) In libro ad Donatiſtas poſt Collationem cap. 18. §. 24. : *Hæc verba per orbem terre univerſa perſonat Eccleſia, clamat etiam membrum illius in Africa : Teſtimonium Dei novi, negotium Cæciliani non novi.*

Et lib. 4. Contra Creſconium cap. 25. §. 32. : *Valeat apud vos baptiſmus ab Optato datus, quem ſic damnare noluiſti, ut tamen non fuerit auſus abſolvere : & non valeat baptiſmus in Eccleſiis Apoſtolico labore fundatis Corinthiorum, Galatarum, Ephesoꝝ, Coloſſenſium, Philippenſium, Theſſalonicenſium, cæterarumque in ſanctis litteris, quas & vos legiſtis, conſcriptarum, ubi Cæciliani, non dico falſum illud crimen, ſed forte nec verum nomen auditum eſt . . . & accuſetur conſcientia tot, tantarumque gentium Chriſtianorum, quia remotiſſimas litteras ignoravit Aſſorum.*

Falſum autem crimen Cæciliano ab Donatiſtis impoſitum erat, quod eſſet a Traditoribus ordinatus, & victum afferre Martyribus, cum eſſet Diaconus, prohibuiſſe diceretur : S. Auguſtinus in Breviculo Collationis tertii diei cap. 14., §. 26. Vide annotat. 2. ad S. Cornelium Pontif. XXII.

(10) Quod confeſſus ſit rebaptiſaſſe, & Episcopis lapſis manum impoſuiſſe, quod ab Eccleſia alienum eſt : S. Optatus De Schiſmate Donatiſtarum lib. 1. cap. 24.

Donatus a Caſis Nigris primus apud Carthaginem ipſum neſarium Donatiſtarum ſchiſma commiſiſſe : S. Auguſtinus lib. 1. Retract. cap. 21. §. 3.

ptis contaminatisque iudicibus non postulasse, quod restabat adhuc Plenarium Ecclesie universae Concilium; sed satis habuisse confugere ad Imperatorem, qui illis dedit aliud Arelatense iudicium. (11) Quid quod licet Arelatenfis Concilii auctoritatem ad convincendos Donatistas omni ratione urgeat, illud ne Concilium quidem, nedum Concilium Plenarium, aut Œcumenicum vocat, sed iudicium duntaxat Episcopale, eo videlicet nominatissimo quo appellat Concilium Romanum in eadem causa habitum sub Melchiade? (12) Quid quod idem

(11) Epist. 43. alias 162. cap. 7. §. 19. : Ecce putemus, illos Episcopos, qui Romae iudicarunt, non bonos iudices fuisse: restabat adhuc plenarium Ecclesie universae Concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari, ut si male iudicasse convicti essent, eorum sententiae solverentur. Quod utrum fecerint, probent: nos enim non factum esse facile probamus, ex eo quod totus Orbis non eis communicat: aut si factum est, etiam ibi sunt victi, quod ipsa eorum separatio manifestat. Sed tamen quid postea fecerint, Imperatoris litteris sufficientissime ostenditur. Iudices enim Ecclesiasticos tanta auctoritatis Episcopos, quorum iudicio & Cæciliani innocentia, & eorum improbitas declarata est, non apud alios collegas, sed apud Imperatorem accusare ausi sunt, quod male iudicarent. Dedit ille aliud Arelatense iudicium, aliorum scilicet Episcoporum.

(12) Epist. 88. alias 68. §. 3. Iussit Imperator venire partes ad Episcopale iudicium in Urbe Roma faciendum, ubi quemadmodum causa dicta atque finita sit, & Cæcilianus innocens iudicatus sit, indicant Gesta Ecclesiastica. Jam utique post pacificum moderamen iudicii Episcopalis, omnis contentionis & animositatis pertinacia debebat extingui. Sed rursus majores vestri ad Imperatorem redierunt, & non recte iudicatum, neque omnem causam auditam esse, conquesti sunt. Unde ille alterum Episcopale iudicium dedit habendum in Arelatenfi Galliae Civitate.

Et lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 92. §. 205. Petentibus Majoribus vestris, Episcopale iudicium dederat Constantinus & apud Romam & apud Arelatum, quorum primum apud eum accusastis, ab altero ad eum appellastis. Arelatense Concilium ab Augustino dicitur iudicium Episcopale etiam lib. 4. contra Cresconium cap. 7. §. 9. & in Breviculo Col-
la-

idem tradit, S. Cyprianum cum Concilio provincia suae universi Orbis auctoritati, patefacta veritate, cessurum fuisse, si ad id temporis vixisset? (13) Nulli autem, opinor, Concilio, nisi Œcumenico cessisset Cyprianus, cui Episcopi totius Africæ, minoris Asiæ, & si Hieronymo ac Baronio credimus, Patriarcha ipse Alexandrinus patrocinabatur. (14) Igitur Augustinus nomine Concilii Plenarii, cujus auctoritas Cyprianum vicisset, Œcumenicum Nicænum I. designavit.

Ut magis appareat, hanc Augustinum habuisse sententiam, ponamus ob oculos quid objiciant ii, qui volunt ab Augustino designatum fuisse Concilium Arelatense, & quid respondeant, qui existimant, designatum esse Nicænum.

Objiciunt illi, Augustinum passim vocasse plenarium etiam Concilium Bagajense a tercentis decem Episcopis sectæ Donatistarum celebratum orto inter ipsos schismati sedando: (15) eundem-

lationis cum Donatistis in Collatione tertijs diei cap. 19. & lib. post Collationem cap. 25. §. 44.

(13) Lib. 2. De baptismo contra Donatistas cap. 4. §. 5.

(14) Ut est apud Tillemontium annotat. 44. in S. Cyprianum tom. 4. pag. 634.

(15) Lib. 2. contra epistolam Parmeniani cap. 3. §. 7. Quid ergo de hoc prophetico capitulo ponunt, quod in ipsos retorqueri non possit? nisi forte de ovib. aspidum, quorum multo ante meminerat distator illius sententiæ plenarii Concilii trecentorum decem, qui cum universis provinciis Africa conveniunt. Et paulo post: Sic eos describunt trecenti decem plenarii Concilii ore veridico. Et rursus: Quare in Schismaticos suos Maximianistas per eandem plenarii Concilii sui sententiâ talia dixerunt.

Et lib. 2. De baptismo contra Donatistas cap. 7. §. 19. Cur denique de recentibus Maximianistis plenarii Concilii, sicut dicunt, ore veridico non dubitarunt tale proferre judicium, ut eos primis illis schismaticis, quos vivos terra sorbuit, compararent?

Et lib. 3. extremo cap. 2. §. 3. Maximianistas Concilio suo ple-

demque Concilium, in quo controversia de baptismo hæreticorum sublata est, dixisse *transmarinum, vel universale*, (16) cujusmodi Afris est Arelatenſe, non Nicænum.

Respondent hi, Augustinum non vocasse Concilium Bagajenſe *Plenarium* præciſe, vel *Plenarium* totius Orbis, & univerſæ Eccleſiæ: ſed *Plenarium* Donatiſtarum, quod ei omnes convenientes interſuiſſent. Uti enim eum vocibus relativis, nempe *Plenario Concilio ſuo, Plenarii Concilii veſtri*. Præterea non ſine ironia locutum de eo Concilio Augustinum, quod appellet *veridicum*, & *præſidentis Dei arbitrio* celebratum, (17) irridens Donatiſtas, qui contenderent, *Eccleſiam Chriſti de toto terrarum Orbe, ubi futura promiſſa eſt, periiſſe, atque in Africana Donati parte remaſiſſe*. (18) Nomine autem Concilii *universalis* & *Transmarini* indicaviſſe Nicænum, colligi ex Auguſtini diſcipulo Poſſidio Calamenſi, qui in Vita ejusdem Auguſtini extremo cap. 8. idem Nicænum Concilium vocabulo tantum *Concilii univerſalis* appellat: itemque ex Auguſtino ipſo, qui

lib.

plenario damnatos, etiam terreſtarum poteſtatum judicio ſunt proſecuti.

Et lib. 4. contra Creſconium extremo cap. 8. §. 10. *Qui plenarii Concilii veſtri ore veridico leguntur eſſe damnati.*

(16) Lib. 2. De bapt. contra Donatiſtas cap. 9. §. 14. ubi de S. Cypriano ſic loquitur: *Satis offendit multo magis ſe fuiſſe commemoraturum, ſi quod de hac re transmarinum, vel universale Concilium factum eſſet. Nondum autem factum erat, quia conſuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hac ſola opponebatur inducere volentibus novitatem.*

(17) Lib. 2. contra Creſconium extremo cap. 53. Vide ſuperius poſitam annotat. 15.

(18) Auguſtinus De Hæreſibus cap. 69. & lib. 4. contra Creſconium cap. 58. §. 70. *Quo igitur ore contra Eccleſiam a Solis ortu uſque ad occaſum promiſſam voce Veritatis, & redditam, audeſ Eccleſiam plenariam dicere partem Donati, cum ipſa non ſit niſi Africa, illa vero cum tot gentibus ſit & Africa?*

lib. 2. contra Cresconium cap. 37. inter Ecclesias *transmarinas*, quarum auctoritatem objicit Donatistis, recenset Ecclesias *Bithyniæ*, in qua est Nicæa, ubi celebratum est Concilium Nicanum, ideoque hoc etiam Concilium *universale*, & *transmarinum* dici Afris. potuisse.

Objiciunt illi rursus, in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ Concilia ejusdem Ecclesiæ sæpe vocari *universalia*, & *Plenaria*; (19) eamque ob rem Concilium *Plenarii* vocabulo Arelatense ab Augustino indicari.

Respondent hi, neminem, qui memoratos canones aliquanto attentius legerit, non videre, ibi sermonem esse de Conciliis *universalibus* & *Plenariis* Africæ, non vero totius Orbis & Ecclesiæ universæ. Et quidem in Græco textu Can. 117. non legitur simpliciter *in Ecclesia Plenario Concilio constitutum est*, sed *ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ*, hoc est *in hac Ecclesia*, nempe *Africana*, *Plenario Concilio constitutum est*, ut ejus tantum Ecclesiæ Concilium designetur. Eodem modo nomen Concilii *universalis* usurpari can. 138. Ibi enim Patres in inscriptione Epistolæ ad Cælestinum Pontificem ita scribere de se: *Qui universali Africana Concilio Carthaginis adsuimus*. (20) Sic Augustinum ipsam epist. 215. §. 2. Concilium Africanum, in quod damnata est hæresis Pelagianorum, vocasse *Concilium plenarium totius Africæ*.

Obji-

(19) Can. 19. *Si autem ad Concilium universale anniversarium occurrere noluerit; ut vel ibi causa ejus terminetur.*

Can. 28. *Quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad Primates suarum provinciarum, aut ad universale Concilium.*

Can. 117. *Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Ecclesia plenario Concilio constitutum est.* Apud Labbeum tom. 2. Con. pag. 1060. 1064. 1125. & apud Harduinum tom. 1. Conc. pag. 875. 878. 930.

(20) Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1145. & apud Harduinum tom. 1. pag. 947.

Obijciunt tertio, Concilium Arelatenſe *ex omnibus mundi partibus* congregatum dici in can. 18. Concilii Arelatenſis ſecundi, (21) in epiſtola vero Conſtantini Magni ad Chreſtum Syracuſanorum Epiſcopum *ex locis diverſis, & prope infinitis*, (22) proinde eſſe *Plenarium* D. Auguſtino.

Reſpondent hi, Concilium Arelatenſe I. *ex omnibus mundi partibus* congregatum dici *ὡς ὑπερβολικῶς*, & per exaggerationem : quandoquidem Patres ipſi ejus Concilii ſe ex diverſis tantum provinciis conveniſſe teſtantur. (23) Ruſſus dici poſſe congregatum *ex omnibus mundi partibus*, quæ Conſtantino parebant, nempe Gallia in primis, inferiore Germania, Hiſpania, Britannia, Italia, & provinciis Africæ eis Lybiam. Itaque a Conſtantino ſignificari plurimas iſtas, ac diverſas regiones, ex quibus juffu ſuo Epiſcopi in Urbem Arelatem convegerant, nullo autem modo indicari, Epiſcopos illuc conveniſſe ex Orbe toto, ut hoc univerſæ Eccleſiæ Concilium haberi debeat. (24)

Op. 101

(21) Apud Labbeum tom. 4. Conc. pag. 1013. & apud Harduinum tom. 2. pag. 774. *Ad Arelatenſis Epiſcopi arbitrium Synodus congreganda, ad quam Urbem ex omnibus mundi partibus, præcipue Gallicanis, ſub S. Marini tempore legimus celebratum fuiſſe Concilium atque conventum.*

(22) Apud Euſebium lib. 10. Hiſt. Eccl. cap. 5. pag. 317. *Plurimos ex diverſis ac prope infinitis locis Epiſcopos in Urbem Arelatenſem intra Kalendas Auguſti cenſuiſſus convenire.*

(23) In Epiſtola ad Silveſtrum Papam de rebus in Synodo geſtis: *Cum diverſa ſint provincia, ex quibus advenimus, ita & varia contingunt, quæ nos cenſemus obſervare debere.* Apud Lab. tom. 1. Conc. pag. 1426. & apud Harduinum pag. 262.

(24) Sirmondus, ut eſt apud Lab. tom. 1. Conc. pag. 1423. & apud Harduinum pag. 262. ita vertit locum citatum epiſtolæ Conſtantini ad Chreſtum: *Plurimos ex diverſis compluribus locis Epiſcopos in Arelatenſium oppido ad Kalendas Auguſti convenire præcepimus.*

Opponunt quarto, etsi non ex omnibus mundi partibus congregatum esset Concilium Arelatense, unum tamen consensum omnium, qui latam ab eo in Donatistas sententiam comprobarunt, satis fuisse cur Augustinus illud *Plenarium* nominaret, quemadmodum *Ecumenicum* dictum est Concilium Constantinopolitanum I. (25) ab solis Orientalibus anno 381. celebratum, quod acta ejus rata haberint Occidentales.

Respondent hi, Concilia *Plenaria* Augustino esse, quæ sunt ex universo Orbe Christiano, (26) non quæ rata habet universus Orbis Christianus. Neque Concilio Constantinopolitano I. *Ecumenicam* auctoritatem accessisse ratihabitione Occidentalium, sed approbatione summorum Pontificum. *Etenim tantum roboris, & firmitatis qualibet Synodus consequi solet, quantum eidem auctoritatis imperit Romana Ecclesia, ipsa Apostolica Sedes.* (27)

Quinto illi obijciunt, S. Basilium, qui paullo post Concilium Nicanum claruit, epistola 99. canonica 2. ad Amphilochem cap. 47. scribere, plurium Episcoporum Concilium haberi oportere, ac decerni de baptismo Encratarum, Saccophorum, & Apotactitarum, quos ipse rebaptizabat, quamvis rebaptizatio prohibita esset apud Romanos alicujus æconomie gratia. (28) Hoc autem

(25) *Libellum legere dignemini, qui superiore anno (381) editus est Constantinopoli ab OEcumenica Synodo: Epistola Synodica ejusdem Concilii Constantinopolitani apud Theodoretum lib. 5. cap. 9. pag. 211. apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 964. & apud Harduinum tom. 1. pag. 823.*

(26) Vide supra positam annotationem 7.

(27) Baronius ad an. 381. §. 38. Vide annotat. 10. ad S. Damasum I. Pontif. XXXIX.

(28) Ecce locum integrum S. Basilii tom. 3. pag. 296. & 297. *Encratitæ, & Saccophori, & Apotactitæ non subsiciuntur eidem rationi, cui & Novatiani, quia de illis editus est canon.*

tem numquam scripturum fuisse S. Basilium, si quaestio de baptisinate hæreticorum in Concilio Nicæno, quod ei debuit esse notissimum, diremta fuisset; neque ad æconomiam relaturum vetitam a Romanis rebaptizationem, quæ pertinebat ad Fidem, si præcipuus error Donatistarum de *Anabaptismo* a Patribus Nicænis damnatus fuisset.

Hi vero reponunt, Basilium existimasse Canonem Nicænum de Paulianistis locutum nihil interim statuisse de rebaptizandis aliarum sectarum hæreticis, quos ipse iterum sacris lymphis abluendos putabat. Etenim Firmilianum Cæsarea Metropolitam in Synodo sanxisse, omnes hæreticos rebaptizandos: cui cum altero seculo in eandem sedem Basilius subrogatus fuisset, inolitæ Cappadocum consuetudini mordicus inhaerentem, hæreticos ad Catholicam venientes iterum baptizasse. (29) Addunt etiam, in Concilio Nicæno: approbatum receptumque baptisma ab hæreticis collatum forma a Christo instituta: quia tamen id haud ita aperte decernitur, sed tantum ex necessaria consecutione colligitur ex can. 8. & 19. ut supra dictum est; ideo fieri po-

non, etsi varius: quæ autem ad istos pertinent, silentio sunt prætermissa. Nos autem una ratione tales rebaptizamus: Quod si apud vos prohibita est rebaptizatio, sicut & apud Romanos æconomia alicujus græcia, nostra tamen oratio vim obtineat. Quoniam enim veluti germen Marcionistarum est eorum hæresis, ut qui nuptias abhorreant, & vinum averfentur, ac dicant: Dei creaturam inquinatam esse, idcirco ipsos in Ecclesiam non admittimus, nisi in nostrum baptisma fuerint baptizati. Etenim ne dicant: In Patrem & Filium & Spiritum Sanctum baptizati sumus; qui videlicet Deum esse malorum effectorem existimant, exemplo Marcionis, & reliquarum hæresum. Quamobrem si hoc placuerit, oportet: Episcopos plures in unum convenire, & ita demum canonem edere, ut & is, qui cateat, & qui respondet, in dando ejusmodi questionibus responso auctoritatem habeat.

(29) Notitius in Historia Donatistarum part. 1. cap. 10. pag. 182. tom. 4.

tuisse; ut S. Basilius id; quod ex illis canonibus consequens erat, non adverteret, & Ecclesiæ suæ morem de rebaptizandis hæreticis servaret. (30) At perspexisse, quid ex iisdem canonibus necessario concluderetur, Siricium, qui in epistola ad Himerium Tarraconensem decernens, Arianos non esse iterum baptizandos, nomine *Synodi simpliciter usurpato* designavit Synodum Nicænam, & facta Novatianorum mentione, ejusdem Synodi canonem octavum. (31) Id. ipsum vidisse S. Hieronymum, qui extremo Dialogo adversus Luciferianos confirmavit, Nicænos Patres ratum jussisse baptismum omnium hæreticorum, exceptis Paulianistis, quod hi ab Evangelico baptizandi ritu aberrarent. Præterea argumentum propositum esse ἀντιστρέφον, seu *reciprocum*, & referri contra, convertique posse in ipsos adversarios. Posito enim atque concessio, Concilium Arelatense illud esse, quod Augustino est *Plenarium totius Orbis; universæ Ecclesiæ, cunctarum gentium*, nullo modo ignotum esse Basilio potuisse, ideoque numquam fuisse futurum, ut idem Basilius ad œconomiam referret prohibitionem *rebaptizationis*, quæ spectasset ad Fidem, si hæreticorum *rebaptizatio* in Concilio *Plenario totius Orbis*, quale fuisse Arelatense contendunt, vetita erat.

Præterea illi obijciunt, S. Epiphanium de iis
 G lo-

(30) S. Basilium non novisse octavum Concilii Nicæni canonem, docet Tillemontius annotat. 21. ad Concilium Nicænum pag. 821. tom. 6.

(31) Verba ipsa Siricii Pontificis sunt hæc apud Lab. tom. 2. : Conc. pag. 1018. *Prima pagina tua fronte signasti, baptizatos ab impiis Arianis, plurimos ad Fidem Catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris eosdem denuo baptizare velle: quod non licet.... Quos nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut est in Synodo constitutum, per invocationem solam septiformis Spiritus, Episcopalis manus impositione Catholicorum conventui sociamus. Vide annot. 13. superioris Disputationis.*

loquentem; qui Arianos iterum baptizabant, asserere, id ab illis factum *citra generalis Concilii decretum*, *cujus judicio ea res decisa fuerit*, (32) non ergo existimasse controversiam de baptismo hæreticorum in Nicæna Synodo finitam. S. Cyrillum quoque Hierosolymitanum, & S. Athanasium, qui Nicæno Concilio interfuit, irritum dicere baptismum ab hæreticis collatum: (33) id vero dicturos non fuisse, si Nicænum Concilium aliter decrevisset.

His

(32) In Expositione Fidei cap. 13. pag. 1095. *Alii, qui audaciores videntur ex Catholicorum partibus, privata sibi satisfactione constata, præter Ecclesiæ consuetudinem, ac citra generalis Concilii decretum, eos, qui ab Arianis ad suas partes transeunt, iterum baptizare nihil verentur, cum nondum ea res, ut dixi, universalis Synodi judicio decisa sit.*

(33) S. Cyrillus Hierosolymitanus in Procathechi §. 7. pag. 6. *Non licet bis, aut ter lavacrum suscipere. . . . Unus enim Dominus, & una Fides, & unum baptisma. Hæretici namque solummodo rebaptizantur, siquidem prius illud baptismus non erat.*

S. Athanasius Orat. 3. contra Arianos §. 42. & 43. pag. 510. tom. 1. *Isti autem in periculum veniunt (de baptismo loquor) integritatis. Nam si in Patris & Filii nomine initiamur, illi autem verum non pronuntiant Patrem, utpote qui id, quod ex ipso est, ejusque naturæ est simile, negent: cum item verum iidem negant Filium, aliumque nominant, quem ex nihilo creatum esse comminiscuntur: qui fieri potest, ut prorsus vacuus & inutilis non sit baptismus, qui ab illis (Arianis) datur, in quo quidem insit religionis simulatio, sed re vera nihil ad pietatem valeat conferre? Nec enim Arianis in Patris & Filii nomine dant baptismum, sed in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei effectæ. Unde quemadmodum res creatæ alia est a Filio; ita baptismus, quem illi dare putantur, a vero baptismo alius est, etiamsi nomine Patris & Filii, ut præcipit Scriptura, proferre assimulent. Non enim qui dicit, Domine, ille etiam dat, sed is tantum, qui cum nomine rectans quoque habet fidem. . . Itaque multa quoque aliæ hæreses nomina tantum pronuntiant: verum cum recte non sentiant, uti dictum est, nec sanam habeant fidem, inutilis est aqua, quam donant, quippe cui desit pietas; ita ut quemcumque illi asperferint, impietate fudetur potius, quam redimatur.*

His quoque hi respondent, S. Epiphanium ibi non agere de baptismo hæreticorum non iterando, sed tantum dicere, nullam Synodum præcepisse, ut Arianos rebaptizarentur, ac proinde eorum audaciam coarguere, qui Arianos iterum baptizabant, ut facile patebit expendenti ejusdem S. Epiphanii locum integrum. (34) S. Cyrillum vero Hierosolymitanum vel non loqui de omnibus hæreticis indiscriminatim, sed de iis tantum, qui formam baptismi vitiabant, vel singularem hanc fuisse ejus sententiam, sicut etiam Ecclesiæ Hierosolymitanæ, quod nondum exploratum haberet sensum canonum Nicænorum. (35) S. Athanasium autem irritum quidem habere baptismum Arianorum quoad effectum gratiæ in adultis cum eorum hæresi communicantibus, & hoc modo illum appellasse *vacuum ac inutilem*, non vero quoad Sacramentum & characterem, & hoc modo dixisse, Arianos *in periculum venire amittendi*, non autem amisisse, *integritatem* baptismi.

Urgent denique illi, S. Augustinum ne novisse quidem Canones Concilii Nicæni: tantum abest, ut illud voce *Plenarii* Concilii designaverit. Ita

G 2 enim)

(34) Mutillum refert Launojus in Dissertat. De vera notatione Plenarii apud Augustinum Concilii extremo cap. 1. Omittit enim nomen *Arianorum*, ut generatim ac universe de omnibus hæreticis dictum ab Epiphanio videatur, quod speciatim ac nominatim de Arianis dictum est. Operum tom. 2. part. 2. pag. 109.

(35) S. Cyrillum excusat Antonius Augustinus Touttes Dissertat. 3. ex Cyrillianis cap. 8. §. 67. addens ad extremum, eum opinionem suam correxisse, si non citius, saltem anno 381., cum in Concilio Constantinopolitano una cum cæteris Patribus can. 7. multos ex hæreticis sine baptismo novo recipi decrevit. Et §. seq. Ecclesiam Hierosolymitanam tempore Cyrilli, ac Cyrillum ipsum, non omnes ad Ecclesiam revertebantur hæreticos baptizasse: nec probari posse alios ab eis rebaptizatos, præter eos, quos vel Concilia de novo baptizari præcipiunt, vel vitiata saltem quoad sensum baptismatis formula usus esse constet.

enim ipsum scripsisse epist. 113. §. 4. *Adhuc in corpore posito beatæ memoriæ patre & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse, nesciebam, nec ipse sciebat. Quod ergo reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo.* (36)

Respondent hi, quamvis anno Christi 395., quo exeunte (37) Augustinus Episcopus ordinatus, Valerii in Episcopatu collega factus est, canonem Concilii Nicæni id vetantis ignoraverit, tamen non ignorasse paullo post, altero videlicet abhinc anno 397., & pristina ignorantia atque erroris ipsum pœnituisse. Ea de re testari Possidium in ejus Vita extremo cap. 8. scribentem: *Quod in se postea fieri non debuisset, ut vivo suo Episcopo ordinaretur, & dixit & scripsit,* (38) *propter Concilii Universalis, nempe Nicæni, vetitum, quod jam ordinatus didicit: nec quod sibi factum esse doluit, aliis fieri voluit. Unde etiam satagit, ut Conciliis constitueretur Episcoporum, ab Ordinatoribus deberi ordinandis vel ordinatis omnium statuta Sacerdotum in notitiam esse deferenda.* (39) Porro autem constare de his actum anno 397. in Concilio Carthaginensi III. celebrato, Casario & Attico Consulibus, in quo hæc tertio canone ex sug-

ge-

(36) Quem Augustinus citat Nicænum Canonem, ille fuisse creditur, in cujus fine, cum actum est in eo de Novatianis ad Ecclesiam redeuntibus, hæc verba leguntur: Ne in una Civitate duo Episcopi esse probentur. Sic ibi octavo Canone: quamvis alii velint specialem ea de re constitutionem esse editam, quæ non exstet. Baronius ad an. 395. §. 22. Vide Petrum de Marca lib. 6. De Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 8. §. 8.

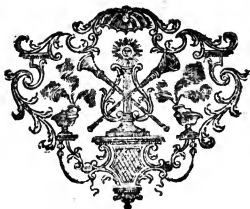
(37) Auctor Vitæ S. Augustini, quæ exstat tom. XI. Operum ejusdem Augustini editionis Monachorum, lib. 4. cap. 3. §. 4. pag. 142.

(38) Epistola 113. §. 4.

(39) Apud Surium die 28. Augusti, & in Appendice ad Tom. X. Operum S. Augustini pag. 262. & 263.

gestione S. Augustini, ut Possidius monet, decreta esse leguntur. Item placuit, ut ordinandis Episcopis, vel Clericis prius ab Ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcarentur, ne se quid contra statuta Concilii fecisse poeniteat: sicque solícite cavendum putavit ab aliis, quod ipse nescius deliquisset, (40) antequam scriberet de baptismo contra Donatistas.

(40) Baronius ad an. 395. §. 32. & 33.



DISPUTATIO IX.

*De Martyrum multitudine in primævis
Christianorum persecutionibus.*

HAnc ego disputationem, præeunte Pagio ac Ruinartho, instituo, Traditioni Ecclesiæ de multitudine Martyrum vindicandæ a calumniis Henrici Dodvvelli *Protestantis Hiberni*, (1) qui dissertatione XI. Cyprianica *De Martyrum paucitate in primævis Christianorum persecutionibus*, ausus est in dubium vertere, quod omnes Catholici tot retro sæculis pro certo habuerunt. (2) Id ut fiat quam brevissime, aliquos primum ex antiquis Patribus testes dabo, deinde decem Ecclesiæ persecutiones citato gradu percurram, quarum vel una tantum ad retundendam aduersarii linguam satis esse queat. Primus & antiquissimus testis est S. Justinus Martyr, qui ait *ubique locorum a Prasidibus sævitum esse in Christianos*. (3) Testis alter est S. Martyr Irenæus, qui lib. 4. adversus hæreses cap. 33. *Ecclesia*, inquit, *omni in loco ob eam, quam habet erga Deum dilectionem, multitudinem Martyrum in omni tempore præmittit ad Patrem. . . sæpe debilitata, & statim augens membra, & integra fiens*. Quid martyrum paucitati magis potest esse contrarium, quam multitudo Martyrum? Tertium testimonium contra Dodvvellum dicit Clemens Alexandrinus lib. 2. Strom. pag. 414. in hæc verba : *Nobis sunt quotidie redundantes Martyrum fontes, qui nostris spe-*

(1) Pagius ad an. 272. §. 9.

(2) Henrici Dodvvelli dissertationes Cyprianicæ exstant cum Operibus S. Cypriani recognitis & illustratis a Joanne Fello edit. Amstel. an. 1700. in fol.

(3) Principio Apologiæ primæ pag. 41.

*spectantur oculis, qui torrentur, torquentur., & ca-
 pite truncantur. Equidem uberes, imo redundantes
 Martyrum fontes paucitatem martyrum significare
 non possunt. Origenes vero lib. 2. contra Cel-
 sum §. 17. pag. 404. Multi, inquit, e nostris
 quamvis probe scirent se, si in confitendo Christia-
 nismo perstarent, morituros., contra absolutum iri,
 & suas facultates recuperaturos, si desisterent; ta-
 men despecta vita, volentes mortem pietatis causa* Pag. 593.
Tom. 4.
*occubuerunt. Similia scribit Theodoretus serm. 8.
 de Martyribus: Neque vero simpliciter fidem fece-
 runt Apostolorum scripta, sed tantam fidem plurimis
 infixerunt, ut mortem pro his dogmatis libentissime
 oppeterent. S. Cyprianus quoque in epistola ad
 Fortunatum De exhortatione Martyrii, extremo
 cap. 11. idem sentire se ostendit his verbis: Si
 igitur & nos dicati Deo ac devoti vivimus, si su-
 pra iustorum antiqua & sancta vestigia iter facimus,
 per eadem documenta pœnarum, per eadem passionum
 martyria pergamus, hoc amplio rem gloriam compu-
 tantes temporis nostri, quod cum vetera exempla nu-
 merentur, exuberante postmodum copia virtutis ac
 fidei numerari non possunt Martyres Christiani, te-
 stante Apocalypsi & dicente: Post hæc vidi tur-
 bam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* Apoc.
VII. 9.
 (4) Consentit S. Augustinus in Joan. Euangel.
 Tract. 113. §. 2. *Innumerabilis societas sanctorum
 Martyrum in regnum Cælorum fortiter & violenter*

G 4 in-

(4) Dodvellus dissertat. cit. §. 62. existimat, non loqui
 sanctum Martyrem de illorum, qui iam facti essent martyres,
 numero: sed potius eorum, qui Euangelii totius temporibus fu-
 turi essent. Falso. Nam allata S. Cypriani verba, nisi vim
 adhibeas, de martyribus futuris intelligi non possunt. Præ-
 terea idem Cyprianus martyres innumerabiles jam conquisitos
 admittit etiam extremo libro De mortalitate pag. 470., ubi
 adhortatur Christianos, ut ad cælestem patriam contendant,
 quod magnus illic nos carorum numerus expectat. . . Illic Mar-
 tyrum innumerabilis populus ob certaminis & passionis victoriam
 coronatus.

intravit. (5) Quid quod consentit etiam Prudentius? cujus auctoritati ac testimonio necesse est concedat Dodwellus, qui vel ejus silentium tanti facit, ut eo utatur ad probandum sententiam suam. (6) Testimonium igitur Prudentii hoc est ex Hymno XI. *πρὸς τὸν σφετέρῃ* de Passione S. Hippolyti Martyris, ad Valerianum:

In-

(5) Idem S. Augustinus serm. 300. cap. 2. §. 2. *Martyrum millibus terra purpurata est*. Serm. 314. §. 2. *Impleverunt post Stephanum terram crebra martyria*. Serm. 252. cap. 8. §. 8. *Unus dies passionis Martyrum si computetur, millia hominum conveniuntur coronatorum*.

(6) Ita scribens §. 6. memoratæ dissertationis XI.: *Sub hujus (quarti) seculi finem scripsit πρὸς σφετέρῃ Prudentius, in Latinos etiam Martyras, præcipue Hispanos, sed & illos etiam paucissimos*.

Præterea est hoc magnum & impudens Dodwelli mendacium. Nam Prudentius a Baronio ad an. 303. §. 105. citatur *vere scripsit*, teste Pagio ad eundem annum §. 12., innumeram Christianorum multitudinem in Hispaniis martyrium perulisse. Versus Prudentii de Urbe Cæsaraugustana, *πρὸς σφετέρῃ* v. 57. sunt hi:

Sola in occursum numerosiores
Martyrum turbas Domino parasti:
Sola, prædices pietate, multa
Luce frueris.

Vix parens orbis populosa Pœni,
Ipsa vix Roma in folio locata,
Te Decus nostrum superare in isto
Munere digna est.

Omnibus portis facer immolatus
Sanguis exclusit genus invidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Urbe piata.

11. *Quid vero ex Patrum homiliis, quarum, inquit, si supposititias a genuinis distinguamus, pauci supererunt Martyres, quorum festa celebrarentur, in sua sententia patrocinium colligere possit Dodwellus, sane non video, nisi prius duo probet: alterum, omnes ea de re Patrum homilias ad nos usque pertigisse: alterum, nullum umquam Martyris festum absque ejusmodi homilia fuisse celebratum*. Ruinartus Præfat. in Acta Martyrum pag. 21. & 22.

Innumeros cineres Sanctorum Romula in Urbe

Vidimus, o Christi Valeriane sacer.

Incisos tumulis titulos, & singula quæris

Nomina? difficile est, ut replicare queam.

Tantos justorum populos furor impius haufit,

Cum coleret patrios Troia Roma Deos.

Plurima litterulis signata sepulcra loquuntur

Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.

Sunt & muta tamen tacitas claudencia turbas

Marmora, quæ solum significant numerum.

Quanta virum jaceant congestis corpora acervis,

Nosse licet, quorum nomina nulla legas.

Sexaginta illic defossas mole sub una

Reliquias memini me didicisse hominum,

Quorum solus habet comperta vocabula Christus (7).

Quod si innumerabilis in Urbe martyrum copia fuit, quanta fuerit in Orbe toto, per quem rabies Persecutorum grassata est?

Hactenus veteres Patres; nunc Ecclesiæ persecutiones attingamus. Nero *primus omnium persecutus est Dei servos*, (8) quorum multitudo *ingens quasitissimis pœnis affecta* periit. (9) Non solum enim Roma, sed etiam *per omnes provincias ipsum* Chri-

(7) Sed & Paulinus id ante docuerat De S. Felice Natal. Carm. 13. pag. 171.

Hic Petrus, hic Paulus proceres, hic Martyres omnes, Quos simul innumeros magnæ tenet ambitus Urbis.

S. Leo ser. 80. in Natali Apost. Petri & Pauli, extremo c. 6. p. 165. : Duo ista præclara divini seminis germina in quantam sobolem pullularint, beatorum millia Martyrum protestantur, quæ Apostolicorum amula triumphorum, Urbem nostram purpuratis & longe lateque rutilantibus populis ambierunt, & quasi ex multarum honore gemmarum conferto uno diademate coronarunt.

(8) Lactantius De mortibus Persecutorum cap. 2. pag. 39.

(9) Tacitus Annal. lib. 15. cap. 44.

Christianorum nomen exstirpare conatus est. (*) Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur, & sub eo scribit Brutius plurimos Christianorum fecisse martyrium. (10) Tanta porro & tam gravis plerisque in locis adversus nostros persecutio tertia sub Trajano saeviebat, ut Plinius secundus inter Provinciarum rectores celeberrimus, motus Martyrum multitudine, ad Principem retulerit (lib. 10. epist. 97.) de numero eorum, qui Fidei causa obtruncabantur. (11) Hadriani persecutionem, quam alii quartam, alii tertiae appendicem faciunt, gravissimam fuisse, scribit S. Hieronymus epistola 70. ad Magnum, simul scribens ab eo postea sedatam, persuadente Quadrato. Cum vero Severus persecutionem quintam adversus Ecclesias excitasset, per omnes quidem ubique locorum Ecclesias ab athletic pro pietate certantibus illustrata sunt con-

Tom.
I. pag.
426.

(*) Orosius lib. 7. cap. 7. pag. 473. Vide annotat. 15. ad S. Petrum in Vitis Pontificum.

(10) Eusebius in Chronico ad an. Dom. 96. pag. 164. & 165.

Idem Eusebius lib. 3. Hist. Eccl. cap. 17. : Domitianus Neroniana impietatis, bellique & odii adversus Deum successorem seipsum professus est.

(11) Eusebius lib. 3. Hist. Eccl. c. 33. ubi addit, si non palam & publice, locales tamen in aliquot provinciis persecutiones exarsisse, & plurimos ex Fidelibus multiplicis martyrii certamen subisse. Vel ex hoc uno Eusebii loco refellitur Dodwellus, qui §. 18. putat in Trajani persecutione Ignatium duntaxat, Zosimum, & Rufum morte in Syria affectos.

Præterea Polycarpus in epistola ad Philipenses, cuius ille auctoritate nititur, hæc habet apud eundem Eusebium lib. 3. Hist. Eccl. extremo cap. 36. Obsecro vos omnes, ut parentis Præpositis vestris, omnemque patientiam exerceatis, quem spectastis non solum in Ignatio, Rufo, ac Zosimo viris beatissimis, sed etiam in aliis civibus atque inquilinis vestris.

Idem Eusebius in Proœmio libri quinti scribit, Antonini Veri tempore, cum in novallis terrarum partibus violentior adversus nostros persecutio commota esset ex incursione popularium, innumerabiles prope martyres per universum orbem cunctis.

confecta martyria. (12) Et quidem adeo commota tunc adversus nostros persecutio multorum animos vehementer perturbaverat, ut Judas scriptor coævus decantatum illum Antichristi adventum jam tum imminere existimaverit. (13) Sexta persecutione tribus annis a Maximino commota, (14) non modo Præsules, sed & Clericos Ecclesiarum ab eo vexatos Severus tradit. (15) Septimus, qui vexaret Ecclesiam, existit execrabile animal Decius. Et quasi hujus rei gratia proventus esset ad illud principale fastigium, surere protinus contra Deum cepit. (16) Non multo post Valerianus quoque non dissimili furore correptus, impias manus in Deum intentavit, & multum, quamvis brevi tempore, justii sanguinis fudit. (17) Aurelianus item novus a Nerone (18) iram

(12) Eusebius lib. 6. Hist. Eccl. cap. 1. & cap. 2. : Se-
vero annum Imperii decimum agente, cum persecutionis arden-
tissimum flagraret incendium, atque innumerabiles martyrio
coronarentur.

(13) Apud eundem Eusebium lib. 6. Hist. Eccl. cap. 7.
Vide annotat. 2. ad S. Zephyrinum Pontif. XVI.

(14) Eusebius lib. 6. Hist. Eccl. cap. 20. Rufino inter-
prete, inter Auctores Historiæ Ecclesiasticæ editos Basilæ
1544. apud Frobenium in fol.

(15) Lib. 2. Historiæ Sacræ cap. 32. Baronius ad an. 273.
§. 5. Vide annotat. 2. ad S. Pontianum Pontif. XIX.

(16) Hieronymus De Viris illustribus cap. 54. pag. 881.
tom. 2. De crudelitate autem persecutionis, quæ adversum
Christianos sub Decio consurrexit, eo quod in religionem Phi-
lippi deserviret, quem & interfecit, superfluum est dicere, cum
etiam Fabianus Romana Ecclesiæ Episcopus, in ipsa occubue-
rit, & Alexander, Babylonique Hierosolymorum, & Antiochena
Ecclesiæ Pontifices in carcere pro confessione Christi dormierint.
Idem in Chronico ad an. Dom. 254. Decius cum Philip-
pos Patrem & filium interfecisset, ob odium eorum in Chri-
stianos persecutionem movet.

(17) Lactantius De mortibus Persecutorum cap. 4. & 5.
pag. 56. & 58. Vide annotat. 3. ad S. Fabianum Pontif. XXI.

(18) Orosius lib. 7. extremo cap. 23.

iram Dei crudelibus factis laceffruit. (19) Tot denique Catholica Fidei professores martyrio coronatos Cælo infernit decima persecutio anno Christi 303. ab Diocletiano decreta, & per annos decem, menses plus minus quatuor (20) propagata, ut vel inde solum possit Ecclesia de ingenti Martyrum multitudine jure ac merito gloriari. Etenim furente Diocletiano omnis sexus & ætatis homines ad exustionem rapti. Nec singuli, quoniam tanta erat multitudo, at gregatim circumdato igni ambiebantur. Vexabatur universa terra, & præter Gallias ab Oriente usque ad Occasum tres acerbissime bestie (Diocletianus, Maximianus Hercules, & Galerius Maximianus) sæviebant, (21) prorsus ut dici non possit, quot & quantos Christi Martyres in omnibus locis atque Urbibus passim cernere li-

(19) Teste Lactantio de mortibus Persecutorum cap. 6. pag. 64. Non igitur *intentata dumtaxat ab Aureliano* persecutio, ut vult Dodwellus §. 64.: sed etiam executione mandata. Id quod indicant etiam verba, quæ e vestigio subiicit Lactantius: *Verum illi ne perficere quidem, quæ cogitaverat, licuit, sed protinus inter initia sui furoris extinctus est.* Nonnihil certasse illum oportet, qui inter pugne initia periit. Non itaque ante initium persecutionis, sed antequam persecutionem perficeret & ad exitum perduceret, Aurelianus decessit. Nondum, addit Lactantius, ad provincias ultiores cruenta scripta pervenerant, & iam Cænocrurio, qui locus est Thracia, cruentus ipse jacebat. Quæ cruenta ad ultiores provincias scripta non pervenerunt, ad citiores utique propinquiorelque pervenisse necesse est.

(20) Lactantius De mortibus Persecutorum extremo cap. 48. pag. 294.

Sulpicius Severus lib. 2. cap. 32.: *Diocletiano & Maximiano imperantibus acerbissima persecutio exorta, quæ per decem continuos annos Plebem Dei depopulata est.* Id intelligi potest etiam ex Historia Ecclesiastica Eusebii lib. 8. cap. 15. Vide Pagium ad an. 314. §. 6. & nostram annotat. 1. ad S. Marcellinum.

(21) Lactantius De mortibus Persecutorum cap. 15. & 16. pag. 118. & 122. Vide annotat. 1. ad S. Marcellinum Pontif. XXX.

licuerit. (22) Abeat igitur Dodvvelus , & reli-
ctis gravissimis testimoniis , fidem habeat conje-
cturis suis , veris scilicet atque perspicuis . Nos
secuti Ecclesiæ traditionem solidissimis fundamen-
tis innixam , teneamus , in Cælis esse *Martyrum*
innumerabilem populum ob certaminis & passionis vi-
ctoriam coronatum. (23)

Reliquum est , ut potiora argumenta , quæ Dodv-
vellus attulit pro paucitate *Martyrum* , excutia-
mus . Si tot olim , ait §. 5. , fuissent , quot putantur
martyres , superessent hodieque e probatis illorum
seculorum monumentis eorum saltem nomina . Ete-
nim , ut loquitur idem Dodvvelus §. 3. , adeo
sedulos fuisse in martyrum gestis memoriæ tradendis
veteres , ut nihil illos fere fugerit , discimus ex
Cypriano , (24) & Pontio . (25) At Dodv-
vellus ipse defensionem præbet subjiciens e ve-
stigio : *Nisi in Diocletiani fortasse persecutione ,*
quæ

(22) Eusebius lib. 8. Hist. Eccl. extremo cap. 4. Idem
cap. 6. : Tunc etiam Anthimus Ecclesiæ Nicomedensis Epis-
copus ob confessionem Christi in eadem Urbe capite truncatus
est . Huic adjuncta est ingens Martyrum multitudo Alias
quoque innumerabiles victos & scaphis impositos carnifices in
profundum mare projecere . . . vix jam iniri numerus potest omni-
um , qui deinceps in singulis provinciis passi sunt , Martyrum ,
ac præsertim eorum , qui per Africam & Mauritaniam , per
Thebaidem & Ægyptum sunt interfecti . Illic enim , subdit
idem Eusebius cap. 8. , viri prope innumerabiles cum uxoribus
& liberis pro Servatoris nostri doctrina temporalem hanc vi-
tam aspernati , varia mortis genera sustinuerunt .

(23) S. Cyprianus extremo libro De mortalitate pag. 470.

(24) Epist. 37. pag. 115. Denique & dies eorum , quibus
excedunt , annotate , ut commemorationes eorum inter memo-
rias Martyrum celebrare possimus .

(25) In Vita S. Cypriani cap. 1. apud Surium ad diem
14. Septembris , & apud Fellum initio Operum S. Cypriani
pag. 1. Majores nostri plebeis & catechumenis martyrium con-
secutis tantum honoris pro martyrii ipsius veneratione dede-
runt , ut de passionibus eorum multa , aut prope dixerim , pæ-
ne cuncta conscripserint , ut ad nostram quoque notitiam , qui
nondum nati fuimus , pervenirent .

que scripta Ecclesiastica exhausit, teste Eusebio lib. 8. cap. 2., *illa monumenta perierint.* (26) Et quidem omnes Scripturas in Diocletiane persecutione *miserum naufragium fecisse*, (27) consentiunt viri doctissimi. Quin etiam ante Diocletiani persecutionem Arnobius extremo lib. 4. adversus Gentes pag. 152. illis exprobrat, quod *nostra scripta ignibus darent*. Qua item de re conqueritur Prudentius *πρὸς σαρδάρων* Hymno I. in honorem Sanctorum Martyrum Erveterii & Chelidonii, quorum martyrii acta Ethnici suppresserant, ne ordinem, tempus, modumque passionis posterius cognoscerent, & ad mortem pro Christo alacriter subeundam excitarentur. Quod igitur paucorum martyrum nomina legantur in antiquis indubiæ fidei monumentis, non ideo est inficiandum fuisse multos, qui in primævis Ecclesiæ persecutionibus vitam Christo reddiderint: cum non *passi gravius martyres*, quam eorum *historiæ videantur.* (28) Præterea animadvertendum est, *Martyrum alios solemnes fuisse, alios non fuisse.* Solemnes eos dicimus, qui secundum formulam a Legibus constitutam, præmissa interrogatione, tristi a iudicibus lata sententia, morti mittebantur. Talis martyr Cyprianus, teste Pontico in ejus Vita pag. 15. Subito Proconsuli nunciatus est, producitur, admovetur, interrogatur de suo nomine, se esse respondit. Legit itaque de tabula sen-

(26) Eusebii verba loc. cit. sunt: *Tunc cum Ædes sacras solo avari, ac funditus subverti, sacros Divinarum Scripturarum libros in medio foro concremari oculis nostris vidimus:*

(27) Pagius ad an. 64. §. 3.

Orosius lib. 7. cap. 25.: *Diocletiani persecutio per decem annos incendiis Ecclesiarum, proscriptionibus innocentum, cadibus martyrum incessabiliter acta est.*

(28) Joannes Fellus in cit. Epist. 37. S. Cypriani, qui ipse est 12. pag. 188.

sententiam. *Talis Martyr Apollonius*. Qui, ut est apud Eusebium lib. 5. cap. 21. elegantissima oratione pro defensione fidei suæ coram omnibus pronunciata, capitali supplicio a Senatu damnatus est. *Martyrum ejusmodi ab oblivione vindicari potuisse nomina concedimus, sive ex Actis Judicum, sive ex tabulis Christianorum*. Qui vero populorum furore immolati Martyres, eorum nomina ex Actis Judicum peti non poterant. De hisce Martyribus, qui nulla Magistratum sententia perierunt, legimus in Dionysii Alexandrini epistola apud Eusebium lib. 6. cap. 41. Ab hoc igitur homine stimulati, omnemque ad patranda scelera licentiam nacti, hanc solam pietatem cultumque Dæmonum suorum exultimabant, si cædibus adversus nos sævirent. *Quin etiam cum exultantem tyrannorum furorem nulla reprimunt juris habena, ac immissis ubique percussoribus, mista senum, & juvenum, mulierum & virorum densantur funera, nulla sive Kalendaria, sive Judicum Acta Martyrum nomina commendavere posteris.* (29)

Sed de paucitate primævorum martyrum subjicit §. 7. *Dodvvellus, disertissimum habemus Origenis testimonium. Pauci, inquit, per intervalla temporum & facile numerabiles pro Christiana religione mortem obierunt.* Respondeo, Origenem his verbis hoc solum significare, quamvis in Christianos sævitum fuerit crudelissime, Christianos tamen omnes deleri non potuisse, paucosque revera pro Christo morte affectos, si cum iis comparentur, qui superstites fuerunt: quoniam eorum gentem prorsus extinguere numquam permisit Deus. Nimirum id probare Origenes contendit, *Christianos suam seditioni, quod Celsus ajebat, acceptam non referre originem*. Probat autem hac ratione: *Neque enim Christiani suam a seditione ducentes* ori-

originem Leges admisissent ita pacificas, ut propter eas factum fuerit, ut veluti oves innerficerentur, nec per eas liceret de persecutoribus sumere supplicium. Porro Christianos benignam illam mansuetamque legem conservantes a persecutoribus tutatus est Dominus, qui tamen, ut alii videndis paucis pro pietate certantibus firmiores fierent, mortemque spernerent, paucos per intervalla temporum & facile numerabiles excitavit ad mortem pro Christiana religione obeundam, reservatis pluribus, per quos voluit universalem terram saluari illa doctrina repleti. (30) Dicit igitur Origenes, paucos pro Christo obiisse respectu plurimorum, quos Deus ex persecutionibus ad Christianam doctrinam propagandam reservavit. Namque Origenem admisisse Martyrum multitudinem certum est ex verbis, quæ ex ejus libro 2. contra Celsum supra recitavimus.

Urget Dodvvelus §. 8. primum ajens, *Lactantium De mortibus persecutorum, paucos ante Diocletianum in eo persecutorum albo recensuisse, Neronem duntaxat, Domitianum, Decium, Valerianum, atque Aurelianum: deinde negans edictis illos in Christianos seviisse, ut proinde multi esse nequeant, qui horum Imperatorum auctoritate perierint, & qui illis temporibus martyrium passi sunt, vel Prasæctorum provincialium edictis, aut plebium in theatro clamoribus passi intelligantur.* At Lactantius, ut patet ex titulo ipso atque contextu Libri, eos tantum Imperatores recenset, qui ob vexatam Ecclesiam, & justos excarnificatos, celestibus plagis & cruciatibus meritis nocentes animas profuderunt. (31) Quare Trajano & Antoninis, qui obierant mortem placidam, prætermisiss, quinque Imperatores illos tantum commemorat, quos Deus, Per-

(30) Contra Celsum lib. 3. § 7. & 8. pag. 451. & 452.

(31) Lactantius De mortibus Persecutorum cap. 1. pag. 12.

Persecutorum Ecclesiæ suæ vindex, morte turpi ac fœda multavit. (32) Neque vero ex solis Imperatorum aut Præfectorum Provincialium edictis, aut plebium in theatro clamoribus sævitum est in Christianos, sed multo maxime ex præscripto Legum Romanarum, quibus externa atque aliena religio quælibet vetabatur, (33) ideoque etiam Christiana, quæ & externa erat, & cuilibet religioni alii, tamquam impiæ atque perversæ, contraria. Itaque Origenes extrema hom. 9. in Librum Josue: *Convenerunt, inquit, Reges terre, Senatus populusque Romani, ut expugnarent*

H

no-

(32) Idem Lactantius lib. 5. Institut. Divin. extremo cap. 11. hæc habet De Præsidibus Provinciarum: *Vidi ego in Bithynia præsidem gladio mirabiliter elatum, tamquam Barbarorum gentem aliquam subegisset, quod unus, qui per biennium magna virtute resisterat, postremo cedere visus est. Contendunt igitur, ut vineant, & exquisitos dolores corporibus immittunt, & nihil aliud devitant, quam ut ne torti moriantur. Quasi vero mors tantummodo beator faciat: ac non etiam tormenta, quæ quanto fuerint graviora, tanto majorem virtutis gloriam pariant. Illi autem pertinaci stultitia jubent curam tortis diligenter adhiberi, ut ad alios cruciatus membra renouventur, & reparetur novus sanguis ad pœnam. Quid tam pium, tam beneficium, tam humanum fieri potest? non curassent tam solicite, quos amarent. Hæc est Deorum disciplina. Ad hæc opera cultores suos erudiunt; hæc sacra desiderant. Quin etiam scelerissimi homicidæ contra pios jura impia coudiderunt. Nam & constitutiones sacrilegæ, & disputationes Jurisperitorum leguntur injustæ. Domitius De officio Proconsulis libro septimo rescripta nefaria collegit, ut doceret, quibus pœnis affici oporteret eos, qui se cultores Dei confiterentur.*

(33) Cicero lib. 2. de Legibus cap. 8.

De plebium ac populorum ture nota sunt illa Tertuliani in Apologetico cap. 40. *At e contrario illis nomen factionis accommodandum est, qui in odium honorum & proborum conspirant, qui adversum sanguinem innocentium conclamant, prætexentes sane ad odii defensionem illam quoque vanitatem, quod existiment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Christianos esse causam. Si Tiberis ascendit ad mœnia, si Nilus non ascendit in arva, si Cælum stetis, si terra movit, si fames, si lues, statim Christianos ad Leonem.*

nomen Jesu, & Israel simul. Deceverunt enim legibus suis, ut non sint Christiani. (34) Tertullianus quoque in Apologetico adversus Gentes cap. 37.: *Quoties, ait, in Christianos deservitis partim animis propriis, partim legibus obsequentes?* His legibus si nova accederent edicta Imperatorum, tunc maxime Christiani vexabantur. Novis tamen Imperatorum edictis opus non fuisse ad Christianos vexandos, constat ex celebri epistola Plinii Secundi ad Trajanum, qua ille cum provinciam regeret, licet nullum esset edictum Trajani, ut contendit Dodvellus §. 8., *damnatis tamen quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsus, ipsa demum multitudine perturbatus, quid de cetero ageret, consuluit Imperatorem.* (35) Imperatorum autem edicta adversus Christianos non fuisse rara & pauca, indicat apud Lactantium Domitius, qui librum nefariis hujusmodi scriptis complevit. (36)

Transit hinc Dodvellus ad persecutiones, conaturque eas imminuere, ut copiam martyrum imminuat. Primam Neronis persecutionem, ait §. 13., *non aliorum certe Christianorum illam esse potuisse persecutionem, quam eorum, qui Roma versarentur.* Siquidem in illos, qui Roma aberant, nulla erat vel specie tenus verisimilis ratio, cur intentaretur Urbis incendium. (37) Sed levis hac ratio,

(34) Operum tom. 2. pag. 412.

(35) Tertullianus Apologetici cap. 2. pag. 5.

(36) Vide supra positam annotat. 32.; ubi verba ipsa Lactantii recitantur.

(37) De quo narrat Tacitus lib. 15. Annal. cap. 40. Capite autem 44. persecutionem ita describit, ut plane innuat, quemadmodum Dodvellus ipse §. 13. ejus auctoritate permotus latetur, plurimos fuisse, qui in ea paterentur. Igitur primo, inquit, correpti, qui ferebantur, deinde judicio eorum multitudo ingens haud perinde in crimine incendi, quam odio humani generis convicti sunt. *Eam in-*

tio, respondet Pagius ad an. 64. §. 4. & 6. *Nero quippe, non vero Christiani, auctor incendii, ideoque edictum non tantum ad Christianos Romæ agentes vexandos, sed ad universam sectam per Imperium Romanum abolendam emissum, ut ex his Lactantii lib. de mortibus Persecutorum cap. 2. verbis intelligimus: Cum animadverteret (Nero) non modo Romæ, sed ubique quotidie magnam multitudinem deficere a cultu idolorum, & ad religionem novam damnata vetustate transire, ut erat execrabilis ac nocens tyrannus, prosilivit ad excindendum cæleste templum. Hæc itaque persecutio non localis, sed universalis fuit. Nec refert, quod Tacitus de iis, quæ in Provinciis adversus Christianos gesta, sermonem non habeat: cum Suetonius in Nerone cap. 16. persecutionem ad Urbem Romam non restringat: Affecti suppliciis Christiani, genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ, inquit Suetonius. His adde Orosium lib. 9. scribentem: Denique omnibus flagitiis suis hoc etiam addit, (Nero) quod primus Romæ Christianos suppliciis & mortibus affecit ac per omnes Provincias pari persecutione excruciarî imperavit. Ipsum quoque nomen extirpare conatus, beatissimos Apostolos Petrum cruci affixit, Paulum capite gladio secuti: quod martyrium anno sequenti contigit, ideoque persecutio, quæ hoc anno Romæ cæpit, intra illud tempus in alias provincias popagata, &c. Denique cum, Sulpicio Severo lib. 2. Hist. Augustino lib. 20. De Civitate Dei cap. 16. & Lactantio lib. De mortibus persecutorum cap. 2. testibus, Fideles olim existimaverint, Ne-*

H 2

ro-

ingentem multitudinem etiam pœna fuisse subjectam, innuunt sequentia, in quibus pœnam eorum per noctes pariter, atque dies durasse legimus. Quid quod tepressam dicit ea persecutione in præsens exitiabilem, quam appellat, Christianorum superstitionem? quod certe nisi ingenti aliqua multitudine sublata, feri non potuit.

ronem Antichristum in fine mundi futurum ob persecutiones, quarum ipse initium fecit; liquet, eum non tantum in Romanos, sed etiam in alios aliarum regionum Christianos furorem suum exercuisse: quod eo magis certum, quod post Domitianum secundum Ecclesiae persecutorem, Imperatores, qui Christianos exterminare volvere, nova plerumque edicta adversus eos non emiserint, sed ea Neronis ac Domitiani vim habere praeceperint, ut inter omnes convenit.

Secundam persecutionem excitatam a Domitiano adeo brevem fuisse vult Dodvvellus §. 16., ut vix unum annum implere potuerit. Asserit enim ex Brutii verbis apud Eusebium lib. 3. Hist. Eccl. cap. 18. Christianos non nisi anno Christi 95. a Domitiano vexatos: quia videlicet ejus Principatus anno quinto decimo, qui eidem anno Christi 95. respondet, Flavia Domitilla Flavii Clementis tunc Consulis ex sorore neptis, ob confessionem Christi in insulam Pontiam deportata est, & anno insequente die 18. Septembris occisus Domitianus, cum anno superiore die 13. ejusdem mensis Tribunitiam potestatem iniisset. Addit ex Tertulliano, Domitianum ne ad cruciatus quidem progressum esse, nedum ad caedem. Sic enim ille scribit Apologetici cap. 5. *Tentaverat & Domitianus, portio Neronis de crudelitate, sed qua & homo, facile ceptum repressit, restitutus etiam, quos relegaverat. Tentavit itaque duntaxat, non item Caesariano, quod fecit Nero, gladio ferociit. Sed non assentitur Pagius ad an. 90. §. 6. & 7., quia ideo Brutius, cujus liber periit, persecutionem cum anno XV. Domitiani junxit, quia tunc maxime grassata est, ipseque Flavius Clemens vix deposito Consulatu ordinario occisus, & Domitilla ejus neptis in insulam Pontiam deportata. Quae, utpote magis illustria, a Brütio anno Domitiani XV. quo accidere, consignata. Ex quo male infertur, Do-*
mi-

nitianum ante in Christianos non seivisse; præsertim cum Hieronymus tradat, Joannem Evangelistam anno Domitiani XIV. in oleum igneum conjectum esse. (38) Quia vero persecutio Domitiana Neroniana minor fuit, de ea loquitur Tertullianus quasi prioris tantum adumbratio fuisset, non quod multi occisi non fuerint, sed quod non tanta adversus eos crudelitates exercitæ. Quod si Tertullianus de relegatis tantum loquitur, factum id, quia eisdem Domitianus ante mortem restituit. Præterea Domitianus, ut est apud Baronium ad an. 93. §. 3., ab Ethnicis Nero appellatus est, Nerone sævior a Tacito; portio Neronis a Tertulliano ob cædes nimirum ejus jussu factas; adeo falsum est, excitam ab eo persecutionem cruentam non fuisse, (39)

Quartam persecutionem, quæ sub Hadriano seivisse dicitur, ita oppugnat Dodvvelus §. 28. Antonino Pio ut pacem Christianis impetraret, Hadriani nomine usus est, qui vixit sub Hadriano S. Justinus Martyr: qua fronte usus, si & ipse fuisset persecutus?

Nimirum Hadriani nomine usus est Justinus Antonino Christianis propitiando, non quod Hadrianus Christianos numquam insectatus esset, sed quod eos numquam damnasset sine inquisitione diligenti, & hæud servatis judicii legibus. Siquidem refert Justinus, Imperatorem Hadrianum acceptis a viro clarissimo Serenio Graniano Proconsule litteris, quibus monebat, iniquum videri, Christianos nullo objecto crimine, tumultuosis vulgi clamori-

H 3 bus

(38) De Viris illustribus cap. 9. tom. 2. pag. 831. & in Matthæum cap. 22. tom. 7. pag. 156.

Chronicon Paschale pag. 200. edit. Venetæ: Narrat Brunsius multos Christianos circa hunc XIV. Domitiani annum martyrio fuisse sublatis.

(39) Vide eundem Baronium ad an. 93. §. 3. & 4. ad an. 94. §. 7. & ad an. 98. §. 4.

bus gratificandi studio, indicta causa occidere; rescripsisse Minutio Fundano Asia Proconsuli, ne quis posthac sine objectu criminis, & legitima accusatione condemnaretur. (40) Quæ Eusebii verba indicia sunt persecutionis ardentis; quod negat Dodvvel-
lus §. 31. Ad hæc Justinus agens de conversione sua, quam contigisse Hadriano imperante certum est, dicit se Christo nomen dedisse, quod audiret, calumniose Christianos deferri, intrepide autem ad mortem & alia, quæ terribilia esse censentur omnia, audire conspiceret. (41) Ex quibus colligitur, etiam sub Hadriano Martyres claruisse. (42)

Quinta sæviente persecutione tantam non fuisse, quantam innuit Eusebius, martyrum multitudinem, ex ipsa Eusebii historia colligit Dodvvel-
lus §. 43. Nec enim multos ille recensuit, nec vero admodum multos significat a se esse prætermis-
sos. Concedo, Eusebium haud multos Martyres recensuisse; nego autem, eundem significare, non admodum multos ab se esse prætermis-
sos. Primum verum est, quia primarios tantum Martyres nominavit, cum ad ejus tunc institutum non pertineret de omnibus singillatim Christianis in hac persecutio-
ne

(40) Eusebius lib. 4. Hist. Eccl. cap. 8. pag. 99.

(41) Apologia 1. pag. 50.

(42) Mabillonius tom. 1. Musei Italici pag. 238. Idem Dodvvel-
lus ibidem §. 33. pag. 76. asserit nullius martyris in probis monumentis exstare memoriam, qui passus sit sub Hadriano: quod refellitur ex sequenti inscriptione, post superiorem adducta in Roma subterranea, ex Cæmeterio itidem Calisti.

Tempore Hadriani Imperatoris

Marius Adolescens Dux Militum, Qui

Satis vixit, dum Vitam pro Christo

Cum sanguine confusit, in pace tandem

Quievit. Bene merentes cum lacrymis

Et metu posuerunt id. VI.

Metus ille sine dubio oriebatur ex fervore persecutionis, quæ vige-
bat tempore Hadriani; quod de Antonini etiam tempore inscriptio prior testatur.

ne interfectis narrare . Nam collectionem de Martyribus sejunctim ab Historia composuisse , manifeste liquet tum ex lib. 4. cap. 14 , ubi de S. Pionio lectorem plura cupientem ad proprium Opus De Veterum Martyriis delegat : tum lib. 5. c. 21. , ubi de Apollonio Senatore agit , qui capitali judicio a Senatu damnatus fuerat . (43) Alterum est falsum , quia Eusebius , cujus verba superius posita sunt , aperte tradit , per omnes ubique locorum Ecclesias ab athletic pro pietate certantibus illustra esse confecta martyria . Cum Eusebio facit Auctor Chronici Paschalis seu Alexandrini pag. 213. Severus dum Alexandria moratur , contra Christianos persecutionem excitavit , in qua complures ex Alexandria , Ægypto & Augustamnica atque adeo usque ad Thebaidem pro Christo martyrium subiere . (44)

Intentatam duntaxat ab Aureliano persecutionem , non item executioni mandatam , statuit Dodvvel-
lus §. 64. quia id satis manifeste indicant Scriptores illis temporibus proximi , Lactantius (45) & Eusebius . Hic enim ita loquitur de Aureliano in extremo cap. 30. libri 7. Historiæ Ecclesiasticæ : Processu vero temporis aliter de nobis sentiens , quorundam consiliis cœpit impelli , ut persecutionem adversus nostros commoveret . Jamque ea de re multus ubique rumor spargebatur . Sed eum paratum jam , & compositis contra nos edictis , ut ita dixerim subscribentem ulta est divina justitia , quasi constricto cubitu conatum ejus repri-

H 4

mens ,

(43) Florentinius in Admonitionibus præviis ad Martyrologium Hieronymianum admonitione 3. pag. 11.

(44) Gregorius Turonensis lib. 1. Hist. Francorum cap. 27. pag. 22. : Veniente persecutione talia ibidem Diabolus bel-
la per tyrannum exercuit , & tanta ibi multitudo Christiano-
rum ob confessionem Dominici nominis est jugulata , ut per pla-
teas flumina currerent de sanguine Christiano : quorum nec nu-
merum , nec nomina colligere potuimus .

(45) Vide annotationem 10.

mens, simulque omnibus apertissime ostendens, nihil unquam hujus mundi Principibus adversus Christi Ecclesias licere, nisi propugnatrix Dei dextera arcano quodam ac caelesti judicio ad castigationem & emendationem nostram, quibus ipsi visum est temporibus id fieri permiserit. Ex his ita colligit Dodvvellus: Nondum igitur persecutionem excitaverat, vixdum etiam subscripserat edictis, cum a Deo punitus est. Verum Eusebius, ut est apud Pagium ad an. 272. §. 7., non negat, persecutionem ab Aureliano reapse excitatam: sed per exaggerationem, & oratorie loquitur, ut saepe in sua Historia, & Vita Constantini, ideoque in Historia non retractat, quod jam in Chronico scripserat. (46) Eum rhetorice locutum duo demonstrant. Primum edictis ut ita dixerim subscribentem ultra est divina justitia. Nota haec verba, ut ita dixerim. Secundum quasi constricto cubitu conatum ejus reprimens, ex versione Valesii. Quare Eusebius contrarius non est Lactantio, qui prodit persecutionis decretum re ipsa emissum fuisse, sed antequam ad ulteriores Imperii provincias perlatum esset, Aurelianium interiisse. Ipsemet Eusebius nobis conservavit orationem Constantini Magni ad Sanctorum coetum, ubi hic Imperator in cap. 24., quod inscribitur:

(46) Ad an. Domini 278. pag. 180.: Aurelianus cum adversum nos persecutionem movisset (non intentasset, aut comminatus esset) fulmen juxta eum, comitesque ejus ruit, ac non multo post inter Constantinopolim & Heraciam in Cenophurrio viae veteris occiditur. Objicit Dodvvellus §. 64., Hieronymum hujus Chronici interpretem male mentem Eusebii quasivisse potius in Chronico, quam in Historia. At ipse Dodvvellus supra §. 36. agens de Marci Aurelii persecutione Chronico potius accedit, quam Historiae Eusebii.

S. Augustinus De Civitate Dei lib. 18. cap. 52.: Ab Aureliano nonam persecutionem computant. Quam numerandi rationem inire haud potuerunt, si nihil crudelitatis Aurelianus adhibuit in Christianos. Vide Pagium ad an. 272. §. 8. & seqq.

tur : De Decii , Valeriani & Aureliani calamitoso vitæ exitu ob persecutionem Ecclesiarum, *Aurelianus ita alloquitur* : Tu etiam , Aureliane , omnium scelerum incentivum , cum in Thraciam quasi aperto Marte & insanæ mentis impetu fe-
rebaris , in media via cæsus , orbitas in via impressas impio cruore complexisti . *Quod si minas tantum Aurelianus intentasset* , nullumque Christianum sanguinem fudisset , eum inter saviores Ecclesie persecutores Constantinus non recensuisset . Quare Eusebio in mentem venire non potuit , ab Aureliano nullam reapse persecutionem excitatam esse . (47)

(47) S. Joan. Chrysostomus contra Judæos & Gentiles §. 15. pag. 578. tom. 1. *Gentiles erant Imperatores Augustus , Tiberius , Cæsar , Nero , Vespasianus , Titus , & post illum omnes usque ad tempus beati Constantini Imperatoris : omnesque illi , alii minus , alii vehementius Ecclesiam oppugnabant , oppugnabant tamen omnes . Quod si qui eorum visi sunt mitius agere : hoc ipsum tamen quod Imperatores palam in impietate viverent , materia bellorum (persecutionum) erat , cum alii , qui ipsis adulabantur , gratiam illorum captantes Ecclesie bellum inferrent .*



DISPUTATIO X.

De Azymo Latinorum.

INtricatissimam de Azymo Latinorum disputationem, quæ viros magnos traxit in diversa, (1) aggredior, faciem præferentibus Francisco Macedo, (2) & Honorato a S. Maria. (3) Horum ego vestigiis insistens conitor suadere Latinam Ecclesiam azymo pane ad Eucharistiam conficiendam ex Apostolica Traditione semper usam esse. Quod antequam facio, illud pro certo pono, quod adversarii ipsi concedunt atque confirmant, Latinos post sæculum VIII. aut IX. panem azymum, fermentato abjecto, consecrare cœpisse, & post sæculum X. saltem aut XI. hoc est post tempora Michaelis Cerularii, ritum consecrandi panis azymi in Ecclesia Latina fuisse com-

(1) Sirmondus in Disquisitione de Azymo edita anno 1651. cap. 2. & 3. Operum Variorum tom. 4. pag. 354. & 355. docet, Latinam Ecclesiam usque ad annum Christi 693. ac ducentis quoque post annis azymis abstinuisse, & azymorum initium apud Latinos ad intervallum illud refert, quod Photium inter & Cerularium, hoc est ab anno Ære Christianæ 867. ad 1054. intercessit.

Bona lib. 1. Ret. Liturgic. cap. 23. §. 15.: Valde probabile & credibile sit, majores nostros octo saltem vel novem prioribus sæculis nullum posuisse discrimen inter azymum & fermentatum: sed pro diversa locorum & temporum occasione alterutrum indifferenter obtinuisse.

Auctores, qui hanc quætionem tractarunt in partem utramque, colligit Cajetanus Maria Meratus, qui Gavanti Thesaurum sacrorum rituum eruditissime illustravit, tom. 1. part. 1. pag. 30. §. 13. edit. Rom. 1736. in 4.

(2) In Disquisitione Theologica De ritu azymi & fermentati, edita Veronæ 1674. in 4.

(3) Reflexions sur les Regles & sur l'usage de la Critique tome second. livre 4. Dissertat. 4.

communem . Hoc igitur posito atque concessio ,
 fac ritum illum non esse ab Apostolica Traditione ,
 undenam ortum traxisse dixeris , nisi aut ab
 lege aliqua Ecclesiastica , quæ jusserit fermentatum
 ablegari , & azymum recipi , aut ab communi
 Ecclesiæ consensu , aut ab consuetudine sensim
 approbata atque recepta ? Neque enim aliter ,
 si Traditionem excipias , ulla Ecclesiæ disciplina ,
 ritus ullus ac mos induci potest , sive is
 ad materiam , sive ad ministrationem Sacramentorum
 pertineat . Lege lata inductum morem hunc
 fuisse respondes ? At omnes Ecclesiasticas
 leges ante sæculum XII. sancitas percurrenti ,
 omnia Pontificum & Conciliorum decreta excu-
 tientem nihil hujusmodi apparet . Communi
 consensu receptum vis ? Miror profecto , quonam
 pacto fieri potuerit ; ut omnes peculiare Ecclesiæ
 sua sponte & consensu unanimi simul cum
 Ecclesia Romana novum morem amplecterentur ,
 ritumque a majoribus acceptum , & quotidiana
 consuetudine usurpatum dimitterent sine ulla a-
 licujus Episcopi contradictione , sine ullo motu
 populorum ac tumultu . *Ipsa quippe mutatio consuetudinis ,
 etiam quæ adjuvat utilitate , novitate perturbat .* (4) Sensum invec-
 tum autumas ? At
 spa-

(4) S. Augustinus epist. 54. alias 118. cap. 3. §. 6.

Mabillonius in Dissertat. De Azymo ac Fermentato cap. 7. pag. 535. *Nulla lex , nullum decretum , nullum legis aut decreti vestigium exstat apud veteres de recipiendo in Ecclesia Azymo , neque de mutando Fermentato , nec de transferendo Azymi & Fermentati promiscuo usu in Azymi communem ritum . Quod sane mirum esset , si aliquando in Ecclesia Latina obvenisset mutatio in pane Eucharistico . Cum enim Sancti Patres solliciti fuerint de iis , quæ ad augustissimum Eucharistiæ Sacramentum pertinent , cum tot decreta condiderint de Altaribus tam fixis , quam mobilibus , de vasis sacris , deque linteis in Sacrificio usitatis , de Eucharistia pie ac religiose tum conficienda , tum porrigenda , tum percipienda , tum asservanda ; cum*

spatium temporis immensum huic in omnes Occidentis Ecclesias propagationi concedas necesse est. Quam vero Ecclesiam aliis exemplum ad imitandum proponis? Num Romanam? Num Gallicanam? num Hispanicam? num Anglicanam? num Germanicam? Quænam sunt rei hujus probationes? quæ testimonia? quæ conjecturæ?

Quid si concedamus, fermentato pane aliqua ex his rationibus ablegato, azymum in usu esse coepisse? Nonne hujus mutationis causam afferamus, oportet? Compertum ne postea est Latinis, fermentati consecrationem ea habere incommoda, quæ numquam ab Græcis cognita fuerint? Unde igitur factum dicamus, ut Latini fermentatum abjecerint, non item Græci? Restat ergo, ut Occidentalis Ecclesia usque ad sæculum VIII. ac deinceps azymo ad Eucharistiam conficiendam semper usa fuerit secundum Traditionem ab Apostolis acceptam. (5)

Hu-

tot statuis decreverint retinendam aquæ admisionem in Calicem; mirandum certe fuerit, si Latini aliquando abjecto Fermento admiserint Azymum, id communi consensu factum sine lege fuisse, nemine reclamante aut referente.

(5) Duo sunt genera Traditionum Apostolicarum. Aliæ ad Fidem pertinent, aliæ ad mores & disciplinam. Illæ ex ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto distante quasi per manus traditæ, ut ait Synodus Tridentina sess. 4. Hæ vero in Ecclesiam inductæ ab eisdem Apostolis tamquam Pastoribus & Episcopis. Ex his nonnullæ ad quoddam tempus servatæ sunt, ut trina immersio in baptismo, abstinencia a sanguine & suffocatis: aliquæ perpetuæ fuerunt, & numquam intermissæ, cujusmodi est mos infundendi parum aquæ in Calicem, *Domini. ca Traditio ac Evangelica & Apostolica disciplina* dictus ab S. Cypriano epist. 63. pag. 225. & 229. institutio Festorum, de quibus meminit S. Augustinus epist. 54. cap. 1. & alia generis ejusdem spectantia ad Sacramentorum administrationem, & sacrosanctum Missæ Sacrificium. Atque in harum Traditionum numero collocanda est Traditio azymi consecrandi, quæ in Occidentali Ecclesia tota ad hanc usque diem servatur.

Hujus & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies: *Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & Fides observatrix.* (6) Itaque stabiliendæ Apostolicæ Traditioni, juxta quam Latina Ecclesia azymum panem consecrat, conjecturis opus est. Admodum probabilem suppeditat S. Augustinus lib. 4. De bapt. contra Donatistas cap. 24.: *Quod universa tenet Ecclesia, inquit, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Et lib. 5. cap. 23.: *sunt multa, subdit, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.* Verum quidem est, Ecclesiam Latinam non constituere Ecclesiam universam: attamen cum azymi usus post sæculum VIII. & IX. Ecclesiæ Occidentali universæ communis fuerit, nullumque reperiat Pontificis aut Concilii decretum de usu azymi, ex Augustini regula conficitur, institutum Eucharistiæ ex azymis conficiendæ ab Apostolis emanasse.

Haud minoris momenti conjectura suppetit ex S. Irenæo lib. 3. adversus hæreses cap. 3. Hic tradit, quotiescumque sanctus mos aliquis communiter servatur in Ecclesia fundata ab Apostolis, quorum successores legitimi serie numquam interrupta *nihil tale docuerunt*, tradit, inquam, pro certo habendum esse, morem illum in Ecclesia ea constanter ac perpetuo obtinuisse, nec esse nisi ex Apostolica Traditione repetendum. Quare successionem Episcoporum legitima non Romæ solum, sed etiam Antiochiæ, Alexandria, Hie-

(6) Tertullianus De Corona cap. 4. pag. 102.

Origenes Hom. 5. in Numeros tom. 2. pag. 284.: *In Ecclesiasticis observationibus sunt nonnulla hujusmodi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamen ratio eorum omnibus patet.*

Hierosolymis, Ephesi, & alibi perseverante, cum quaereretur, num alicujus moris principium natum esset ab Apostolis, qualis esset harum Ecclesiarum consuetudo ac disciplina, diligenter exquiri consuevit. Ob id Theodosius Imperator Codicis sui lib. 16. tit. 1. qui est *de Fide Catholica* leg. 2. *cunctos populos sibi subiectos in tali voluit religione versari, quam Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandria Episcopum*: quoniam Antistites erant Ecclesiarum, quæ locum principem inter Ecclesias institutas ab Apostolis obtinebant. Cum igitur sæculi XI. & VIII. scriptores, quorum testimonia paullo post recitabimus, aperte asserant, Ecclesiam Romanam tunc temporis panem azymum ex Traditione Apostolica consecrassse, nec designari queat Pontifex, qui morem hujusmodi induxerit, nec legitima Episcoporum Romanorum successio umquam deserit; nullus, nisi me fallit Irenæi doctrina, relinquitur dubitandi locus, quin azymi consecrandi usus, ab Ecclesia Romana religiosissime servatus, ab Apostolis profluxerit.

Ab Ecclesia autem Romana ad alias totius Occidentis Ecclesias morem azymi consecrandi permanasse, haud equidem ambigam: *cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerint Sacerdotes*: (7) quos id ubique de materia conficiendi Eucharistiam docuisse credendum est, quod Romana Ecclesia observare consueverat. Est insuper conjectura alia, & quidem hujusmodi, ut in varias partes haud facile duci possit. Namque si perpetuus non fuisset in Ecclesia Latina usus

azy-

(7) Innocentius I. epist. 1. ad Decentium Episcopum Eugubinum apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1245.

azymorum, & Latini, usque ad sæculum VIII. ut putant adversarii, ad Eucharistiam conficiendam fermentatum panem adhibuissent: nonne Michael Cerularius, qui illud in primis omnium primus ipsis vitio vertere non dubitavit, quod pane azymo, minime apta, ut aiebat, materia uterentur; illud etiam, & quidem multo magis, multoque acrius & vehementius exprobrasset atque objecisset, quod ausi essent in locum fermentati, cujus erat antea usus communis, azymum panem substituere, & per summam inconstantiam, summamque injuriam, ac nefarium scelus sacrosanctæ Eucharistiæ materiam immutare? (8)

Hactenus allatas conjecturas roborant testimonia Scriptorum, qui ante annum Æræ Christianæ 867. floruerunt, post quem annum duntaxat Latinos azymis uti coepisse, adversarii contendunt. Alcuinus, qui anno 804. mortuus est, hæc habet epist. 69. ad Lugdunenses: *Audivimus aliquos in illis partibus (Hispaniæ) affirmare saltem esse in Sacrificium corporis Christi immittendum. Quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas. Tria sunt, que in Sacrificio hujus testimonii offerenda sunt, panis, aqua, & vinum Panis, qui in Christi corpus consecratur, absque fermento ullius alterius infectionis debet esse mundissimus ex aqua & farina panis fit, qui consecratur in Corpus Christi. Neque minus aperta & clara sunt verba Rabani Mauri Archiepiscopi Moguntini, qui Alcuinum præceptorem habuit, & anno 856. obiit. Libro enim De institutione Clericorum, quem edidit anno 819., cap. 31.: Panem in fermentatum, ait, & vinum aqua mixtum in Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi sanctificari oportet* Credimus

(8) In Epistola ad Joannem Tranensem &c. ut infra annotat. 21.

mus & panem illum, quem primum Dominus in cœna mystica in mysterium sui Corporis consecravit, in fermentatum esse. Et cap. 33.: Istum ergo ordinem ab Apostolis & Apostolicis viris traditum Romana tenet Ecclesia, & per totum pane Occidentem omnes Ecclesiæ eandem traditionem servant. (9) His adde Leonem IX., quo gerente Pontificatum, memoratus Michael Cerularius renovato Photiano schismate (10) in Latinam Ecclesiam debacchari cœpit, eamque tum de aliis, tum præsertim de usu azymorum objurgare. (11) Sanctissimus itaque Pontifex: epist. 1. ad Cerularium & Leonem Acridanum cap. 5. scribit in hunc modum: Ecce jam post mille ac ferme viginti a passione Salvatoris nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria passionis ejusdem sit recolenda, quasi nihil ei contulerit presentia, conversatio, & diuturna institutio, seu qua clarificavit Deum, mors pretiosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus filius Dei vivi dixit: Beatus es, Simon Bariona, &c. Capite autem 20. ita subiungit: Quapropter a tanta amentia jam resipiscite, & Latinos vere Catholicos atque maxime Petri familiares discipulos, institutionis ejus devotiores se-

(9) Neque dici potest, Rabani testimonium valere solum pro Germania: in qua receptus erat eo tempore azymorum usus. Rabanus siquidem in præfatione istius operis pollicetur æsturum se De Officio Missæ secundum morem Romanæ Ecclesiæ. Mabillonius Dissertat. De Azymo & Fermentato cap. 9. ad calcem Analecticorum pag. 543.

(10) Vide annotationem 4. ad Nicolaum I. Pontif. CVII.

(11) In Epistola ad Joannem Tranensem in Apulia Antistitem anno 1053. scripta suo & Leonis Acridani Archiepiscopi nomine; item in epistola anno inlequente ad Petrum Patriarcham Antiochenum missa. Utraque est in Analibus Baronii: prima ad an. 1053. §. 23. altera ad an. 1054. §. 28.

sectatores cessate subsanando azymitas vocare. (12) Cum Leone IX. sentit Humbertus Cardinalis Silvae Candidæ Episcopus ejus æqualis in Respon- sione ad Nicetam Pectoratum, (13) ubi azymo- rum usum in Ecclesia Latina vocat *Traditionem Apostolicam Sedis.* (14)

Neque est cur quispiam opponat, Scriptores istos esse recentiores, quam ut in re adeo incer- ta ac difficili quidquam ponderis & auctoritatis habere queant. Recentiores enim sunt, si cum temporibus Apostolorum conferantur, non autem si ad sæculum decimum respicias, quo potissimum azyma invaluisse, adversarii confirmant. Leo IX. certe, qui sæculo X. natus, medio circiter sæcu- lo XI. scripsit, suorum temporum morem igno- rare nullo modo potuit: ac proinde si sæculo tantum decimo azyma usurpari cœpissent, per mille & viginti a Christi morte annos adhiberi solita, nullo modo tradidisset.

I

Sed

(12) Apud Labbeum tom. 9. Conc. pag. 952. & 961. Et epist. 6. ad Michaellem Cerularium apud eundem Labbeum pag. 979.: *Illud autem quis non stupeat, quod post tot Sanctos & orthodoxos Patres per mille & viginti a passione Salvatoris annos novus calumniator Ecclesie Latinorum emerissit, anathe- matizans omnes, & publicam persecutionem excitans in eos, quicumque participarentur Sacramentorum ex azymis.*

(13) Exstat in Bibliotheca Patrum tom. 18 pag. 412. & in Henrici Canisii Læctionibus Antiquis tom. 3. pag. 318.

(14) Quare deceptus est Sirmondus in Disquisitione De azymo cap. 3. scribens, nec Leonem umquam vel Humber- tum, cum azymorum causam agerent, ista se perpetui moris præscriptione defendisse.

Leoni IX. & Humberto Cardinali suffragatur Algerus lib. 2. De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini extremo cap. 10. tom. 21. Bibliot. Patr. pag. 284.: *Omnis au- tem Ecclesia præter Græcam (hanc excipit, quia ætate sua fermentato iam utebatur) a primordio sui, ex Traditione Principum Ecclesie, Petri scilicet & Pauli, azymis celebravit.* Hugo Eterianus lib. 2. De hæresibus, quas in Latinos Græci devolvunt, cap. 17. tom. 22. Bibl. Patr. pag. 1231.: *La- tinorum sancta Ecclesia æternaliter azyma offert, & immolat.*

Sed argumenta, quæ nos arctius urgent, excutiamus. Christiani olim panem offerebant in Missa a Sacerdote consecrandum, ut postea de eo participes fierent sacram sumentes Eucharistiam. Patet id ex S. Cypriano divitem matronam his verbis increpante: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non respicis, quæ in Dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de Sacrificio, quod pauper obtulit, sumis?* (15) Quis vero credat, omnes etiam pauperes panem azymum obtulisse? Argumentum hoc, quod prima fronte videtur firmissimum, antiquam Ecclesiæ disciplinam consideranti non tanti roboris est. Namque in supra citato loco S. Cypriani apparet oblatio duplex, altera consecranda in corpus Christi, altera benedicenda ad usus pauperum, ut indicant ista, quæ corbonam omnino non respicis. Quare ut demonstret amplius divitis avaritiam, non tantum ei exprobrat, quod nihil mittat in corbonam ad usum pauperum, sed etiam quod de oblatione pauperis communicet. (16) Præterea quid vetat, quominus credatur azymus fuisse panis a Fidelibus ad Eucharistiam conficiendam oblatus? Num quod ab ipsis confectus esset? ut patet ex facto illius matronæ, quæ sacram Eucharistiam a S. Gregorio Pontifice jamjam acceptura, subrisisse dicitur, quia panem, quem propriis manibus se fecisse cognoverat, ille corpus Dominicum perhiberet? (17) Nihil sane minus. Fieri enim optime potuit, ut Fideles ex Ecclesiæ præscripto & consuetudine obtulerint azymum, qui

fa-

(15.) In libro De Opere & eleemosynis pag. 482.

(16.) Hugo Menardus in Librum Sacramentorum S. Gregorii Papæ, Operum ejusdem S. Gregorii tom. 3. pag. 564. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 36. §. 12. num. 35.

(17.) Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii Papæ I. lib. 2. cap. 41. Operum ejusdem S. Gregorii tom. 4. pag. 58.

facilius confici ac parari potest, quam fermentatus, quemadmodum obtulerunt post schisma Photianum, cum azymus ex omnium consensu in Ecclesia Latina consecrabatur.

Neque vero datum responsum infirmat S. Ambrosius, qui lib. 4. De Sacramentis cap. 4. panem ad rem divinam faciendam adhiberi solitum panis *usitati* nomine appellat. *Tu forte dicis, inquit, meus est panis usitatus. Sed panis iste, panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi.* Etenim S. Ambrosius, seu alius Auctor librorum, qui De Sacramentis inscribuntur, (18.) panem consecrandum dicit *usitatum*, non quatenus pani azymo, sed quatenus pani jam consecrato, & Corpori Christi opponitur: vel prout opponitur conversioni illi admirabili, quæ fit vi consecrationis, ut fert obuius verborum sensus. Deinde ego quidem non video, cur panis azymus dici non possit *usitatus* & communis, cum ex eadem constet materia, ac fermentatus. Eo certe vocabulo usus est Rupertus lib. 3. De operibus Spiritus Sancti cap. 21.: ubi de azymo a Christo Domino in cæna ultima consecrato ita scribit: *Panem communem accepit, sed benedicendo longe aliud, quam fuerat, transmutavit.* Sed ut difficultas magis resolvatur, adverte neophyti mysteria sacra, quæ sibi prius ignota fuerant, primum aspicientis hæc verba esse: *Meus panis est usitatus: proindeque ipsis non alium legitimum sensum tribui posse præter illum: Oculi mei hoc mihi renuntiant, talem hunc esse panem, quali quotidie victito, non autem aliud. Etenim ab eone, an ab alio fuerit oblatus, non hic agitur, nec*

I 2

pri-

primo conspectu distinguitur, fermentatus azymusne panis sit. (19)

Præterea, admiror, Fermentati defensores ad confirmandam sententiam suam afferre caput 6. Concilii Toletani XVI. celebrati, Æra 731. seu anno Christi 693. Ejus hæc verba sunt: *Ad conventus nostri agnitionem delatum est, quod in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotum partim nescientia impliciti, partim temerario ausu provocati, non panes mundos & studio præparatos supra mensam Domini in Sacrificio offerant: sed de panibus suis usibus præparatis crustulam in rotunditatem auferant, eamque super altare cum vino & aqua pro sacro libamine offerant. Quod factum nequaquam in sacræ auctoritatis historia gestum perpenditur: & paucis interjectis: Unde temeritatis hujus atque nescientiæ cupientes terminum ponere, id unanimis nostræ delegit conventus, ut non aliter panis in Altari Domini sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus, neque grande aliquid, sed modica tantum oblata secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat. (20)* Quis ista legens non statim videt, Presbyteros illos non reprehendi propter qualitatem materiæ, quam offerebant, sed propter minus accuratam diligentiam, quam eandem Sacrificii materiam, panem videlicet consecrandum parabant, ac proinde eos pane uti consuevisse, quem Ecclesiastica consuetudo postulabat? Quod si Concilium non dicit, panem illum fuisse azymum, nec fermentatum fuisse asserit. Quamquam azymo magis, quam fermentato citati capitis verba convenire videntur. Quid enim aliud est *panis integer, nitidus, studio præ-*

(19) Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri in citatum locum S. Ambrosii.

(20) Apud Labbeum tom. 6: Conc. pag. 134.

preparatus, & *modica tantum oblata*, nisi panis azymus? (21) Sed esto, quidam Sacerdotes in Hispania fermentato pane ad sacrum faciendum ex ignoratione, seu perversitate usi fuerint. Quid tum postea? Num inde recte colligas, omnem Latinam Ecclesiam id temporis eundem ritum servasse? Minime vero gentium. Ex facto enim aliquo peculiari ad universale concludendum non recte descendi, nescit nemo, qui dialecticas institutiones attigerit.

Nec majoris ponderis est silentium Photii, qui inter ea, quæ objicit Latinis, nullam facit de azymo mentionem, facturus sine dubio, si azymorum usus ejus ætate in Ecclesia Latina obtinisset. Idcirco enim Photius azymorum usum Latinis non exprobrat, quod postea facit Cerularius, quia pro certo habebat, eos azymis uti exemplo Christi, quam fuisse etiam S. Joannis Chrysostomi & Græcæ Ecclesiæ sententiam profiteretur. Nam in Bibliotheca Cod. 116. pag. 294.: Auctoris incerti *De sacro Pascha festo volumen III.* recensens & expendens ita loquitur: *Refert idem secundum alios παρωσιας αὐτῷ παρουσίας suæ annos, Christum Dominum ac Deum nostrum lege præscriptum Pascha celebrasse, non item eo, quo proditus est. Quod consideratione sane dignum, cum Chrysostomus & Ecclesia tunc ipsum doceant, legitimum Pascha perfecisse, antequam mysticam institueret cœnam.* Cum igitur Photius fateatur, Christum celebrasse Pascha legitimum, hoc est diebus azymorum, non est, cur quispiam miretur, eum non reprehendisse Latinos, quod sequentes exemplum Christi azymum consecrarent. Deinde Photius

(21) Synodi Toletana Patres non potuerunt apertius ob oculos ponere azymum panem, quam describendo eo modo, quem supra exposui. Mabillopus Dissert. De azymo & fermentato extremo cap. 8. pag. 541.

alia multa omisit, quæ postea Græci tempore Leonis IX. Latinis exprobrarunt. Denique argumentum petatum a silentio nihil prorsus efficit adversus certa & expressa scriptorum testimonia, quibus probavimus, usum azymorum apud Latinos etiam ante Photium fuisse communem. (22.)

Perperam demum Fermentati defensores sibi præsidium quærunt ex decretis summorum Pontificum Melchiadis, Siricii, & Innocentii I. Melchiades cavit, referente Auctore Libri Pontificalis in ejus Vita, ut oblationes consecratae per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum. Siricius autem, ut est apud eundem Scriptorem, constituit, ut nullus Presbyter Missas celebraret, per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum. Innocentii decretum est in ejus epistola ad Decentium cap. 5. : *De fermento vero, quod die Dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesie nostre intra Civitatem sint constitutæ, quarum Presbyteri, qui die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco Fermentum a nobis consecratum per Acolythos accipiunt, ut se a nostra communione, maxime illa die non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia nec longe portanda sunt Sacramenta, nec nos per Cæmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus, & Presbyteri eorum consueverunt jus habent atque licentiam.* (23.) Perperam, inquam, ex his Romanorum Pontificum Decretis usus azymi apud Latinos oppugnatur. Adeo enim obscura sunt, abstrusa, ambigua, atque

(22.) Vide Bonam lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 15.

(23.) Triæ hæc decreta sunt apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 1394. tom. 2. pag. 1016. & 1247.

que implicata, ut nihil certi elici inde posse videatur. Hinc illa non uno, eodemque sensu ab omnibus accipiuntur, sed aliter atque aliter explicantur, quod haud ita facile intelligi queat, quid Pontifices *Fermenti* nomine significare voluerint. Sirmondus, tametsi locus pro *Fermenti* usu, quem probare conatur, facere videtur, Eucharistiam vult *fermentum ex eo dictam*, non quod ex pane esset fermentato, sed quod ipsa quocumque ex pane fieret, Ecclesiis, ad quas mittebatur, *Fermenti* vicem præsaret, eisque unionis inter se vinculum esset, sicut fermentum massæ, cui commiscetur: O Sacramentum pietatis! o signum unitatis! o vinculum caritatis! ait Augustinus in Joannem tract. 27. Quod ergo illi nomen congruentius potuit imponi, quam ut fermentum diceretur? (24) Mabillonio, & Schelstrato videtur Eucharistia ideo *Fermenti* vocabulo appellata, ut pro more illorum temporum nomine obscuro profanis celaretur tantum mysterium. (25) Et quidem

I 4

Eu-

(24) Sirmondus Disquisitione De azymo cap. 5. Operum Variorum tom. 4. pag. 359.

(25) Mabillonio Dissertat. De azymo & fermentato cap. 10. pag. 546. & Schelstrato De disciplina arcani cap. 7. art. 5.

Consentit Petrus Constant explanans recitatum Innocentii decretum tom. 1. epist. Rom. Pont. pag. 860. Neque verendum, ne hac postrema intelligentia eorum juvetur opinio, qui Eucharistiam ex fermentato pane olim in Ecclesia Latina consecram putent. Valde enim leve est, quod inde in opinionis hujus gratiam deducitur argumentum. Quippe venerandum illud Sacramentum pro illorum temporum consuetudine, qua sacra rei arcanum profanis tegere affectabant, cum ad Ecclesias mitteretur, apposite vocatum est Fermentum, ut, quemadmodum fermentum in farinam immixtum, eique commixtum totam conglutinat; ita eis quoddam unionis atque communionis mutuae vinculum esse significatur. Ea ratione ipse Christus etiam extra Eucharistie Sacramentum in encyclio epistolarum ad Leonem augustum missarum codice epist. 37. tom. 4. Concil. Lab. pag. 920. Fermentum appellatur; ob idque Concilium

Cal-

Eucharistiam dictam esse *Fermentum* per metaphoram, satis patet consideranti verba illa, quæ sunt in Vita Melchiadis: *Quod declaratur Fermentum*: item illa, quæ sunt in Vita Siricii: *Declaratum, quod nominatur Fermentum*, ex quibus apparet, nomen *Fermenti* esse Eucharistiæ adscitum, & aliunde, quam ab ipsa rei natura petitum. Alii aliter illud *Fermenti* vocabulum interpretantur, ut ad Vitam Melchiadis Pontificis annotavimus. *Quid autem horum sit verum, libentius disco, quam dico, ne audeam dicere, quod nescio.* (26) *Nam quod multipliciter intelligitur, ejus, inquit Boethius, veritas ignoratur.* (27)

Sed quid sentis, inquiet aliquis, de historia illa tum apud veteres, tum apud recentes Scholasticos (28) probatissima? Utramque scilicet Ecclesiam jam inde ab Apostolis azymo usam esse exemplo Christi, qui panem azymum consecravit: tum exorta hæresi Ebionitarum, qui sicut dicebant simul cum *Euangelio legalia observanda*, (29) ita pane azymo ad sacrum peragendum utebantur; universam Ecclesiam ad hanc hæresim convellendam, azymo rejecto, panem fermentatum adhibuisse: demum Latinos ad pristinum azymorum usum rediisse, Græcos autem usum

Chalcedonense ab Episcopis Phœnicie maritima laudatur, quod eos, qui prodigiose, non ex Dei genitrice Virgine esse nostrum Fermentum credunt, destruxit.

(26) S. Augustinus contra Julianum Pelagianum lib. 5. cap. 4. §. 17.

(27) Apud Andream Alciatum scribentem ad Lectorem initio tom. 4. pag. 3. edit. Lugdun. anno 1660. in fol.

(28) S. Thomam in 4. Sent. dist. 11. quæst. 2. art. 2. ad tertiam quæstionem. S. Bonaventuram in 4. Sent. dist. 11. art. 2. extrema quæst. 1. Scotum in eundem locum quæst. 6. Durandum quæst. 4. Alexandrum Alensem part. 4. De Sacramento Eucharistiæ quæst. 10. membro 4. art. 1. §. 3. aliosque.

(29) D. Thomas loco citato.

usum Fermentati ea occasione receptum retinuisse. Ego vero secutus eminentissimum Auctorem Joannem Bonam lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 5. totam narratiunculam rejicio. Namque ex illis quidam eam tribuunt Leoni Papa, alii ipsum Leonem non ut auctorem, sed quasi testem adhibent, alii de ipso silent. Quis vero fuerit iste Leo, nec ipsi dicunt, nec se reperisse ait Franciscus Suarez Tom. 3. in 3. part. disp. 44. sec. 3. Quis igitur huic narrationi fidem præstet, cujus apud antiquos Scriptores per mille fere annos nullum exstat vestigium? (30) Agit diffuse de heresi Ebionis Epiphanius Hær. 30. §. 16. Sed quod ejus occasione fermentati usus introductus fuerit, nullo modo testatur, nec verbum quidem de hac re in aliis exstat, qui de Ebionæis scripserunt. Quin potius idem Epiphanius inter ceteros illorum errores, hunc recenset, quod mysteria quotannis celebrabant ad Ecclesiæ & Sanctorum imitationem, in quibus panes azymos, & ad alteram mysterii partem solam aquam adhibebant, arguens illos, quod aliam mysterii partem in aqua sola celebrarent, ut ait Martene De Antiquis Ecclesiæ ritibus lib. 1. cap. 3. art. 7. §. 9. (31)

(30) Baronius ad an. Ch. 1. §. 12.: *Quod a recentiore auctore de rebus antiquis sine vetustioris testimonio profertur, contemnitur.*

(31) Verba ipsa Epiphaniæ Græco-Latina sunt in sequenti disputatione post annotation. 5.

Mabillonius Dissertat. De azymo & fermentato cap. 10. pag. 545.: *Ex illis verbis Epiphaniæ non injuria quis hoc modo argumentari poterit. Epiphanius probare videtur Ebionæos im eo, quod Sacrificium offerebant quotannis in azymis ex imitatione Ecclesiæ saltem Latine: eos vero hoc tantum nomine arguit isto loco, quod pro altera Sacrificii parte aquam solam adhiberent. Ergo eo tempore Ecclesia ex pane azymo sacrificium conficiebat. Et paulo post: Ad hæc si erroris arguit Ebionæos, quod azymis uterentur; ideo istud fecit, quod azymum adhibe-*

berent eo animo, ut Legalia cum Euangelio servari oportere traderent.

Calmet in Dissertat. De novissimo Paschate Domini nostri Jesu Christi præposita Euangelio D. Matthæi pag. lxx. : *Laudatur etiam apud D. Thomam Catena in Matth. cap. 26. veluti S. Gregorii Magni locus, ubi vir ille Sanctus indiscriminatim in Ecclesia Romana azymum, & fermentatum panem adhiberi affirmat. Sed in ejus impressis operibus nihil tale uspiam legitur.* Imò nec apud D. Thomam loco citato pag. 91. legitur eo modo. En locum integrum : *Gregorius in Registro : Solet autem nonnullos movere, quod in Ecclesia alii offerunt panes azymos, alii fermentatos. Ecclesia namque Romana offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commistione suscepit carnem : alii vero Ecclesiæ offerunt fermentatum pro eo, quod Verbum Patris indutum est carne, & est verus Deus & verus homo : Nam & fermentum commiscetur farinæ : sed tamen tam azymum, quam fermentatum dum sumimus, unum corpus Domini nostri Salvatoris efficitur.*



DISPUTATIO XI.

De Azymo Græcorum.

GRÆCOS semper fermentato pane fecisse, sentiunt viri doctissimi. (1) Horum ego bona venia secutus Franciscum Macedo, & Honoratum a Sancta Maria, quos superioris etiam Disputationis auctores habui, probabiles conjecturas facio, quibus suadeam in ipsa quoque Græca Ecclesia panem azymum primis Christi sæculis ex Traditione consecrari solitum fuisse. Principio itaque concedo, exemplum Christi, qui primo die Azymorum, quo nihil fermentati domi habere Judæis licebat, Eucharistiæ Sacramentum confecit atque instituit, nullam habere legis vim, ex qua azymo uti in Sacrosancto Sacrificio Ecclesia teneatur. Neque enim quidquid Christus egit, id eo consilio egisse dicendum est, ut haberetur pro præcepto: alioquin & semel, & in Pascha duntaxat, & post cœnam legitimam Eucharistia confici ac sumi deberet: quandoquidem eo tempore a Christo Domino instituta ac discipulis tradita est.

(1) Mabillonius Dissertat. de pane Eucharistico, azymo ac fermentato, extremo cap. 3. concludit, *fermentatum apud Græcos ab initio Ecclesiæ, aut certe prope ab initio receptum perseverasse ad sæculum septimum: quo ex tempore constat, nunquam intermissum fuisse.*

Mabillonii sententiæ consentit Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 7., eamque nititur aliis indiciis stabilire.

Natalis Alexander dissertat. xi. in Hist. Eccl. sæc. XI. & XII. art. 3. colligit, quæ Mabillonius & Bona attulerunt pro usu perpetuo fermentati apud Græcos, consentiens eos pane fermentato semper usos esse.

Ejusdem sententiæ est Augustinus Calmet extrema dissertatione *De novissimo Paschate Christi Domini*, quam præposuit Evangelio S. Matthæi pag. lxxi.

est. (2) Nihilominus multo convenientius consecratur panis azymus, quam fermentatus, multoque insigniorem *Dominici exempli commemorationem* celebrat, qui azymo, quam qui fermentato utitur, quod ultro fatentur illi ipsi, qui perpetuum apud Græcos usum fermentati acriter constanterque defendunt. (3)

Ex hac magnorum virorum doctrina simillimum veri est, Græcos usque ad sæculum VII. panem azymum adhibuisse. Cum enim antiquis Græcæ Ecclesiæ Patribus (4) æque ac Latinis persuasum fuerit, Christum Pascha legitimum comedisse pridie, quam pateretur, eundemque

(2) S. Augustinus ep. 54. c. 7. §. 8. Numquid propter calumniandum est universa Ecclesia, quod a jejuniis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui Sancto ut in honoris tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi: nam ideo per universum Orbem mos iste servatur. Et paullo post: Et ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo, quod eum morem nemo variasset... Sed nonnullos probabilis quedam ratio detrahit, ut uno certo die per annum, quo ipsam cenam Dominus dedit, tamquam ad insigniorem commemorationem post cibos offerri & accipi liceat corpus & sanguinem Domini. Vide Bonam lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 21. §. 2.

(3) Mabillonius dissertat. cit. cap. 2.

Bona lib. 1. rer. Liturgic. cap. 23. §. 2. Certissimum est, multo melius & convenientius esse in azymo conficere, quam in fermentato; tum quia, ut Anselmus ait, (De Azymo, & Fermentato cap. 11. pag. 135.) valde aptius & purius, & diligentius fit; tum quia Dominus hoc fecit.

Natalis Alexander dissertat. XI. in Hist. Eccl. sæc. XI. & XII. tom. 6. pag. 863. probat, Latine Ecclesiæ in azymo consecrantis usum, non solum propter Christi exemplum, non tantum propter munditiam, verum etiam propter mysticas significationes convenientiorem esse ritu Ecclesiæ Græcæ fermentatum ad Eucharistiam conficiendam adhibentis.

(4) Horum testimonia recitat Macedo in Disquisitione de ritu azymi & fermentati cap. 5., & Mabillonius in Dissertat. De pane Eucharistico azymo & fermentato cap. 2.

pane azymo ad Eucharistiam conficiendam usum esse ; nonne consentaneum est credere, veteres Græcos tanti mysterii auctorem Christum imitatos esse ? Quidni vero imitati fuerint , cum panis azymus nitidior ac purior sit , aliisque de causis præstantior fermentato ? (5) cum nulla , quantum scire possumus, fuerit in Ecclesia Orientali lex , quæ fermentationi usum juberet ?

Sed pergamus ad reliqua . S. Epiphanius hæc de Ebionitis narrat : *Μυστήρια δὲ διῆδεν πλεῖστοι κατὰ μίμησιν τῶν Ἀγίων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ , ἀπὸ ἑνὸς αὐτῶν εἰς ἑνιαυτὸν , διὰ Ἀζύμων , καὶ τὸ ἄλλο μέρος τῆς Μυστηρίου δι' ὕδατος μόνα : Mystéria vero videlicet perficiunt secundum imitationem Sanctorum in Ecclesia , ab anno in annum , per azyma , & aliam partem Mysteriorum (6) per aquam solam . (7) Omnium adversariorum consensu Ebionitæ azymum consecrabant . Cum igitur Ebionitæ in sacris Mysteriis azymo uterentur secundum imitationem Sanctorum in Ecclesia : quæro cujus Ecclesiæ fuerint Sancti , quos sibi ipsi delegerant ad imitandum ? Ecclesiæ nomine intelligenda ne est Latina , an Græca , an Ecclesia universa Occidentalem & Orientalem complectens ? Si Ecclesia vocem postremo modo acci-*

(5) S. Thomas 3. part. quæst. 74. art. 4. *Consuetudo de pane azymo rationabilior est . Primo quidem propter institutionem Christi , qui hoc Sacramentum instituit prima die azymorum , ut habetur Matth. 26. & Marc. 14. & Luc. 22. , qua die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat , ut habetur Exod. 12. Secundo , quis panis est proprie Sacramentum corporis Christi , quod sine corruptione conceptum est , magis quam divinitatis ipsius , ut infra patebit qu. 76. a. 1. Tercio , quia hoc magis competit sinceritati Fidelium , quæ requiritur ad usum hujus Sacramenti , secundum illud 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus : itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis .*

(6) Hoc enim nomine antiqui Eucharistiam nominabant : Baronius ad an. 34. § 46.

(7) Hæresi 30. §. 16. pag. 139. & 140.

accipias, jam vides, *Sanctos* universalis Ecclesiæ azymo uti solitos, & ejusmodi panis usum primis Christi sæculis Græcis perinde, ac Latinis fuisse communem: si ad solam Orientalem Ecclesiam referas, fateare necesse est, Græcos tunc temporis Ebionitarum azymum adhibuisse: si denique Latinam Ecclesiam intelligas, id vero assertionem nostram de perpetuo azymorum usu apud Latinos mirum in modum confirmat. Verum postrema hæc interpretatio minus propria, minusque ad rem videtur. Verba enim hæc indefinita: *Secundum imitationem Sanctorum in Ecclesia*, non magis Orientalem Ecclesiam significant, quam Occidentalem, cum utraque communi *Ecclesia* vocabulo contineatur. Quod si dicas, ibi *Ecclesia* nomine peculiarem aliquam Ecclesiam significari, illud etiam dicas, oportet, eam fuisse Ecclesiam Græcam: quoniam incredibile omnino est, hæreticos Græcæ Ecclesiæ sibi proposuisse imitandos *Sanctos* Ecclesiæ Latinæ, cum qua commercium nullum habebant.

Præterea Armenii hodie panem azymum consecrant ex Traditione, quam acceptam referunt S. Gregorio primo Armeniæ Episcopo, qui sub initium sæculi IV. jussu Tiridatis Regis Armeniorum morti datus est. Sanctum hunc Martyrem Cæsareæ in Cappadocia nutritum atque consecratum, eam Eucharistiæ materiam, quæ Cæsareæ adhiberi consueverat, in Armeniæ Ecclesiam ab se constitutam invexisse, nemo unus, ut opinor, inficias iverit. Et sane Armenios pane azymo usos ex S. Gregorii instituto, tradit Demetrius Cyzicenus De Jacobitarum hæresi ac Chatzitziariorum. *Oblationem faciunt azymum, ait, inque Calicem Communionis Jacobitarum more solum vinum infundunt, nec miscent aqua. Ac juniores quidem Chatzitziarii ex causa irrationabili id carmonia*
in-

inductum nugantur ; veteres autem eorum Doctores, Sanctum a Deo afflatum ac Martyrem Gregorium, magnæ Armeniæ Episcopum, oblationem ejusmodi sine fermento, ac Calicem sine aqua eis ideo tradidisse calumpniantur, quia, inquit, quem Christus panem discipulis tribuit in Cœna mystica, azymus erat, ac Calix sine aqua ; quos tamen Ecclesia Catholica, Apostolicam ac Patrum Traditionem legitime servans, non probat. (8) Eadem prorsus narrat Nicephorus Callistus. (9) Scriptores hi duplici de causa Armenios reprehendunt, tum quod azymo uterentur, tum quod nihil aquæ vino admiscerent. Quod spectat ad primum, id nemo mirabitur, qui non ignoret, auctores illos post conflatum Græcorum schisma vixisse, & Latinæ ipsi Ecclesiæ eam ob rem obtrectasse. Quod attinet ad alterum, Armeniorum nonnulli ad hæresim Jacobitarum medio fere sæculo VI. delapsi, in eos, aliosque errores inciderant. Demetrius insuper, ac Nicephorus autumant, morem consecrandi azymum, & aquam vino non admiscendi contrarium esse consuetudini Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ Traditioni : qua in re longe vehementerque falluntur. Quamvis enim Catholica Ecclesia sequens Traditionem vino aquam admisceat ; numquam tamen azymi usum reprehendit : ac propterea id, quod ipsi Traditionem Ecclesiasticam & Apostolicam vocant, nullo modo ad azymi consecrationem pertinet. Demum citati Scriptores negant, Armenios morem illum accepisse a S. Gregorio primo eorum Episcopo. At credendum ne magis est Græcis hisce recentioribus, qui nullam, cur id asserant, rationem, nullum testem proferunt, an veteribus Armenio-
rum

(8) In Bibliotheca Patrum tom. 12. pag. 814., & apud Bonam lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 8.

(9) Ecclesiasticæ Historiæ lib. 18. cap. 54. pag. 885.

rum doctoribus, qui de Ecclesiæ suæ Traditione testantur? Profecto Synodus *Tulliana* seu *Quinifexta* anno 692. Constantinopoli in *Trullo* celebrata, (10) quæ contra Armenios multa decrevit, atque inter cetera can. 32. sanxit, ut aquam vino admiscerent, Armenios de consecratione azy-
mi nullo modo arcessit. (11) Quid ita? quia nimirum illius Synodi Patres existimaverunt, azy-
mi consecrandi morem non esse errorem Traditioni contrarium, sed Ecclesiæ Armeniorum consuetudinem, quam redarguere ausi non sunt, quod uno aut duobus ante sæculis toti Græcæ Ecclesiæ communis erat.

Accedit, quod cum Mauritius Imperator, qui anno 582. Tiberio II. successit, Armenia potitus omnes hujus provinciæ Episcopos Constantinopolim vocasset, Moses Catholicus, (12) qui locum S. Gregorii sedemque primam tenebat, illuc ire recusavit, *dicens*: Absit, ut transeam fluvium Azat, vel furno coctum comedam, aut calidum bibam. (13) *Simili quoque ratione Episcopi provincie Asprouran, quotquot sub Persarum ditione erant, (14) Constantinopolim se conferre noluerunt.* Hinc colligere licet, primum quidem Ar-
me-

(10) Vide annotationem 1. ad Sergium I. Pontif. LXXXVI.

(11) Apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 1156.

(12) Nomen est dignitatis, & Primatem seu Patriarcham significat, quem ipsi (Armenii) *Catholicon*, id est universalem propter infinitum, id est amplius quam mille Episcoporum sub se habentem numerum, vocant: ut scribit Otto Frisingensis lib. 7. Chron. cap. 32. pag. 146. & apud Lab. tom. 10. Conc. pag. 1043. & Ducangium in Glossario V. 3. *Catholicus*.

(13) Alludens nimirum ad ritum Græcorum in pane fermentato & in furno cocto consecrantium, & aquam calidam Calici miscentium. Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 8.

(14) Narratio de rebus Armeniorum in Bibl. Patr. tom. 12. pag. 816.

menios ita addictos fuisse ac devotos Traditioni antiquæ, juxta quam azymo utebantur, ut a Græcis fermentatum consecrantibus scandalum paterentur, atque ob id nollent cum illis communicare: deinde vero illud etiam sequitur, fermentati usum non oppido antiquum inter Græcos fuisse: quandoquidem si Episcopi Constantinopolitano Patriarchæ subjecti semper fermentatum adhibuissent, id Armenii nullo modo ignorassent. Qua igitur de causa Armenii, qui ante finem sæculi VI. semper cum Episcopis Patriarchatus Constantinopolitani communicarant, ut demonstrant Concilia, quibus illi una cum istis interfuere, postea sub finem ejusdem sæculi id facere recusarunt? Quia nimirum Græci Eucharistiæ materiam mutaverant, & fermentatum in azymi locum substituerant.

Neque existimandum est, Armenios tunc temporis omni ex parte Catholicos non fuisse. Namque Armeniorum Episcopi anno 553. præsentés adfuere Concilio Constantinopolitano II. Oecumenico V., quod Vigilio consentiente celebratum est. (15) Quamquam sive Catholici, sive hæretici Armenii fuerint, certum est, eos nunquam ad hanc usque diem azymi usum intermisisse. S. Nicon natione Armenius, qui sub finem sæculi X. floruit, omnium primus ceteris Armeniorum erroribus illum etiam annumeravit, quod azymo uterentur. *In pane mystico*, inquit, *utuntur azymis, & in Sanctum Calicem aquam non immittunt.* (16) At vir sanctus aut injuria Armenios reprehendit, cum Episcopi anno 692. in

K

Trul-

(15) Eadem Narratio ibidem pag. 815. Vide annotat. 11. ad Vigilium Pontif. LXI.

(16) De pessimorum Armeniorum pessima religione. In Bibl. Patr. tom. 25. pag. 328. & in Cotelieri notis ad Patres Apostolicos tom. 1. pag. 238. Constitut. Apostol. lib. 2. cap. 24.

Trullo congregati ea solum de causa exauctorationem Armeniis comminati sint, *quod vinum tantum in sacra mensa offerrent, aquam illi non miscerent*, (17) aut ideo reprehendit, quod non sequeretur morem consecrandi fermentati, qui inter Græcos ceperat esse communis.

Adde istuc anathema, quo Græci postremo schismate a Latinis divisi, Armenios ad Græcam Ecclesiam redeuntes cogunt errorem ejurare: *Si quis in panem oblationis non immittit fermentum & sal, nec aquam cum vino in Sanctum Calicem, anathema sit.* (18) Nonne verba hæc indicant, Armenios post separationem Ecclesiæ Græcæ a Latina servasse antiquum morem suum azymi consecrandi?

Quid quod Michael Cerularius Patriarchis Alexandrino & Hierosolymitano in crimine ponit, quod *non solum alios azymis utentes recipiunt, sed etiam ipsi aliquando in azymis sacrum conficiunt sacrificium?* (19) Nonne viri schismatici querela hæc videtur significare, Alexandrinam & Hierosolymitanam Ecclesiam ante schisma azymo usam esse, ac noluisse azymis rejectis Græcorum schismaticorum exemplum sequi? Nonne credibile est, plerosque Orientis Episcopos, qui a Fide Catholica defecerant, disciplinam quoque ad materiam Eucharistiæ pertinentem mutasse, *ne Romanorum Ecclesiam imitari*

(17) Can. 32. apud Lab. tom. 6. Conc. pag. 1156.

(18) Ita legitur in veteri formula ab Joanne Baptista Cotelerio inserta notis ad lib. 5. Constitutionum Apostolicarum cap. 13. pag. 317., quæ inscribitur: *Renuntiatio hereticorum Armeniorum. Quomodo debeant anathematizare, cum ad Fidem Orthodoxam Romanam redeunt.* Nomine autem *Fidei Romane*, seu Romanorum intelligi Græcos tum hic, tum apud Theorianum in Dialogo adversus Armenios, tum passim apud alios Scriptores, manifestum est, ut ait Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 8.

(19) In epistola ad Petrum Patriarcham Antiochenum apud Baronium ad an. 1054. §. 32. Vide annotat. 4. ad S. Nicolaum I. Pontif. CVII.

ri viderentur? (20) Quis enim non sibi facile persuadeat, tot Patriarchas & Episcopos, aut ille legitimos aut hæreticos, pulcrum existimasse ac gloriosum, diversos a Catholicis ritus etiam in maximo totius Christianæ religionis Sacramento amplecti, ut hac veluti tessera ab Orthodoxis discernerentur? Num mirum sit, Græcos hujusmodi Episcopos id facinus ante sæculum VII. admisisse, quod postremo schismate Græci perpetrarunt, qui *postquam tunicam Domini inconsutilem diviserunt, ut perpetua divisionis scandalum interponerent, Sacrificii ritum* (fermentato pane in locum azymi substituto) *temere mutaverunt?* (21) Hactenus sunt conjecturæ, quæ aptissimæ videntur ad persuadendum, etiam apud Græcos primis Christi sæculis azyma in usu fuisse: quam sententiam contrariorum locorum dissolutio magis confirmabit.

Primus omnium dissolvendus est locus Joannis Grammatici Alexandrini, cognomento Philoponi, quo in primis auctore sententiæ suæ adversarii utuntur. Is homo sexti sæculi contendit, Christum Dominum pridie mortem suam non celebrasse Pascha legitimum, eoque in azymis Eucharistiam non instituisse: quandoquidem ait, si Christus sub specie panis azymi corpus suum discipulis dedisset, fore ut id etiam tum in Ecclesia fieret. (22) Id vero totum evertitur hac responsione. Nam omnis Ecclesia Orientalis prio-

K 2 ri-

(20) Jacobus Cardinalis de Vitriaco in Historia Orientali cap. 38. apud Mabillonium Dissertat. de azymo & fermentato. Cap. 3. pag. 530.

(21) Innocentius III. lib. 4. Mysteriorum Missæ extremo cap. 4.

(22) Ecce verba ejus apud Mabillonium Dissertat. cit. cap. 3. pag. 531.: *Nam nihil horum in Cena contigit, ut jam dixi, neque azymum proprii Corporis antitypum discipulis suis Christus dedis. Nam & hoc etiam nunc fieret.*

tibus sæculis credidit, atque adeo pro certo habuit, Christum ultimam cœnam diebus azymorum peregisse. Asianorum Ecclesiæ morem, quem sequebantur, celebrandi Paschæ Luna XIV. defendebant exemplo Christi, qui eo die Paschalem agnum comederat. (23) Origenes Tract. 25. in Matth. asserit, Christum more Judaico Pascha ultimum celebrasse. Origenem secuti sunt Theophilus, S. Cyrillus, S. Proterius Alexandrini Patriarchæ, (24) S. Epiphanius Hær. 30. §. 22. Theodoretus quæst. 24. in Exodum, & S. Joannes Chrysostomus Hom. 81., & 85. in Matth. Quæ opinio inter Græcos adeo communis fuit, ut Photius in Bibliotheca Cod. 116. (25) scripserit, non modo S. Joannem Chrysostomum, sed etiam omnem Græcam Ecclesiam docere, Pascha legitimum a Christo celebratum fuisse. Quod si ita est, profecto consequitur, Græcos prioribus Christi sæculis panem sine fermento consecrassè, quod non fecissent, si Salvatorem pane fermentato usum scivissent: ac proinde Græcos juxta, atque Latinos azymi consecrandi morem ab Apostolis ac-

(23) Mabillonius ibidem cap. 1. pag. 327.: *Nulla vero causa videtur, cur Asiatici tantopere morem suum retinere studuerint, nisi quod Christum ipsa die Luna quarta decima ad Legis præscriptum Pascha peregisse ex majoribus accepissent.*

(24) Horum sententia hac in re eo majoris est ponderis, quod antiqui Patres statuendi quotannis Paschalis festi omnem curam Alexandrino Episcopo delegarunt, referente Leonis Pape I. epistola 94. alias 64. ad Marcianum. Quoniam apud Egyptios hujus supputationis antiquitus tradita videbatur esse peritia, per quam qui annis singulis dies prædictæ solemnitatis eveniret, Sedi Apostolicæ indicaretur, ut hujus scripti ad longinquiores Ecclesias judicium generaliter percurreret. *Hæc enim peritia facile edocti erant, quo die incidisset Paschale festum eo anno, quo Christus extremum Pascha celebravit.* Idem Mabillonius Dissertatione memorata cap. 1. pag. 328.

(25) Verba ipsa Photii sunt in superiore Disputatione de azymo Latinorum pag. 110.

accepisse, & illos quidem, ut Christum imitarentur, per aliquot sæcula, hos vero usque ad hanc diem constanter ac religiose servasse. Quare ex testimonio Philoponi illud unum videtur constare, morem fermentati consecrandi id ætatis in aliqua peculiari Ecclesia obtinuisse, non autem fuisse toti Græcæ Ecclesiæ communem, neque Græcos pane fermentato semper usos esse. Sed esto Græca Ecclesia Philoponi ætate fermentato usa fuerit. Quomodo fermentati usum illum a primis usque Christi sæculis repetendum esse probabis? Certe aut auctoritate, aut Traditione. At auctorum testimonia certa & explorata nulla sunt. Traditionis vero fundamentum quodnam erit? Num locus Philoponi? at Philoponus nihil dicit? Num Ecclesiarum consensus? at de eo haudquaquam constat.

Id constabit, inquires, ex S. Augustini, & Irenæi doctrina, juxta quam perpetuus azymorum usus apud Latinos ab Apostolis in Disputatione superiore deductus est, cum saltem Cerularii ætate Græca Ecclesia omnis fermentatum communiter adhiberet. Nihil minus. Nam tempore Cerularii Ecclesiæ Patriarchales, ne quid de aliis dicam, ab antiqua disciplina jam desciverant, instigantibus Episcopis schismaticis & hæreticis, qui sedes illas subinde occupaverant. Atque hæc ipsa Patriarcharum successio vel intermissa fuit, vel omnino cessavit. Post captam a Saracenis Hierosolimam anno 633. ad finem usque sæculi XI., cum Latini Urbem illam in suam ditionem redegerunt, quinque aut ad summum sex tanto temporis intervallo numerantur Patriarchæ Hierosolymorum. Successio vero Patriarcharum Alexandrinorum licet usque ad medium ferme sæculum VIII. legitima haberetur; difficile tamen fuerit eos nominatim recensere, qui titulo duntaxat Pa-

triarchæ fuerunt per id tempus, quo Alexandria barbarorum dominatu pressa & afflicta est. Quid Antiochia? Nonne ab Saracenis circiter annum Christi 685. occupata, per tria ferme sæcula nullos Episcopos habuit, aut saltem eorum nomina nos adhuc latent? De Constantinopolitana tandem nihil dico. Illam enim ab Apostolis fundatam non fuisse, nemo ignorat. Ex his, ut arbitror, patet, usum fermentati apud Græcos non posse secundum doctrinam S. Irenæi ab Apostolis deduci. Etenim is requirit non solum, ut communis mos sit, ut ab Apostolica institutione derivari queat: sed etiam ut successio legitima Episcoporum illius Ecclesiæ, in qua mos ejusmodi servatur, numquam interrupta fuerit.

Qui locum Philoponi maxime urget, ut ostendat, *fermentati usum ante memoriam omnem apud Græcos invaluisse*, (26) idem sententiam suam probare nititur hoc etiam modo. Orientalem Ecclesiam ipso Christianæ religionis exordio, ut ex epistola Irenæi narrat Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 24., servasse ritus ab Ecclesiæ Occidentalis ritibus diversos; quam diversitatem per varias Ecclesias *in mysticis Sacrificiis* agnoscit etiam Photius epist. 64. ideoque fieri potuisse, ut Ecclesia utraque panem diversum ad Eucharistiam conficiendam adhiberet. Hanc conjecturam confirmari auctoritate Origenis in Matth. cap. XVI. 16., ubi disserens de fermento Phariseorum: *An non, inquit, & aliquando fermentatum offert super Altare?*

Aliud testimonium desumit ex Chronico MS. Datii Episcopi Mediolanensis qui medio sæculo sexto vixit. Quo in Chronico dicitur S. Ambrosius *Græcorum Ecclesiam in plurimis officiis venerabiliter imitatus fuisse, & sacrificium eorum, scilicet*

et fermentatum, cum nostro azymo in celeberrimis Festivitatibus, maxime in Resurrectione Domini benedixisse.

Profert insuper testimonium Humberti Cardinalis in Responsione ad Nicetam, ubi aperte innuit, tempore Synodi VI., quæ anno 680. habitata est, (27) Græcos alio pane usos esse, quam Latinos.

Illud denique addit, quod Græci ante schisma Photianum pane denso & integro, iisdem omnino instrumentis, atque ritibus utebantur in Liturgia sacra, quibus etiam nunc utuntur: atque ex eo quod de pane integro & denso coronulam lanceola demebant in sacrificium, colligit, panes ab ipsis tum adhibitos fuisse crassos & inflatos, quales in usum communem cedunt, id est fermentatos.

Verum hæc indicia omnia levissima sunt. Nam nec Eusebius, nec Photius aliquid dicunt, quod panem fermentatum, aut azymum indicare possit. Quod spectat ad Origenem, primum non constat, utrum de Veteris, an Novi Testamenti sacrificio loquatur: deinde si aliquando fermentatum offertur super Altare, ergo non semper, ut volunt adversarii: ergo nonnumquam etiam azyma. Postea, si quidem Origenis mentem assequor, tantum abest, ut fermentatum offerri asserat, ut etiam contrarium significet. Nam juxta editionem Petri Danielis Huetii: Οὐτὼ δὲ, inquit, μῆποτε ζῶν ἢ προσφύεται ἐπὶ τὸ θυσιάζειν. Ita autem nunquam fermentum offertur super Altare: (28) Dux vero negantes particulæ apud Græcos vehementius negant.

Porro Chronicon Datii nihil officit assertioni nostræ. Præterquamquod enim non est credibile, S. Ambrosium duplici panis genere fermentato &

K 4

azy-

(27) Vide annotat. 1. ad S. Agathonem Pontif. LXXXI.

(28) Part. 1. pag. 271. edit. Rothom. anno 1668. in fol.

azymo usum esse, opus illud falso Datii nomine inscriptum observarunt viri doctissimi Pagius, Menardus, Bona: quin Mabillonius ipse, qui eo usus est, fatetur *non licere sibi de hujus Chronici auctoritate certo pronuntiare.* (29)

Jam vero certum est, quidquid dicat Cardinalis Humbertus, nullam in Synodo VI. factam azymi aut fermentati mentionem.

Quod spectat ad extremum non apparet, cur panis azymus talis esse non potuerit, qualem tunc Græci adhibebant, densus, integer, crassus & inflatus. Et lanceolæ usum recentem & novum esse, advertit Jacobus Goar in Euchologio pag. 116.

Qui sententiæ de perpetuo apud Græcos usu fermentati consentit, eam conatur *aliis indiciis stabilire.* (30) Recitat primo loco Græcorum Patrum testimonia, qui panem consecrandum appellant *communem.* (31)

Subjungit acerrimas Græcorum querimonias adversus nationes throno Patriarchali Constantino-

po-

(29) Mabillonius Dissertat. De azymo ac fermentato cap. 6. pag. 534. Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 7. Menardus in Librum Sacramentorum S. Gregorii tom. 3. pag. 586. Pagius ad an. 552. §. 27.

(30) Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 7.

(31) Justin Martyris, qui *prope finem secunde Apologie sermonem habens de Sacrificio Missæ*: Non enim, ait, ita sumimus ut communem panem, & communem potum, *sive ut alius interpretes vertit*, ut vulgarem panem, & vulgare poculum. Irenæi lib. 4. cap. 34. Jam non communis panis est, sed Eucharistia. Gregorii Nysseni Orat. in baptismum Christi: Panis item panis est initio communis, sed ubi eum mysterium sacrificaverit, Corpus Christi fit & dicitur. Cyrilli Hierosolymitani Catech. mystag. 3.: Panis Eucharistiæ post Spiritus Sancti invocationem non amplius est panis communis, sed Corpus Christi. Isidori Pelusiota lib. 1. epist. 109.: Spiritus Sanctus in mystica mensa communem panem Christi corpus facit.

politano subjectas, quæ azymis præter communem usum uti cœperant.

Addit, ob eundem usum azymorum reprehensos esse Armenios, eundemque usum apud illos cœpisse circa tempora Synodi VI. Generalis, postquam defecerant ad hæresim Eutychianam, ex decreto Conciliabuli in Urbe Manaschierti in finibus Hircaniæ ab Joanne Ozniensi Patriarcha coacti, ut narrat Clemens Galanus Part. 1. Conciliationis Ecclesiæ Armenæ cum Romana cap. 17. pag. 201. (32)

Ad primum respondeo, sanctos illos Patres, ut cuilibet eorum verba attente perpendenti perspicuum fiet, sumere vocabulum *panis communis* non proprie & prout opponitur pani azymo, sed quatenus opponitur pani consecrato, seu Corpori Christi. Quamquam quid prohibet, quominus etiam panis azymus panis communis dicatur? Nonne ex eadem materia constat, ac fermentatus? Nonne, ut ipse Eminentissimus Bona Cornelii Celsi auctoritatem secutus fatetur, panem utrumque azymum & fermentatum Romani, ac gentes aliæ adhibere communiter consueverunt?

Neque ex Græcorum querimoniis adversus eos, qui azymo uterentur, aliquid conficiunt. Nullus enim scriptor in medium adduci potest, qui insurrexerit contra Ecclesias azymum consecrantes ante S. Niconem, qui sub finem sæculi X. obiit. Nam quod spectat ad Ebionitas, numquam S. Epiphanius illos coarguit, quod azymis uterentur, quo-

(32) Ejus verba sunt: *Hic (Joannes Ozniensis Patriarcha) jussu Homaris Saracenorum Ducis, & auxilio Caliphæ Babylonis synodum congregavit in Urbe Manaschierti in conspectibus Hircaniæ provinciæ, ubi convenientibus cum Armeniis sex Assyriis Episcopis, definita fuit in Christo una natura, una voluntas, & una operatio; fueruntque a sacris ablata mysteriis fermentum & aqua, canoneque statutum est, non esse amplius in sacrificiis aquam vino miscendam.*

quoniam ea in re Sanctos imitabantur, sed tantum quod aliam mysterii partem aqua sola perficerent. At enim Ebionæi imitati sunt Sanctos quoad ipsa mysteria, non eorum materiam: alioquin dicendum foret, eos aquam quoque adhibuisse ad imitationem Sanctorum, (33) cum S. Epiphanius utramque conjungat. Acuta sane interpretatio, & ad evadendum quidem apta, ad sensum vero ac mentem Epiphanii minime accommodata. *Mysteria perficiunt per azyma*, ait S. Epiphanius. Num dici potest, verba hæc ad ipsa tantum Mysteria, ac non potius ad Sacrificii materiam pertinere? Verum quidem est, Ebionitas aquam solam consecrare solitos: at hoc id non est, in quo illi Sanctos imitabantur, neque id S. Epiphanius significare voluit. Duo enim inter se distinguit, ac dicit, Ebionæos secutos exemplum Sanctorum usos esse azymo, deinde e vestigio subjungit, illos ad aliam Sacrificii partem conficiendam adhibuisse aquam solam, qui unus erat ex erroribus Ebionitarum. (34)

Tandem quod pertinet ad id, quod tertio loco objectum est: non nego, Græcos ante tempora Synodi VI. fermentato uti coepisse: id enim docet supra allatus Philoponi locus: nego tamen, Galani testimonio probari, morem hujusmodi communem in Ecclesia Græca fuisse, & Armenios eo tempore pane azymo sacrum facere coepisse. Nam centum & amplius ante annis azymus apud Armenios sacrificialis erat: siquidem, ut supra dictum est, Moses Armeniorum Catholicus ideo Constantinopolim ire recusavit, ne ibi fermentum sacrificare cogeretur. Neque in Con-

(33) Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 23. §. 5.

(34) Sunt hæc S. Epiphanii verba ad verbum de Græcis expressa: *Mysteria vero videlicet perficiunt secundum imitationem Sanctorum in Ecclesia ab anno in annum per azyma, & aliam partem Mysterii per aquam solam.*

cilio Manaschierti habito Armenii anathema contra Synodum Chalcedonensem dixerunt, sed in conventu anno 554, centum & tribus annis post Concilium Œcumenicum IV. celebrato in Urbe Tiben, quo tempore Armeniorum nonnulli ejurata fide Catholica Eutychianis adhæserunt, seque ab societate Ecclesiæ separarunt. In hoc autem Tibinenſi conventiculo nulla mentio facta est de sacrificio azymorum, sed rejectæ tantum sunt Traditiones aliquæ, quas Armenii a S. Gregorio primo ipsorum Patriarcha, aliisque majoribus acceperant. (35) Sed de azymo Græcorum jam satis est argumenti.

Quo autem tempore ab usu azymi consecrandi recesserint, nihil certi videtur posse constitui. Existimaverim, Græcos illorum quinquaginta annorum spatio, qui a medio sæculo VI. ad initium sæculi VII. numerantur, azyma abjecisse. Sane Philoponus testatur, Græcos exeunte sæculo VI. panem fermentatum usurpasse, quamvis non designet Ecclesiam, quæ eo uteretur, nec significet quam antiquus & communis hic usus fuerit. Id etiam certum est, ritum illum in omni Græca Ecclesia usurpatum non fuisse. Etenim Ecclesiæ Catholico Armeniorum subjectæ, quæ magnam Ecclesiæ Græcæ partem constituebant, cum mille & amplius essent, azymo utebantur: quod, ut supra dixi, in causa fuit, cur Moses Armeniorum Patriarcha, aliique Episcopi a Mauricio Imperatore arcessiti Constantinopolim ire recusaverint. Præterea Armenii, ut pariter dictum est, anno 553. interfuerunt Concilio Œcum. V. Constantinopolitano II., unde colligas, Ecclesiam Constantinopolitanam azymo tunc uti consuevisse.

(35) Constant hæc ex Narratione de rebus Armeniorum in Bibl. Patr. tom. 12. pag. 816. & 817. Vide Pagium ad an 552. §. 24.

se . Nam alioquin Armeniorum Episcopi recusassent communicare cum Episcopis subiectis Patriarchæ Constantinopolitano , quemadmodum postea Moses Catholicus , alique Antistites fecerunt , eam solum ob rem , ne furno coctum panem , hoc est fermentatum comederent . Inferre ex his licet , ab anno 553. ad finem sæculi VI. Ecclesiam Constantinopolitanam , azymo ablegato , fermentatum adhibere cœpisse : cujus exemplum , utpote obtinentis locum principem inter Græcas Ecclesias , imitantibus subinde aliis Ecclesiis , fermentati usus paulatim usque ad ultimum schisma increverit . Hinc Michael Cerularius , ejusque sectatores obtrectare Latine Ecclesiæ non dubitarunt , quod panem azymum consecraret , quamvis eorum decessores morem istum tamquam legitimum , aut saltem indifferentem respexissent . Neque enim Patres Synodi Quinifextæ anno 692. celebratæ vitio Armeniis dederunt , quod azymo ad rem divinam faciendam uterentur .

Sed perge porro . Ab anno 553. usque ad sæculi finem quatuor Patriarchæ Constantinopolitanam sedem tenuerunt . Mennæ anno 552. vita functo anno eodem successus est Eutychius , qui statim per litteras rogavit Vigilium Pontificem , ut Concilium indiceret dirimendæ controversiæ *trium Capitulorum* , quæ Ecclesiam perturbabat . (36) Annuit Pontifex , & Synodus , quæ locum inter Œcumenicas quintum obtinet , eodem anno 553. Constantinopoli habita est . Paullo post , cum Eutychius Justinianum Imperatorem in novum errorem lapsum castigasset , Imperator ira percitus , conventu anno 563. coacto , Patriarchatum illi abrogavit , & Joannem *Exscholasticum magne*

gnæ Antiochiæ Responsalem, (37) Constantinopoli agentem , in ejus locum suffecit , annitentibus hæreticis , quibus adhæserat . Joannes iste , tertius hoc nomine , se pro Patriarcha gessit usque ad annum 577. , quo obiit diem supremum , & *Eutychius thronum Constantinopolitanum secundo accepit*. (38) Eutychio anno 582. subrogatus est Joannes IV. cognomine *Jejunator* , quem cum Eutychius morti proximus sibi suffectum iri prævidisset , eumque nosset intus & in cute , professus est , se electionem hujusmodi non probare . Concilio ex Episcopis , qui erant Constantinopoli , & propius aberant , congregato , ut causam Gregorii Antiocheni cognosceret , nomen Episcopi *OEcumenici* seu *Universalis* sibi arrogavit . Id ægre tulit Pelagius II. Pontifex Romanus , ejusque successor Gregorius Magnus , quo regnante , Joannes novum & superbum nomen sibi arrogare perseverabat . (39) Joannem anno 596. excepit Cyriacus . Hic quoque cum *OEcumenici* titulum affectaret , eoque Concilium indixisset Constantino-
lim , S. Gregorius ab ejus ambitione omnia metuens , epistolam ad Eusebium Thessalonicensem , & ad Episcopos Orientis dedit , (40) ut sese Cyriaci audaciæ ac temeritati opponerent , nec aliquid contra Canones usurpari ab eo sine-
rent . Quare cum postea Phocas Imperator , Pontificatum administrante Bonifacio III. sanxisset , ne ulli Episcopo , nisi Romano , nomen *OEcume-
ni-*

(37) Theophanes in Chronographia pag. 162. edit. Vennæ .

(38) Idem Theophanes ibidem pag. 167.

(39) Idem S. Gregorius lib. 5. epist. 18. & 19. nomen Episcopi *universalis* dicit *novum* , *nefandum* , *stultum* , *superbum* , *perversum* , *elatum* , *temerarium* , *sceleratum* .

(40) Quæ est 68. libri 9.

nici tribueretur, (41) Cyriacus mœrore confectus anno 606. e vivis excessit. (42)

Ex his, ut arbitror, non erit difficile credere, Joannem IV. aut Cyriacum morem antiquum azyymi consecrandi mutare tentasse. Cum enim nomen Patriarchæ *OEcumenici* usurparint, cur non etiam fermentum induxerint, ut ab Ecclesia Romana magis sejungerentur, & Romanum Pontificem tamquam caput non agnoscerent? Nonne id vel ex eo credibile fit, quod hoc circiter tempore Moses Armeniorum Catholicus ire Constantinopolim abnuit, ne communicaret cum Patriarcha ejus Urbis, in qua fermentatus consecratur? Nonne ritum fermentati consecrandi valde recentem, ac proinde scandali plenum fuisse necesse est, cum hac una de caussa Armenii adventum suum Constantinopolim Mauritio excusaverint, quamvis aliam majoris momenti haberent? Nimirum satis erat, si Mauricium admonuissent, se Constantinopolim non venire propter ambitionem & arrogantiam Joannis IV. & Cyriaci, qui nomen Episcopi *OEcumenici* usurpabant, tum ne superbam usurpationem approbare viderentur, tum etiam ut ostenderent, se novis hisce *OEcumenicis* nullo modo subjectos, aut inferiores esse.

Ad hæc Philoponus, qui circa idem tempus Constantinopoli morabatur, composito Tractatu *De Pascha*, probare conatus est, Christum in ultima cœna non celebrasse Pascha legitimum, neque agnum, aut azyma comedisse, ideoque Eucharistiam non ex pane azymo, sed fermentato

con-

(41) Anastasius Bibliothecarius in Vita Bonifacii III. tom. 1. pag. 117. & tom. 4. pag. 14. Paulus Diaconus de Gestis Langobardorum lib. 4. cap. 37., cujus verba sunt in Annotat. 2. ad Bonifacium III. Pontif. LXVIII.

(42) Pagijs ad an. 552 §. 18. ad an. 553. §. 2. ad an. 563. §. 3. ad an. 578. §. 5. ad an. 581. §. 6. ad an. 588. §. 7. ad an. 596. §. 2. ad an. 606. §. 3.

consecisse. Id unum est Operis totius argumentum, nec ullum auctorem refellendum, aut novam opinionem convellendam sibi Philoponus proponit. Porro certum est, Græcos ab ipsis Ecclesiæ incunabulis credidisse, Pascha legitimum a Christo celebratum, & azymum panem adhibutum in Eucharistiæ institutione. Philoponus Alexandriæ altus atque educatus ignorare non poterat, Theophilum, Cyrillum, Proterum, aliosque Alexandrinorum Antistites, quibus cura ea a Patribus Nicænis demandata fuerat, ut quotannis Dominicum diem agendo Paschæ festo præstituerent, summumque Pontificem ea de re certiore facerent, (43) ignorare, inquam, non poterat, Alexandrinos hosce Patriarchas pro certo habuisse, Christum usum esse pane azymo ad Eucharistiæ instituendam. Undenam igitur illi venit in mentem opus aggredi, quo inauditam hactenus sententiam periuadere tentaret? Absurdum ne foret asserere, Philoponum in sua De Pascha disputatione id unum spectasse, ut recens indutum fermentati consecrandi morem defenderet, eique auctoritatem conciliaret? Nonne si concedas, Christum Dominum, ut agebat Philoponus, non celebrasse Pascha legitimum, ac panem fermentatum ad sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum instituendum adhibuisse, azymi ablegatio & fermenti in ejus locum substitutio debuit magnam boni speciem præferre? Profecto conjectura hæc conficere non nihil videtur, cum Græci ex hoc tempore hanc rationem unam pro fermento contra azymum asserere consueverint. Denique cum Philoponus in hæresim Tritheitarum lapsus esset, & librum, quo *corporum resurrectionem rejicit*, composuisset, itemque alium *adversus sacram* &
OEcu-

(43) Vide annotat. 3. ad S. Victorem I. Pontif. XV. & paullo ante positam annotationem 24.

OEcumenicam quartam Synodum Chalcedonensem, (44) non abhorret a veritate , eundem scripsisse etiam tractatum de Pascha , non modo ut recentem usum fermentati stabiliret , verum etiam ut Episcopis mutationis istiusmodi auctoribus gratificaretur , eorumque existimationi ac famæ consuleret , & schisma inter Romanos Pontifices & Patriarchas Constantinopolitanos foveret. Non erit autem omnino incredibile , hanc fermentati substitutionem in locum azymi paulatim confirmatam in Patriarchatu Constantinopolitano sub quinque aut sex hæreticis Patriarchis , qui sedem illam usque ad annum 658. occuparunt : aliasque Orientis Ecclesias Constantinopolitanæ exemplum usque ad ultimum schisma secutas fuisse.

(44) Photius in Bibliotheca Cod. 22. pag. 14. cod. 55. pag. 46. Nicephorus lib. 18. Hist. Eccl. cap. 46. 47. & 50. tom. 2. pag. 872. 873. & 878. Leontius de Sectis art. 5. tom. 9. Bibl. Patr. 668. Baronius ad an. 535. §. 76.



DISPUTATIO XII.

De baptismo Constantini Magni Imperatoris.

Celebris est inter Historicos controversia de baptismo Constantini, aliis Romæ ab Silvestro I. baptizatum contendentibus, aliis apud Nicomediam sub finem vitæ ac propediem moriturum. Proferam, quæ in utramque partem dicuntur, relicturus aliis utrum eorum verius malint videri.

Constantinus Magnus, cum Imperii annum fere tricesimum secundum, ætatis vero quartum supra sexagesimum, corpore usque & animo valens expleisset, morbum tandem anno Christi 337. post Festum Paschale nactus est. (1) Itaque ad aquas calidas Civitatis suæ (2) progressus, inde Helenopolim delatus est, (3) ut aquis calidis, quæ juxta illam Urbem sitæ sunt, uteretur. Sed cum morbum ingravescere sensisset, lavacrum quidem distulit. Helenopoli autem (4) in Templo Martyrum diu commoratus, supplicationes & preces obtulit Deo. Cumque extremum vitæ diem sibi jam imminere sentiret, tempus tandem adesse existimavit, quo totius vitæ delicta expiaret; firmissime credens, quæcumque humanitus peccavisset, arcanorum verborum efficacia & salutari lavacro penitus esse delenda. Hæc cum apud se reputasset, genu flexo humi procumbens, veniam a Deo supplex poposcit peccata sua confitens

L in

(1) Eusebius De Vita Constantini lib. 4. cap. 53. 60. 61. Pagius ad an. 337. §. 34. Pascha eo anno incidit in diem Dominicum XV. Kal. Maji.

(2) Constantinopolis.

(3) Eusebius loco citato cap. 61. pag. 460.

(4) Socrates lib. 1. Hist. Eccl. cap. 39. pag. 62.

in ipso Martyrio, (5) quo in loco manuum impositionem cum solemnī precatione primum meruit accipere: (6) Hinc ad suburbana Nicomediæ digressus, (7) convocatis Episcopis, sic ad eos verba fecit. Hoc erat tempus, quod jamdudum sperabam, cum incredibili cupiditate arderem, votisque omnibus desiderarem salutem in Deo consequi. Jam tempus est, ut signum illud, quod immortalitatem confert, nos quoque percipiamus: tempus

(5) Vide annotationem 7. Disputationis VI.

(6) Tunc primum factum esse Catechumenum Imperatorem Constantinum putat Valesius annotat. in hunc Eusebii locum pag. 226. Nam Catechumeni per manuum impositionem olim in Ecclesia fieri consueverunt, primum quidem *Audientes*, deinde vero *Competentes*, quibus nominibus duplex eorum classis designatur. Cum igitur Eusebius aperte tradat, Constantinum Helenopoli primum manuum impositionem accepisse, plane efficitur, ut antea Catechumenus non fuerit, sed tunc primum *Audientibus* annumeratus sit. Valesium sequitur Papebrochius apud Bollandum die vigesima prima Maji pag. 19. §. 24., & Norisius in Appendice ad Historiam Donatistarum Lect. 8. Operum tom. 4. pag. 659. Alii arbitrantur, Constantinum ea manuum impositione potius quam *Audientem*, creatum esse *Competentem*, & baptismi Candidatum. Sed vox illa *primum* excludit secundam manuum impositionem fieri solitam *Competentibus*, de qua Concilium Carthaginense IV. can. 85. apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1206.

Tillemontius extrema annotat. 64. in Constantinum tom. 4. Historiæ Imperatorum pag. 659. opinatur, verbis Eusebii hanc subiectam fortasse sententiam: Cum Constantinus Baptismum Helenopoli petiisset, ibi in Ecclesia S. Luciani primum manus ei impositas, seu ut *Competens* fieret, seu exorcizaretur, quemadmodum fieri solet in primis ceremoniis baptismi: deinde reliquas ceremonias peractas Achyronæ, quo se transferri iusserat.

S. Hieronymus in Chronico ad an. 340. Operum tom. VIII. pag. 789.: *Constantinus, cum bellum pararet in Persas, in Ancyronæ villa publica juxta Nicomediam moritur.*

(7) Aurelius Victor de Cæsaribus cap. 41.: *Constantinus rure proximo Nicomediæ (Achyronam vocant) excessit.*

Eutropius in Breviario Hist. Rom. lib. 10. extremo cap. 4. *Nicomediæ in villa publica obiit.*

pus est, ut salutaris signaculi participes fiamus. Equidem olim statueram id agere in flumine Jordane, (8) in quo Servator ipse ad exemplum nostrum lavacrum suscepisse memoratur. Sed Deus, qui optime novit ea, quæ nobis utilia sunt, hoc in loco nobis id ipsum exhibere dignatur. Proinde omnis removeatur dubitatio. (9) Nam si quidem Deus vitæ, mortisque arbiter, hic me diutius vitam agere voluerit, idque semel decretum est, ut in posterum una cum populo Dei permiscear, & in Ecclesiam adscitus cum reliquis omnibus orationum particeps fiam; eas vivendi leges mihi præscripturum me esse spondeo, quæ sint Deo dignæ. *Hæc cum dixisset, illi solemniter divinas caeremonias peregerunt; injunctisque ei*

L 2

qua-

(8) Valesius in hunc Eusebii locum pag. 226.: *Ne quis forte Constantinum temere reprehendat, qui illic baptizari ambierit, ubi Dominus olim a Joanne fuerat baptizatus, sciendum est, plerisque Christianorum idem tunc temporis obisse. Ita Eusebius noster in Libro De locis Hebraicis, quem locum ita vertit Hieronymus: Bethbaara trans Jordanem, ubi Joannes in poenitentiam baptizabat: unde & usque hodie plurimi de fratribus, hoc est de numero credentium ibi tenasci cupientes, vitali gurgite baptizantur.*

Si Constantino in optatis erat in Jordane flumine baptizari, quando opportunius id facere potuisset, quam anno ante obitum, cum Hierosolymam, ut ipse testatur Eusebius lib. 4. De Vita Constantini cap. 43., ex omnibus Orientis partibus ab eo vocati ad Templi dedicationem Episcopi convenire, cum presertim imminens in Persas profectio ad id eum impellere debuisset? Baronius ad an. 324. §. 45. Esto, potuerit tunc atque etiam antea Constantinus in Jordane commodè baptizari. At non quæritur quando opportune in Jordane baptizari potuerit, sed quando revera baptizatus fuerit, & idonei probatique auctores testantur, sub finem vitæ prope Nicomediam baptismum suscepisse.

(9) His verbis se ipsum accusat Constantinus, quod scilicet sacrum lavacrum nimis distulerit, quodque tamdiu quasi anceps ac dubius hæserit, nec Gentilium ritus ac caeremonias colens, nec Christianorum sacra suscipiens. Valesius in citatum locum Eusebii pag. 227.

quacumque necessaria erant, sacrorum mysteriorum participem eum fecere: Solus igitur ex omnibus, qui unquam fuerunt, Imperatoribus Constantinus, in Christi martyriis (10) renatus & consummatus est; & divino donatus signaculo exultavit spiritu, renovatusque est, ac divina luce repletus. (11) Paullo amplius mense post susceptum baptismum, eodem anno Christi 337. Feliciano & Titiano Consulibus, die undecimo Kalendas Junii (12) Festo Pentecostes circa meridiem migravit ad Dominum.

Hæc

(10) Vox hæc sæpe significat Ecclesiam, ut dictum est annotat. 7. ad disputationem VI. Sed Tillemontius annotat. 65. in Constantinum tom. 4. Hist. Imper. pag. 659. dubitat, habeatne hic Eusebii locus eandem significationem: quod videatur pro martyriis legendum esse mysteriis.

(11) Eusebius lib. 4. De Vita Constantini cap. 61. & 62. pag. 460.

Exemplum Patris Constantini secutus est degener filius Constantius, qui, cum ad usque finem in impietate perseverasset, demum instante morte baptizari voluit ab Euzojo, ut est apud S. Athanasium de Synodis §. 31. Philostorgium lib. 6. Hist. Eccl. cap. 5. & Socratem lib. 2. cap. 47.

(12) Socrates lib. 1. Hist. Eccl. cap. 40. pag. 63.

Cardinalis Norisius in Appendice ad Historiam Donatistarum Lect. 8. Operum tom. 4. pag. 660. Neque vero mirum accidat, Constantinum baptismum ad mortem distulisse. Nam ea tempestate hoc Sacramentum longius nonnumquam protrahabatur, quod ex ipsis Imperatoribus Constantini filiis, & successoribus aperitur. Cur Constantinus filios, quos in Christiana religione educatos certum est, non curavit baptizandos? Constantem natu minorem paullo ante mortem, quæ contigit anno 350., a morte Patris 13. baptizatum ex Athanasio tradit Baronius ad an. 324. §. 54., qui tamen natus erat an. 321. licet Patres Ariminenses apud Athanasium De Synodis, non de Constante (ut cum interprete Nannio credidit Baronius) sed de ipso Constantino Patre, ex Græcis exemplaribus, ac ex ipsius sententiæ contextu locuti sint. Constantius Taurò & Florentio Coss. anno 361. morti proximus baptismum suscepit, S. Athanasio & Socrate testibus an. 24. a morte Patris; & tamen contra Magentium tyrannum & Persas aliosque conflixit, & multa egit contra idololatriam & pro Christiana religione. Cur Constanti-

Hæc Eusebius in Vita Constantini (13) anno tantum secundo aut tertio post ejus mortem, de ejusdem baptismo edidit, nullo modo significans,

L 3 a quo

mus filios adhuc pueros sacris undis non admovit? morti proximus id saltem non exegit? Valens Imperator anno Imperii III. baptismum suscepit: cum tamen ante baptismum fuerit Catholica religionis tenacissimus, ut auctores sunt Theodoretus ac S. Hieronymus: licet cum baptismo ab Eudoxio Constantinopolitano juramento adactus fuerit ad Arianum dogma fovendum. Valentinianus II. vivente Patre Catholico Imperatore non fuit baptizatus, eo vero mortuo imperavit annis 16. mensibus 5. & cum D. Ambrosium in Gallias evocasset, ut ab eo sacris lymphis ablueretur, ab Eugenio tyranno occisus fuit: quem tamen concepto baptismi voto ac proposito salvatum scribit Ambrosius in Concione funebri ejusdem Valentiniani. Theodosius Imperator a Gratiano dictus, ingenti pralio Gothos vicit, atque ultra Histri ripas abegit, Cum vero Theffalonica morbo correptus ad mortem appropinquare videretur, ab Acbolio Episcopo baptismum suscepit. Hic tamen a puero in Christiana religione fuerat a patre educatus. At, inquires, si Constantinus ante mortem non fuerat baptizatus, cur ergo per id tempus, quo Donatistas comprimere studuit, Christianus Imperator ab Augustino (epist. 43. alias 162. cap. 7. & epist. 105. alias 166. cap. 3.) appellatur? Nimirum quia Christianæ religionis cultum aperte profitebatur. Ita quidem Athanasius, ac Hilarius Constantium nondum baptizatum Christianum dixere.

(13) Lib. 4. cap. 61. 62. & 64. pag. 460. & 461.

Gelasius Cyzicenus lib. 2. cap. 1. apud Lab. tom. 2. Conc. pag. 139. & Harduinum tom. 1. pag. 363. Ille veri studiosissimus Eusebius... Veterum Ecclesiasticorum Scriptorum fide dignissimus Eusebius.

S. Hieronymus epist. 84. alias 65. §. 2. Ecclesiasticam pulcre Eusebius historiam texuit, licet impietatis Arii apertissimus propugnator.

Pelagius II. in Epist. ad Eliam Aquilejensem & alios Episcopos Istriæ cap. 21. pag. 633. tom. 5. Conc. Lab. Quid in Historiographis inveniri Eusebio honorabilius potest?

Baronius ad an. 324. §. 43. : Eusebius Arianorum signifer in gratiam Constantii Imperatoris Ariani hæc conscripsit, ne scribens Constantium Romæ a Silvestro Pontifice in fide Catholica baptizatum, impietatis & apostasiæ redargueret filium ejus Constantium Imperatorem, paternæ fidei desertorem & transfugam.

Non

quo potissimum baptizatus fuerit. Si enim ab Eusebio Nicomediensi Antistite baptizatum significare voluisset, ab loci Episcopo baptizatum dixisset, quandoquidem asserit alios fuisse apud Constantinum Episcopos, a quibus poterat pro arbitratu baptizari: quin etiam addit ad extremum, illos solemni ritu divinas caeremonias peregisse. (14)

Eusebii sententiam confirmant Socrates lib. 1. Hist. Eccl. cap. 39. Sozomenus lib. 2. cap. 34. Theodoretus lib. 1. cap. 32., cujus verba recitat
ac

Non est verisimile, Eusebium mendacem fuisse in ea historiae parte, quæ ad Arium & Arianorum causam minime pertinebat, adhuc superstitionibus, qui eundem mendacii convincere facile poterant: & aliunde, quam ex rebus a Constantino Romæ gestis, notum omnibus erat, Constantium ejus filium paternam fidem deseruisse: & Eusebium de baptismo Constantini falsa scribentem antiqui Scriptores Græci ac Latini non probassent.

(14) Quare non est credendum iis, qui asserunt, Constantinum ab Eusebio Nicomediensi baptizatum. Neque id credidit Gelasius Cyzicenus, qui illum *baptismate tinctum refert ab Orthodoxo Sacerdote*. Photius in Bibliotheca extremo Cod. 88. pag. 210. ita scribit de ejusdem Gelasii Historia: *Definit in Constantini Magni obitum, quando divino remissionis peccatorum lavacro suscepto, vitæ hujus maculas, quas communi mortalium sorte contraxisse oportuerat, una eluit. Baptismate vero tinctum refert ab Orthodoxo Sacerdote, sacroque ritu, non, ut quidam prodiderunt, ab hæreticorum aliquo. Longiorem autem hanc baptismati obvenisse moram, quod ipsis Jordanis fluminis aquis tingi vehementer optasset.*

Norisius in Appendice ad Hist. Donat. Lect. 8. pag. 657. : *Eusebius Nicomediensis dato libello subscripsit Synodum Nicænam, & ipse Baronius in fine an. 329. testatur, Eusebium non ausum fuisse quidquam contra Synodum Nicenam mutare. Cur igitur Imperator, qui Nicomedia in morbum incidit, baptismum sibi impertiri negasset ab Eusebio, quem rectæ fidei Præsulem putabat, quique illius loci erat Episcopus? Præterea Constantinum ab Eusebio Nicomediensi baptizatum unus Hieronymus scribit: alii enim antiqui Scriptores hoc tantum tradidere, Constantinum prope Nicomediam sacro baptismate tinctum.*

ac probat Evagrius lib. 3. cap. 41. Chronicon Paschale seu Alexandrinum ad an. 337. Libellus Synodicus cap. 40. (15) Confirmant etiam *ex precipuis Latinis Doctoribus duo, Hieronymus & Ambrosius*. Et Hieronymus quidem plus etiam, quam oportebat, cum scripsit in Chronico: (16) Constantinus extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi Episcopo baptizatus in Arianum dogma declinavit: (17) neque enim ille dicit vel qd Eusebio baptizatum, vel Arianum dogma amplexum: sed id consequens esse Hieronymus credidit. Melius Ambrosius in funere Theodosii ait: Cui (Constantino) licet baptismatis gratia in ultimis constituto omnia peccata dimiserit, tamen quod primus Imperatorum credidit, & post se hæreditatem Fidei principibus dereliquit, magni meriti locum repperit. (18) Hieronymum porro & Ambrosium habuisse Eusebio fidem, nihil ultra indagantes in tali, etsi difficile creditu sit, cum ambo diu Romæ habitaverint, & contrarium, si verum erat, centies

L 4

au-

(15) Apud Harduinum tom. 5. Conc. pag. 1506. apud Labbeum tom. 2. pag. 88. & Apud Fabricium tom. XI. Bibliothecæ Græcæ pag. 202.

(16) In sua videlicet ad Chronicon Eusebii adjectione ad an. 340. pag. 789. tom. 8. Operum S. Hieronymi.

(17) Id est inclinare visus est in eorum sententiam, qui Ο'μωρία vocabulo abstinendum censebant, non ut hæretico, sed ut novo, ideoque scandalum generante apud eos, qui Nicæna fidei omnino se adherere profitebantur, persuadebantque Imperatori, ut crederet, eos, qui vocabantur Ariani, voce illa suppressa, ad concordiam redituros. Talium, non vero ipsorum Arianorum tunc particeps erat Eusebius iste, post obitum Constantini dumtaxat ad Arianorum partes apertius transgressurus in Conciliabulo Antiocheno anni 341. Simili modo alibi Hieronymus scripsit propter receptam Valentis & Ursacii confessionem in specie Catholicam, quod ingemiscens Orbis terrarum miratus est, se esse Arianum. Papebrochius in Commentario Historico de S. Constantino Magno cap. 2. §. 18. apud Bollandum die 21. Maji tom. 5. pag. 17.

(18) Tom. 2. pag. 1209.

audisse debuerint, (19) credamus tamen. Credamus etiam, S. Athanasium, adeo sagacem exploratorem omnium, quæ mala fide agebantur a suis & Ecclesiæ hostibus, in hoc puncto velut ad se minus spectante, incuriosum plane fuisse. Quis credat, integram Synodum Occidentalium Episcoporum Arimini congregatorum idem dicturam fuisse de Constantini baptismo, si is non primum Nicomediæ, sed diu antea Romæ fuisset peractus? Non ego verba Synodi proferam, ut apud Theodoretum, Socratem, & Sozomenum leguntur, (excipit enim contra hos Baronius) sed ex Athanasio in libro De Synodis, apud quem ea putat integre ac sincere legi: sic autem legitur absque ullo discrimine in octo Codicibus MSS., ex quibus concinnata est Græco-Latina editio anni 1600. Ἀπορον καὶ ἀδίκετον ἐφάνη τῶν ὁρθῶς καὶ δικαίως ὡρισμένων μεταλλάσσειν, καὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ κοινῇ μετὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου Κωνσταντίνου, τοῦ πατρὸς σου, καὶ Βασιλέως ἰσχυρομένων. ἰγνωσκότες, καὶ τὸν μετὰ τιλὰ τῶν ἄξιον μνήμης Κωνσταντίνου μετὰ πάσης ἀκερβείας καὶ ἐξουσίας τὴν συγγραφὴν πείσαν ἐκτελεχότα. ἐπειδὴ καὶ
ὡς

(19) Nullum igitur Hieronymi & Ambrosii ætate Romæ baptisterium Constantini, nullâ item Constantini ab S. Silvestro ibidem baptizati ad posteros fama. Unde eos refellas, qui ex baptisterio ibidem postea extructo argumentum ducunt contra nos.

Papebrochius in Conatu Chronico Historico pag. 131. §. 20. Hastenus deductis additum velim iudicium Emin. Cardinalis Bona, sicut ipsum accepi ab eruditissimo viro Claudio Castellano Canonico Parisiensi anno 1684. sic mihi scribente: Si D. Cardinalis Bona vixisset, jam forte haberemus Breviarium Romanum in multis reformatum: hoc enim maxime cordi habebat; & aliquando mecum deambulans per hortum monasterii S. Bernardi ad Thermas dixit, insupportabiles sibi esse Lectiones pro Festo S. Silvestri: cumque reponerem, Si Constantinus Romæ baptizatus non est, cur appellatur communiter Baptisterium Constantini? respondit: quia ipsum construi fecis, quemadmodum ob eandem causam Basilica Lateranensis Constantiniana dicitur.

ὡς ἐξ ἀνδράπων ἔγένετο βασιλεὺς, καὶ πρὸς τὴν ὁρμήν
 μέντω εἰρήνῃ ἀνιχώρησεν, ἀσποὺν ἄνεα μετ' ἐκείνῳ καὶ
 καίνωτοι μὲν : *Indecens & injustum videtur immutare
 aliquid eorum, quæ recte ac juste definita sunt, at-
 que Nicææ communiter constituta coram gloriosissimo
 Constantino Patre tuo (Constantium alloquitur)
 & Imperatore....* Deinde iterum : *Cum sciamus
 etiam Constantinum post mortem quoque memoria di-
 gnum, conscriptam cum omni diligentia deliberatio-
 neque fidem exposuisse, atque adeo absurdum fore,
 postquam ille migraturus baptizatus est, & ad de-
 bitam sibi requiem transiit, innovare quidpiam.*
 (20)

Hos auctores secuti sunt Cardinales Nicolaus
 de Cusa (21) Jacobus Perronius, (22) Henricus
 Norisius. (23) Et quidem iis non consentire,
 idem est, atque fundamenta historię convellere.
 Etenim axioma est a Petro Daniele Huetio præ-
 positum Demonstrationi Euangelicæ : *Omnis histo-
 ria est verax, quæ res gestas ita narrat, uti nar-
 rantur in multis libris coætaneis, vel ætati proximis,
 quæ res gestæ sunt.* (24) Hæc disputant, qui Con-
 stan-

(20) Papebrochius loco citato apud Bollandum die 21.
 Maji tom. 5. pag. 15. §. 12. & in Conatu Chronico Histori-
 co ad catalogum Pont. Rom. dissertat. 12. §. 12.

(21) Lib. 3. De Concordantia Catholica cap. 2. pag. 782.

(22) Apud Tillemontium annot. 65. in Constantinum
 Imperatorem tom. 4. pag. 660.

(23) In Appendice ad Historiam Donatistarum Lect. 8.
 Operum tom. 4. pag. 656.

(24) Axioma hoc est secundum, & confirmatur ab eo-
 dem Huetio pag. 14. edit. Parisiensis an. 1690.

Prosper Cardinalis Lambertinus, nunc Benedictus XIV.
 Pontifex Maximus, De Serv. Dei beatif. & Beat. canoniz.
 lib. 3. cap. 10. num. 9. : *Quæres quarto, quinam dicendi sint
 Auctores contemporanei. Scacchus De notis & signis Sanctita-
 tis, sect. 11. cap. 6. pag. 881. respondet, Historicos, qui vixe-
 runt initio quinquaginta annos ab obitu Servi Dei, aut Beati,*

stantinum censent sub finem vitæ baptismum suscepisse.

Qui contra differunt, ajunt, Acta S. Silvestri testari, Constantinum Romæ baptizatum ab eodem Pontifice, & sacri lavacri virtute a lepra liberatum: eadem Acta a multis in Urbe Romana Catholicis legi solita, teste Gelasio in Concilio Romano: (25) eademque ab Hadriano I. ad vindicandum cultum imaginum sacrarum prolata in Epistola ad Constantinum & Irenem. (26)

Eusebii sectatores respondent, Baronium ipsum ad an. 315. §. 17. affirmare, Acta S. Silvestri non in omnibus vera esse, quæ hodie exstant, nimirum deturpata compluribus (ut vidimus §. 12. & 13.) quæ aliunde irrepserant, mendaciis. (27) Cardinalem quoque Cajetanum in Summam D. Thomæ 3. part. quæst. 69. art. 8. asserere, nullius auctoritate constare, Constantinum mundatum a lepra in baptismo, quia gesta Silvestri, ex quibus hoc videtur haberi, incertum habent

cujus Vitam referunt, pro contemporaneis habendos esse: Quod si Historici vixerint etiam quinquaginta annis a tempore, quo vixit Dei Servus, de quo agitur, merentur attendi tamquam contemporanei. Tillemontius, & Baillet auctoritatem non detrahunt Historico, licet post seculum scribenti. Læmojus in Tractatu de auctoritate negantis argumenti tempus id protrahit ad annos circiter ducentos. Pater autem Honoratus in sæpe allegato tom. 1. De usu Criticæ, dissertat. 2. ingenuè admittit, historicam veritatem per tres atque aut quatuor hominum ætates suum tutum posse habere progressum: at periculis tamen deceptionis & hallucinationis expositam esse, si alicujus Scriptoris intra seculum scribentis præsidio sit destituta.

(25) Apud Labbeum tom. 4. Conc. pag. 1263.

(26) Apud eundem Lab. tom. 7. Conc. pag. 102.

(27) Baronium fere secutus mendacia illa colligit Labbeus tom. 1. Conc. pag. 1491. aliaque addit Janningus in Apologia Præliminari pro Actis Sanctorum mensis Junii tom. 1. pag. XXI. §. 60. ubi pag. XVI. & seqq. multa dicit pro Baptismo Constantini apud Nicomediam.

bent auctorem, ut patet in cap. Sancta Romana dist. 15. Cajetano accedere Sotum in 4. Sent. dist. 6. quæst. 1. extremo art. 6. Itaque *lepræ Constantiana testem gravem & probatum ex veteribus neminem esse*: (28) eamque ideo etiam refelli, quod Cyrillus Alexandrinus lib. 7. contra Julianum obijcientem Christianis, quod eorum baptismus lepræ morbum non depelleret, statim respondisset, Constantinum decessorem ejus & socerum lepra laborantem accepisse a baptismo salutem pristinam. Quid enim magis obvium, quid commodius, & ad Apostatam refellendum efficacius? Nihil tamen hujusmodi respondisse S. Cyrillum, contentum dixisse, baptismum animi, non corporis morbis curandis a Christo Domino institutum esse.

Gelasium vero, qui Acta illa non recenset inter Apocrypha, immo dicit *a multis Catholicis legi*, hoc indicare solum, nihil in eis reperiri alienum ab Fide Catholica, nullumque ab eorum lectione periculum Fidelibus metuendum. Insuper posse ambigi, num Acta S. Sylvestri, quæ supersunt, ea-

(28) Melchior Canus lib. 11. cap. 5. respon. ad 14.

Gotfridus Viterbiensis, qui sæculo XII. floruit, in Chron. part. 16. pag. 266. tom. 2. Scriptor. Rer. Germ. Pistorii: *Quod autem de lepra ejus legitur, videtur apocryphum, quia in nullis libris authenticis, neque in Chronicis reperitur.*

Nicolaus Cardinalis de Cusa lib. 3. De Concordantia Catholica cap. 2. pag. 782.: *Ego legi in Vincentio Historiarum 24. lib. in fine, secundum S. Hieronymum, Constantinum uxorem Faustam, & filium Crispum crudeliter occidisse, & in extremo vitæ ab Eusebio Nicomedia Episcopo baptizatum, in Arianam hæresim declinasse. A quo tempore, inquit Hieronymus, Ecclesiarum rapinæ & totius Orbis discordia secuta est usque in præsens tempus. Ista libro de Actibus Sylvestri, quem Vincentius dicit a quodam, cujus nomen ignorat, e Græco translatus, ut eodem libro cap. 9. habetur, manifeste contradicunt. Quis non crederet potius Hieronymo approbato, quam ignoti auctoris scripturis, quæ apocryphæ dicuntur, quando auctor ignoratur?*

eadem sint, atque illa, quæ ab Gelasio non improbantur. (29)

Hadrianum pariter in citata epistola eisdem Actis usum esse, quod ob qualemcumque antiquitatem conferre aliquid viderentur ad asserendam venerationem sacrarum imaginum. Inde colligi, vera esse Catholicæ Fidei dogmata, quæ in Actis illis continentur, non vera item & certa esse gesta omnia, quæ ibidem exponuntur. Recitatum quidem in Concilio Œcumenico VII. Hadriani epistolam, at non eam inde vim habuisse, ut certam in omnibus fidem facere debeat. Nec enim historias, quæ in Conciliis leguntur, omnes etiam pro veris approbari. (30)

Neque Actis S. Silvestri fidem conciliare Acta Liberii, in quibus *expressum habetur ex libro quodam, qui ibi citatur, Silvestri, Constantinum a lepræ morbo in baptismo Crucis signo liberatum.* (31) Acta enim illa ex eadem officina, unde Acta Silvestri, prodiiisse, & multis *obsita mendis* dici a Baronio ad an. 324. §. 42. Et jure quidem ac merito. Qui enim id verisimile esse, quod est in iisdem Actis Liberii, nimirum ejus ætate miraculum Constantini per baptismum a lepra sanati, si verum fuit, in Urbis & Orbis totius conspectu patratum, ex hominum memoria ita deletum fuisse, ut Constantius ejus filius, ut est in eisdem Actis, *indignaretur, quod Liberius illud sparsisset in vulgus, ob eamque causam gravia in eum comminaretur?* (32)

Neutris porro Actis pondus ullum addere Concilium Romanum, quod cap. 1. apud Lab. tom. 1. Conc.

(29) Baronius in Martyrologium Romanum 31. Decemb. Gelasio teste, cap. *Sancta Romana* 3. distinct. 15. *Acta Silvestri incerto auctore sunt scripta.*

(30) Vide Canum lib. 3. de locis cap. 5. quæst. 4.

(31) Baronius ad an. 324. §. 42.

(32) Baronius ibidem.

1. Conc. pag. 1545. & 1546. hæc habet : *Eodem tempore cum multi nobiles gauderent , quod Constantinus baptizatus a Silvestro Episcopo Urbis Romæ & mundatus fuisset a lepra .* Subdititium enim esse . Siquidem celebratum dici III. Kal. Julii anno 324. Constantino jam baptizato , ut autumant , præsentem , quo anno toto , & mensibus aliquot anni superioris Constantinus bello Liciniano occupatus in Oriente versatus est . Præterea Photium ab hoc Concilio damnatum legi in ejusdem Concilii præfatione , cum multo post Photius natus fuerit , nec ante Concilium Sirmienſe ejus hæresis damnata . (33)

Falsis Silvestri , Liberii , & Concilii Romani Actis deceptum Nicolaum I. epist. 8. ad Michaellem Imperatorem vocasse Silvestrum *Magni Constantini baptizatorem .* (34) Ex iisdem lacunis hausisse Gregorium Turonensem lib. 2. Hist. Franc. cap. 31. , ubi de baptismo Clodovei loquitur ad hunc modum : *Procedit novus Constantinus ad lavacrum deleturus lepræ veteris morbum :* prorsus ut nihil mirum sit , Hadrianum I. Hincmarum , aliosque tum Græcos , tum Latinos de lepra Constantini veluti de re certa narravisse .

Eusebium secum non pugnare , nec ullo modo indicare , Constantinum multo ante mortem baptizatum fuisse , cum scribit lib. 4. De Vita Constantini cap. 22. : *Ipse vero utpote sacrorum mysteriorum particeps :* & cap. 57. subjungit : *Aderat jam magna Paschalis festi solemnitas , in qua Imperator vota Deo persolvens una cum ceteris pernoctavit .* Ab Eusebio enim Constantinum non ideo vocari *sacrorum mysteriorum participem* , quod bapti-

(33) Multa disputant huic sententiæ convenientia Cardinalis Norisius in Appendice ad Historiam Donatistarum Lect. 8. pag. 659. tom. 4. & Pagius ad an. 324. §. 17. & 18.

(34) Apud Labbeum tom. 8. Conc. pag. 305.

ptizatus esset, & ad communionem Sacramentorum cum Fidelibus admissus, sed quod mysteriorum, quæ Christus Salvator operatus est ad salutem generis humani, doctrina institutus esset, & fide sua jam particeps. Deinde Constantinum non dici ab Eusebio *participem* absolute, ut vertit Valesius, sed οἱ αὐτῶν μυστήριον ὀφείλει: *velut aliquem participem sacrorum mysteriorum*. Ab eodem Eusebio subjici quidem, Constantinum in Festo Paschæ vota Deo persolvisse, & pernoctasse cum ceteris; at non exprimi, utrum in Ecclesia, an in Palatio, ubi *quotidie statis horis se se includens, remotis arbitris solus cum solo colloquebatur Deo, & in genua provolutus ea, quibus opus haberet, supplici prece postulabat*: (35) Certe ab eodem Eusebio lib. 4. De Vita Constantini cap. 62. Constantinum ea loquentem induci, quæ ipsum ostendant, numquam in Ecclesia una cum populo Dei preces ad Deum fuisse. Ista enim esse verba ejus: *Si Deus vitæ, mortisque arbiter hic me diutius vitam agere voluerit; idque semel decretum est, ut in posterum una cum populo Dei permiscear, & in Ecclesiam adscitus cum reliquis omnibus orationum particeps fiam; eas vivendi leges mihi prescripturum me esse, spondeo, quæ sint Deo dignæ*. Ad hæc in quatuor Eusebii libris, quibus Constantini pietas & religio celebratur, nusquam legi, Constantinum in Ecclesia cum Catechumenis (nedum cum Fidelibus) preces fecisse, nec Sacramentum Catechumenorum (nedum Fidelium) percepisse. Cumque de Helena Augusta matre Imperatoris Constantini id diserte affirmet Eusebius, eam in Ecclesia cum reliquis mulieribus constitisse, numquam tamen de Constantino idem ab illo dictum inveniri. Quod si objiciatur, Constantinum Helenopoli in Mar-

ty-

(35) Eusebius lib. 4. De Vita Constantini cap. 22. pag. 441.

tyrum templo diversatum fuisse, & preces ad Deum fuisse: primum respondendum hæc in nostris Codicibus non legi: deinde Ecclesias ingredi licuisse etiam Gentilibus, excepto Missarum tempore: quanto magis id licuerit Imperatori, qui se Christianum profitebatur? (36)

Nicephorum lib. 7. Hist. Eccl. cap. 35. scribentem: *Ecclesia a Silvestro eum Romæ baptizatum esse certo prædicat, nihil conficere. Majorem enim quam Nicephoro fidem adhibendam esse Eusebio, Hieronymo, Ambrosio, aliisque, qui ætate sunt & auctoritate multo graviores. Et Nicephorum hoc loco fortasse intelligere Acta S. Silvestri, quæ, ut dictum est, parum habent auctoritatis. Equidem legi in Breviario Romano in Vita S. Silvestri, die postremo Decembris, Constantinum ab eodem S. Silvestro baptizatum, & baptismo sanatum a lepra; sed Vitam illam quoque ex iisdem Actis descriptam esse, & Cardinalem Vincentium Mariam Ursinum, postea Benedictum XIII., in Dissertat. De reliquiis S. Bartholomæi art. 7. docere, Maximæ quidem auctoritatis esse Breviarium Romanum in iis, quæ per sese ad cultum Ecclesiasticum attinent, minoris tamen ponderis esse in privatis factis, aut gestis, quæ in Vita Sanctorum ex occasione referuntur, ita ut efficax inde argumentum peti non possit, ubi præsertim antiquiora monumenta adversantur. Nec enim Ecclesia ipsa, quæ iis utitur, inconcussæ infallibilisque veritatis judicat quæcumque Breviariis suis sunt inserta, cum multoties pro variis temporibus varia ex occasione ea mutaverit correxeritque. (37)*

Num

(36) Valesius annotat. in cap. 61. ejusdem libri 4. De Vita Constantini pag. 226.

(37) Apud Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 13. num. 8. pag. 80. & 82.

Idem

Num quis ita demum contradicat? Numquam-
ne antea, ex quo Christianus esse cepit, post vi-
ginti sex annos Constantinus in morbum incidit, ut
expiandi per baptismum peccata oportuerit eum iniis-
se consilium? Vel quonam modo potuit interesse,
& sedem, ut ipse ait Eusebius lib. 3. de Vita Con-
stantini cap. 10., cum Episcopis in sacrosancto Ni-
cæno Concilio habuisse, si inter Cathecumenos in Ec-
clesia tantummodo militabat? Laturi ne id essent bea-
tissimi illi Catholicae professionis Antistites, quorum
ingens erat numerus egregia sanctitate, vigore disci-
plina & eruditione præstantium? (38)

Quoad primum respondent, Etsi in morbum for-
san incidisset antea Constantinus, tamen quia letha-
lem non esse morbum intelligebat, baptismum in aliud
tempus distulisse, quem devicto Maxentio in voto su-
sceperat. (39)

Quoad secundum: Nonne scribere Baronium ad
an. 314. §. 53., Constantinum eodem anno 214.
nempe decimo ante baptismum (40) interfuisse Sy-
nodo Arelatensi ex omnium provinciarum Occidentis
Epi-

Idem Eminentissimus Auctor, qui nunc Christianam rem
Benedicti XIV. nomine tanta cum laude gerit, eodem loco
proferens sententias plurimorum, qui de Historiis relatis in
nonnullis Lectionibus secundi Nocturni Breviarii Romani dubi-
tare visi sunt, ita concludit: Consimilia demum habentur in
Confutatione dissertationis Michaelis Anastasii, mira, qua
pollet, eruditione composita a Domino Advocato Nicoli, & Pla-
centiæ typis impressa anno 1733. pag. 21. & sequentibus,
ubi inter cetera notat, impune inter Eruditores adhuc disputari,
utrum Constantinus Imperator fuerit Romæ baptizatus a S. Sil-
vestro, ut habetur in Lectionibus Breviarii Romani, an in exi-
tu vitæ suæ Baptismum receperit in quodam suburbio Civita-
tis Nicomediensis anno 340. & ideo quatuor annis post obitum
S. Silvestri, ut scriptum reliquit Eusebius Casariensis testis o-
cularus, de Vita Constantini lib. 4. cap. 61. & 62.

(38) Baronius ad an. 324. §. 44. & 49.

(39) Natalis Alexander Dissertat. 14. in Hist. Eccl. sæ-
culi IV. tom. 4. pag. 306.

(40) Secundum Baronii sententiam.

Episcopis conflata? Quare si id minime religioni officere Episcopi Occidentales credidissent, nec Orientales eo scrupulo tangi debuissent. Neque enim sedere Imperatorem velut sacrorum dogmatum magistrum, sed ut auditorem, & decretorum per sacras (41) executorem. (42) Accedere, quod in Concilium Nicænum admissi sunt etiam complures laici Philosophi, & Dialectici, teste Socrate l. 1. c. 8. Rufino l. 1. Hist. Eccl. c. 3. & Gelasio Cyziceno l. 2. cap. 13. apud Lab. tom. 2. Conc. pag. 175. Cur igitur non admissum Constantinum, qui Synodum convocaverat, honorificis litteris Episcopos undique invitans, ut quantocius adessent? Qui aliis quidem cursus publici copiam præbuerat; aliis vero jumentorum usum abunde subministraverat. Quin etiam sedem huic Synodo convenientissimam assignaverat Urbem Nicænam in Bithynia sitam? (43)

(41) Sacræ dicuntur Epistolæ, seu diplomata Principis.

(42) Cardinalis Norisius in Appendice ad Historiam Donatistarum Lect. 8. pag. 659. tom. 4.

(43) Eusebius lib. 3. De Vita Constantini cap. 6. pag. 400. Et extremo cap. 10.: *Postquam Imperator ad e-put subfelliorum venit, primum medius stetit. Positaque ante eum humili sella ex auro fabrefacta, non prius assedit, quam Episcopi ei innuissent.*

Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. IV. cap. 3. art. 4. §. 2. tom. 4. pag. 31.: *Cum Arianis in ipso Concilii ingressu libellos ipsi (Constantino) adversus Orthodoxos Antistites porrexissent, quo eis insensum redderent Imperatorem, & ad expugnandam Catholicam Fidem faciliorem aditum sibi aperirent, indicto die cunctos libellos comburi jussit, hæc cedro digna proferens: Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem dedit de nobis quoque judicandi: & ideo nos a vobis recte judicamur: vos autem non potestis ab hominibus judicari: propter quod Dei solius inter vos expectate judicium, & vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum reserventur examen. Vos etenim nobis a Deo dati estis Dii: & conveniens non est, ut homo judicet Deos, sed ille solus, de quo scriptum est: Deus stetit in Synagoga Deorum, in me-*

dio autem Deos diiudicat. Refert istud Rufinus lib. 4. *Historia* cap. 1.

Addit Theodoretus lib. 1. cap. 11. Constantinum iure asseruisse, se ne verbum quidem Libellorum legisse: Quod Sacerdotum vitia non sint populo aperienda, ne causa offendiculi inde arripita, licenter peccare aggrediatur.



DISPUTATIO XIII.

De Historia Paphnutii.

Historiam Paphnutii, de qua nunc disputatio instituitur, ita narrat Socrates lib. 1. cap. 11. *Visum erat Episcopis, qui Concilio Nicæno Œcumenico I. præsentibus aderant, novam legem in Ecclesiam inducere, ut quicumque in sacrum Ordinem allecti essent, id est Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, ab uxoribus, quas, cum laici essent, matrimonii jure sibi sociaverant, concubitu abstinerent. Cumque hac re in medium proposita, singulorum sententiæ rogarentur, surgens in medio Episcoporum confessu Paphnutius vehementer vociferatus est, non esse imponendum Clericis & Sacerdotibus grave hoc jugum: honorabiles nuptias, & totum immaculatum esse dicens: ne ex nimia severitate damnum potius inferrent Ecclesiæ. Neque enim omnes ferre posse tam districtæ continentie disciplinam; ac forsitan inde eventurum esse, ut cujusque uxoris castitas minime custodiretur. Castitatem autem vocabat congressum viri cum uxore legitima. Satis esse, ut qui in Clerum fuissent adscripti, juxta veterem Ecclesiæ traditionem jam non amplius uxores ducerent: non tamen quemquam sejungendum esse ab ea, quam antehac, tunc cum esset laicus, legitime duxisset. Atque hæc dixit, ipse non modo conjugii, sed muliebris congressus penitus expers: quippe qui a puero in monasterio educatus fuisset, & ob singularem castimoniam ab omnibus celebratus. Ceterum universus Sacerdotum cœtus Paphnutii sermonibus assensus est.*

Eandem historiam a Socrate mutuatus est (1)

M 2

So-

(1) Valesius annotat. in Socratis Historiam Ecclesiasticam lib. 1. cap. 11. pag. 6.

Sozomenus, & Episcopis, Presbyteris, & Diaconis; quibus memoratam a Paphnutio legem imponere volebat Nicæna Synodus, addidit etiam Subdiaconos. (2) Quod idem postea fecerunt Gelasius Cyzicenus lib. 2. cap. 32. (3) Cassiodorus Historiæ Tripartitæ lib. 2. cap. 14. Suidas in Lexico, verbo *Paphnutius* pag. 63. tom. 3. & Nicephorus Callistus lib. 8. cap. 19. Socratem & Sozomenum describentes. (4)

Num Socrates & Sozomenus vera narraverint, in

(2) Historiæ Eccl. lib. 1. cap. 23. Ejus verba sunt: *Cæsarum Synodus eorum, qui in Ecclesiis versantur, mores corrigere studens, leges quasdam constituit, quæ vulgo Canones appellantur. Cumque hac de re inter se deliberarent, aliis quidem placebat legem ferri, ut Episcopi & Presbyteri, Diaconi item, ac Subdiaconi non cubarent cum uxoribus, quas, priusquam sacrarentur, duxissent. Verum Paphnutius Confessor surgens contradixit: nuptiasque honorabiles vocans, & congressum viri cum uxore sua castitatem esse dicens, consilium dedit Synodo, ne hujusmodi legem ferret. Rem enim esse toleratu difficilem: ac fortasse occasionem incontinentiæ tum ipsis, tum uxoribus ipsorum inde subministrandam. Porro autem veterem Ecclesiæ traditionem hanc esse, ut qui celibes ad sacrum Ordinem promoti essent, uxorem posthac non ducerent, conjugati vero a suis uxoribus minime separarentur. Et hæc quidem suasis Paphnutius, tametsi expers conjugii. Synodus vero consilium ejus probavit, nec ullam ea de re legem tulit, sed in cujusque arbitrio, non autem ex necessitate id esse voluit.*

Errant Socrates & Sozomenus existimantes, hanc Traditionem ex Paphnutii intercessione confirmatam a Synodo Nicæna. Certum est Sanctorum Epiphanii, & Hieronymi tempore necdum fuisse istam traditionem. Atque ita nequit esse Canon Apostolicus: Christianus Lupus in Scholio ad Can. 13. Concilii Trullani pag. 70. tom. 3. quamquam & hic, & in Scholio ad Can. 3. Concilii Nicæni pag. 237. tom. 1. contendat, perperam & injuria Paphnutii intercessionem a quibusdam abjici ut suppositiciam, & Græculum figmentum.

(3) Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 246. Socratis, Sozomeni, & Gelasii Cyziceni narratio apud Petrum de Marca lib. 1. de Concordia cap. 8. §. 4. nulla suspitione laborat, licet vivis celeberrimis aliud videatur.

(4) Vide inferius positam annotationem 31.

in disceptationem vocatur. Contra enim, proque dicta sunt & scripta multa. Nos iis magis accedimus, qui historiam illam sublestæ fidei esse confirmant. Namque in Quinisextæ Synodi Canone 13. quamquam plura afferuntur ad confirmationem Regule, quam ibi statuunt de non prohibendo usu conjugii Clericis Majoribus ante Ordinationem suscepti, (5) istius tamen historia nulla fit mentio, quæ ceteroquin plurimum eam sanctionem firmaret, ac communi-
 (6) Nec Rufinus, ex quo priora de Paphnutio hausit Socrates, ullam hujus rei mentionem facit, (7) nec ullus alius ex veteribus ante Socratem, nec ullum vestigium in Actis Concilii Nicæni exstat. (8) Imo can. 3. Vetuit omnino Magna Synodus, ne liceat Episcopo, nec Presbytero, nec Diacono, nec ulli penitus eorum, qui sunt in Clero *οικονομοι* cointrōductam habere mulierem, præterquam utique matrem, vel sororem, vel amitam, vel eas solas personas, quæ omnem suspicionem effugiunt.
 (9) Quo in canone cum expresse habeantur semine, quibuscum permittuntur Clerici habitare, nec de uxore ulla prorsus mentio facta sit, plane ipsa explosa conspicitur: quod enim ea in re dubitatum

M 3

esset,

(5) Apud Labbeum tom. 6. Conciliorum pag. 1148. & apud Harduinum tom. 3. pag. 1666.

(6) Auctor annotationum ad Gulielmi Estii commentaria in quatuor Libros Sententiarum lib. 4. dist. 37. §. 6. pag. 148. tom. 2. part. 2.

(7) Valesius annotat. in cit. cap. 11. lib. 1. Socratis pag. 6.

(8) Bellarminus lib. 1. De Clericis extremo cap. 20. pag. 146. tom. 2.

(9) Apud Labbeum tom. 2. Cone. pag. 30. & apud Harduinum tom. 1. pag. 323.

Dionysius Exiguus apud eundem Labbeum pag. 40. veris mulierem subintrōductam, quasi non *οικονομοι*, sed *περιττοι* scriptum fuerit in eodem Canone, quo postremo vocabulo usus est Apostolus ad Gal. II. 4. Muratorius in Anecdotis Græcis Disquisit. 1. De Synisactis & Agapetis pag. 224.

esset, plane uxoris nomen ante alias fuerat exprimentum, quod silentio omnino censeretur exclusum. (10) Præterea quomodo Paphnutius novam legem vocasset, quam duodecim ante annis sanxerat Concilium Eliberitanum, (11) quamque multo ante Origenes ex verbis Apostoli deduxerat? (12) Vel quomodo Nicænis Patribus adversari idem præsumpsisset, cum constaret, nec ipsos Arianos ordinare consuevisse, quos novissent conjugio obligatos? quod Epiphanius agens adversus Ebionæos (13) in Josepho demonstrat. (14)

Ac-

(10) Baronius ad an. 325. §. 149.

Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 19. pag. 143. tom. 2. Nulla uxoris mentio fit, quæ tamen primo loco poni debuit, si cum ea habitare liceret. Item cur prohibetur Clericis cohabitatio mulierum, si uxorati esse possunt? Nonne uxores ancillas habere possunt in eadem domo?

(11) Can. 33. apud Lab. tom. 1. Conc. pag. 974. & apud Harduinum pag. 253. Placuit in totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus, vel omnibus Clericis positis in ministerio, abstinere se a conjugibus suis, & non generare filios: quicumque vero fecerit, ab honore Clericatus exterminetur.

(12) In Numeros Hom. 23. §. 3. pag. 358. tom. 2. Dicit Apostolus (1. Cor. VII. 5.) iis, qui in conjugis sunt: Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis Orationi. & iterum in idipsum fitis: certum est, quia impeditur sacrificium indefinens iis, qui conjugalibus necessitatibus serviunt. Unde videtur mihi, quod illius est solius offerre sacrificium indefinens, qui indefinenti & perpetua se devoverit castitati.

(13) Epiphanius Hær. 30. §. 5. pag. 129.

(14) Baronius ad an. 58. §. 21., ubi subjicit e vestigio: Certe si velimus Socratem, & Sozomenum non esse mentitos, de illis tantummodo totam illam agitatam esse controversiam, dicendum est, qui cum ordinarentur inusti, contestati essent, non posse se continere, quibus sic nihilominus ordinatis si An-cyranum Concilium haud diu ante prospexerat, ut concederet eis ducere posse uxorem: quanto acrius indulgisse visa est Nicæna Synodus, ut quam ante susceptos Ordines habuissent, secum retinere possent?

Thomassinus De vet. & nova Ecclesiæ disciplina part. 1. lib.

Accedit, quod Eusebius, qui Nicæno Concilio interfuit, lib. 1. Demonstrationis Euangelicæ extremo cap. 9. nullam faciens litteram de Historia Paphnutii affirmat, eos, qui sacriati sunt, atque in Dei ministerio, cultuque occupati, continere deinde se ipsos a commercio uxoris. S. Epiphanius vero, qui anno tertio duntaxat & quadragesimo post Nicænum Concilium vixit, hæc. 59. §. 4. Sacrosancta Dei Ecclesia, inquit, eum, qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametsi sit unius uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi, aut Hypodiaconi ordinem admittit. Sed eum duntaxat, qui ab unius uxoris consuetudine se se continuerit, aut ea sit orbatus, quod in illis locis precipue fit, ubi Ecclesiastici canones accurate servantur. Quia vero nonnullis adhuc in locis Presbyteri, Diaconi, Hypodiaconi liberos sumunt.

M 4

sci-

lib. 2. cap. 40. §. 15. pag. 421. Dicam Socratis, & Sozomeni, quibus auctoribus hæc circumferuntur, non tantum esse auctoritatis pondus, ut in re tanta, si quid soli dixerint, fidem extorqueant. Vera res fortasse fuerit, quæ refertur, & in eo tantum aberraverit Socrates, quod adjecit de suo. Potuit enim in Ecclesia Orientali ea fuisse tempore Concilii Nicæni incontinentiam Presbyterorum, Diaconorumque multitudo, ut sapientissimis Præsulibus satius visum fuerit dissimulare immedicabile malum, quam reseccando asperare. Idem de Conciliis Ancyrano, Neocesariensi, Gangrensi dixeris, nihil adversus pestem hanc statuisse, quod curationis spem abiecissent omnem. Ubi vero Socrates dicit, antiqua Ecclesiæ traditione superioribus Clericis solum prohiberi, ne matrimonium ineant, non autem initi usum interdicti: jam ad Eusebium, ad Epiphanium, ad Hieronymum appello, viros veterum consuetudinum Socrate longe peritiores. Hoc igitur Socrates loquentem inducit Paphnutium, quod in ore numquam Paphnutius habuit. Potuit tunc cum Concilio Paphnutius, & sequentibus sæculis potuit cum eo Ecclesia Græca tota judicare, tolerandum id malum potius, quam aut Ecclesiam schismatis, aut ejusmodi Clericos periculo obijcere incontinentiæ gravioris. Illud tamen ignorari non potuit, pravam hanc fuisse, & degenerem consuetudinem, quæ præsci violarentur Canones, & Ecclesia purior atque sancita ab Apostolis disciplina turparetur.

scripiebant, responderet, non illud ex Canonis auctoritate fieri: sed propter hominum ignaviam, qua certis temporibus negligenter agere & connivere solet, ob nimiam populi multitudinem: cum scilicet qui ad eas se functiones applicent, non facile reperiuntur. (15) Quod ad ipsam quidem Ecclesiam attinet, ea, utpote a Sancto Spiritu bene ordinata atque constituta, quod decentius est omnibus in rebus considerans, ei rei studere potissimum instituit, ut qua divino numini ministeria prestantur, nulla re, quoad fieri potest, distrahantur. Itane scripsisset Epiphanius, si ex indulgentia Nicæni Concilii, cujus recens adhuc memoria erat, Clericis licuisset matrimonio ante susceptos sacros Ordines contracto uti ad arbitrium?

Tom. I.
pag.
231.

Tom. II.
pag. 291.

Eodem, quo Epiphanius, sæculo claruit S. Hieronymus, cujus ætate cum superessent adhuc homines, qui Nicæna Synodo interfuerant, (16) quid in ea actum fuerit, discere atque cognoscere facile potuit. Hic autem extrema epistola 48. ad Pammachium scribit in hunc modum: *Episcopi, Presbyteri, Diaconi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post Sacerdotium in aeternum pudici.* Idem lib. 1. adversus Jovinianum §. 34. *Certe confiteris, ait, non posse esse Episcopum, qui in Episcopatu filios faciat. Alioqui, si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur.* (17) Hoc nec diceret Hieronymus, nec

(15) Eodem sensu dictum est ab S. Hieronymo lib. 1. adversus Jovinianum §. 34. pag. 291. tom. 2. *Eliguntur mariti in Sacerdotem, non nego: quia non sunt tanti virgines, quanti necessarii sunt Sacerdotes.*

(16) Idem S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos §. 20. pag. 193. tom. 2.

(17) Idem eodem loco subiicit: *Si laicus & quicumque Fidelis orare non potest, nisi careat officio conjugali, Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt Sacrificia, semper orandum est. Si semper orandum est, ergo semper cavendum matrimonio.*

nec Jovinianus confiteretur, si aliquando Nicæna Synodus concessisset Majoribus Clericis, ut conjugio vel ad quoddam tempus uterentur. Neque Hieronymus loquitur tantum de consuetudine Ecclesiæ Occidentalis. Namque sub initium libri contra Vigilantium: *Quid facient, inquit, Orientalis Ecclesiæ? quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt?* Eandem fuisse constitutionem Ecclesiæ Africanæ satis indicat Codex Canonum ejusdem Ecclesiæ can. 3. & 4. (18) & Concilium Carthaginienſe II. can. 2., ubi: *Omnibus Episcopis placuit, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitia custodes etiam ab uxoribus se abstergerent, ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, ipsi quoque custodirent.* (19) *Quapropter cujus sint fidei, quæ a Socrate, & Sozomeno, qui longe post Concilium Nicænum vivere, sunt scripta, ex dictis quis facile judicabit.* (20) Denique Socratis hac in re fides etiam ex eo imminuitur, quod tradit Photius, eum in dogmatibus valde accuratum non fuisse, (21) Sozomeni autem ex eo, quod ejus Historiam, ut ait S. Gregorius, *Sedes Apostolica recipere recusat, quoniam multa mentitur.* (22)

Pag. 389.

Hæc scripsimus secuti Baronium & Bellarminum. (23) Nunc ponamus ea, quæ Natalis Alexan-

(18) Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1052. & apud Harduinum tom. I. pag. 867.

(19) Apud Labbeum tom. 2. Conc. pag. 1159.

(20) Baronius ad an. 58. §. 21.

(21) In Bibliotheca Cod. 28. pag. 18.

(22) Lib. 7. epist. 34. ad Eulogium Episcopum pag. 883. tom. 2.

(23) Baronium ad an. 58. §. 21. & ad an. 325. §. 148. Bellarminum lib. de Conciliis cap. 18. & lib. 1. de Clericis cap. 20. pag. 18. & 146. tom. 2.

Tom IV.
pag. 255.

xander contra eminentissimos scriptores dicit, nitamurque respondere ad singula. Is igitur Dissertat. 19. in Hist. Eccl. sæc. IV. Propositione I. scribit adversus utrumque hoc modo. *Verum illustrissimorum & doctissimorum hominum exceptiones adversus testimonium Socratis & Sozomeni nullius sunt ponderis. Nam quod Socratem spectat, licet ille Novatianus fuerit, sive saverit Novatianis, non tamen in eo versatur errore, quem ipsis S. Epiphanius affingit, ut Laicos & Clericos in iis, qua matrimonium spectant, pares faciat; siquidem Laicos nondum matrimonii vinculis adstrictos uxorem ducere posse non negat: majores autem Clericos, qui uxorem ante sacram Ordinationem non duxerunt, negat, matrimonium jure inire posse. Nec calibatam Socrates evertit sacrorum Ministrorum, illam Paphnutii historiam referendo: cum perpetua continentie lege teneri eos asserat, qui celibes aut vidui ad sacros Ordines promoti sunt. Nec vero consequens est, Socratem in Paphnutii historia mentiri, quia in aliis nonnullis contra historiae leges peccavit: alioqui nihil certi in historia habebimus, quia nullus pene historicus est, cui error aliquis exprobari non possit.*

Quod etiam contra Sozomenum ex S. Gregorio objiciunt, fidem ejus in omnibus non elevat, sed in iis tantum, quæ Eudoxii Constantinopolitanae Ecclesiae invasoris, & Theodori Mopsuesteni res gestas spectant, ut constabit legenti integrum S. Gregorii locum. In Historia Sozomeni, inquit, de quodam Eudoxio, qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopatum arripuisse dicitur, aliqua narrantur: sed ipsam quoque Historiam Sedes Apostolica recipere recusat, quoniam multa mentitur, & Theodorum Mopsuestiæ nimium laudat, atque usque ad diem obitus sui magnum doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet. (24) Restat ergo, ut si quis

quis illam historiam recipit, Synodo, quæ piæ memoriæ Justiniani temporibus de Tribus Capitulis (25) facta est, contradicat: qui vero contradicere non valeat, illam historiam necesse est, ut repellat. *Sanctissimi ergo Pontificis & Doctoris censura Historiam Sozomeni universim non perstringit, adeoque veritati historie Paphnutii non incommodat. Quin imo cum Gregorius Magnus Sozomeni fidem auctoritatemque eleuasset ex eo, quod Theodoro Mopsuesteno sauerit, retulisset profecto, quod errore tanto de Paphnutio Confessore, & Concilio Nicæno impudenter ille confinxerat, aut a Socrate confictum retulerat, si historiam illam figmenti & fabule loco habuisset, cum tanti videri possit ad fidem Sozomeno derogandam.*

Quod

(24) Baronius ad an. 427. §. 29. *Hæc cum dicat S. Gregorius de Sozomeno, quæ apud Sozomenum hodie minime leguntur, putauit aliquis nimium sibi sapiens S. Gregorium errore lapsum, & quod esset apud Theodoretum, dixisse apud Sozomenum legi. Sed qui cum erroris arguit, errauit ipse, cum non considerat, multa desiderari in historia Sozomeni, quæ exciderunt, & illa ipsa tempora, in quibus de Theodoro Mopsuesteno tractandi se ingerebat occasio. Cum enim in sua Historiæ præfatione ipse testetur, se eam producere usque ad decimum septimum Consulatum Theodosii, viginti prope annorum res gestæ in ea desiderari certum est. Sed aduersus hominem audacter nimis carpentem S. Gregorium in Notis ad Romanum Martyrologium die 23. Decembris pluribus egimus.*

Baronio consentit Vossius lib. 2. de Historicis Græcis cap. 20. pag. 137. Miræus in scholiis ad Siebertum de scriptoribus Ecclesiasticis cap. 11. Gregorii censuram de Sozomeno agnoscit etiam Anastasius Bibliothecarius in Præfatione ad Historiam Ecclesiasticam.

Joannes Albertus Fabricius lib. 3. Bibliothecæ Græcæ cap. 4. pag. 122. vol. 6. putat, Theodoretum pro Sozomeno dicere Gregorium voluisse, cum in Theodoro ista (laudes nimirum Theodori Mopsuesteni) legantur V. 40. In Fabricii sententia est Melchior Canus de Humanæ Historiæ auctoritate lib. 11. cap. postremo.

(25) Vide annotat. 3. & 11. ad Vigilium Pontif. LXL.

Quod pertinet ad Socratem, nec Baronius, nec Bellarminus Historiam Paphnutii expendentes, eum ideo rejiciunt, quod fuerit Novatianus, sed ideo solum, quod longe post Concilium Nicænum natus ea scripserit, quæ superiorum scriptorum testimoniis minus consentanea esse existimantur. Num vero erraverit Epiphanius in Historia Novatianorum, in præsens non quæritur, illud certo constat non solum ex Epiphanio, sed etiam ex Theodoro, & Augustino, Novatianos damnasse secundas nuptias. *Nam si quis, ait Epiphanius Hær. 59. §. 3. & 4, post baptismum secundam uxorem duxerit, ab illis non amplius admittitur... Siquidem quæ Sacerdotio propter singularem functionis illius dignitatem præcipue tributa sunt, ea ad omnes communiter pertinere judicant.*

1. ad
Tim. III. Illud quidem audierant: Episcopum irreprehensibilem esse oportere, unius uxoris virum, continentem: similiter & Diaconum & Presbyterum: (26) quod an sit Laicos & Clericos in iis, quæ matrimonium spectant, pares facere, aliorum iudicio relinquimus.

Quod si Socrates Paphnutii historiam referens sacrorum ministrorum cœlibatum non evertit, certe concutit, cum Nicæna Synodi temporibus Episcopi, Presbyteri, & Diaconi perpetuam continentiam servarent ex Ecclesiæ disciplina diuturno usu, & ab Apostolicis temporibus derivato firmata,

(26) Theodoretus lib. 3. Hæretic. Fabularum extremo cap. 5. Hujus (Novati) successores alia etiam dogmata adjecterunt. Eos enim, qui secundas nuptias inierint, a sacris mysteriis repellunt.

S. Augustinus De Agone Christiano cap. 31. §. 33. Isti (Cathari seu Novatiani) sunt, qui viduas, si nupserint, tamquam adulteras damnant, & super doctrinam Apostolicam se prædicant esse mundiores. Et hær. 38. Cathari secundas nuptias non admittunt.

ta, ut ipse Natalis Alexander confirmat. (27)

Consequens autem esse, *Socratem in Paphnutii historia mentiri, quia in aliis nonnullis contra historie leges peccavit*, persuadere licet ex ipsiusmet Natalis Alexandri sententia. Siquidem ut refellat Sirmondum & Launoium testimonio Severi Sulpicii & Gregorii Turonensis negantium, *Dionysium Areopagitam unum eundemque esse cum Dionysio Episcopo Parisiensi* respondet, *Sulpitium non tantæ auctoritatis esse in re historica... maxime cum multos in errores intra unam aut alteram paginam lapsus sit, & Gregorii Turonensis historiam multis nevis & erroribus scatere, qui Auctoris simplicitati & credulitati condonandi sunt.* (28) Præterea ut mendacem ostendat Socratem, quod lib. 5. cap. 21. scripserit; ab Victore Episcopo Romano damnatos Asianos Pascha Luna XIV. celebrantes, non modo Photium secutus ait, eum non fuisse *in dogmatibus valde accuratum*, sed etiam addit, *in rebus historicis gravissimos in errores impegisse, & putidissima mendacia.* (29) Parum ergo fidei etiam historiæ de Paphnutio a Socrate narratæ habendum est; tum quia in ea ipsum errasse, satis firma suspicio est, tum etiam *quia in aliis nonnullis contra historie leges peccavit.*

Jam vero esto: Sozomeni Historiam S. Gregorius nec universim rejicit, nec improbat in omnibus, sed in multis duntaxat. Idcirco enim improbat, ut animadvertit Bellarminus, *quia multa mentitur.* (30) Atque in his multis Gregorius ponit falsam Sozomeni narrationem de quodam Eudoxio, & nimiam laudem, quam

idem

(27) Dissertat. cit. 19. propositione 2. pag. 256. tom. 4.

(28) Dissert. 16. in Hist. Eccl. sæc. I. pag. 168. & 170. tom. 3.

(29) Dissertat. 5. in Hist. Eccl. sæc. II. pag. 376. tom. 3. Lege annotationem 17. ad disputationem V. & infra positam annotationem 31.

(30) Lib. 1. De Clericis cap. 20. pag. 146. tom. 2.

idem tribuit Theodoro Mopsuesteno . Cur autem non posuerit historiam Paphnutii , ut inde quoque fidem Sozomeno derogaret , Deus scit . Ex eo tamen quod non posuerit , non sequitur eam esse veram : alioquin alia item , quæ ipsius Natalis Alexandri consensu ab Sozomeno falsa scribuntur , omnes veritatis numeros haberent , quia hoc loco a S. Gregorio non commemorantur . Nimirum dicit Natalis , errasse Sozomenum , tum quod negarit , Pontificem Romanum consuevisse in Ecclesia populum instituere , tum quod affirmarit , in Ecclesia Romana fuisse Presbyterum præpositum pœnitentibus , (31) quamvis ex hoc er-

(31) Natalis Alexander Dissertat. 4. in Hist. Eccl. (æc. II. pag. 349. tom. 3. Cassiodorus errata Socratis , & Sozomeni in sua Historia Tripartita æque exscripsit , ac ea , quæ veritati consentanea sunt : quod exemplo multiplici probari potest . Quis enim ignoret eruditus , Sozomeni ætate Pontificem Romanum in Ecclesia populum ducivisse , cum id S. Leonis sermones testentur ? Scripsit tamen Sozomenus loco mox laudato : (lib. 7. cap. 19.) In Urbe Roma nec Episcopus , nec alius quisquam in Ecclesia populum docet : idque transtulit in suam Historiam Cassiodorus . Idem Sozomenus lib. 7. cap. 16. agens de Presbytero pœnitentibus præposito , qui Episcopi vice Confessiones excipiebat , atque pœnitentiam imponebat , quem ab hoc officio removit Nectarius Constantinopolitanorum Archiepiscopus , addit : In Occidentalibus Ecclesiis & præcipue in Romana , hunc morem etiamnum studiose observari . Errasse Sozomenum id affirmantem , Viri eruditi consentiunt , & Valesius probat in observationibus ad Sozomenum . Id tamen exscripsit Cassiodorus . Non igitur verior evadit Socratis narratio de Romane Ecclesie Quadragesima , quia eam Cassiodorus non expunxit , nec impugnavit . Id autem mirum de Cassiodoro nemini videtur , qui animadverterit , consilium ejus in scribenda Historia Tripartita aliud non fuisse , quam de singulis Dictatoribus deflorata colligere , & cum Auctoris sui nomine in ordinem collocare , ut ipse monet in ejusdem Historie Præfatione .

Contra Sozomenum disputat etiam Quesnellus dissertat. 1. de vita & rebus gestis S. Leonis Magni ad an. 440. §. VIII.

errore æque, ac ex historia Paphnutii S. Gregorius Sozomeni auctoritatem imminuere prætermiserit. Si igitur illa sunt Natali Alexandro commentitia, fabulosa item esse debet Historia Paphnutii, cum nihil perinde istorum Gregorius protulerit ad Sozomeni fidem infirmendam. Itaque tenendum est id, quod ait S. Hieronymus, *Non debere nos Græcorum Scriptorum auctoritati acquiescere, quorum perfidiam & mendacia detestamur.* (32)

Pergit Natalis Alexander alias Baronii, & Belarmini rationes oppugnare. Nam, inquit, præterquamquod Sancti Epiphanius, & Hieronymus octoginta circiter annis a Nicæni Concilii tempore sunt remoti, quo temporis intervallo variari potuit disciplina, ex eorum testimoniis non colligitur sacrorum Ministrorum continentiam aliquo fuisse Canone præceptam in Ecclesia universa, sed id reseruat, quod ut plurimum non ex lege, sed ex pietate observabatur. Quod non impedit, quominus intercedere Paphnu-

VIII. ad XIII. Vide annotat. 2. ad eundem S. Leonem in Vitis Pontificum, quas nos ipsi descripsimus, n. XLVII.

(32) Comment. in Ezechielem lib. 8. cap. 26. pag. 297. tom. 5.

Cabassutius in Notitia Conciliorum cap. 16. ad Nicænum Canonem 3. pa. 76. Paphnutii vero instantiam continentia a nuptiis oppositam, cujus meminere Socrates & Sozomenus, censendum est, vel a Socrate primum confictam, a quo plurima de more suo hausit sine ullo delectu Sozomenus, vel potius a Græcis posterioribus infectis, schismaticis, & continentia Clericalis adversariis illis insertam & suppositam; aut saltem si quid habet veri, nullam fuisse illius habitam a sacro Concilio rationem. Non enim posset eruditus quispiam negare quanta distinctione primis quinque sæculis universa ubique terrarum Ecclesia sacro Clavo conjugium interdixit. . . Posteriores quidem Græci, qui se schismate ab Ecclesia divulgaverunt, matrimonii usum Episcopis subtrahunt ac prohibent, sed inferioribus Sacerdotibus permittunt, si jam fuerant tempore Ordinationis suæ conjugati; nova enim contrahere post Ordinationem connubia non permittunt, ut ex schismatica Synodi Quinisextæ canone 12. liquet.

phnutius Confessor potuerit, ne Patres Nicæni lege lata perpetuam continentiam Clericis indicerent, quam piâ quadam consuetudine duntaxat plurimis in Ecclesiis servabant. Net obstat, quod S. Epiphanius ait, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos ab uxoris consuetudine se continere, ubi Ecclesiastici Canones accurate servantur. Non enim significat his verbis, continentiam ab uxoribus suo tempore fuisse in Ecclesia sacris Ministris aliquo Canone Concilii OEcumenici præceptam: & si id significat, contra historię leges peccaret, quod ipsi non infrequens est. Nam Subdiaconos æque, ac majores Clericos ab ipsarum consuetudine se continere asserit, ubi Canones vigent: cum tamen certum sit S. Epiphanius temporibus Subdiaconatum non fuisse majoribus Ordinibus & sacris annumeratum: siquidem S. Epiphanius a Pappo Episcopo Diaconus ordinatus est, prætermissa Subdiaconi gradu, & Epiphanius ipse, eodem omisso, Paulinianum S. Hieronymi fratrem Diaconum consecravit: Cum etiam aliunde certum sit, continentię jugum Subdiaconis in Ecclesia ipsa Occidentali univërsa fuisse impositum Pelagii II. & S. Gregorii Magni temporibus.

Etli numero minus exacto anni computentur, haud tamen verum est, S. Epiphanium & Hieronymum octoginta circiter annis a Nicæni Concilii tempore esse remotos. Namque alter floruit ab anno. 361. ad 403. alter vero Presbyter inauguratus est anno circiter 378. ut ipse Natalis Alexander docet, & Nicænum Concilium, consentiente eodem Alexandro, anno 325. celebratum est. (33) Annis igitur circiter quadraginta S. Epiphanius & Hieronymus posteriores sunt Concilio Nicæno, quo exiguo temporis intervallo haud ita

(33) Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. IV. cap. 6. art. 28. pag. 156. & art. 31. pag. 168. & Dissertat. 13. pag. 219. tom. 4.

ita facile potuit in re tam gravi variari Ecclesiæ disciplina. Si autem, ut censet Natalis, Epiphanius, & Hieronymus id referunt, quod ut plurimum non ex lege, sed ex pietate observabatur, quomodo idem Natalis eorum testimoniis probare contendit, *Episcopos, Presbyteros, Diaconos perpetuam continentiam servasse ex Ecclesiæ disciplina diuturno usu, & ab Apostolicis temporibus derivato firmata?* Usus siquidem diuturnus consuetudinem introducit, consuetudo vero legem. Notum est enim illud Augustini: *In his rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura divina, mos populi, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt.* (34) Itaque nihil obstat, quominus S. Epiphanius nomine Ecclesiasticorum Canonum intellexerit veterem morem, juxta quem quasi legem quamdam Majores Clerici ab uxoris consuetudine se continere consueverunt. Quamquam nihil prohibet, quominus respexerit Canonem III. Concilii Nicæni. Eo enim Clericis interdici etiam uxoris conturbamentum, colligit Ratramnus lib. 4. contra Græcorum Opposita cap. 6. *Nam quisquis uxorem habet, non potest præter uxorem alias etiam mulieres in domo non habere, quibus uxoria necessitas, & cura domestica suppleatur. Ubi vero cunctarum interdicitur subintroductio seminarum; præter omnino personas, quæ careant omni suspitione, manifestum est, quod interdicatorum etiam uxoria pariter copula, quæ nullo modo potest fieri sine reliquarum accessione seminarum.* (35)

Neque est, cur Natalis Alexander Epiphanio significanti, continentiam ab uxoribus suo tempore fuisse in Ecclesia sacris Ministris aliquo Canone Concilii Œcumenici præceptam, fidem ex eo detrahat,

N

quod

(34) Epist. 36. alias 86. §. 2. & apud Gratianum Dist. 11. cap. in his rebus 7.

(35) Apud Lucam Dacherium tom. i. Spicilegii pag. 105.

quod ipsi non infrequens est contra historia leges peccare. Etenim est hoc contra regulam ipsiusmet Alexandri asserentis, haud consequens esse, Socratem in Paphnutii historia mentiri, quia in aliis nonnullis contra historiae leges peccavit. (36)

Subdiaconatus autem nec aro S. Epiphanii?, nec post ad hoc usque tempus sacris Ordinibus annumeratus est apud Græcos, ut proinde juxta sententiam Natalis Alexandri licuerit Pappo Episcopo S. Epiphanium sacro Diaconatus Ordine initiare prætermisso Subdiaconi gradu, & Epiphanio ipsi licuerit, eodem omisso, Paulinianum Diaconum constituere. (37) Præterea Subdiaconatum longo tempore post calibatam illi ab S. Gregorio adnexum, majoribus Ordinibus fuisse adscriptum; docet Morinus, & ex Morino Vanespen, ita ut saeculo sexto Subdiaconis lex continentiae indicta fuerit, ac demum tribus post saeculis coeperit in aliquibus Ecclesiis sacris Ordinibus annumerari, & junctim cum his inter Missarum solemniam, & ante Altare conferri: qui mos tandem, cum plerasque Ecclesias occupasset, sensim in legem transiit, & saeculo decimo tertio ab Innocentio III. in Cap. 9. de ætate & qualitat. Ordin. probatus. (38) Rata igitur auctoritas esse debet in testimonio Epiphanii, qui hæc insuper habet in Expositione Fidei cap. 21. *Circari Sacerdotes solent, qui a suis se uxoribus continent. Ad extremum certe magis credendum est Epiphanio, & Hieronymo viris sanctis, & qui vicini fuerunt temporibus Conciliis Nicæni, quam So-*

CTA-

(36) Dissertat. 19. in Hist. Eccl. sæc. IV. tom. 4. pag. 255. Natalis Alexandri locum integrum in hac ipsa Disputatione paullo superius recitavimus post annotationem. 23.

(37) Vide Morinum de Sacris Ordinationibus Part. 3. Exercitat. 11. cap. 2. & Exercitat. 12. cap. 5. §. 8.

(38) Morinus laudatus part. 3. exercitat. 12. cap. 5. Vanespen. Juris universi part. 1. tit. 1. cap. 3. §. 2.

erati, & Sozomeno hæreticis, & multo recentioribus. (39)

Duplicem præterea conjecturam objicit Natalis Alexander, ut probet, citato Can. 3. Concilii Nicæni Clericis permitti prioris conjugis consuetudinem. At id ejus conjectura est, non Canonis sententia. (40)

(39) Bellarminus lib. 1. De Clericis extremo cap. 20. pag. 146. tom. 2.

Thomassinus De vet. & nova Ecclesiæ disciplina part. 1. lib. 2. cap. 60. §. 17. pag. 422. *Potior sane fides habenda est Epiphania, Hieronymo, & Synesio, quam Socrati, ubi de Orientali Ecclesia omnes æquabiliter testimonium ferunt.*

(40) Idem Thomassinus De vet. & nova Ecclesiæ disciplina part. 1. lib. 2. cap. 60. §. 6. pag. 419.



DISPUTATIO XIV.

De Symbolo, Quicumque.

DE auctore Symboli, cujus initium est *Quicumque vult salvus esse, & Symbolum S. Athanasii* appellatur in Breviario Romano, (1) longa & contentionis plena est disputatio apud viros eruditos, quorum alii illud tribuunt S. Athanasio Episcopo Alexandrinorum, alii abjudicant.

In his est etiam Natalis Alexander in Historia Ecclesiastica sæculi IV. cap. 6. art. 8. num. 9., contra quem testimonium dicit Synodus Augustodunensis in Gallia sub Leodegario Episcopo anno 670., seu 663., ut placet Cointio, (2) celebrata. *Si quis Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, vel Clericus symbolum, quod inspirante sancto Spiritu Apostoli tradiderunt, & Fidem S. Athanasii Prasulis irreprehensibiliter non recensuerit, ab Episcopo condemnetur.* (3) Ex his dubium non est, quin multis ante Synodum illam Augustodunensem annis compositum esset, & jam olim per totam Ecclesiam celebre evasisset. Numquam enim sapientissimi Antistites id commisissent, ut istam fidei formulam

(1) Cujus auctoritatem contemnere non debet Natalis Alexander, qui Dissertat. 16. in Hist. Eccl. sæc. I. tom. 3. pag. 173. col. 1. ejusdem Breviarii auctoritate pugnat contra negantes adventum S. Dionysii Areopagitæ in Gallias. Respondeo 2., ait, in Breviario emendato jussu Clementis VIII. & Pii V. unum eundemque asseri Areopagitam Atheniensem Episcopum, ac deinde Parisiensem, nominarique S. Clementem Pontificem Romanum, a quo missus est in Gallias.

(2) In Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad an. 663. §. 5. & 22. pag. 347. & 550. tom. 3.

(3) Apud Labbeum tom. VI. Conc. pag. 536. & apud Harduinum tom. III. pag. 1016.

lam omnium ordinum Clericis amplectendam, & irreprehensibiliter, ut ajunt, recensendam Synodali edicto sub condemnationis pena præciperent; imo & illam e regione cum Symbolo Apostolico ponerent, nisi jam longo usu recepta, approbata, & inter germanas magni Athanasii lucubrationes numerata fuisset; quod nisi post plurimorum annorum seriem fieri vix potuit. (4) Certe usque ab anno 633. nonnulla ex hoc Symbolo profert Concilium Toletanum IV. cap. 1. (5) Theodulphus quoque Aurelianensis Episcopus, qui octavo Christi sæculo vixit, in Libro *De Spiritu Sancto* multa ex eodem Symbolo desumit, ipsumque Athanasio tribuit. (6) Ahytho etiam Basileensis Episcopus, qui claruit anno 811., in suo Capitulari cavet ac sancit quarto, ut fides S. Athanasii a Sacerdotibus discatur, & ex corde omni ad Horam primam recitetur. (7) Ratramnus item, seu Bertramus Corbejenfis Monachus, qui floruit sæculo nono, lib. 2. contra Græcos cap. 3. ex *Beati Athanasii libello de Fide* pauca quædam recitat. (8) Quid his proximus Hincmarus Archiepiscopus Remensis? Nonne in *Capitulis ad Presbyteros Parochiæ suæ* præcipit, ut sermonem Athanasii de Fide, cujus initium est, Quicumque vult salvus esse, memoria quisque commendet, & sensum illius intelligat, & verbis

(4) Paschasius Quesnellus *Dissertat.* 14. in S. Leonis Magni Opera pag. 385. §. 12. num. 4.

(5) Apud Lab. tom. V. Conc. pag. 1703. & apud Harduinum tom. III. pag. 578. & 579.

(6) Inter Jacobi Sirmondi Opera varia tom. 2. pag. 702. & 703. edit. Venetæ.

(7) Apud Lucam Dacherium in *Spicilegio Veterum Patrum* tom. 1. pag. 584. editionis postremæ: apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 1523. & apud Harduinum tom. 4. cap. 1241.

(8) Apud eundem Lucam Dacherium in *Spicilegio Veterum Patrum* tom. 1. pag. 71.

communibus enuntiare queat? (9) Nonne eadem habet Rhegino lib. 1. *De Ecclesiasticis disciplinis?* (10) Nonne eodem Symbolo sub Athanasii nomine in sua *Definitione* (11) usi sunt Apocrisiarii, (12) quos Gregorius IX. anno 1233. Constantinopolim misit Græcis in pristinam cum Latinis concordiam reducendis? Nonne Eugenius IV. in *Decreto de unionē Armenorum* anno 1439. *compendiosam illam Fidei regulam per beatissimum Athanasium editam commemorat?* (13) Ut alios omittam, quos ordine recensent Monachi S. Benedicti e Congregatione S. Mauri Diatribe in Symbolum, *Quicumque*, (14) ac Thomas Ittigius de *Bibliothecis & Catenis Patrum* cap. 3. nonne ejusdem sententiæ est S. Thomas in *Summa Theologica* locis pluribus? (15)

La-

(9) Operum tom. 1. pag. 710. & in libro *De una & non trina Deitate* contra Góthescalcum ibid. pag. 437. 452. 469. & 540.

(10) Pag. 29. num. 85.

(11) Apud Brzovium in *Continuatione Annalium Baronii* ad an. 1233. §. 2. & apud Baronium ad an. 340. §. 13.

(12) Vide annotationem 8. ad S. Agapetum I. Pontif. LIX.

(13) Apud Labbeum tom. 13. Conc. pag. 539.

(14) Tom. 2. Operum S. Athanasii pag. 719. & Vincentius Ludovicus Gorri in *Theologia Scholastico-Dogmatica* tom. 4. in primam partem quæst. 6. de persona Spiritus Sancti pag. 301.

(15) Prima part. quæst. 10. art. 2. *Sed contra est*, quod dicit Athanasius: *Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus Sanctus*. Et quæst. 29. art. 3. *Sed contra est*, quod dicitur in *Symbolo Athanasii*: *Alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti*. Et quæst. 36. art. 2. *Sed contra est*, quod dicit Athanasius in *Symbolo*: *Spiritus Sanctus a Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens*. Et quæst. 42. art. 2. *Sed contra est*, quod Athanasius dicit, quod totæ tres personæ coeternæ sibi sunt. Et 2. 2. quæst. 1. art. 10. *Ad tertium dicendum, quod Athanasius non compoſuit manifestationem Fidei per modum Symboli, sed mis-*

gis

Latinis accedunt Græci, atque in his Manuel Calecas, qui etiam rationem affert, cur accedat. *Primum quia & Theologus Gregorius (16) in Athanasii laudibus ipsius meminit dicens: solus ille, vel cum paucis admodum, ausus est veritatem in scriptis confiteri, & quæ illic addit. Deinde quod per omnes Occidentis Ecclesias Dominicus semper diebus psallitur, atque adeo celebris est auctor, ut ne a pueris quidem ignoretur. (17) Itaque juvat potius tenere, quod plures non antiquissimi quidem, sed tamen veteres de Auctore hujus Symboli ediderunt, quam sentire, quod viri eruditi multo recentiores nullo auctore antiquo, & rationibus non admodum firmis adducti existimarunt. Rationes illas quidem probat, & gravissimas appellat Natalis Alexander, easque exponit ad hunc modum.*

Prima est, quod nullus Auctor Athanasio coævus, aut suppar, ejus meminerit. Non S. Gregorius Nazianzenus in Oratione De laudibus S. Athanasii,

N 4

non

gis per modum cujusdam doctrinæ, ut ex ipso modo loquendi apparet. Sed quia integram Fidei veritatem ejus doctrinæ breviter continebat, auctoritate summi Pontificis est recepta, ut quasi regula fidei habeatur.

(16) Theologi nomine intelligit Nazianzenum, qui κατ' ἀποχρῆσιν Theologus vocatur.

(17) Lib. 2. contra Græcos Bibl. Patrum tom. 26. pag. 414. Idemque De principiis Fidei Catholicæ cap. 10. pag. 381. ejusdem Bibliothecæ: Nisi eam quis fideliter crediderit, salvus esse non poterit, ut Magnus Athanasius in Confessione Fidei ad Julium Papam Romanum scripta adjecit: cujus plane etiam Gregorius Theologus in ejus Enomio mentionem faciens, Solus ille, inquit, aut cum valde paucis ausus est veritatem scripto profiteri. Hanc vocans Veritatem, quam is ad Julium Fidei Professionem scripsit.

Cum Caleca facit Demetrius Cydon Constantinopolitanus De processione Spiritus Sancti cap. 6. apud Petrum Arcudium in Opusculis Aureis Theologicis pag. 487. item Genadius Scholarius in Expositione pro Œcumenica Synodo Florentina sect. 5. Bibl. Patrum tom. 26. pag. 566.

*non ullus Historicorum Ecclesiasticorum, qui primis saeculis scripserunt, non Athanasius ipse in Apolo-
giis. Equidem S. Gregorius Nazianzenus asserit, S. Athanasium veritatem palam apertisque verbis circa Spiritus Sancti divinitatem, primum & so-
lum, aut cum admodum paucis promulgasse, & scripto confessum esse, & hanc Confessionem Jo-
viano Imperatori obtulisse, donum vere regium & magnificum. Sed hæc confessio non est Symbolum istud, quod Athanasianum vocatur, ut quidam per-
tendunt. Quenam ergo? Epistola Synodica est ab Athanasio ad Jovianum scripta nomine omnium Epi-
scoporum Ægypti, Thebaidos, ac Lybiarum: quæ & Nicænum Symbolum complectitur, & quadam ad jugulandam Pneumatomachorum recentem hæresim. Possevimus in Apparatu Sacro asserit, S. Augustinum in Psalmum CXX. Athanasiani hujus Symboli meminisse, hancque velut Augustinianam sententiam laudat super illud, Per diem Sol non uret te, neque Luta per noctem: De hoc Sole Pater Athanasius Alexandrinus Episcopus ita pulcre locutus est: Filius Dei a Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus. At hæc sententia nequaquam Augustiniana est, nec ulla fit apud S. Augustinum eo loci Athanasii mentio. En verba S. Augustini: Ergo alium Solem fecit Deus, qui oritur super bonos & malos: istum, quem vident boni & mali: alius est autem ille Sol non factus, sed genitus, per quem facta sunt omnia.*

Secunda ratio est, quod S. Athanasius in epistola ad Antiochenes, procul se fuisse a condenda nova Fidei formula testetur, & Nicæne Synodi Symbolum suis omnibus numeris absolutissimum esse contendat. Neque illis temporibus novum componere Symbolum conveniens fuisset. Hoc enim Ariani, & Semiariani in Pseudosynodis agebant.

Ter-

Tertia ratio petitur ex silentio S. Cyrilli Alexandrini, Ephesina Synodi, S. Leonis, & Concilii Chalcedonensis, a quibus dubio procul contra Nestorianam, & Eutychianam hæresim laudatum fuisset istud Symbolum, si Sancti Athanasii fuisset. Certe S. Cyrillus, Athanasii successorum unus, id non ignorasset, neque neglexisset illius auctoritatem ad refellendum Nestorium validissimam. His addendum silentium Latinorum contra Græcos, post schisma Photianum, usque ad Gregorii IX. tempora, de processione Spiritus Sancti disceptantium. Si enim tunc pro certo creditum esset, id Symbolum esse S. Athanasii, hoc telo pugnassent contra Græcos Schismaticos Occidentales, quod non leve pondus habuisset ob summam S. Athanasii in utraque Ecclesia auctoritatem. At primi, quos hoc argumento usos esse legimus, sunt Apocrisiarii Gregorii IX. cum hæc controversia durasset annis prope quingentis.

Quarta ratio petitur ex stylo, sermonisque contextu, qui nequaquam Græci hominis est, sed Latini. Nec excipere juvat, potuisse S. Athanasium Latine discere biennio illo, quo vixit Treviris, atque item dum profugus Mediolani, Aquileje, & Romæ egit. Nam parum verisimile est, S. Athanasium in ætate tam provecta, & longe aliis ac melioribus curis distentum, hunc laborem addiscendæ peregrinæ lingue subiisse, idque absque necessitate. Nam & Roma, & in Galliis copia virorum erat, qui Græce scirent, adeo ut Athanasio ad mutuos sermones lingua Latina non esset opus, cum illis in regionibus versaretur. Et si Latine scriuisset, difficile creditu est, quod ita scriuisset, ut nullus in scriptione Latina ipsi excideret Græcismus.

Quinta ratio ex eo sumitur, quod in antiquis & probatæ fidei Codicibus MSS. pæne omnibus Operum S. Athanasii hoc symbolum desideretur.

Sexta. Qui illud S. Athanasio tribuunt, non con-

veniunt inter se, quando, & qua occasione illud ediderit.

Haftenus Natalis Alexander. Verum rationes hasce fere omnes haud esse tales, quales esse affirmat ipse, licet demonstrare, in medium prolata ejusdem Alexandri doctrina, verbisque ipsis. Nam quod attinet

Ad primam, respondeo quod ipse Dissertat. 17. in Hist. Eccl. sæc. I. pag. 179. responderet Lau-
nojo appulsum S. Mariæ Magdalenzæ, S. Mar-
thæ, & S. Lazari in Provinciam neganti, quod
nusquam de eo meminerint Cassianus, Salvianus,
Victor Massiliensis, Eucherius Lugdunensis, &
Cæsarius Arelatenfis, itemque de eo siluerint
Martyrologiorum Scriptores, insuper S. Gregorius
Magnus, S. Bernardus, & alii, qui sermones in
Festo S. Magdalenzæ scripserunt: respondeo, in-
quam, *hæc argumenta futilia esse, quia negantia
sunt.* (18) *Licet enim in S. Gregorii Nazianzeni
Oratione de laudibus Athanasii, & Historicorum
Ecclesiasticorum, qui primis sæculis scripserunt,
Operibus, quæ nunc exstant, mentio Symboli, Qui-
cumque, nulla facta sit; fieri tamen potest, ut in
iis, quæ perierunt, qualia fuisse quamplurima, no-
tum est, (19) commemoratum fuerit. Sed etsi nul-
libi ejus meminissent, non sequitur, quod illud pe-
nitus ignoraverint: siquidem necesse non fuit, ut
omnes Scriptores Ecclesiasticos nominarent, quos no-*

ve-

(18) Idem Natalis Alexander Dissertat. XI. in Hist. Eccl. sæc. I. tom. 3. pag. 142. col. 1. *Nec argumentum inficiale alicujus omnino ponderis est. Et Dissertat. 14. in Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV. §. 25. tom. 7. pag. 634. col. 1. Respondeo primo, argumentum istud plane futile, & nugatorium esse, quia negans est.*

(19) S. Athanasii Opera, quæ non exstant, recensentur ab Gulielmo Cave in Historia Litteraria Scriptorum Ecclesiasticorum pag. 124.

verant, aut eorum Opera citarent. (20) Quod vero Nazianzenus Symbolum non nominaverit, ratio in promptu est. Quia de rebus Athanasii præclare gestis, qua maxime ad auditores spectarent, eosque ad pietatem movere possent, in Oratione agit. Unde prætermittit Symbolum, tamquam panegyrico dicendi generi minus conveniens. Certe Gregorius Thaumaturgus, qui Panegyricum Origeni dixit, nequidem ejus Opera nominavit, & S. Augustinus in Sermionibus, quos habuit in Natali S. Cypriani, ejus epistolas non memorat. (21) Præterea dormire Natalem Alexandrum oportuit, cum hæc ipsi obiectio venit in mentem. Siquidem Nazianzenus ea in Oratione nullum S. Athanasii opus nominatim commemorat : (22) sed ejus generatim commendat do-

(20) Idem Natalis Alexander Dissertat. 23. in Hist. Eccles. sæc. I. tom. 3. pag. 238. col. 2. respondens iis, qui septem Epistolas S. Ignatii nomine inscriptas, ei abjudicabant, quod Auctores Ecclesiastici nusquam illarum meminerint.

(21) Natalis Alexander Dissertat. cit. tom. 3. pag. 239. col. 2. coarguens eos, qui negabant, memoratas S. Ignatii epistolas non esse ab eo editas, quod S. Joannes Chrysostomus in egregia oratione, quam habuit de martyrio S. Ignatii, Epistolas nullas memorat, quæ tamen ad ejus commendationem maxime contulissent.

(22) Excepta S. Antonii Vita, ad cujus similitudinem dicit, sibi fuisse in optatis vitam S. Athanasii exponere, addens se nunc potiora tantum ejus gesta commemorare. Hæc sunt verba ipsa Nazianzeni in citata Oratione Operum tom. 1. pag. 375. & 376. Atque omnem quidem illius vitam sermone prosequi ac laudibus efferre longius fortasse fuerit, quam hujus Orationis institutum ferat, ac non tam encomii opus, quam historia: quam etiam, ut posteris documento atque oblectationi futuram, peculiari scripto mandare cumprimis optarem, quemadmodum ipse D. Antonii vitam conscripsit, monastica nempe vite præcepta sub narrationis specie tamquam lata lege promulgans. Verum cum pauca ex multis illius rebus, quæque nunc nobis, ut notiora & insigniora, ultero memoria suppeditas, commemoraverimus, plura sit, quibus ea cognita sunt, relinquemus.

doctrinam : cur igitur Symbolum ejus celebrasset ? Si colligere liceret ex Nazianzeni silentio Symbolum illud non esse S. Athanasii germanum opus, ex eodem silentio liceret inferre, Orationem de Incarnatione Verbi, Contra Arianos Orationes V., Apologias, aliasque ejus lucubrationes non esse Opera S. Athanasii, quia idem Nazianzenus ipsa singulatim non recenset. (23)

Qui.

(23) Hoc modo, iisdemque fere verbis Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV. Dissertat. 6. art. 16. tom. 7. pag. 409. col. 1. refellit Launojum, qui Summam Theologicam D. Thomæ esse negabat, quod Joannes XXII. qui S. Thomam Aquinatem inter Calises retulit, in Diplomate Canonizationis ipsius Summæ Theologicæ non meminisset.

Idem Natalis ibidem pag. 407. aliud ejusdem Launoji argumentum affert, ac rejicit hoc modo : Launojus (in Opusculo, cui titulus : *Veneranda Romanæ Ecclesiæ circa Simoniam traditio*, observatione 8. pag. 522. & 523. tom. 2. part. 2.) nititur argumento negativo, petito ex Auctoritate Clementis VI. Pontificis Maximi in Sermone, quem de B. Thomæ recens numero Calitum adscripto habuit. E multis laudationis piæ capitibus unum est multitudo librorum, quos Sanctus Doctor composuit. Quorum catalogum cum summa diligentia, maximoque studio conscripserit Pontifex ; in eo tamen Summa Tripartita desideratur. Quomodo, inquit Launojus, Opus tam grande, si B. Thomæ foetus est, fugere potuit Clementis diligentiam, qui sibi sumpsit Doctorem Sanctum a librorum, quos edidit, multitudo laudare ? Quomodo tam insigne Opus prætermisisset, qui tot minuta Opuscula recensuit ? Quis, quæso, sibi sumeret Augustinum a librorum, quos scripsit, multitudo commendare, & libros *De Civitate Dei* omitteret in illorum Catalogo ? &c.

Si hoc argumentum alicujus ponderis est, sequitur, aliquot Scripturæ Sacræ libros, quos multi ex Antiquis in Canonicorum numero non censuerunt, non fuisse habitos ut reuera Canonicos, quamvis alii vel coævi vel supparet Patres, Pontifices, aut Concilia eos in Canonem retulerint. Sequitur, libros De Prædestinatione Sanctorum, & de dono Perseverantiæ non esse S. Augustini, quia Possidius Calamensis Episcopus, qui cum Sanctissimo Doctore quadraginta ferme annis familiariter & dulciter vixit, eos diserte & nominatim non recenset, sed solum confuse indicat his verbis : Responso Objectis Hilarii
li-

liber unus. *Sequitur, librum De Fide contra Manichæos, quem nemo Augustino abjudicavit, quia nullus exstitit, quem argumentum Launojano simile ad dubitandum de re evidenti & ab omnibus confessa impelleret, non esse S. Augustini, quia hunc librum in Indiculo non recenset Possidius.*

Addo etiam hoc, etsi declinet a proposito, ut appareat, nihil esse indoctius, quam quod generatim affirmari solet a Criticis, neminem de hac, vel illa re meminisse. Neque enim verum est, quod asserit Natalis Alexander, neminem abjudicasse Augustino Librum *De Fide contra Manichæos*. Siquidem abjudicavit Bellarminus *De Scripturibus Ecclesiasticis* pag. 128. tom. 7. Liber de Fide contra Manichæos non videtur esse S. Augustini, quia non fit ejus mentio in Retractionibus, nec in Indiculo Possidii, & quia utitur phrasibus insolitis Augustino. Addit Labbeus ibidem pag. 133. num. 14. Profecto mirum nulli esse debet, quod Liber De Fide, seu Unitate Trinitatis contra Manichæos non sit in Retractionibus, neque in Indiculo, cum sit Euodii Episcopi Uzalensis, ut evicit Sirmondus noster cap. 1. Historiæ Prædestinationæ ex fide MSS. Codicum præcipue Corbejensis.

Bellarmino, & Labbeo, quod maxime mirum debet videri, omnino consentit ipse Natalis Alexander in Hist. Eccl. Sæc. V. cap. 4. §. 6. pag. 111. & 112. tom. 5. Liber De Fide, sive de Unitate Trinitatis contra Manichæos non videtur esse S. Augustini, cum nec ipse in Retractionibus, nec Possidius in Indiculo ejus meminerint, nec stylus cum Augustiniano prorsus conveniat, & MSS. nonnulli Codices, præsertim Corbejensis, illum Euodio Uzalensi Episcopo tribuant, ut testatur P. Sirmondus Historiæ Prædestinationæ cap. 1.

Idem Natalis Dissertat. 12. in Hist. Eccl. Sæc. I. pag. 142. tom. 3. Quid quod S. Lucas nec Evangelii a se conscripti meminit? nec tamen inde inferri potest, Evangelium a S. Luca non esse conscriptum. At S. Lucas ita incipit librum, quem confecit de Actis Apostolorum: Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ capit Jesus facere & docere usque in diem qua præcipiens Apostolis per Spiritum Sanctum, quos elegit, assumptus est. Quem sermonem esse ejusdem S. Lucæ Evangelium, consentiunt interpretes.

Idem Natalis dissertat. 20. in Hist. Eccl. Sæc. III. quæ est de lapsu Marcellini Romani Pontificis, & Sinuessana Synodo pag. 731. tom. 3. Nulla apud quosvis Scriptores sive profanos sive Ecclesiasticos Sinuessanæ Civitatis occurrit vel levis memoria. Ficta igitur Civitas est, & commentitia Synodus. At de ea Civitate Livius lib. 10. cap. 14. In saltu Vestino Sinope di-

Qui vero *pertendunt*, S. Gregorium Nazianzenum in Oratione memorata loqui de Symbolo Athanasiano, *eorum non minor est auctoritas*, (24) quam eorum, qui inficiantur. Utrique enim recentes admodum sunt, ideoque utrisque perinde credi potest.

Neque unus est Possevinus, qui Augustinum *asserit* in Psalmum CXX. meminisse hujus Symboli, quamvis nulla ibi fiat mentio Athanasii. Namque id *asserit* etiam Hieronymus Torrensis extrema Præfatione ad Confessionem Augustinianam ex verbis Augustini contexta, Bellarminus l. 2. De Christo cap. 25. aliique; & *Parisienses, ac Venetæ antiquiores editiones id insertum habent*. (25) Quod vel inde verisimile fit, quod alia quoque S. Augustini *scripta verbis quibusdam atque sententiis ejusdem Symboli apparent interdum confersa*. (26)

Ad

dicitur Græca Urbs fuisse, Sinuessa deinde a Romanis colonis appellata. Plinius lib. 3. cap. 5. *Oppidum Sinuessa extremum in adjecto Latio, quam quidam Sinopem dixere vocitatum*. Horatius lib. 1. Sat. 5. v. 40. *Plotius & Varius Sinuessa, Virgiliusque Occurrunt*. Martialis lib. 6. epigram. 42. *Non mollis Sinuessa*. Omitto alios, qui ejusdem Urbis mentionem fecerunt.

Natalis Alexandri discipulus Hyacinthus Serry Exercitat. 34. §. 4. pag. 235. *Magi Christi adoratores tres vulgo fuisse creduntur. Ex antiquis Ecclesiæ Patribus unus Leo Magnus nobis numerum hunc definiivit passim in Sermonibus de Epiphania... silent ceteri Patres*. At S. Maximus Taurinensis hom. 3. de Epiphania Domini, quæ est in Bibliotheca Patrum tom. 6. pag. 10. *Et bene, Carissimi, uno itinere tres simul adoraturi veniunt Magi: quia in uno Christo Jesu, qui omnium credentium via est, inseparata ab eis erat Trinitas adoranda*. Vide Historiam nostram Familiæ Sacræ De Christo cap. 3. annotat. 8.

(24) Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. I. Dissertat. 9. tom. 3. pag. 130. col. 1.

(25) Monachi S. Benedicti e Congregatione S. Mauri annotat. ad hunc S. Augustini locum.

(26) Baronius ad an. 340. §. 12.

Ad secundam responsio suppetit ex verbis ipsis S. Athanasii in memorata epistola ad Antiochen-
ses, ubi ita scribit tom. 1. part. 2. pag. 772. :
*Quam igitur nonnulli jactant tabellam, quasi in Sar-
dicensi Synodo de Fide compositam, ne legi quidem
omnino, aut proferri sinatis: nihil quippe ejusmodi
definivit Synodus. Quamvis enim nonnulli postula-
runt, ut quadam de Fide scriberentur, quasi aliquid
Nicæne Synodo deesset, atque id obtinere temere co-
nati fuerint; Synodus tamen Sardicæ coacta rem in-
digne tulit, sancivitque, ut nullum ultra de Fide
ederetur rescriptum, sed sufficeret Fides a Patribus
Nicææ promulgata, quippe quæ in nullo deficeret;
sed plena pietatis esset: statuitque, ne altera edere-
tur Fidei professio, ne quæ Nicææ conscripta fuerat,
imperfecta reputaretur; neve occasio iis daretur, qui
sæpenumero de Fide scribere ac definire volunt. Un-
de si quis illud aliudve proponat, compescite homi-
nes, atque ad studium pacis potius hortamini: nihil
enim in istis agnoscimus, quam solum contendendi
studium. Itaque S. Athanasius testatur, procul se
fuisse a condenda Fidei formula nova, hoc est
diversa a Nicæna, non autem a condenda conso-
na Nicæne. Synodus enim Sardicensis iis dunta-
taxat vetuit alteram Fidei formulam condere, qui
ideo conderent, quod putarent, Nicænam esse
imperfectam, quique studio contentionis elati oc-
casionem captarent sæpe scribendi de Fide. Et
quidem qui rem aliquam faciunt, ut eam oppo-
nant rei, quam esse imperfectam putant, utique
ab ea diversam faciunt, & qui studio conten-
dendi efferuntur, diversi sunt ab iis, quibuscum
contendunt. Contentio enim est eorum, qui con-
traria sentiunt. Porro S. Athanasius Nicænum
Symbolum numeris omnibus absolutum esse præ-
dicabat ac defendebat, nulloque contentionis stu-
dio efferebatur, ideoque licuit ei Fidei formulam
ede-*

edere, quandoquidem non edidit, ut perficeret Nicænam, quam jam perfectam esse sentiebat, sed solum ut eam magis ac magis explicaret, & in aperto poneret. Et sane idem S. Athanasius Catholicam Fidem exposuit in Opusculo, quod inde inscribitur *Expositio Fidei*, ac incipit: *Credimus in unum Deum*: quod tamen & Natalis Alexander, & alii, qui Symbolum Athanasio abjudicant, tamquam verum ac genuinum Athanasii opus recipiunt, quamvis ipse Athanasius citata epistola ad Antiocheneses scripserit, procul se fuisse à condenda nova Fidei formula. Cur igitur iidem inficiantur, S. Athanasii esse Symbolum, in quo Catholicam Fidem perinde exponit? Erat autem illis temporibus minus conveniens novum componere Symbolum animo contendendi & adversandi, quod Ariani, & Semiariani in Pseudosynodis agebant, non autem animo eandem Fidem exponendi, quod faciebat S. Athanasius. (27)

Ter-

(27) Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad an. 663. §. 22. : *Symbolum S. Athanasii, ut Petrus Delalande observavit, olim solebat vocari Fides Athanasii, vel sermo de Fide, seu Fidei Catholicæ, aut Expositio Fidei Athanasii. Atque hanc priscam & veram fuisse appellationem ostendunt Græci, qui ἡ πίστις, vel ἐμολόγησις τῆς καθολικῆς πίστεως interpretati sunt.*

Josephus Maria Thomaeus in notis ad Psalterium pag. 769., ubi profert Symbolum, *Quicumque*: *Omissis*, inquit, nonnullorum conjecturis ac divinationibus de auctore hujus Symboli, ex longa præscriptione multorum seculorum, & inscriptionibus veterum codicum diligentius videndum, num hæc plenior explicatio Nicænæ Fidei sit velut Hypomnesticon quoddam: sive commonitorium ad Catholicorum instructionem contra varias hereses & Græcæ & Latine primo confectum de iis, quæ de Trinitate & Incarnatione, tum voce disputata, tum scripta decreta sunt in Concilio Alexandrino sub Juliano Augusto (anno 362.) præsentibusque ex Latinis S. Eusebio Episcopo Vercellensi, ac duobus Diaconis Lucifè

Tertia ratio similis est primæ, ideoque facillime diluitur tum ex iis, quæ ex Natali Alexandro dicta sunt in confutatione rationis primæ, tum etiam ex iis, quæ idem Natalis subjicit: Dissertat. 22. in Hist. Eccles. sæc. I. tom. 3. pag. 227. col. 2. Ibi enim ait, *hujusmodi argumenta, quæ ex Auctorum silentio repetuntur, nec nisi negativa probatione constant, ad veritatis fidem faciendam infirma vulgo ab eruditis existimari.* (28) Ita videlicet eos refellit, qui Libros S. Dionysii Areopagitæ nomine inscriptos opus ejus esse negabant, simul quod Sanctorum Patrum nemo, qui post secuti sunt, ex iis libris sententias aut testimonia citavit, simul quod Eusebius Pamphili Sanctorum Patrum scripta enumerans nullam horum fecit mentionem. Ad eundem modum idem Natalis haud recte concludit, Symbolum non esse Athanasii, quod Cyrillus Alexandrinus, Ephesina Synodus, S. Leo, & Concilium Chalcedonense contra Nestorianam & Eutychianam hæresim illud non citaverint, aut quod nulli longo inde temporis intervallo ejus auctoritate contra Græcos Schismaticos usi fuerint.

Præterea quis nescit, ut alio loco asserit idem Natalis Alexander, *quam sæpe viri doctissimi suis in Operibus ea prætermiserint, quæ argumentum,*
O quo

feri Episcopi insulæ Sardinie. Certe quæ Rufinus lib. 10. Hist. Eccl. cap. 29., & epistola ipsa ejusdem Concilii apud S. Athanasium epist. ad Antiochenos scribunt, si considerentur attentius, verbatimque expendantur, pene totum Symbolum hocce summatim repræsentare videntur. Vide Baronium ad an. 362. §. 176. & seq. Labbeum tom. 2. Conc. pag. 509. & Harduinum tom. 1. pag. 730., quibus locis agunt de memorato Concilio Alexandrino, & epistolam S. Athanasii ad Antiochenos recitant.

(28) De duplici genere argumenti, uti vocant, *negativi*, dixi in cap. 19. Historiæ Familiæ Sacræ, annotat. 18. de quo agit etiam Lambertinus lib. 3. de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. cap. 10. num. 3. pag. 65.

quo de agebant, ut scriberent, postulabat? (29) Quamvis igitur S. Cyrillus, Leo, & alii memoratas hæreses Symbolo Athanasii non oppugnaverint, nihil id obstat, quominus genuinum S. Athanasii opus esse Symbolum, credamus.

Quarta sic refellitur. Primum Natalis Alexander in Historia Ecclesiastica Sæc. IV. cap. 6. art. 8. num. XI. agens de Libro S. Athanasii *De Virginitate*, sive *De Meditatione*, docet, stylum Patrum non esse in omnibus Operibus eundem, sed alium in Orationibus, alium in Operibus polemicis, alium in epistolis. (30) Quidni alium etiam in Symbolis? Deinde in tam brevi, & hujus generis scriptiuncula, qualis est hæc Fidei professio, vix locus sit conferendo stylo cum ceteris Athanasii lucubrationibus. (31) Postea Latini non minus, quam Græci sermonis Athanasium fuisse peritum, Marcellinus, & Faustinus Presbyteri antiquissimi in suo libello precum fatentur, cum ab ipso in Græcam linguam translatos Luciferi Calaritam Episcopi libros affirmant. (32)

De-

(29) In Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV. Dissertat. 6. art. 16. tom. 7. pag. 408. col. 1.

(30) Idem in Hist. Eccl. sæc. VI. cap. 4. art. 16. num. 4. pag. 417. tom. 5. *Quis nescit, varium esse stylum pro varietate Tractatum, ac matricularum? Certe Sanctus ipse Gregorius fatetur, se eodem stylo Moralium libros non scripsisse. Lib. 12. cap. 1.*

Mabillonius de Studiis Monasticis cap. 13. *Unius etiam, & ejusdem Auctoris stylus multifarius quandoque dignoscitur: in aliquo namque interdum Opere qua elegantior, quæve neglectior apparet, quoniam in Patrum homiliis sæpe notatur. Præterea unus idemque Auctor jam ætate confectus, videtur sibi ipsi, cum adhuc junior esset, plerumque dissimilis.*

(31) Quesnellus Dissertat. 14. in S. Leonis Magni Opera pag. 387. §. 3.

(32) Muratorius in Disquisitione De Symboli, *Quicumque*, auctore, tom. 2. Anecdotorum pag. 220., ubi hæc item habet: *Nam quod alii in hujus opinionis confirmationem addu-*

Denique falsum est, quod ait Natalis Alexander, stylum sermonisque contextum nequaquam Græci hominis esse, sed Latini, nullumque in descriptione Latina auctori excidisse Græcismum. Norunt enim Græce docti Græcos dicendi modos, qui continentur in his Symboli verbis: *Ita ut per omnia, sicut jam supra dictum est, & Unitas in Trinitate, & Trinitas in Unitate veneranda sit. Est ergo fides recta, ut credamus & confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus Dei filius, Deus & homo est. Æqualis Patri secundum divinitatem, minor Pater secundum humanitatem. Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis.* Nimirum Græcæ dictiones sunt: *per omnia: confiteamur, quia: secundum divinitatem, secundum humanitatem: & resurgere habent.* Latini enim dicunt omnino, & verbum confiteor usurpant cum infinito: dicunt quoad divinitatem, quoad humanitatem, & resurgere debent: nam habeo a Latinis adhibetur quidem pro verbo possum, numquam pro debeo.

Quod spectat ad rationem quintam. Ego quidem

O 2

dem

ducunt, videlicet Latinum, non Græcum, Symboli scriptorem fuisse, e stylo, aliisque conjecturis rem judicantes, porum ad hujusmodi contentionem dirimendam momenti offert.

Bollandiani die 2. Maji cap. 10. §. 111. pag. 203. Unum pro certo habemus, Athanasium, qui libros Luciferi ad Constantinum Latine scriptos in Græcum sermonem transtulit, uti infra dicitur num. 304. Latine lingua non minus quam Græce peritum fuisse: ideoque considerantes, quod apud antiquos Græcos nullum exstet vestigium Typi cujusquam, seu Fidei formula ab Athanasio edita; nihil dubitamus, quin Symbolum prædictum, si vere ab Athanasio scriptum aliquando fuit, Latine primitus scriptum ab eo fuerit, sed ab alio diu postea Græce redditum quale nunc inter opera reperitur. Ipse quidem in omnibus suis ad Orientales scriptis hoc porissimum agit, ut præter editam Nicænâ Fidei formulam, nullam aliam requirant vel suscipiant: sed cum Latinis videri posset aliter agendum, censuisse, imo convenisse, ut iis distincte ac clare ipsorummet lingua explicaret, doctrinam suam prorsus eandem esse.

dem ambigam, dici ne jure queat, in antiquis & probata fidei Codicibus MSS. pæne omnibus Operum S. Athanasii hoc symbolum desiderari. Etenim Monachi e Congregatione S. Mauri in Diatribe citata tom. 2. Operum S. Athanasii pag. 721. Manuscriptos Codices amplius duodecim numerant Symbolum istud exhibentes, atque ex eorum inscriptionibus colligunt ab annis plus mille Athanasio fuisse adscriptum. Quibus Codicibus Bodlejanum & Dipsiensium addit Michael Lequien Dissertat. 1. Damascenica §. 17.

Et si vero desideraretur in Codicibus pæne omnibus, qui Athanasii opera continent, non eo tamen evinceretur, illud non esse ab Athanasio compositum. Antiqui enim Codices MSS. in dies ex tenebris eruuntur, quorum ope & edita sanctorum Patrum Opera vera ac legitima esse magis ac magis probantur, & numquam antea cognita in lucem proferuntur. Itaque diligentissimus antiquitatis indagator Bernardus Montfauconius, qui anecdota non pauca S. Athanasii Opuscula publici juris fecit, bene multa adhuc latere, nihil ambigit, eruditosque non sine spe ample segetis, investigandi laborem adire peroptat. (33) Quidni igitur olim proferatur etiam Codex ille antiquus & probata fidei, quem Natalis Alexander desiderat?

Ad extremum non video, quare Natalis Alexander, qui uno præsertim fretus Codice Bigotiano putat, Epistolam ad Cæsarium Monachum esse S. Joannis Chrysostomi, (34) idem neget, Sym-

(33) Præfatione in Opera S. Athanasii, quæ primum ab eo publicantur, tom. 2. Collectionis Novæ Patrum & Scriptorum Græcorum pag. 1.

(34) Ecce verba ipsa Natalis Alexandri in Hist. Eccl. sæc. IV. cap. 6. art. 29. num. VIII. pag. 163. col. 1. Epistola ad Cæsarium, quam Petrus Martyr Calvinista in Anglia, dis-

Symbolum esse S. Athanasii, quod in pluribus Codicibus MSS. legitur.

Ad sextam respondeo cum ipso Natali Alexandro, *negando consequens*. Quid enim refert ad rei veritatem, quo tempore facta sit? (35) Nempe Historia falsitas colligitur ex Auctorum dissensu, si in Historia substantia & precipuis capitibus dissentiunt, non item si in circumstantiis duntaxat quibusdam recensendis. Enimvero sapissime contingit, ut constet

O 3 de

disputans adversus Catholicam Fidem de Transubstantiatione panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi in Eucharistia, proferebat, quamque obtrudebat Plessæus Mornæus in libro per silentissimum contra Sacrificium Missæ, diu visa est Eruditibus non esse S. Joannis Chrysostomi, quod nullis in MSS. reperiretur, nullis in Bibliothecis exstaret, ne quidem memoraretur a Gelnero, Simlero, & Friso, quamvis ipsi a Romana Ecclesia communionem alieni essent, & Petri Martyris Symmystæ, & in Codices MSS. celeberrimarum Europæ Bibliothecarum inquisivissent. Verum hujus exemplar MS. epistolæ in linguam Latinam versæ V. C. Emericus Bigotius in Bibliotheca FF. nostrorum Dominicanorum Florentiæ invenit. Sed & ejusdem Epistolæ fragmenta citata leguntur ab Auctoribus Græcis, quos e vestigio Natalis nominat.

Nihilominus epistolam hanc magno Chrysostomo abjudicandam esse docet Michael Lequien Dissertat. 3. Damascenica: quem sequitur Montfauconius Monito in eandem Epistolam pag. 736. tom. 3., atque alias rationes adjicit, cui omnino sibi spuria esse videatur. Operum S. Joannis Chrysostomi tom. 3. pag. 737. Præter hos vide etiam Henrici Canisii Lectiones Antiquas, editas a Jacobo Basnage tom. 1. pag. 226. ac Thomæ Ittigii tractatum de Bibliothecis & Catenis Patrum cap. 3. §. 30. pag. 417.

(35) Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. I. Dissertat. XI. tom. 3. pag. 142. col. 2. refellens hoc adversariorum argumentum: *Objicitur quarto: Non conveniunt inter se Auctores Catholici de tempore, quo Symbolum ab Apostolis editum est: ergo non est vere Apostolicum.*

Tillemontius (annotat. 110. in S. Athanasium tom. 8. pag. 732.) inquit, paucissima sunt Athanasii Opera, que quo tempore conscripta fuerint, assignari valeat. Montfauconius Animadversione 22. in Vitam & Scripta S. Athanasii pag. XLIX. tom. 2. Novæ Collectionis Patrum & Scriptorum Græcorum.

de veritate, de modo aut tempore non constet. Quid certius Christi morte apud Christianos? Quid tempore, quo mortem subiit, incertius, si Veterum discordes sententia audiantur? (36) Quamvis igitur Auctores dissentiant de tempore & occasione editi ab Athanasio Symboli, non inde sequitur, ut illud Athanasius non ediderit.

Quid si Natalis Alexander eam insuper rationem subjiciat, quam addunt alii, vocem ὁμοούσιον, consubstantialiē adversus Arianos tanto animi ardore propugnatam ab Athanasio, atque id temporis habitam veluti tesseram Catholicorum, in Symbolo non inveniri, eoque Symbolum non esse S. Athanasii? Profecto assentiar, alterum alteri consequens esse, si vox illa, ut verbis Natalis Alexandri utar hoc etiam loco, non inveniatur in Symbolo nec quoad sonum, nec quoad sensum, nec expresse, nec æquivalenter, & si eidem Symbolo repugnet: minime autem assentiar, si ei non repugnet, imo in eo inveniatur quoad sensum & æquivalenter. Porro vox ὁμοούσιον æquivalenter & quoad sensum legitur (37) in Symbolo, fusi⁹ tamen ac latius explicata. Quid enim aliud, quam consubstantialē Patri filium significant verba illa: Patris, & Filii, & Spiritus Sancti una est divinitas? Omitto cetera, quibus S. Athanasius divinarum personarum unam omnium essentiā & potestatem explicatius confitetur.

(36) Natalis Alexander Dissertat. 13. tom. 3. pag. 149. col. 1. ubi iis responderet, qui negabant, Petrum Romam profectum, quod dissentirent Auctores in Epochā adventus S. Petri Romam.

(37) Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. IV. Dissertat. 4. tom. 4. pag. 224. col. 1.

Cui Symbolum, Quicumque ii, adscribant, qui negant esse S. Athanasii, dictum est annotat. 3. ad S. Julium I. Pontif. XXXVI.

DISPUTATIO. XV.

De Monastico instituto S. Gregorii Magni.

S Gregorium I., antequam Pontifex fieret, Monachum fuisse, nemini dubium est. Cujus instituti Monachus fuerit, in controversiam atque disceptationem vocatur. Sunt qui S. Equitii, sunt qui S. Benedicti regulam eum professum esse contendunt. (1) In animo est, ea, quæ in utramque partem dici solent, complecti, ut aliorum sit de re tota judicium.

Hæc tradunt, qui S. Gregorium Equitianæ professionis fuisse, existimant : illum *instituto ab se in Urbe S. Andreæ monasterio, non ex proxime positis Casinatibus Monachis, sed ex provincia Valeria monasterio S. Equitii petiisse primum Abbatem, idque apparere ex duplici Gregorii ipsius testimonio*. Nam lib. 4. Dialog. cap. 21. hæc habet : *Vitæ venerabilis Valentius (vel Valentio, seu Valentinus) qui post in hac Romana Urbe mihi, sicut nosti, meoque monasterio præfuit, prius in Valeria provincia suum monasterium rexit. Provinciæ autem Valeriæ Monasteria S. Equitii institutis formata fuisse, idem S. Gregorius lib. 1. Dialog. cap. 4. docet his verbis : Qui nimirum Equitius pro suæ magnitudine sanctitatis multorum in eadem provincia (Valeria) Monasteriorum pater exstitit. Sed & ex alio ejusdem capituli 4. loco idem colligi, dum S. Equitii post obitum edita miracula recenset, dumque ex relatione ejusdem Valentii sui Abbatis, quæ narrat, se accepisse, testatur : ubi ait : Silere non debeo, quod de hoc viro Abbate quondam*

O 4

meo

(1) Vide annotat. 2. ad Vitam S. Gregorii Magni, Pontif. LXVI.

meo reverendissimo *Valentio* cognovi. (2) Addunt , S. Gregorium ne leviter quidem innuere , se ex S. Benedicti alumniis fuisse , quamvis ejusdem S. Benedicti vitam in Dialogis exposuerit , ejusque discipulos nominarit , a quibus illam accepit , & quamvis ejusdem regulam ceu *discretionem precipuam* , sermone luculentam laudaverit . Eundem extrema epistola 50. lib. 1. ad Anthemium Subdiaconum vetare , ne pueri ante annum duodevicesimum includantur Monasterio , cum tamen pueros minores annis duodeviginti S. Benedictus recipiat . (3) Eundemque tyronibus probandis biennium constituisse , (4) cum S. Benedictus annum duntaxat constituerit. (5)

Ad hæc respondent adversarii , ex recitato duplici Gregorii testimonio nihil certi posse concludi . Gregorium enim , licet *Valentium* sibi ac Monasterio suo præfuisse dicat , nusquam tamen eum *Abbatem primum fuisse affirmare* : (6) & S. Equitii miracula ab ejus discipulis in cœnobio aliquo
Va

(2) Baronius ad an. 581. §. 8. & 9.

(3) Regula S. Benedicti cap. 37. *Licet ipsa natura humana trahatur ad misericordiam in his ætatibus , senum videlicet & infantium , tamen & regula auctoritas eis prospiciat .*

(4) Lib. 10. epist. 24. ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum : *Monasteriis omnibus fraternitas vestra districtius interdicit , ut eos , quos ad convertendum susceperint , priusquam biennium in conversatione compleant , nullo modo audeant consurare .*

(5) Regulæ cap. 58. *Post sex mensium circulum relegatur ei (Novitio) regula , ut sciat ad quod ingrediatur , & si adhuc stat , post quatuor menses iterum relegatur ei eadem : & si habita secum deliberatione promiserit , se omnia custodire , & cuncta sibi imperata servare , tunc suscipiatur in Congregatione .*

(6) Mabillonius Dissertat. de Monastica Vita S. Gregorii Papæ I. part. 2. cap. 12. Extat inter ejus Opuscula ad calcem Veterum Analektorum pag. 499. edit. Parisien. an. 1723. in fol.

Valeriæ propinquo degentibus, quin ab ipsa fama accipere potuisse, ac posteris mandare.

Ex eo autem quod S. Benedicti vitam scripserit, ejusque regulam commendarit, colligi, ipsum fuisse eidem S. Benedicto, ejusque institutioni addictum. Non enim facile creditu esse, Gregorium tam multa de S. Benedicto, deque legibus ejus prædicasse, & aliam sibi suoque Monasterio regulam proposuisse, quam regulam *discretione præcipuam, sermone luculentam*.

Gregorii vero vetitum de pueris ante duodevicesimum ætatis annum non recipiendis, non pertinere ad cœnobîa omnia, sed tantum ad ea, quæ in insulis quibusdam Tyrrheni maris condita erant, idque satis innuere Pontificem scribentem: *Quia dura est in insulis congregatio Monachorum, etiam pueros in eisdem Monasteriis (insulæ Eumorphianæ) ante decem & octo annorum tempora suscipi prohibemus. Hoc & in Palmaria aliisque insulis te per omnia volumus custodire*. Nempe durum ibidem fuisse & asperum vivendi genus, sive propter insalubrem aerem, sive ob aliam causam: ideoque vetasse Gregorium, ne pueri ætatis nondum maturæ, ac nondum ad Cæli crassitudinem & gravitatem tolerandam aptæ Monachi in insulis illis fierent.

Decretum quoque de tyronibus per biennium exercendis ac probandis spectare solum ad provinciæ Neapolitanæ Monasteria: quandoquidem ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum Gregorius scribit, ac novi decreti rationem reddit hoc modo: *Pervenit ad nos, Mauricium quemdam, qui nuper in Monasterio Barbaciani conversus est, ablatiis secum aliis Monachis, fuga de eodem Monasterio discessisse. Qua in re prædictum nobis Barbacianum hæc præcipitatio vehementer accusat, qui temere sæcularem hominem, & non ante probatum consuravit*.

Hanc

Hanc Monachorum fugam Gregorio causam præbuisse decernendi, ut in posterum tyronum animus per biennium exploraretur. Deinde S. Benedictum, *etsi probationis Novitiorum tempus ultra annum non protrahat, minime tamen vetare, ulterius protendi: quapropter in plerisque congregationibus Benedictinis arctioris observantiæ fratrum conversorum probationi biennium impendi, & Monachos choro addictos aliquando justis de causis ultra annum probari, illæso S. Benedicti, ejusque regule honore.* (7)

Qui vero S. Gregorium Ordini Benedictino vindicant, fundamentum ipsum sententiæ Baronii convellere adnixi, ita disputant: Regulam unam S. Benedicti in provincia Valeria viguisse, cum Valentius in ea Monasterium regeret, teste Fundano Abbate in epistola ad Simplicium Casini Abbatem tertium a D. Benedicto, in qua scribit, eo tempore, *omnia Campaniæ, Samnitiæ, Valeriæ, Tusciæ, Liguriæ, & aliarum Italiæ provinciarum monasteria, dimissis peculiaribus regulis, Benedictinam servare decrevisse.*

Insuper Gregorium, cum loco supra memorato dixit Valentium *in Valeria provincia suum Monasterium rexisse*, voce illa suum significare voluisse Monasterium non ab Equitio, sed ab ipso Valentio conditum.

Ad hæc Bonifacium IV. in Synodo Romana, anno 610. sexto post Gregorii mortem, adversus eos, qui Sacerdotalibus muneribus Monachos arcebant, ita concludere ex opinione Mabillonii: *Si licuit Gregorio & Augustino Monachis ad Pontificatus apicem contendere, quia Benedictus Monachorum præceptor id suis non interdixit; consequens*

vi-

(7) Auctor Vitæ S. Gregorii lib. 1. cap. 3. pag. 208. tom. 4. Operum ejusdem S. Gregorii edit. Monachorum e Congregatione S. Mauri.

videtur, utrumque ejus regule paruisse, ex cujus præscripto quid ipsis licitum fuerit, expenditur. (8) Joannem quoque Diaconum in Vita S. Gregorii lib. 4. cap. 80. & 82. probare, eundem Gregorium sectatorem fuisse S. Benedicti, tum ex forma baltei, qui in detectione corporis S. Gregorii, Gregorio IV. Pontifice facta, conspectus est; tum ex vitæ genere, quod suo tempore Monachi in Anglia profitebantur. Porro, aiebat, in exilitate baltei, quæ unius pollicis mensuram numquam excedit, speciem propositi regularis olim a S. Benedicto statuti, cujus ipse vitam describens, in Dialogo regulam quoque laudaverat, eum servasse luce clarius manifestat... Quod vero Monachi, qui a Gregorio in Saxoniam missi, (9) S. Benedicti regule fuerint man-

(8) Dissertat. cit. cap. 10. pag. 508. Verba antem Bonifacii IV. habentur apud Gratianum XVI. quæst. 1. cap. 23. & apud Labbeum tom. V. Conc. pag. 1618. Sunt nonnulli fulti nullo dogmate audacissime quidem, zelo magis amaritudinis, quam dilectione inflammati, asserentes, Monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, Sacerdotalis officii potentia indignos, neque penitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per Sacerdotali officio divinitus injunctam potestatem. Sed omnino labuntur. Nam si ex hac causa veteres amuli vera prædicarent, Apostolica compar Sedis beatissimus Gregorius monachico cultu pollens ad summum nullatenus apicem conscenderet. Quoniam quidem hæc officium fungendi, ligandi, solvendi que potestas a Deo summa conceditur. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus, Anglorum prædicator egregius, ac Pannoniensis Martinus, cujus sanctitatis fama longe lateque diffusa totus personat mundus, alii quoque jam plurimi sanctissimi pretiosissimo monachorum habitu fulgentes, nequaquam anulo Pontificali subarrharentur, si quia monachi fuerunt, prædictis uti prohiberentur. Neque enim Benedictus Monachorum præceptor almificus hujusmodi rei aliquo modo fuit interdictor: sed eos secularium negotiorum edixit expertes fore solummodo.

(9) Saxoniam vocat Angliam, quod Germania gentes duæ Angli & Saxones Magnam Britanniam junctis viribus perdomuissent. Thomassinus de Ver. & Nova Ecclesiæ disciplina Part. 1. lib. 3. cap. 24. §. 15. pag. 707.

mancipati, inter alia etiam illud ostendit, quod ex ipsius discipulis vix potest in illis partibus Monachus aliquis inveniri, a quo non observetur, tam in proposito, quam in habitu regula Benedicti.

Adversus hæc respondent alii, epistolam Fundani Abbatis hand tanti esse faciendam, cum ejus auctoritas in dubium vocata fuerit. (10)

Item parum interesse ad controversiam dirimendam, siue suum, siue S. Equitii monasterium rexerit Valentio. Quod Cassianus lib. 2. De institutis Cœnobiorum cap. 2. centum annis ante dixerat, tot propemodum in Occidente typos & regulas se vidisse usurpatas, quot monasteria cellasque conspexerat: hoc usque ad illa Valentionis, & S. Gregorii tempora videtur observatum, ut fundatores cœnobiorum regulas suis monachis pro diversitate morum atque ingeniorum diversimodas præciperent. Ita S. Romanus, qui S. Benedicto in specu Sublacensi latitanti servivit, in monasterio sub Theodati Patris regula degisse traditur a S. Gregorio in S. Benedicti Vita ad XXI. Martii elucidanda. (11)

A Bonifacio autem IV. in Romana Synodo Benedicti exemplo non indicari, Gregorium, & Augustinum ejus regule paruisse, sed ipsis quoque aditum patuisse ad Ecclesiasticas dignitates, quandoquidem nec Benedictus, religiosissimus Monachorum præceptor, suis prohibuit ad Pontificatum conscendere. Præterea ibidem Benedictum a Bonifacio IV. commendari ut præcipuum magistrum Monachorum, non horum, aut illorum, non aliquorum proprie suorum, sed simpliciter Monachorum: quod omnia adhuc Monachis tunc communia essent.

Hinc

(10) Ab Antonio Gallonio in Libro Apologetico pro assertis in Annalibus Ecclesiasticis De Monachatu S. Gregorii Papæ, adversus Constantinum Bellortum Monachum Casinatem.

(11) Bollandus die 12. Martii tom. 2. pag. 123, §. 3. num. 9.

Hinc & eodem Concilio nominari Gregorium Romæ, Benedictum Italiæ, Martinum Galliæ, Augustinum Angliæ, ut splendidissima lumina Monastici Ordinis, sine ullo inter ipsos discrimine. Hinc ipsum Bonifacium IV. in epistola ad Ethelbertum Regem Angliæ, magnopere approbare ejus consilium instituendæ Congregationis Monachorum in Cantuariensi Monasterio, quod olim construxerat Augustinus: Monachorum regulariter viventium habitationem, Monachorum gregem. Nec in mentem venisse illi exprimere, cujus Ordinis, & cujus regulæ professores futuri essent illi Monachi. Hinc Bedam Monasterii quidem Cantuariensis, ab Augustino Gregorii discipulo constructi, mentionem fecisse: sed nec eo loco, nec ullo quovis alio vel regulam, vel institutum B. Benedicti commemorare, cum sexcentis locis de Monachis agat. (12)

Denique, cum illa scriberet Joannes Diaconus, elapsos fuisse trecentos annos a condito S. Gregorii monasterio Romano, ejusque in illo suscepto monastico habitu: ante quod tempus maxime sub Ludovico Pio Imperatore, relictis aliis institutis, in pluribus monasteriis regulam S. Benedicti assumptam fuisse: & quari posse, an idem in Anglia factum fuerit. A variis multa in utramque partem congeri. In Concilio Episcoporum Angliæ anno 747. Cloveshoviæ sub Cuthberto Archiepiscopo Cantuariensi habito, plurima præscribi Abbatibus & Abbatissis, atque eorum subditis de moribus & habitu monasteriali, & eorundem honestate, lectionis studio per singula monasteria, ac vita regulari, nulla S. Benedicti, ejusque regulæ facta mentione. (13) Joannem Diaconum secutos esse quotquot de Gregorii monastica distinctione scripserunt Auctores recentiores, ait Mab-

(12) Thomassinus De vet. & nova Ecclesiæ disciplina part. 1. lib. 3. cap. 24. §. 15. pag. 707.

(13) Bollandus loco memorato pag. 124. num. 11.

billonius in *Dissertat. De monastica Vita Gregorii Papæ I. part. 2. extremo cap. 10.* Cum igitur Joannes Diaconus testis idoneus non habeatur, multo minus idoneos testes habendos esse ejus sectatores, quos idem Mabillonius in medium adducit, ut S. Gregorium suum esse confirmet. Utriusque autem partis rationes ejusmodi esse, quæ disputando huc illuc trahantur, nec ullam afferant persuadendi necessitatem.



DISPUTATIO XVI.

De precibus S. Gregorii Magni pro Trajano.

S Gregorius Magnus perfectissimus & acceptabilis Deo Sacerdos, cum quodam die per forum Trajani, quod opere mirifico constat esse extructum, procederet, & insignia misericordiae ejus conspiceret, inter quae memorabile illud comperiret: videlicet quod cum idem Orbis Princeps in expeditionem circumvallatus militum cuneis pergeret, ibidem obviam habuerit vetustissimam viduam, senio simulque dolore ac paupertate confectam, cujus lacrymis atque vocibus sic compellatur: Princeps piissime Trajane, ecce hic sunt homines, qui modo mihi unicum filium, senectutis scilicet meae baculum, & omne solatium occiderunt, meque una cum eo volentes occidere, dedignantur etiam mihi pro eo rationem aliquam reddere. Cui ille festinato, ut res exigebat, pertransiens: Cum rediero, inquit, dicito mihi; & faciam tibi omnem justitiam. Tum illa: Domine, inquit, & si tu non redieris, ego quid faciam? Ad quam vocem substitit, & reos coram se adduci fecit. Neque, cum suggereretur a cunctis accelerare negotium, gressum a loco movit, quousque & viduae a fisco, quod juridicis sanctionibus decretum est, persolvi pro re fecit, demumque supplicationum precibus & fletibus super factis suis poenitentes viscerali clementia flexus, non tam potestate, quam precatu & lenitate victos praetorialibus catenis absolvit. Hujus rei gratia compunctus venerabilis Pontifex cepit lacrymosis gemitibus secum inter verba precantia, haec siquidem prophetica & Evangelica revolvere oracula: Tu, Domine, dixisti: *Isa. I. 17.*
 Judicate pupillo, defendite viduam: & venite &
 ar-

arguite me . *Et alibi* : Dimittite , & dimittetur vobis : ne immemor sis , quæso peccator ego indignissimus , propter nomen gloriæ tuæ , & fidelissimæ promissionis tuæ in hujus devotissimi viri facto , pietati tuæ humiliter supplico . *Pervenienſque ad ſepulcrum B. Petri ibi diutius oravit & flevit , atque veluti ſomno correptus in extaſim eſt raptus : quo ſe per revelationem exauditum diſcit , & ne ulterius jam talia de quoquam ſine baptiſmate ſacro deſuncto præſumeret petere , promeruit caſtigari .* (1) Hæc Paulus Diaconus in Vita S. Gregorii Magni , cap. 27. neminem compellans , a quo acceperit . Eadem narrat Joannes Diaconus in Vita ejusdem S. Gregorii lib. 2. cap. 44. initio profeſſus , eadem *legi penes Anglorum Eccleſias , ſubjiciens poſtea , Gregorii precibus Trajani animam ab inferni cruciatibus liberatam , legi apud Saxones .* (2)

(1) *Si promeruerit caſtigari , quomodo exauditus fuit ? Numquid Deus vota ejus audit , quibus promeretur , ut poena a Deo afficiatur ?*

(2) Vita S. Gregorii tum a Paulo , tum a Joanne Diacono ſcripta habetur Tom. 4. Operum ejusdem S. Gregorii edit. Monachorum pag. 14. & 59. 60.

Ex recentioribus dixerunt alii , Trajanum ad vitam revocatum a S. Gregorio , & baptizatum , rurſumque vitam ſuam amiſſiſſe in Calum . Alii , non revixiſſe corpus , ſed clauſulo animam a Gregorio baptizatam : alii nequaquam ab inferis liberam , ſed poenis , ut dicunt , alleviatam , atque ita fabulis fabulis addidere , ut ridiculum etiam illud demum ſit ſuperadditum de Trajani cranio cum vivida adhuc lingua reperto , qua ipſam miſeriam deplorans , ad commiſerationem S. Gregorium commoverit , & ad preces pro ipſo ad Deum fundendas . Baronius ad an. 604. §. 45.

Præterea , ut obſervat Joannes Nicolai in annotat. ad S. Thomam in Supplem. quæſt. 73. art. 5. ad 5. : *Sunt qui dicant , quod Gregorius mortaliter peccavit ſic orando , & propterea gravi capitis morbo per totam vitam vexatus eſt , quamvis obtinuerit , quod oravit . Quid abſurdius ? an criminali & mortali oratione , qua meruiſſet ipſe damnationem , liberare de-*

Sed Scriptorem utrumque refellit ipse S. Gregorius. Nam lib. 7. epist. 15. ita scribit ad Gregorium Presbyterum, & Theodorum Diaconum Ecclesiæ Constantinopolitanæ: *Agnovi, quod dilectio vestra dixisset, Jesum Christum ad inferos descendentem omnes, qui illic confiterentur eum Deum, salvasse atque a pœnis debitis liberasse. De qua re volo, ut Caritas vestra longe aliter sentiat. Descendens quippe ad inferos, solos illos per suam gratiam liberavit, qui eum & venturum esse crediderunt, & præcepta ejus vivendo tenuerunt. Constat autem, quia post Incarnationem Domini nullus etiam ex his salvari potest, qui fidem illius tenent, & vitam fidei non habent, quia scriptum est: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Postquam vero eos, qui aliter sentirent, esse hæreticos asseruit, secutus Philastrium & Augustinum, subdit in hunc modum. Hæc itaque pertractantes nihil aliud teneatis, nisi quod vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: quin descendens ad inferos Dominus illos solummodo ab inferni claustris eripuit, quos viventes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione servavit. Quod enim per Evangelium dicit: Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum, omnia videlicet electa. Nam trahi ad Deum post mortem non potuit, qui se a Deo male vivendo separavit. Ista Gregorius cum doceat, quis adeo imprudens dixerit, tentasse ipsum precibus obtinere, quod nec a Christo ipso ad inferos descendente fuisse factum asseruit, & secus sentire esse hæreticum predicavit? (3)*

Idem S. Gregorius lib. 34. *Moralium* cap. 19.

P &

damnatum potuerit? Sunt qui divino ad id instinctu motum dicant. Sed cur contra communem legem talis instinctus absque illo fingatur fundamento? An reprehensus quod oraveris, ut indicatur supra, & instinctu divino sic oravis?

(3) Baronius ad an. 604. §. 38.

& lib. 4. Dialog. cap. 44. , ubi eadem repetit , quæ dixerat in Moralibus , est in ea sententia *ut non orent Sancti homines pro hominibus infidelibus impiisque defunctis*. (4) Verus hic cum esset sensus Gregorii , quis eum credat pro Trajano infideli , atque impio tortore Christianorum (5) orasse ? Itaque ut Gregorii oratio , ita Trajani ab gehenna liberatio fabulosa .

Eandem ob causam fabulosa quoque habenda est narratio Pauli , & Joannis Diaconi , & flocci facienda eorum auctoritas , quippe auctoritati ipsius S. Gregorii contraria . Et vero Joannes ipse Diaconus fatetur , ob testimonium S. Gregorii postremo loco recitatum *maxime dubitari de liberatione ea* . Quare fidem quærit narrationi suæ , simul *quia non legitur pro Trajano Gregorium exorasse , sed tantum flevisse ; simul quia non legitur Gregorii precibus Trajani anima ab inferno liberata , & in Paradiso reposita : sed simpliciter dicitur ab inferni solummodo cruciatibus liberata . Quod videlicet potest videri credibile , quippe cum ita valeat anima in inferno existere , & inferni cruciatus per Dei misericordiam non sentire , sicuti unus gehennæ ignis valet omnes peccatores pariter detinere ; sic per*
Dei

(4) Utrobique Gregorius iisdem ferme verbis quærit : *An semper ardeant , qui gehenna incendiis deputantur , concludens eos , qui semel illuc detrusi fuerint , afficiendos esse cruciatu ignis sempiterno . Memorato loco Dialogorum hæc habet : Omnipotens Deus ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur . Sed iniqui omnes aeterno supplicio deputati , sua quidem iniquitate puniuntur , & tamen ad aliquid ardebunt , scilicet ut iusti omnes & in Deo videant gaudia , quæ percipiunt , & in illis respiciant supplicia , quæ evaserunt , quatenus tanto magis in aeternum gratiæ divine debitores se esse cognoscant , quanto in aeternum mala puniri conspiciunt , quæ ejus adjutoris vicerunt .*

(5) Vide Disputationem IX. De Martyrum multitudine in primævis Christianorum persecutionibus , & annotat. 6. ad S. Clementem I. Pontif. IV.

Dei iustitiam cunctos non valet equaliter exurere : Nam unusquisque quantum meruit culpa, iusto Dei iudicio tantum sentietur & pœna. Verum S. Gregorii rationes ac testimonia ex divinis litteris ab eo prolata contra Origenistas (6) non solum probant æternam damnatorum in inferno mansionem, sed etiam exustionem : & fletus ac lacrymæ coram Deo fuxæ alicujus rei obtinendæ gratiæ preces sunt efficacissimæ : quod ipse Joannes Diaconus imprudens ibidem docet hac ratione : Sic enim cum non oraverit Gregorius, plangendo potuit exaudiri, sicuti Moyses cum dolendo taceret, potuit clamasse videri, cui Dominus tacenti labiis : Quid clamas, inquit, ad me? Nimirum Deus omnipotens corda renesque scrutatur, & frequenter ea misertus concedit, quæ homo quamvis ut carnalis desiderat, tamen petere non presumat. Unde Psalmista : Desiderium pauperum exaudivit Dominus : & desideria cordis eorum audivit auris tua. (7) Hæc

Exod.
XIV. 15.

Psal. X.
17.

P 2 Joan-

(6) Origenistæ, atque ipse forsitan Origenes, negabant, æternam fore Dæmonum, & hominum impiorum damnationem.

(7) S. Gregorius lib. 22. Moralium cap. 17. num. 43. pag. 718. : Vera postulatio non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis. Valentiores namque voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria. Æternam etenim vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus. Si vero desideramus ex corde, etiam cum ore conticescimus, tacentes clamamus. Hinc est, quod in eremo populus vocibus perstrepat, & Moyses a strepitu verborum tacet : & tamen silens aure divinæ pietatis auditur, cum dicitur : Quid clamas ad me? Intus ergo in desiderio est clamor secretus, qui ad humanas aures non pervenit, & tamen auditum conditoris replet. Hinc est, quod Anna ad Templum pergens ore quidem tacuit, & tamen tot sui desiderii voces emisit. Hinc in Evangelio Dominus dicit : intra in cubiculum tuum, & clauso ostio tuo, ora Patrem tuum in abscondito : & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Clauso quippe ostio petit in cubiculo, qui tacente ore, in conspectu supernæ pietatis fundit affectum mentis. Et vox auditur in abscondito, cum per

1. Reg. I.
13.

Matth.
VI. 16.

Joannes Diaconus in his multum laborans, ut dubium quod asserit factum; quoquo modo fieri potuisse demonstraret. Qui si de re gesta fortiora nancisci testimonii potuisset, minime quidem prætermisisset afferre; dum labantem molem nullo fundamento subnixam, ut potuit, studuit suffulcire. (8)

Neque vero Joannes Damascenus narratam ab Joanne Diacono historiam auctoritate sua confirmat. Etenim Orationem De iis, qui in fide dormierunt, in qua mentio est tum de Falconilla precibus S. Theclæ, tum de Trajano precibus S. Gregorii ab inferno liberatis, (9) esse Damasceno sup-

per sancta desideria silenter clamatur. Unde recte quoque per Psalmistam dicitur: Desiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua.

S. Augustinus enarrat. in Psal. 37. §. 24.: Ipsum desiderium tuum oratio tua est: & si continuum desiderium, continua oratio. Non enim frustra dixit Apostolus: Sine intermissione orantes.... Si non vis intermittere orare, noli intermittere desiderare. Continuum desiderium tuum continua vox tua est.

(8) Baronius ad an. 604. §. 43.

Billius

in scholiis
ad eand.
orationem
pag: 356.

(9) In citata Oratione ita habetur §. 16. pag. 590. & 591. tom. 1. edit. Lequien: Gregorius Dialogus, (sic a Græcis vocabatur sanctissimus & doctissimus Pontifex Gregorius ob Dialogorum libros, quos conscripsit) senioris Romæ Episcopus, cum per stratam viam aliquando graderetur, dedita opera consistentes intensissimas preces pro Trajani delictorum condonatione ad animarum amantem Dominum fudit, moxque hujusmodi vocem divinitus emissam audivit: Preces tuas exaudivi, ac Trajano ignosco. Tu vero posthac cave, ne preces mihi pro impiis offeras. Quodque hoc verum sit, atque ab omni criminatione alienum, totus Oriens, Occidensque testatur. En hoc præstantius est, quam quod de Falconilla referatur. Hac enim nullius præter cultum idolorum sceleris conscia erat: hic contra plurimos martyres dirissima morte affecerat. De Falconilla disserit ejusdem Orationis Auctor superiori §. 9. pag. 585.

Perperam Oriens & Occidens, atque universus Orbis rei geste testis adducitur. Nam Joannes Diaconus, qui sub Joanne VIII. trecentis ferme post annis ab ipso Gregorio vixit, ac scripsit

suppositam, Damascenus ipse demonstrat. Siquidem lib. 2. De Fide Orthodoxa extremo cap. 4. Sciendum, inquit, illud hominibus mortem præstare, quod lapsus Angelis. Post lapsum enim nulla ipsis pœnitentia est; uti nec hominibus post mortem. Et in Dialogo contra Manichæos §. 65. Post mortem vero nec conversionis, nec pœnitentiæ locus est: non quod Deus pœnitentiam non suscipiat. (neque enim se ipsum negare potest, nec misericordiam suam abjicit) sed conditio animæ est, quæ converti nequeat.... Sicut enim Demones post lapsum non resipiscunt, neque etiam Angeli nunc peccant, sed utrique hoc habent, ut nulla in ipsos mutatio cadat; sic homines post obitum conversionem nullam admittunt. Quomodo sententia hæc cum ejus opinione cohæreat, qui Orationem memoratam elucubravimus, ut verbis utar Michaelis Lequien dissertati, §. ex Damascenicis §. 3., non capio: nisi forsitan ad absolutam Dei potentiam confugiatur. His addo quæcumque alia Cl. Allatius in Diatriba de Scriptis Joannis Damasceni, sagacissimo prorsus criterio, a Damasceni stylo, dictione, methodo, & ingenio in ea discrepare observavit, ut parentis alterius sceleris injuria nulla censeatur. (10) Quod quidem a Combefisio olim approbatum observari in præmonitionibus ad eam Orationem. Ceterum hic auctor,

P 3

qui-

in Urbe vitam ipse, ubi ad locum hunc devenit, ut narraret rem adeo celebrem, scriptoque firmatam, consignatamque certis testibus posteris eam relinqueret, basisse plane visus est in salubris, dum nihil habuit, quod ad rem testandam ex Archivis Romano peterat, vel ex aliis Italia locis, aut Galliarum, Hispaniarumve, aut aliarum provinciarum Ecclesiis adducere posset: sed migrandum ipsi fuit ad divisos penitus toto Orbe Britannos, ex Anglicana, inquam, Ecclesia accersere testes. Vides igitur hyperbolem illam de Occidentis & Orientis testificatione, seu bullam levem inflatam vento, sui inanitate disruptam evanuisse. Baronius ad an. 604. §. 41.

(10) Multa huc pertinentia habet Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. II. Dissertat. 1. pag. 317. & 318. tom. 3.

quicumque tandem sit, ab erroris suspitione liberari possit, propter illa, quæ S. Thomas pro ejus defensione scripsit. (11)

Ex Pseudo-Damasceni Oratione, ut observat Jacobus Billius, acceptam fabulam Græci transtulerunt in suum Euchologium, (12): cui proinde haud major præbenda fides est: præsertim cum Græca Ecclesia, ex quo dissociatur a Latina, in errores alios momenti longe majoris impegerit. Quamquam Euchologium editum a Jacobo Goar hæc generatim habet de poenis inferni in *Officio funereo*

(11) In I. Sent. dist. 43. quæst. 2. art. 2. ad 5. pag. 135. & in IV. dist. 45. quæst. 2. art. 2. ad 5. pag. 223. : Dicendum, quod de factis Trajani hoc modo potest probabiliter affirmari, quod precibus B. Gregorii ad vitam fuerit revocatus, & ibi gratiam consecutus sit, per quam remissionem peccatorum habuit, & per consequens immunitatem a pœna, sicut etiam apparet in omnibus illis, qui fuerunt miraculose a mortuis suscitati, quorum plures constat idololatrias & damnatos fuisse. De omnibus enim similiter dici oportet, quod non erant in inferno formaliter deputati, sed secundum præsentem justitiam propriorum meritorum: secundum autem superiores causas, quibus prævidebantur ad vitam revocandi, erat de eis aliter disponendum.

Vel dicendum secundum quosdam, quia anima Trajani non fuit simpliciter a reatu pœnæ æternæ absoluta, sed ejus pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet usque ad diem judicii, nec tamen oportet, quod hæc fiat communiter per suffragia, quia alia sunt, quæ lege communi accidunt, & alia, quæ singulariter ex privilegio aliquibus conceduntur: sicut alii sunt humanarum limites rerum, alia divinarum signa virtutum, ut Augustinus dicit in lib. De cura pro mortuis agenda cap. 16. §. 19.

Eadem repetit in Supplemento Tertiæ Partis quæst. 73. art. 5. ad 5. Vide annotat. 17. ad S. Gregorium Magnum, Pontif. LXVI.

(12) In scholiis ad eandem Pseudo-Damasceni Orationem pag. 356.

Verba Euchologii cap. 96. sunt hæc apud Baronium ad an. 604. §. 46. : Quemadmodum Trajanum per interventum servi tui Gregorii Dialogi intercessionem flagro solvisti; exaudi etiam nos te orantes non pro idolorum cultore, sed pro fidei servo tuo, qui te propter imbecillitatem ad iracundiam provocavit.

in Sacerdotem vita sanctum pag. 458. : *Non est in inferis pœnitentia, nulla ibi relaxatio: & pag. 460. : Verum iudicium ibi plurimum, nec ullus inferno eripitur.* Quomodo igitur ab inferis liberatus Trajanus, si nulla in inferis est relaxatio, & nullus inde eripitur?

Tandem quæ a S. Brigitta, & Mathilde dicuntur de Trajano, nullo modo probant, eum ab gehenna liberatum. Nam Mathildes nihil affirmat, dum ait, *nolle Deum, ut sciant homines, quid ipse statuerit de anima Trajani.* (13) Brigitta vero asserens illum elevatum ad altiorem gradum, haud clare aperit sententiam suam. (14)

P 4

Ba-

(13) In Annalibus Baronii ad an. 604. §. 46.

(14) Lib. 4. Revelationum cap. 13., ubi *historiam de Trajani ab inferis liberatione admittendam esse*, contendit Durantus Episcopus Feretranus.

Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. ult. §. 15. : *Quæres quarto, quid dicendum sit de revelationibus privatis a Sede Apostolica approbatis: ex gr. B. Hildegardis, & sanctarum Brigittæ, & Catharina Senensis.* Porro lib. 2. cap. 32. num. 11. diximus, *prædictis Revelationibus, etsi approbatis, non debere nec posse a nobis adhiberi assensum Fidei Catholicæ, sed tantum fidei humanæ juxta regulæ prudentiæ, juxta quas prædictæ Revelationes sunt probabiles & pie credibiles.*

Idem Auctor eodem lib. 3. cap. 10. §. 6. : *Joannes Diaconus trecentis post S. Gregorium Magnum annis vixit, & in ejus Vita lib. 2. cap. 44. narrat, ejus precibus animam Trajani Imperatoris fuisse a pœnis inferni liberatam, de qua etiam plura habentur apud Durantum in Notis ad cap. 13. libri 4. Revelationum S. Brigittæ.* Porro nec Anastasius Bibliothecarius, nec Marianus Scotus, nec Ada, nec Beda S. Gregorii studiosissimus hanc narrant historiam, eamque propterea tamquam fabulosam rejiciunt Baronius ad an. 604. §. 30., Bellarminus lib. 2. De Purgatorio cap. 8., Capisuccus in Controversiis Theologicis selectis, Controversia 7., Melchior Canus lib. 11. De locis cap. 2., alique plures: & merito; cum antiquorum silentium vim quoque a materia recipiat: credit enim Ecclesia, pœnas inferni esse æternas, idque efficit, ut exemptio ab hac lege si alicui a Deo concessa dicenda sit, Ecclesia ipsius testimonio

nio

Baronius tamen has revelationes rejicit tamquam pugnantes inter se. Pugnāt enim traditum S. Brigittæ, precibus S. Gregorii Trajani animam allevatam, Mathildi autem, nolle Deum, ut sciant homines de anima Trajani quid factum. (15)

nō debeat comprobari, sicut ad rem bene annotavit Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæculi II. Dissertat. I. Itaque præclare ab S. Augustino dicitur, Contra epistolam Manichæi, quam vocant fundamenti cap. 5. §. 6.: Ego Evangelio non crederem (nedum revelationibus) nisi me Catholice Ecclesie commoveret auctoritas.

Joannes Albertus Fabricius Bibliothecæ Latinæ tom. 1. lib. 2. cap. 22. pag. 479.: *Hujus fabula non puduit Apologiam scribere Alphonsum Ciaconium singulari diatriba*, Franciscum de Mendoza lib. 2. de floribus sacris, Problemate 6. Alphonsum Salmeronem T. 14. disp. 27. &c. sed eam merito vident Alphonfus Tostatus, Dionysius Carthusianus, Dominicus Soto, Franciscus Suarez apud Georgium Callistum De bono perfecte summo pag. 66. quibus adde alios, quos Fabricius memorat ibidem, & tom. 2. lib. 2. cap. 22. pag. 761. & 762.

(15) Baronius ad an. 604. §. 47.

Scribitur in Actis S. Perpetuæ apud Ruinartum §. 8. pag. 84. illa orante fratrem ejus Dinocratem translatum esse de pœna. At S. Augustinus lib. 1. De anima & ejus origine cap. 10. §. 12. dicit, nec Scripturam illam canonicam esse, nec S. Perpetuam sic scripsisse. Vide Estium Comment. in Libros quatuor Sententiarum lib. 4. distinct. 46. extremo §. 2. tom. 2. part. 2. pag. 228. & 229. Ruinartum loco citato, & Auctorem Vitæ S. Gregorii, quæ exstat tom. 4. Operum ejus, lib. 3. extremo cap. 10. §. 10. pag. 275.

S. Augustinus Epist. 82. alias 19.: Ego solis Scripturarum Libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremque deferre, ut nullam eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissime credam. Ac si aliquid in eis offendero videris, quod videatur contrarium veritati: nihil aliud, quam vel mendosum esse Codicem, vel interpretem non affectum esse, quod dictum est, vel me minime intellexisse, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt: sed quia mihi vel per illos Scriptores Canonicos, vel probabili ratione, quod a vero non abhorreat, persuadere potuerunt. Eadem sunt apud Gratianum Dist. 9. Cap. Ego solis §.

DIS

DISPUTATIO XVII.

De S. Gregorio II. contra Leonem Isaurum.

ANno Christi 717., cum S. Gregorius II. annum jam tertium regnaret, Leo Isaurus Orientis Imperium occepit. Ne quid prætermitteret, quod Catholici Imperatores præstare solebant, Fidei suæ orthodoxam confessionem misit ad Pontificem, & ab Germano Constantinopolis Patriarcha coronandus, ipso exigente, juravit, se Catholicam Fidem servaturum integram illibatamque. Verum qui Catholicus ab omnibus habitus fuerat, haud multo post, anno scilicet 726. apparuit hæreticus Iconoclasta, bellumque nefarium sanctis imaginibus, earumque cultoribus inferens, edicto promulgato, signa & simulacra Christi, Deiparæ, & omnium Sanctorum deleri ac disjici jussit. Furentis & atrociter grassantis Leonis impetum constantissime excepere Gregorius II., Germanus Patriarcha, & Joannes Damascenus, eumque ab nefariis cœptis revocare conati sunt. At omnis eorum conatus inanis atque irritus fuit. Namque tantum absuit, ut Imperator resipisceret, ut etiam Damascenum malis artibus perdere tentaret, Germanum de Episcopatu dejectum & alapis cæsum mitteret in exilium, & Anastasium Syncellum (1) hæreticum Ico-

(1) Syncellus idem est, quod Concellaneus, ejusdem cellæ incolæ, contubernalis, commensalis. Ita namq̃ iſtoꝝ dicebatur Clericus, qui in Patriarchæ domo, ipsi ministrandi causa, habitabat, & ideo plerorumque negotiorum ad Patriarcham spectantium conscius erat. In memoriam Lectori revocandum est, Patriarchas, ut & plerosque Episcopos, e Monachis eligi solitos. Unde ad Patriarchæ translati aliquos sibi adſciſcebant Mo-

Iconomachum in ejus locum subrogaret. Gregorio ipsi II. per suos Exarchos & Duces (2) aliosque ministros insidiatus est, ac simul Pontificatu, simul vita privare curavit. Cognita vero Imperatoris nequitia omnis Italia consilium iniit, ut sibi eligerent Imperatorem, & Constantinopolim ducerent. Sed compescuit tale consilium Pontifex sperans conversionem Principis. (3) Itaque Gregorius mitius cum Leone agens; dogmaticis humanissimis epistolis eum studuit ab impietate revocare. (4) Sed cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam. (5) Etenim barbarus Imperator contra jus Gentium Legatos, per quos Pontifex epistolas miserat, carcere inclusit, & in exilio mori coegit, (6) ac Pontificis exitio imminere, inque sa-

Monachos, cum quibus vitam Monasticam colerent, quibus ideo in Patriarcheja cellas concedebant. Eorum semper aliquis, utpote præ ceteris industrius, & in rebus gerendis acer, familiarius cum Patriarcha versabatur, ipsique erat ab intimis consiliis. Quapropter ceteris propius ad Patriarcham accedebat, & habebatur veluti Patriarchæ contubernalis. Hinc Monachi συνδολοι confratres dederunt illi Syncelli Συγκλητοι nomen, quasi cellæ Patriarchalis socium. Joannes Morinus De Sacris Ordinationibus part. 2. pag. 201. & 202. Vide Ducangium in Glossario verbo Syncellus.

(2) Vide annotat. 3. ad Joannem III. Pont. LXIII.

(3) Anastasius Bibliothecarius in Vita Gregorii II. tom. 1. pag. 169.

(4) Exstant apud Baronium ad an. 726. §. 28. & apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 7. & 23.

Nicolaus Alemannus in Dissertat. de Lateranensibus Patrietinis cap. 15. pag. 61. Neque a reſta Fidei ſententia aberrantes licet Græcorum Cæsares Ecclesia Romana statim proſcripſit, vel deſeruit, ſed modo libertate litterarum, modo Legationum auctoritate, modo publicis Synodorum congreſſionibus ab errore illos deterrens & ad veritatem allicere ſtudiis annos perpetuos quinque & ſeptuaginta.

(5) Ecclesiastici Cap. XXII. 9.

(6) Nicolaus I. epist. 8. ad Michaellem Imperatorem apud Labbeum tom. 8. Conc. pag. 296. & Harduinum tom. 5. pag. 247.

sacrarum imaginum cultores favire perseveravit. Quamobrem Gregorius, cum per annos quinque modo hortationibus ac precibus, modo minis ac terroribus illum ad bonam frugem reducere conatus esset, nec ulla adhuc affulgeret spes resipiscentiæ, extrema meditari remedia cœpit. Itaque congregato Episcoporum Concilio, (7) damnatis Iconomachis, cultuque imaginum sacrarum confirmato, Anastasium tamquam hæreticum, & Constantinopolitanæ Sedis invasorem anathematizavit: postea expositis Leonis sceleribus, crudelissima ejus in Catholicos persecutione, & insidiis, quas sibi extruxerat, commemoratis, ipsum non modo tamquam non Catholicum, sed etiam ut Catholicis insensissimum, a piorum communione removit, & *Romanum Senatum, Italiamque Sacramento liberavit.* (8)

Sententiam hanc eruditissimi Cardinales Baronius, Bellarminus, & Sfondratus confirmant auctoritate Theophanis, Cedreni, Zonaræ, & aliorum. (9) Ac Theophanes quidem *homo Græcus, idemque sanctus Gregorii factum quod hodie Catholica Fidei desertores adeo detestantur, summa cum ejus laude narravit* (10) his verbis: *In veteri Roma vir undequaque sacer & Apostolicus, Petri Apostolorum Coryphæi confessor, eruditione præclarisque facinoribus clarebat Gregorius, qui Romam atque Italiam, totumque Occidentem a Leonis obedientia*
tam

(7) De quo Baronius ad an. 726. §. 21. & ad an. 730. §. 5. & Labbeus tom. 6. Conc. pag. 1460.

(8) Nicolaus Alemannus De Lateranensibus Parietinis cap. 15. pag. 61. Vide annotat. 10. ad dissertat. 18.

(9) Baronius ad an. 726. §. 24. & 26. & ad an. 730. §. 5. Bellarminus lib. 5. De Rom. Pont. cap. 8. & De potestate summi Pontificis in rebus temporalibus cap. 4. Sfondratus in Gallia Vindicata dissert. 2. §. 2. pag. 399. In eadem sententia est Sigonius lib. 3. Historiarum de regno Italiæ ad an. 726. pag. 102.

(10) Nicolaus Alemannus loco citato.

tam civili, quam Ecclesiastica, & ab ejus imperio subtraxit. Cedrenus ita de Gregorio II. scribit: Is a Leone ob ejus impietatem defecit, & pacto cum Francis icto, tributa Leoni denegavit. Zonaras vero: Hac, inquit, de causa Gregorius, qui tum Romæ veteris Ecclesiam gubernabat, repudiata societate Pontificis novæ Romæ, nec non eorum, qui illum sequerentur, illos una cum Imperatore synodico anathemate obstrinxit, & vectigalia, quæ ad id usque tempus Imperio inde pendebantur, inhibuit, icto cum Francis fœdere. (11) Hæc de Græcorum Imperatore, & Romano Pontifice Græci Scriptores testantur.

Illa autem, quæ ex ipsius Gregorii II. epistolis, Paulo Diacono, Anastasio Bibliothecario, gestis Gregorii III. & Scripturis divinis contra dicuntur a Natali Alexandro, (12) possunt singula dissolvi.

Gregorius II. epist. 1. loquitur ad hunc modum: Scis Imperator, sanctæ Romanæ Ecclesiæ dogmata non Imperatorum esse, sed Pontificum, quæ tuto debent dogmatizari. Idcirco Ecclesiis præpositi sunt Pontifices a Reipublica negotiis abstinentes: & Imperatores ergo similiter ab Ecclesiasticis abstineant, & quæ sibi commissa sunt capeant... Cessa & quiesce, tum Synodo minime opus erit. Subjicit deinde, nonnullos Occidentis populos, audito, sacras imagines Leonis jussu tolli, seditionem fecisse, & no-

vos

(11) Theophanes in Chronographia pag. 272.

Cedrenus in Compendio Historiarum pag. 360. Zonaras lib. 15. Annalium tom. 2. §. 4. pag. 82.

Sigibertus in Chron. ad an. 731. inter Scriptores Rerum Germanicarum Pistorii tom. 1. pag. 771. *Gregorius Leonem Imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum, & vectigalia Hesperie ab eo avertit.*

(12) Dissertat. 1. in Hist. Eccl. sæculi VIII. tom. 5. pag. 733. A Natali Alexandro non dissentit Launojus epist. 7. lib. 7. pag. 456. tom. 5. part. 2.

vos Magistratus veteribus substituisse : numquam vero dicit , se probasse seditionem illam , aut prohibuisse , ne Itali tributa Leoni Isauro solverent . Ita Gregorius epistola I. : in altera vero : *Quemadmodum* , inquit , *Pontifex introspectiendi in Palatium potestatem non habet , ac dignitates regias deferendi : sic nec Imperator in Ecclesias introspectiendi , & electiones in Clero peragendi* : deinde se *inermem & nudum* profitetur ; denique *invocandum duntaxat Deum esse significat* , ut quod apud B. Paulum Corinthio incestus reo contigit , Imperatori contingat . (13) Quomodo hæc Gregorius scripsisset , si tributorum solutionem Leoni ab Italis fieri solitam inhibuisset , aut inhibere decrevisset ?

An non vides , epistola I. ab Gregorio coargui Leonem , quod vellet de Ecclesiæ dogmatis decernere , cum id facere non ad ipsum , sed ad Pontificem pertineret , ac propterea Gregorium e vestigio subicere ; quemadmodum Pontifices non immiscerent se negotiis Reipublicæ ; ita debere Imperatores abstinere esse ab negotiis Ecclesiæ ? Non scribit autem , se Italorum seditionem probasse , quia re vera non probaverat , imo sedare curaverat . Nondum enim *claruerat Imperatoris malitia* , (14) ideoque sperabat , illum humani-

(13) Natalis Alexander Dissert. 1. in Hist. Eccl. sæc. VIII. tom. 5. pag. 734.

Gregorii II. epistola I. est apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 18. epistola II. pag. 26. & 27.

(14) Anastasius Bibliothecarius in Vita Gregorii II. tom. I. pag. 172.

Leo Isaurus Imperium iniit anno Chr. 716. Gregorius circa annum 727. ita ad eum scripsit , ut est apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 10. *Decem annos Dei benignitate velle ambulasti , neque sacrarum imaginum mentionem fecisti , nunc autem (anno videlicet 726) eas dicis idolorum locum impleve , atque illos , qui eas venerarentur , idololatrias esse , seque ad eas evitandas penitusque delendas convertisti . Anno igitur 726. Leo apparere coepit Iconomachus . Ab anno 727. ma-*

nissima hac epistola permotum ad mentis sanitatem reversurum.

In altera autem epistola verissime dictum est a Gregorio, Pontifices non habere potestatem *deferendi dignitates regias*, (15) eas videlicet, quas de-

jori malitia innotuit, sacras imagines ex templis sustulit, atque combussit, principes Cives suæ impietati contrarios obtruncavit, sacrorum Antistites exilio ac morte affecit, referente Paulo Diacono lib. 6. de gestis Langobardorum cap. 49. Anno autem 730. sub finem Pontificatus Gregorii, II. ea contingere, quæ Græci Historici Theophanes, Cedrenus, Zonaras, atque ex his Baronius ad an. 726. §. 24. & 26. & ad an. 730. §. 3. commemorat.

(15) Sfondratus in Gallia Vindicata Dissertat. 2. §. 2. pag. 403. & 404. Maimburgo hunc ipsum Gregorii II. locum objicienti respondet hoc modo: *Nos ipsi concedimus, nullam esse Pontifici Romano in Reges ordinariam. & directam potestatem, nec ex istius arbitrio deferri Regna, sed vel successionem, vel electionem, vel jure belli, aliove legitimo titulo; & quavis in aliquo casu & indirecte, rebusque in arcto stantibus etiam hoc Pontifici competat, hæc tamen rara & indirecta, mereque contingens potestas non denominat subiectum, nec ab ea dicimur aliquid posse: sic dicimus non posse Ecclesiasticos nubere, non posse Principes alieno juri derogare, non posse carnes Sabbato comedi, & mille alia, quæ absolutam, certisque circumstantiis adstrictam potestatem non excludunt; & hanc ipsam Pontifici permissam ex Gregorii litteris deducas. Nam in prima ad Leonem imperatorem (apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 19.) hæc habet: Scire autem debes ac pro certo habere, Pontifices, qui pro tempore Romæ exstiterint, conciliandæ pacis causa sedere tamquam parietem integerrimum, septumque medianum Orientis, & Occidentis, ac pacis arbitros & moderatores esse. Et epistola secunda (apud eundem Labbeum pag. 27.) Et nos culpam peccati recipimus, ut qui potestatem a Deo receperimus terrena celestiaque solvendi atque ligandi. Ubi vides, Potestatem Pontificiam non ad celestia solum & spiritualia, sed etiam terrena & temporalia proferri, quando videlicet necessitas postulat. Sed præsertim ex illis verbis argumentari licet, quibus ut Imperatori in Ecclesias & Clericorum electiones; ita Pontifici in Palatia, Regesque nullum esse jus dicit. At vero si Clerus Episcopum aliquem hæresi imbutum, aut perduellem elegit, quique Ecclesiam vastet; quis dubitat, si alia remedia absint, nec periculum*

deferre pertinet ad Reges : sicut non potest Imperator , seu Rex alicui conferre dignitates , quas huic vel illi concedere spectat ad Pontificem . Ibi siquidem totus in eo Gregorius est , ut ostendat discrimen , quod inter Pontificem & Imperatorem intercedit , doceatque debere utrumque assignato sibi a Deo munere fungi , nec posse Pontificem jura Imperatoris , nec Imperatorem jura Pontificis sibi usurpare . Usurpaverat autem sibi jura Pontificis Leo , cum edictum de tollendis imaginibus sacris promulgavit , scripsitque ad Gregorium , se Imperatorem esse & Sacerdotem . Quare Gregorius rescripsit ; dogmata non esse Imperatorum , sed Pontificum , neque Imperatoris esse novi aliquid de Fide statuere , sed quæ decreta a Pontificibus fuissent ; diligenter tueri ac defendere . Neque vero Gregorius se *inermem* & *nudum* appellavit , quod sibi Leonis anathematizandi ac tributis privandi potestas non esset , sed quod armis & copiis careret , quas contra ipsum

mit-

moras patiatur , posse Imperatorem , tamquam Ecclesiæ advocatum , prohibere , ne is eligatur , aut electum Regno & Ecclesiæ arcere ? nec pauca sunt hujus rei exempla . Si ergo id natura ipsa , ac necessitas Ecclesiæ defendendæ Principibus concessit , quanto magis Pontifici in Principes , & Regna ? cum nihil magis Ecclesiæ noceat , exponatque ruinæ ut hæresis coronata ; si enim tot illa clades & arumnas excitavit inermis & abjecta , quid faciet armata , regnansque ? & experientia plus satis docuit , ex Principum religione etiam subditorum religionem fidemque pendere . Ceterum cum extincto Martello , & Pippino necdum noto , aut verum potito auxilium a Francis cessaret , & Græci Exarchum adhuc in Italia , & Siciliam Calabriamque obtinerent , Langobardi vero hæresi & armis grassarentur , ac Romæ imminerent , non destitit Romanus Pontifex Gregorius vid. II. Gregorius III. Paulus , Stephanus , Zacharias , Hadrianus , aliquæ apud Græcos Imperatores litteris ac legatis agere , ut in sinum Catholica Ecclesiæ radirent , & Romam , Italianamque a Langobardis tuerentur : cum tandem rebus omnibus desperatis Pippinus , & Carolus subvenire , Imperio Græcis adempto .

mitteret . Quid enim ? *Persequeris nos* , inquit ,
& tyrannice vexas militari carnalique manu . Nos
inermes ac nudi , qui terrenos & carnales exercitus
non habemus ; invocamus principem exercitus omnis
creaturæ sedentem in Cælis , Christum , qui est super
omnes exercitus supernarum virtutum , ut immittat
tibi Dæmonem , sicut ait Apostolus : Tradere hujus-
modi Satanæ in interitum carnis , ut spiritus sal-
vus sit . (16) Potestne quidquam dici clarius ?
 Nonne asserit , se traditurum cum Satanæ , hoc
 est anathemate innodaturum , ac proinde effectum
 rum , ne ipsi amplius tributa ab Italis conferan-
 tur ? Subjecti enim populi non tenentur obtempe-
 rare hæretico Principi ab Fidelium communione per
 sententiam Pontificis segregato , sed possunt ab ip-
 so deficere , præsertim si potestate sua abutatur
 ad religionem labefactandam . (17) Id quod præ-
 stitit Leo Isaurus , qui sacrarum imaginum usum
 & cultum abolere conatus est emissio edicto , &
 persecutione sævissima in earum cultores excitata .
 Hanc esse veram & germanam Gregorii II. senten-
 tiam facile cognoscet , qui ejus epistolas legere non
 gravabitur .

Porro Paulus Diaconus & Anastasius Biblio-
 thecarius narrantes , Gregorium II. compescuisse
 consilium & motus Italarum , qui a Leone defi-
 ce-

(16) Epist. I. ad Corinthios cap. V. 5.

(17) S. Thomas 2. 2. quæst. 12. art. 2. *Ecclesia infidelita-*
tem illorum , qui fidem susceperunt , potest sententialiter puni-
re , & convenienter in hoc puniuntur , quod subditis Fidelibus
dominari non possant . Hoc enim vergere posset in magnam Fi-
dei corruptionem , quia , ut dictum est ; Homo apostata pravo
corde machinatur malum , & jurgia seminat , intendens ho-
mines separare a Fide . Et ideo quam cito aliquis per senten-
tiam denunciatur excommunicatus propter apostasiam a Fide ,
ipso facto ejus subditi sunt absoluti a Dominio ejus , & jura-
mento fidelitatis , quo ei tenebantur .

cere meditabantur, (18) describunt primas Italarum seditiones, quas Gregorius studio paterno & Sacerdotali auctoritate sedavit, ut sibi furentis Leonis animum conciliaret. Hoc tamen nihil obstat, quominus postea Gregorius Leonem, quem nec admonitionibus, nec beneficiis abducere potuit ab impietate, percusserit anathemate, atque Imperii parte multaverit, Italis, quos antea in officio continere studuerat, jurisjurandi religione solutis, ne ei tamquam pertinaci in repugnando, & Catholicis infectandis tributa solverent. Ego quidem existimaverim, Gregorium II. eo alacriori animo insurrexisse adversus Leonem obstinate manentem in incepto, quo majori erga ipsum humanitate usus antea fuerat: tantoque libentius in reum animadvertisse, quanto magis necessaria erat animadversio, ut resipisceret, & ad se tandem aliquando rediret.

At Gregorius III. proximus Gregorii II. successor Leonem ut Imperatorem agnovit, humanissimis litteris curavit deducere ab errore; & in illis, quos ab communione Christianorum semovit, non numeravit: quod certe fecisset, si ejus decessor eundem anathematizasset; nec Italicæ populi ad illum *pro erigendis imaginibus supplicationum scripta unanimiter direxissent*, (19) si

Q

an...

(18) Paulus Diaconus lib. 6. De gestis Langobardorum cap. 49. tom. I. Scriptor. Rer. Italic. pag. 306.: *Hac tempestate Leo Imperator apud Constantinopolim Sanctorum imagines depositas incendit. Romano quoque Pontifici similia facere, si Imperialem gratiam habere vellet, mandavit, sed Pontifex hoc facere contempsit. Omnis quoque Ravennæ exercitus, vel Venetiarum talibus jussis uno animo resistenterunt, & nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi.*

Eadem habet Anastasius Bibliothecarius in Vita Gregorii II. tom. 1. §. 184. pag. 169.

(19) Anastasius in Vita Gregorii III. §. 191. & 193. tom. 1. pag. 174. & 175.

antea ei vestigalia pendere recusassent. Pulcre enimvero. Sed quid inde ad rem nostram? An ignoras, Leonem, etiam postquam anathemate confixus est, ac multatus tributis Italorum, Orientis Imperatorem esse non desisse? An non meministi, nos asserere non toto Leonem Imperio, sed Imperii parte duntaxat privatum? Quidni igitur Gregorius III. illum haberet pro Imperatore? Quidni etiam ad illum scriberet, & ad pravam, quam animo imbiberat, opinionem deponendam hortaretur, & decessoris sui vestigiis insistens benignum se ac mitem ei primum præberet, ut hac ratione eidem errorem eriperet? Haud equidem dubitaverim, id eo consilio fecisse Pontificem, ut Imperator paternis suasionibus permotus ad meliorem mentem reverteretur. Sed non modo epistolæ humanitatis & amoris plenas non accepit æquo animo: verum etiam Gregorium Presbyterum & Constantinum Defensorem, (20) qui eas Constantinopolim detulerant, per annum detinuit in custodia, & Romam injuriis affectos remisit.

Ideo autem Gregorius nominatim non recensuit Leonem inter segregatos ab Ecclesiæ communionem, quia in ea Synodo neminem anathemate damnavit nominatim, sed universe tantum cavuit, *ut si quis deinceps antiquæ consuetudinis & Apostolicæ Ecclesiæ tenentes fidelem usum contemnens, adversus eandem venerationem sacrarum imaginum...*

(20) Defensores erant Clerici Ecclesiæ Romanæ, qui id habebant operis ac muneris, ut pauperum præsertim atque Ecclesiarum defensionem susciperent, & commodis eorum consularent, ipsius Romanæ Ecclesiæ patrimonia in diversis provinciis posita curarent, legationes obirent, de rebus & personis Ecclesiasticis judicarent. Defensores septem *Regio-narios* instituit S. Gregorius Magnus lib. 8. epist. 14. Vide Baronium ad an. 598. §. 16. & Ducangii Glossarium.

num... depositor atque destructor, & profanator
vel blasphemus existerit, sit extorris a Corpore
& Sanguine Domini nostri Jesu Christi, vel totius
Ecclesie unitate atque compage. (21) Gregorius
igitur III. epistolis, legationibus, Conciliis Leo-
ni Isauro restitit, qui magis exacerbatus ac fu-
rens patrimonia sanctorum Apostolorum ab Siculis &
Calabris pendi solita in publicum ararium conferri
jussit. (22)

Ad extremum miserunt quidem Itali ad Leo-
nem supplices libellos pro erigendis imaginibus,
verum fere per octo menses detenti, remissi sunt si-
militer cum exprobrationis injuria portitores. (23)
Quid ita? quia videlicet, ut captus meus est,
Gregorii II. auctoritate Itali a Leone jam defe-
cerant.

Hic vero negatur, Gregorium II. auctorem
fuisse Italie, ut ab Imperatore desciscerent. Quis
enim sibi persuadeat, Pontificem, qui erat divina
Scripturæ eruditus, (24) violasse mandatum illud
Christi Domini: *Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris,*
Cæsari; (25) repugnasse D. Paulo scribenti: *O-*
mnes animæ potestatibus sublimioribus subdita sit, (26)
reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum,

Q 2

cui

(21) Anastasius in Vita Gregorii III. tom. 1. §. 192. pag.
175.

(22) Theophanes in Chronographia pag. 263. edit. Ve-
netæ. Vide Muratorii Antiquitates Italicas medii ævi tom.
5. dissert. 69. pag. 798.

(23) Anastasius in Vita Gregorii III. tom. 1. §. 193.
pag. 175.

(24) Anastasius in Vita Gregorii II. tom. 1. §. 177. pag.
163.

(25) Apud Lucam in Euangelio cap. XX. 25.

(26) *Quam sententiam cupio. vos, & omnimodis moneo cui*
stodire in exhibenda reverentia summæ & Apostolicæ Sedi, &
Beati Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab universo ser-
vare Imperio. S. Bernardus epist. 188. ad Conradum Regem
Romanorum.

Sym-

eius vectigal, vectigal: item repugnasse S. Petro: *Subiecti estote omni Creature propter Deum, sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tamquam ab eo missis?* (27) Næ ille divinarum litterarum maxime ignarum Gregorium II. facit, qui eum contendit, Leone Isauro tributis Italiæ multato, recitata Scripturæ præcepta violasse. Ergo Gregorius ignoraverit, illud Christi iussum: *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, intelligi de Cæsare legitime imperante? (28) Ergo compertum ipsi non fuerit, generales, illas sententias ita esse accipiendas, ut significant, tamdiu *Regibus, Principibus, Magistratibus, & reliquis, quorum potestati subijcimur*, obtemperandum esse, quamdiu ea præcipiunt, quæ Catholicæ Fidei, & religioni ac pietati in Deum non repugnant? & si quid im-

Symmachus epist. 6. apologetica adversus Anastasii Imperatoris libellum famosam apud Lab. tom. 4. Conc. pag. 1298. & apud Baronium ad an. 503. §. 25. Fortassis dicturus es, scriptum esse: *Omni potestati nos subditos esse debere. Nos quidem potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas erigunt voluntates. Ceterum si omnis potestas a Deo est, magis ergo quæ rebus est præstituta divinis. Deser Deo in nobis, & nos deseremus Deo in te. Ceterum si tu Deo non deseras, non potes ejus, uti privilegio, cujus iura contemnis.*

D. Thomas in Epist. ad Rom. cap. 13. Lect. 1. *Quidam Fideles in primitiva Ecclesia dicebant, terrenis potestatibus se subijci non debere propter libertatem, quam consecuti erant a Christo, secundum illud Joan. 8. Si filius vos liberaverit, vere liberi eritis. Sed libertas per Christum concessa, & libertas spiritus, qua liberamur a peccato & morte... Caro autem adhuc remanet servituti obnoxia, sicut supra 7. dictum est. Adversus istos agebat Paulus: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.*

(27) S. Paulus ad Rom. cap. XIII. 7. S. Petrus epist. 1. cap. II. 13.

(28) S. Joannes Chrysostomus hom. 71. in Matth. pag. 613. *Tu vero cum audias reddenda esse Cæsari, quæ sua sunt: illa solum dici non dubita, quæ pietati ac religioni nihil offiunt. Nam quod Fidei ac virtuti obest, non Cæsaris, sed Diaboli tributum & vectigal est.*

improbe, si quid impie imperent, cum id non ex potestate, sed ex injustitia atque animi perversitate agant, omnino non esse audiendos? (29) Improbe autem atque impie imperabat Leo imagines sacras tolli. Profecto hunc esse verum ac germanum citatæ Scripturæ sensum, nemo nisi qui præjudicatæ opinionis tuendæ studio cæcus est, vel primo intuitu non videt. Quid igitur explicatæ implicas, & evoluta convolvīs, ut ingeniis tardioribus, qualia in hominibus plura sunt, videaris dicere aliquid, cum dicas nihil? (30)

(29) Catechismus Romanus De quarto Præcepto cap. 3. §. 15. & 16. atque adeo ipsa Ecclesia, cujus doctrina censenda est, quæ in illo Catechismo traditur, ut ait ipse Natalis Alexander in Theologia Dogmatica lib. 2. De Sacramento Pœnitentiæ art. 6. pag. 433. edit. Venetæ an. 1734.

S. Gregorius lib. 3. epist. 65. *Ad hoc potestas super omnes homines Dominorum meorum Imperatorum pietati calitus data est, ut qui bona appetunt, adjuventur, ut Calorum via largius pateat, ut terrestre Regnum Cælesti regno famuletur.*

(30) S. Augustinus lib. 4. Operis imperfecti contra Julianum cap. 33. Vide Bellarminum lib. 2. De Rom. Pont. cap. 29. in responsione ad tertium argumentum tom. 1. pag. 341.



DISPUTATIO XVIII.

*De Translatione Regni Francorum auctoritate
S. Zacharie Pontificis.*

Gens Merovingorum, de qua Franci Reges sibi creare soliti erant, usque in Hildericum (1) Regem, qui jussu Stephani (2) Romani Pontificis depositus ac detonsus, atque in monasterium trusus est, durasse putatur; quæ licet in illo finita possit videri, tamen jamdudum nullius vigoris erat, nec quidquam in se clarum præter inane Regis vocabulum præferebat. Nam & opes & potentia Regni penes Palatii Præfectos, qui Majores Domus dicebantur, & ad quos summa Imperii pertinebat, tenebantur: neque Regi aliud relinquebatur, quam ut regio tantum nomine contentus, crine profuso, barba submissa (3) solio resideret, ac speciem dominantis esset.

(1) Alii Childericum, alii Hildericum vocant, ab anno 742. ad an. 750. imaginem, quæ hic describitur, Regni gessit. Bollandus in annotat. ad Vitam S. Caroli Magni Imperatoris tom. 2. Jan. pag. 878. num. 6.

(2) Primus, ut id fieret, annuit Zacharias, postea ratum habuit Stephanus II. ejus successor.

(3) Cavillatur Natalis Alexander (Dissertat. 2. in Hist. Eccl. sæc. VIII. tom. 5. pag. 740.) falsam esse narrationem Eginhardi, quod dicat Merovingicos submissam barbam aluisse, cum Clodoveus III. mortuus sit anno ætatis 19. Dagobertus III. anno 20. Theodoricus IV. anno 23. Childobertus III. anno 18. Nam Eginhardus cum dicit barba submissa, non loquitur de Regibus imberbibus, sed adultis, qui a Clodoveo Magno 18. numerantur. Sfondratus in Gallia Vindicata Dissertat. 2. §. 2. pag. 408.

Joannes Hermannus Schminckius in Dissertatione præposita Eginhardo De Vita & gestis Caroli Magni cura sua edito: *Barbæ* quidem Merovingorum cap. 1. mentionem facit, verum ibi de tota primæ stirpis gente (non de hoc, vel illo Merovingo singillatim) agit, quos barbam aluisse, nemo est, qui ignoret.

effingeret, Legatos undecumque venientes audiret, eisque abeuntibus responsa, quæ erat edoctus, vel etiam jussus, ex sua velut potestate redderet: cum præter inutile Regis nomen, & precarium vitæ stipendium, quod ei Præfectus Aula, prout videbatur, exhibebat, nihil aliud proprii possideret, quam unam & eam perparvi redditus villam, in qua Domum, & ex qua famulos sibi necessaria ministrantes, atque obsequium exhibentes, paucæ numerositatis habebat. Quocumque eundum erat, carpento ibat, quod bobus junctis, & bubulco rustico more agente trahebatur: sic ad Palatium, sic ad publicum populi sui conventum, qui annuatim ob Regni utilitatem celebrabatur, ire, sic domum redire solebat. At Regni administrationem, & omnia, quæ vel domi, vel foris agenda ac disponenda erant, Præfectus Aula procurabat. Quo officio tum, cum Hildericus deponebatur, Pippinus pater Caroli Regis, jam velut hereditario jureungebatur. Itaque Pippinus, penes quem erat administratio summa Regni, per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatii Rex constitutus est. Hæc Eginhardus in Vita Caroli Magni.

Idem in Annalibus ad an. 749. ita scribit: Burcardus Wirziburgensis Episcopus, & Folradus Presbyter Capellanus missi sunt Romam ad Zachariam Papam, ut consulerent Pontificem de causa Regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, sed nullam potestatem Regiam habuerunt. Per quos prædictus Pontifex mandavit, melius esse illum vocari Regem, apud quem summa potestatis consisteret, dataque auctoritate sua jussit Pippinum Regem constitui. (4) Et ad an. 750.:

Q 4

Hoc

(4) Ex his Eginhardi verbis ita colligit Ludovicus Thomassinus, De veteri & nova Ecclesiæ disciplina part. 3. lib. 1. cap. 19. §. 11. pag. 96.: Zacharias Pippinum Regem Francorum nominavit, qui tota illa jamdiu fruebatur potestate, & qui eam a Majoribus suis acceperat, ut plerique jam docti sentiunt.

Hoc anno secundum Romani Pontificis sanctionem Pippinus Rex Francorum appellatus est, & ad hujus dignitatem honoris unctus sacra unctione, manu sancta memoria Bonifacii Archiepiscopi & Martyris, more Francorum elevatus in solium Regni in Civitate Sueffiona. Hildericus vero, qui falso Regis nomine fungebatur, tonsa capite in monasterium missus est. Et ad an. 754. Stephanus Papa postquam a Rege Pippino Ecclesie Romane defensionis firmitatem accepit, ipsum sacra unctione ad Regie dignitatis honorem consecravit, & cum eo filios ejus Carolum, & Carolomannum: mansitque hyberno tempore in Francia. (5)

Ex his redarguitur Natalis Alexander, qui affirmare non dubitavit, nec Zacharia nec Stephani III. Romanorum Pontificum auctoritate Regnum Francorum a Childerico III. ad Pippinum translatum esse. (6) Ejus affirmationem refellunt etiam au-

cto-

(5) Eginhardus in Vita Caroli Magni cap. 1. 2. & 3. In Annalibus apud Duchesnium inter Historiæ Francorum Scriptores cœvos, tom. 2. pag. 233. & 234.

Eodem modo est in Vita B. Pippini Ducis & Majoris Domus apud eundem Duchesnium tom. 1. pag. 599. in libello vetusti Scriptoris De Majoribus Domus Regiæ tom. 2. pag. 2. in Annalibus Tilianis pag. 12. Loiselianis pag. 25. Fuldensibus pag. 534. Bertinianis tom. 3. pag. 151. & inter Scriptor. Rer. Italic. Muratorii tom. 2. pag. 495. Metensibus apud Duchesnium tom. 3. pag. 275. Hildeneshemensibus inter Scriptores Rerum Brunsvicensium pag. 712. & Lambecianis inter Scriptores Rer. Italicarum Muratorii pag. 103.

Anonymus Auctor, qui sub Rege Carolo Calvo scribebat, apud Labbeum in Nova Bibliotheca Manuscriptorum Librorum tom. 1. pag. 331. : *Pippinus Pater Caroli Magni Regnum Francorum solus obtinuit, & per auctoritatem Zachariae Pape, & electionem Francorum, inungente Bonifacio Archiepiscopo Rex factus est. Childericum vero, qui solus Rex de stirpe superiorum Regum remanserat, Regno privatum Clericum effecit.*

(6) In Hist. Eccl. sæc. VIII. Dissertat. 2. tom. 5. pag. 737.

Stores, haud pauci apud Bellarminum, Sfondratum, & Serarium. (7) Ego eam confutabo duobus locis prolatis, uno subscriptionis appositæ Codici pervetusto, qui anno Christi 767. atque ipsius Pippini Regis sexto decimo conscriptus est: altero Ludovici II. Imperatoris, qui, utpote Caroli Magni pronepos, res in familia sua recens gestas ignorare non poterat. Verba subscriptionis hæc sunt: *Florentissimus Pippinus Rex pius, per auctoritatem & imperium sanctæ recordationis Domini Zachariæ Papæ, & unctionem sancti chrisma- tis per manus beatorum Sacerdotum Galliarum, & electionem omnium Francorum, tribus annis antea in Regni solio sublimatus est. Postea per manus Stephani Pontificis in Regem & Patricium (8) una cum filiis Carolo & Carolomanno in nomine sanctæ Trinitatis unctus & benedictus est.* (9) Ludovicus

ve-

(7) Bellarminum De Rom. Pont. lib. 2. cap. 17. pag. 325. lib. 5. cap. 8. pag. 442. tom. 1. & De potestate Papæ in temporalibus cap. 4. & 42. pag. 39. & 94. tom. 5. Sfondratum in Gallia Vindicata Dissertat. 2. §. 2. num. 3. pag. 405. & sub nomine Eugenii Lombardi in Regali Sacerdotio §. 15. tom. XI. Bibliothecæ Pontificiæ Rocaberti pag. 357. Serarium Moguntiacarum rerum lib. 3. De S. Bonifacio Notatione 43. pag. 333. tom. 1.

(8) Vide annotat. 4. ad Stephanum II. Pontif. XCIV.

(9) Apud Mabillonium De Re diplomatica lib. 2. cap. 26. §. 2. num. 11. pag. 193. & lib. 5. tabula 22. pag. 384. & in Annalibus Ordinis S. Benedicti lib. 23. ad an. 754. §. 1. pag. 155. apud Ruinartum ad calcem libri De Gloria Confessorum Gregorii Turonensis pag. 991. & apud Bollandum in Exegeti præliminari secunda ad Martii tomum tertium cap. 3. num. 35. pag. XXI. & in Henschenii Analektis Bonifacianis cap. 1. apud eundem Bollandum die quinta Junii tom. I. pag. 488.

Papebrochius in Conatu Chronico Historico Dissertat. 26. De titulo Regio apud Francos Zachariæ auctoritate translatæ a prima ad secundam stirpem, §. 3. Si lectum locum in medium adduxisset Natalis Alexander, numquam dicere potuisset, Annalissæ Loiseletianum sæculo IX. scribentem fuisse primum, quæ Zachariæ super illo negotio consulti fecerit mentionem.

vero Imperator disputans adversus Basilium Macedonem Orientis Imperatorem, qui per Legatos conquestus fuerat, quod nomen Imperatoris usurparet, ita loquitur: *Præterea mirari se dilecta fraternitas tua significat, quod non Francorum, sed Romanorum Imperator appellemur: sed scire te convenit, quia nisi Romanorum Imperator essemus, utique neque Francorum. A Romanis enim hoc nomen & dignitatem assumpsimus, apud quos profecto primo tanta culmen sublimitatis & appellationis effulsit, quorumque gentem & Urbem divinitus gubernandam, & matrem omnium Ecclesiarum Dei defendendam atque sublimandam suscepimus, ex qua & regnandi prius, & postmodum imperandi auctoritatem profapie nostræ seminarium sumpsit. Nam Francorum Principes primo Reges, deinde vero Imperatores dicti sunt ii duntaxat, qui a Romano Pontifice ad hoc oleo sancto persusi sunt. In qua etiam Carolus Magnus abavus noster unctione ejusmodi per summum Pontificem delibutus, primus ex gente & genealogia nostra, pietate in eo abundante, & Imperator dictus, & Christus Domini factus est. Si calumniaris Romanum Pontificem, quod gesserit, calumniari poteris & Samuelem, quod spreto Saule, quem ipse unxerat, David in Regem ungere non renuerit. Verum super hoc si est, qui summo Pontifici saltem unum faciat nutum, congruo profecto illius non carebit responso. (10)*

Quod

(10) In epistola apologetica ad Basilium Orientis Imperatorem apud Baronium ad an. 871. §. 59. & 60. & apud Duchesnium inter Scriptores Historiæ Francorum tom. 3. pag. 557.

Et §. 61. apud eundem Baronium: *Sicut nos, ait idem Imperator Ludovicus, per Fidem Christi Abrahæ semen existimus, & Judæi per perfidiam Abrahæ filii esse desierunt: ita quoque nos propter bonam opinionem, id est orthodoxiam regimen Imperii Romani suscepimus: Græci vero propter cacodoxiam, videlicet malam opinionem Romanorum imperatores existere cessaverunt.*

ve-

verunt. Nicolaus Alemannus de Lateranensibus Parietinis cap. 14. pag. 53. Cum ex crimine violatæ religionis (ut Imperator palam Imperatori exprobrat) Imperium Carolo decretum sit a Leone, eam totam caussam juris fuisse Pontificii, ad Senatum vero, Populumque Romanum nihil omnino pertinuisse, nemo non videt. Quod & Sacramentum a Carolo Magno, ejusque in Imperio successoribus non Senatui, sed Pontifici Romano dictum comprobat, comprobat Imperii confirmatio, quam ab uno Pontifice Maximo Ludovicus Caroli Magni filius, posterique petierunt.

Idem Ludovicus Pius in Epist. ad Hilduinum Abbatem S. Dionysii, De conscribenda Vita S. Dionysii Episcopi Parisiensis, apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 1578. Sanctæ recordationis avus noster Pippinus, propter altare, quod ante sculptrum sæpe sati, sæpiusque dicendi domini Dionysii, per divinam & memorabilem revelationem, fuisse ipsius sanctissimi martyris, in honorem Dei, & Apostolorum Petri & Pauli, qui præsentem ostendebantur, a beato & angelico viro Stephano summo Pontifice dedicatum est, intra sacra Missarum solemnia, una cum duobus filiis, Carolomanno videlicet, & divæ memoriæ domino ac genitore nostro Carolo, jure prænominato Magno, ab eodem Apostolico Papa in Regem Francorum unctus superni munus benedictionem percepit.

Hilduinus in Vita S. Dionysii jussu ejusdem Ludovici Pii conscripta apud Surium die 9. Octobris: Gesta sunt autem hæc in B. Stephano Papa, divina clementia, adjuvantibus sanctis Apostolis Petro & Paulo, per beatissimum martyrem Dionysium hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini 754. V. Kal. Augusti: quo Christi roboratus virtute inter celebrationem consecrationis præfati Altaris, & oblationem sacratissimi Sacrificii unxit in Reges Francorum florantissimum Regem Pippinum, & duos filios ejus Carolum & Carolomannum... atque Francorum proceres Apostolica benedictione sanctificans, auctoritate B. Petri sibi a Domino Jesu Christo vero Deo tradita, obligavit & obtestatus est, ut numquam de altera stirpe per succedentium temporum curricula ipsi, vel quique ex eorum progenie orti Reges super se præsumant aliquo modo constituere, nisi de eorum progenie, quos & divina providentia ad sanctissimam Apostolicam Sedem tuendam eligere, & per eum, videlicet vicarium S. Petri, imo Domini nostri Jesu Christi in potestatem regiam dignata est sublimare, & unctione sacratissima consecrare. Eadem sunt apud Reginonem in Chron. ad an. 753. pag. 32. tom. 1. Scriptorum Rerum Germanicarum Pistorii.

Spondanus ad an. 871. §. 13. ita scribit de memorata Ludovici epist. apologetica. Ludovicus missæ ad Basilinm legato,

Quod si post adeo firma testimonia ratio quidquam confirmare valet, hæc certe omnino contemnenda non est. Cur enim, quæso, Francorum procures a Zacharia per Legatos petiissent, ut sibi liceret Regnum a Childerico ad Pippinum transferre, si ejus tum licentia atque auctoritate sibi opus esse non existimassent? Dicesne, Francos non auctoritatem abrogandi Regnum Childerico sibi tribui a Zacharia petiisse, sed ipsum duntaxat ea de re consuluisse, ideoque non Zachariæ auctoritate, sed consilio Regnum Francorum a Childerico ad Pippinum translatum fuisse? At non solum Eginhardus, sed quotquot hanc historiam scripserunt suppreses Auctores, aperte testantur, illam Regni translationem auctoritate Romani Pontificis, jussu, mandato, decreto, sanctione factam esse. *Summa hæc tot Auctorum consensus*, ut verbis utar Natalis Alexandri, in translatione hujusmodi *tribuenda Pontifici Romano prohibere ipsum Alexandrum debebat*, ne contra niti ullo modo auderet. Quod enim apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum, inquit Tertullianus. (11)

Sed cominus congregiamur. *Zachariæ auctoritate*, objicit Natalis Alexander, *nec depositum Childericum, nec Pippinum Regem elevatum, probatur ex Auctoribus, qui Zachariæ Pontificis Maximi Vitam scripsere, apud quos altum est ea de re silentium.*

10, acrem satis dedit epistolam apologeticam, qua inter alia multa, fuscè ostendit ejusmodi appellationem Basilæi non esse peculiarem Constantinopolitanorum: sed etiam competere aliis Principibus, maxime vero Francis, qui eam dignitatem acceperunt a Sede Apostolica ob egregiam ipsorum fidem in Deum, & Ecclesiam Romanam.

(11) Ita post citatos varios auctores concludit memoratus Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV. dissertat. 6. art. 1. pag. 393. tom. 7. ut probet, *Officium Corporis Christi S. Thoma Aquinasi tribuendum esse.*

tium . Anastasius Bibliothecarius *prosaico stylo id executus est*, metrico Flodoardus . Neuter mentionem ullam facit exauktionis Childerici Regis , promotionis Pippini , aut legationis eam ob causam ad Zachariam destinata . Incredibile porro videtur , quod tanti rem momenti pratermississent . Sed & in epistolis omnibus Zachariæ altum est ea de re silentium . Sane tantum abest , ut Zacharias in animum suum inducere potuerit a se deferri posse Pippino Francorum Regnum , ut contra pro Francorum Rege Carolum Martellum Pippini patrem habuerit , ut constat ex ipsius ad Bonifacium Moguntinum Archiepiscopum Epistola . Et epistola V. Caroli Martelli filios vocat Galliarum principes .

Secundo , iudicium , quod in causa Childerici Regis a Zacharia latum perhibetur , ab ejusdem Pontificis æquitate & sanctimonia penitus alienum est . Childericus enim jure hereditario Rex erat , a novem annis in folio erat collocatus , nihil peccaverat , quo posset e Regni possessione deturbari . Fingitur per Legatos ad Zachariam missos accusatus de inertia & incapacitate ad Regnum administrandum . Sed nec accusationem illam factam esse verisimile est ; nec , si facta , ejus rationem habuisset ullam Zacharias , sanctissimus & æquissimus Pontifex .

Tertio , commentum istud de Childerici Regis depositione , auctoritate vel consilio Zachariæ summi Pontificis facta , nititur putide fabulæ de Merovedarum Regum ignavia , & socordia , quam Auctores plerique omnes , qui consultum in causa translationis Regni Francorum a Childerico ad Pippinum Zachariam , vel Stephanum III. commemorant , rationem fuisse tradunt Regni ad Pippinum sic transferendi . Hujus autem fabulæ vanitas facile demonstratur , incipiendo a Dagoberti Magni filiis , ultra quos Regum ignavorum initia Scriptorum nullus extendit . Deinceps Natalis Alexander eos numerat , qui post

post Dagobertum usque ad Childericum regnarunt, eorumque vitas exponit, ita subiiciens ad extremum: *Sed etsi Theodoricus Childerici Terti Patris, ejusque Majores inertes fuissent, an ipse propterea anno ætatis sue decimo quinto, vel decimo octavo ex avito Regno deiciendus?*

Quarto, verisimile non est Zachariam a suorum decessorum doctrina, & Sedis Apostolicæ traditione defecisse. At ab ea defecisset, si Childericum Tertium exauktorasset, Regnumque ad Pippinum transulisset. Pugnavisset enim cum doctrina Gregorii secundi a Majoribus accepta, qui in Epist. I. ad Leonem Isaurum Imperatorem ita scripsit: Idcirco Ecclesiis præpositi sunt Pontifices a Reipublicæ negotiis abstinentes: & Imperatores ergo similiter ab Ecclesiasticis abstineant, & quæ sibi commissa sunt, capeant. Et Epist. 2. Nam quemadmodum Pontifex introspiciendi in Palatium potestatem non habet, ac dignitates Regias deferendi: sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi, & electiones in Clero peragendi.

Quinto, Stephanus III. Pippinum a perjurio in Childericum admissio absolvit; ut Theophanes testatur ad annum octavum Leonis Augusti. Quod testatur & Anastasius in Historia Ecclesiastica ad annum 2. Constantini Augusti: Solvente scilicet eum (Pippinum) a perjurio in Regem commisso, eodem Stephano. Quibus & Otto Frisingensis ad annum Christi 753. suffragatur. Hujusmodi porro absolutio argumento est, Childericum III. a Zacharia exauktoratum non fuisse, nec Regnum Francorum Apostolica ejus auctoritate ad Pippinum translatum.

Sexto, Pippinus, secundum morem Francorum electus est ad Regem, & elevatus a Francis in Regno suo, in Sueffionis Civitate: ut habetur in Annalibus Loiselianis. Quod & Tiliani confirmant his verbis: Pippinus secundum morem Francorum ele-

electus ad Regem, & elevatus a Francis in Regno, Sueffionis Civitate. Atqui mos Francorum non erat, ut Reges a summo Pontifice postularent, & acciperent; sed ut in Regni Comitibus Clypeo impositos elearent, acclamarerentque, ut constat ex Gregorio Turonensi lib. 2. *Historia Ecclesiastica Regni Francorum* cap. 40. ubi narrans quomodo Colonenses post Sigiberti Regis, ejusque filii Chloderici mortem Clodoveo Magno se dediderint, ait: Plaudentes tam parvis, quam vocibus, eum clypeo elevatum super se regem constituunt. Itaque nec a Zacharia, nec a Stephano III. Romanis Pontificibus Regnum Francorum a Childerico III. ad Pipinum translatum est. (12)

Ad primum respondeo (verba sunt ipsius Natalis Alexandri) hæc argumenta futile esse, quia negantia sunt. Quis enim *Ædis Deiparæ Lauretum* advectionem fabulis accenseat ob silentium S. Antonini, qui & coævus auctor, & Lauretana regioni erat finitimus? (13) Deinde, ut alibi scribit idem Natalis, negativas probationes in questionibus facile nemo eruditus non exsusflat & sugillat; ubi argumenta positiva ex adverso militant ab Auctorum coævorum aut supparium testimoniis petita, (14) cujusmodi sunt superius memorata Subscriptio, & Ludovici II. Imperatoris epistola apologetica ad Basilium Orientis Imperatorem. Adde, quod Anastasii & Flodoardi silentium anteponendum non est testimoniis Scriptorum; qui id aperte tradiderunt. Vetus enim illud Hieronymi admodum sci-

(12) Ita Natalis Alexander in *Hist. Eccl. sæc. VIII.* dissertat. 2. tom. 5. pag. 737. 738. & 739.

(13) In *Histor. Ecclesiast. sæculi I.* Dissertat. 17. propositione 1. tom. 3. pag. 179. Vide disputationem XIV. in responsione ad ejusdem Alexandri rationem primam, & tertiam.

(14) In *Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV.* Dissertat. 6. art. 16. pag. 407. tom. 7.

scitum est, qui dicebat: *Non statim esse contrarium, si quod alius ob causam dignum putavit relatu, alius inter cetera dereliquit.* (15) Tantum vero abest, ut Zacharias pro Francorum Rege Carolum Martellum Pippini patrem habuerit in epistola ad Bonifacium Moguntinum Archiepiscopum, ut nullam omnino de eo mentionem faciat in Epistolis ad eundem Bonifacium datis. (16) Meminit quidem epistola V. de *Principibus Galliarum* Carolomanno atque Pippino: at non inde sequitur, Carolum Martellum eorum patrem Regem fuisse. Vocat enim Galliarum Principes, utpote filios ejus, qui tamquam *Major-Domus Franciam* regebat, ut ait idem Natalis Alexander, quique moriens *Majoratum inter ipsos divisit, & Majoratum Austrasie* Carolomanno, Pippino *Majoratum Neustrasie* attribuit. (17)

Ad secundum respondeo, Zachariam utpote *sanctissimum & aequissimum Pontificem* debuisse accusationis Childerici, de qua coevi Scriptores supparefque commemorant, rationem habere, & Gallis postulantiibus annuere, ut Childericum jure quidem hæreditario Regem, sed Regno minime aptum, de gradu dejicerent, inque locum ejus Pippinum subrogarent. *Quod sane justissimum postulatum erat. Siquidem non solum nulla Regni negotia Reges illi curabant: sed etiam propter eorum inertiam religio in Galliis ita laboravit, ut pene extincta sit, ut patet ex epistola S. Bonifacii Episcopi Moguntini ad Zachariam Romanum Pontificem, ubi dicit per octoginta circiter annos in Francia, illis Sardanapalis regnantibus, nullam Synodum fuisse celebratam, Ecclesias Episcopales a laicis &*

pu-

(15) In Epist. ad Galatas cap. 2. tom. 7. pag. 416.

(16) Quæ sunt apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 1497.

(17) In Hist. Eccl. sæc. VIII. cap. 7. art. 4. pag. 721. tom. 5.

publicanis possessas, Clericos quatuor aut quinque simul concubinas habuisse, religionem denique omnem conculcatam & dissipatam. (18) Cum ergo Zacharias intelligeret, jam per multos annos Reges Francorum solo titulo fuisse Reges, & Childericum, qui tunc regnabat, non solum more majorum nihil curare, sed etiam omni prorsus ingenio cavere, ac vere stupidum & dici, & esse: & simul videret Regnum & religionem in Galliis ruere, & omnes Proceres Regni Pippinum Regem optare, tandem ut is, ad quem spectabat providere omnium suorum salutem, judicavit licere Francis Regnum Childerici in Pippinum transferre, atque ipse eos juramento, quo se Childerico obstrinxerant, solvit. Quod sane justum fuisse nemo sane mentis negabit, præsertim cum eventus docuerit, mutationem illam felicissimam fuisse: numquam enim Regnum Francorum potentius, aut religio in Gallia florentior fuit, quam tempore Pippini, & Caroli. (19.)

Ex his confutatur etiam tertium Natalis Alexandri argumentum, ac simul illud quoque, quod paullo post idem Natalis asserit, fabulam de Merovingorum Regum inertia & socordia ab Eginhardo confictam esse, ut Regibus Carolovingis adularetur. (20.) Nam quæ ille profert Merovingis purgandis, mirum quantum ea pro nihilo videantur consideranti infortunia & calamitates, quibus

R

af.

(18) Ecce verba ipsa S. Bonifacii epist. 132. ad Zachariam Pontificem tom. 13. Bibl. Patr. pag. 125. Franci, ut seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ canonica jura alicui fundabant, vel renovabant. Modo autem maxima ex parte per Civitates Episcopales Sedes traditæ sunt Laicis cupidis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus, & publicanis seculariter ad perfruendum.

(19) Bellarminus De Rom. Pont. lib. 2. cap. 13. tom. 1. pag. 326.

(20) In Hist. Eccl. sæc. VIII. Dissertat. 2. tom. 5. pag. 740.

afflictam Galliam, illis regnantibus, auritus & oculatus testis S. Bonifacius commemorat. Præterea siue Childerici stupiditas hæreditaria fuerit, siue propria, parum atque adeo nihil refert, cum satis superque sit ad positæ historiæ veritatem propugnandam, Childericum fuisse *insensatum*, (21) & Regnum illi Pontificis auctoritate abrogatum fuisse, ut antiqui Scriptores Annalium Francorum, aliique testantur, qui Eginhardi libellum de Vita & gestis Caroli Magni non modo compilarunt, sed etiam iisdem sæpe verbis descripserunt. Id quod fidem tribuendam Eginhardo, si quid video, valde confirmat. Si enim ille plurimum fidei non habuisset apud veteres sibi æquales supparetque, non tot eum Historici in libros suos transcripsissent, sed aliud narrassent, quod fides ei abrogaretur. In hac sane opinione fuit Petrus de Marca peritissimus harum rerum, & ab omni suspitione nimii in Pontifices Romanos studii alienus, qui censet, *Galliarum Optimates in negotio tam serio, ubi de Sacramenti quoque religione agebatur, qua obstricti erant Childerico, consuluisse per Legatos Zachariam Seditum Apostolicæ præsidentem, atque secutos Sedis illius consulentis & momentis auctoritatem, in Urbe Sueffonica Pippinum scuto impositum, ut tum mos gentis erat, & veneratione sacra a Bonifacio Moguntino, dein martyre, delibutum, ut Regem veneratos anno 750. tantumque abest, ut Eginhardi fidem subleatam habeat, ut etiam affirmet, Eginhardum in Annalibus, ne populi permissas suos arbitrio putent Regum mutationes, Sedis Apostolicæ auctoritatem adjunxisse, huic vero consensum Procerum, utrisque vero seriè con-*

(21) Monachus Engolismensis apud Duchesnum tom. 2. pag. 69.

tinuam Regum, quorum socordia & inertia fuerat exitialis respublica Christiana. (22)

Quartum jam confutatum est superiore Disputatione XVII. pag. 199. Quare ne actum agam, eo lectorem remitto.

Ad quantum quod spectat, primum satis mirari non possum, Natalem Alexandrum eo devenisse, ut Pippinum suum malit perjurum facere, quam concedere, eum Pontificis auctoritate Regem ab Gallis constitutum fuisse: deinde argumentum ita explico, atque dissolvo. Quis enim ignorat, scriptores nonnumquam verbis uti minus propriis, & vocabulorum naturam ac significationem germanam haud ita religiose servare? Nonne lib. 4. Regum cap. IX. 14. Jehu Dei jussu constitutus Rex Israelitarum, Joram adhuc superstiti, dicitur conjurasse contra Regem Joram? Nemo tamen non videt, conjurandi verbum accipi in partem bonam, cum Jehu jus sibi a Domino collatum persequeretur. Non dissimili ratione, si parva licet componere magnis, locutos esse Theophanem & Anastasium existimo, atque ideo scripsisse, Pippinum absolutum per Pontificem a perjurio in Regem commisso, ut ostenderent futurum fuisse, ut Pippinus pejeraret, nisi id, quod fecit, prævia Romani Pontificis auctoritate fecisset: quemadmodum Sacer Scriptor dicit, Jehu a Deo ipso Regem jam factum conjurasse contra Joram a Domino reprobatum, ut innuat facinus, quod alioquin Jehu perpetrasset, nisi Dei permissu in perniciem Regis Joram conspirasset. Præterea mos est Pontificum Romanorum, quem etiamnum religiose custodiunt, absolvere atque liberare a censuris omnibus, & im-

R 2 po-

(22) Lib. 3. Marcæ Hispanicæ cap. 4. §. 2. pag. 238. & 239. Consentit Pagius ad an. 751. §. 5. & Spondanus ad an. eundem §. 1.

pedimentis aliis eum, cui gratiam aliquam volunt impertire, ne quid obstat, quominus Pontificis beneficio dignus sit. Cum igitur Stephanus II. a Langobardis vexatus in Galliam auxilium petiturus venisset, Pippinum Zachariæ auctoritate Regem jam creatum inunxit & consecravit, eumque iterum, antequam consecraret, a jurejurando Childerico præstito, censurisque omnibus absolvit. Quidni igitur de hac absolutione locutos Theophanem & Anastasium dicamus? Præsertim cum nefas sit suspicari, Pippinum virum religiosissimum perduellem fuisse in Regem suum, & sine auctoritate Pontificis Regnum sibi usurpasse. His adde, multo magis credendum esse Eginhardo scriptori cævo, (23) quam Anastasio, qui multo post Ecclesiasticam historiam suam compilavit ex Theophane, quam Theophani ipsi, qui Constantinopoli, aut in exilio tum degebat.

Sextum libenter do, atque concedo, Pippinum Regem a Francis creatum more institutoque majorum, ut Annales Loiseliani, atque Tiliiani testantur. At iidem Annales docent illud etiam, Francos in tanti momenti negotio secutos esse auctoritatem Apostolicam, quod hoc loco Natalis dissimulat. Namque Annales quidem Loiseliani ita loquuntur ad an. 749.: *Zacharias Papa per auctoritatem Apostolicam jussit Pippinum Regem fieri*: ac postea ad an. 750.: *Pippinus secundum mo-*

rem

(23) Sigebertus De Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 84. in Bibliotheca Ecclesiastica Fabricii pag. 103.: *Eginhardus scripsit vitam Caroli Imperatoris tanto accuratius, seu, ut est apud Natalem Alexandrum in Hist. Eccl. sæc. IX. & X. cap. 3. art. 8. pag. 46. tom. 6., tanto meliori fide, quanto ad hæc ei familiarius*. Hanc Sigeberti de Eginhardo sententiam Natalis ipse eo loco non improbat, & initio Dissertationis, quam nunc expendimus, Eginhardum vocat *Auctorem etate Caroli Magni, & Ludovici Pii conspicuum*; quam laudem simul tribuit Annalista Loiseliano.

rum Francorum electus est ad Regem, & unctus per manus sanctæ memoriæ Bonifacii Archiepiscopi, & elevatus a Francis in Regno suo, in Sueffionis Civitate: quod idem Natalis Alexander & initio dissertationis, & infra respondens Bellarmino confiteatur. Annales vero Tiliiani hæc habent. ad annos memoratos: *Zacharias Papa per Fulradum mandavit, ut Pippinus ad Regem levaretur. Pippinus secundum morem Francorum electus ad Regem* (24)

Sed urget propositum. Natalis Alexander conatus refellere Bellarminum & contendit, Eginhardum ipsum imminuere fidem suam. Eginhardus enim ait, se de Caroli Magni ortu, infantia & pueritia nihil scripsisse, quia cum manum calamo admovit, nemo superstes erat, qui horum se diceret habere notitiam, neque scriptis usquam aliquid declaratum fuerat, unde fit consequens, multo minus scire illum potuisse res ante Caroli natalem diem gestas. Præterea dicit, Childericum jussu Stephani Romani Pontificis depositum, (25) cum Stephanus II. ante mensem Aprilem anni 752. in locum Zachariæ creatus non fuerit, & Pippinus præcedentibus Kal. Martii Sueffionibus Rex consalutatus sit. *Suam itaque narrationem ipse destruit.*

Mihi gratulor, quod Eginhardus ita cautus, fideique tam probatæ historicus esse voluerit, ut nihil de rebus sibi minus cognitis referret. Quidni vero mihi gratuler? Ex hoc enim colligitur, cetera omnia, quæ ab Eginhardo scripta sunt, certa ipsi ex testibus, aut ex antiquis monumentis comperta fuisse. Quia alioquin ea æque, atque

R 3

Ca-

(24) Annales Loiseliani apud Duchesnium tom. 2. pag. 25. Tiliiani pag. 12.

(25) Eginhardus De vita & gestis Caroli Magni cap. 1. & 4.

Caroli Magni ortum, infantiam, & pueritiam, de quibus nihil in veteribus memoriis scriptum invenerat, silentio prætermisisset. Itaque quod de Pippino ex *Præfecto Palatii* per auctoritatem Romani Pontificis Rege factò scripsit, proprium non est ejus commentum. (26.) Deinde ex eo, quod Eginhardus nihil de ortu, infantia, & pueritia Caroli habuerit compertum, hand recte concluditur, ipsum nec translationem Regni Francorum a Childerico ad Pippinum exploratam habere potuisse. Neque enim hujus rei noticia ab illius cognitione oritur, & fieri potuit, ut Scriptores ortum & infantiam Caroli, utpote rem parvi momenti, omiserint, historiam vero scitu dignissimam, tantique ponderis, quanti est translatio Regni Francorum a Merovingis ad Carolingos, hoc est a prima ad secundam stirpem, accurate narraverint.

Nunc videamus, possitne Childericus dici *depositus jussu Stephani Romani Pontificis*, ut scribit Eginhardus. Observandum est, Scriptores alios Zachariæ, alios Stephani, alios utriusque jussu Regnum Childerico abrogatum tradidisse. Cùm autem id tradiderint, eam fuisse causam opinor, quia uterque illam Regni a Childerico ad Pippinum translationem auctoritate sua comprobavit, effectumque a Zacharia opus Stephanus effectius, ut ita dicam, reddidit. Zacharias enim per Bonifacium Moguntinum Antistitem Pippinum Regem consecravat. Stephanus vero II. in Galliam auxilium petiturus contra Langobardos veniens anno 754. ipse per se, decessoris sui decretis confirmatis, Pippinum una cum filiis Carolo & Carolomanno, pompa multo solemniore, apud S. Dionysium sacro oleo rursus inunxit. (27)

(26) Natalis Alexander in Hist. Eccl. sæc. VIII. dissertat. 2. pag. 739. tom. 5.

(27) Sic igitur res habuisse videtur. Anno 752, sub autumnum directa est legatio ad Zachariam Papam de substituendo Pippino in Childerici locum. Annuit Zacharias, ejusque rei fidem disertis verbis facit subscriptio superior (28) cum Eginhardo, aliisque Annalibus. Unde evertitur opposita cujusdam viri docti (29) sententia. Anno 752, pedetentim compositi sunt Francorum animi ad Pippini consecrationem, quæ labente eo anno, vel sequenti ineunte

R. 4. fa-

(27) Fragmentum Historicum apud Duchesnium tom. 1. pag. 784. Pippinus missis Romanis Legatis, Zachariam Papam de Regno Francorum, & ignavis ejus Regibus consuluit. Cujus auctoritate, & non multo post jussu Stephani Pontificis Romani Childerico, qui tunc temporis regimen Francorum tenebat, deposito, atque in monasterium detruso, Pippinus Major domus Rex Francorum electus, & Suesionis a S. Bonifacio Moguntinensi Archiepiscopo unctus est anno Domini 752.

Laureshamense Chronicon apud eundem Duchesnium tom. 3. pag. 490. Qui (Pippinus) ex sententia Zacharie Papæ de-
posito Childerico, per Bonifacium Moguntinæ Sedis Archiepiscopum & Martyrem, ex Præfetto Palatii in Regiam dignitatem est unctus, ac postea per Stephanum Papam Apostolica unctione confirmatus.

Magnum Chronicon Belagicum inter Scriptores Rer. Germanicæ. Pistorii tom. 3. pag. 37. 1. Optimis Regni consilio & auctoritate Zacharie Papæ eundem Pippinum ad Regiam dignitatem evertentur, fuitque de auctoritate & mandato ipsius Papæ per B. Bonifacium Moguntinensem in Regem Francorum unctus, & postea per Stephanum Papam secundum unctionem regalem consecratus, detruso in Monasterium Childerico.

(28) Quæ ex ipso Mabillonio accepta, in ipsa disputatione supra allata est pag. 210.

(29) Cointii sub anno 752. num. 5. & ejus scriptoris Natalis Alexandri in Sæcula octavo Historiæ Ecclesiasticæ Dissertatione secunda: qui temporibus Sedi Apostolicæ porum æquis historiæ veritatis magistræ aulicæ assentationi, & propria genio accommodati, inconcussam rei antiquissimæ fidem, consilio præpostero elevare conati fuerunt, fabulosis narrationibus accensentes missionem Pippini ad Zachariam, quasi ingloriam quid admissari, si a summo Pontifice Francorum Regnum Childerico stirpis Merovingiarum ultimo ablatum, & Pippino collatum fuisse, concedere viderentur. Fontaninus in Vindiciis Diplomatum lib. 2. cap. 9. §. 6. pag. 207.

facta est. Itaque ab hoc anno 751. regnum Pippini numerari coepit, non ab anno 754. quo a Stephano Papa denuo consecratus unctusque est. (30) Hinc Eginhardus, qui non Annales (nam in Annalibus Zachariae auctoritate Pippinum Regem constitutum asserit) sed vitam Caroli Magni scribere animo intendebat, rem non exorsus ab ovo scripsit, Childericum jussu Stephani depositum ac detonsum, atque in monasterium trusum. Eadem de causa Theophanes, incertus auctor Historiae Miscellae, (31) alique posterioris tantum unctionis meminerunt, utpote prima multo celebrioris.

Subjungit ad extremum Natalis Alexander, *Annalistas*, quos supra memoravimus, *fabulam de Childerici III. exactione consilio vel decreto Romani Pontificis, ab Eginhardo accepisse, ab Eginhardo & Annalists sumpsisse Continuatores Aimoini, Reginonem, Adonem Viennensem,*
Ma-

Idem in Dissertat. de Corona Ferrea extremo cap. 3. Continuit ad an. 752. §. 5. *aulicas gratias aucupaturus, Pippini Regis Francorum inaugurationem ab Zacharia Pontifice institutam primus omnium contra veterum scriptorum disertam auctoritatem explosit, ipse propterea ab aliis explosus.*

Ruinartus quoque annotat. in Fredegarii Chronicum, seu Appendicem ad S. Gregorii Turonensis Historiam Francorum part. 3. pag. 686. affirmat, Romanum Pontificem, qui tunc erat Zacharias, se se Pippini electioni immiscuisse, repudiatque Coitii sententiam his verbis: *Coitius suae conjectationis, quae omnibus scriptis, & editis contraria est, nullam rationem affert, nisi quod, ut quidam existimat, Franci Pontificem de Regis electione non consuluerint, nec tunc consuetudo fuerit Reges ungendi: utrumque vero refellitur ex clausula veteris Codicis Dionysiani; ipso Pippino regnante scripti, quam clausulam ex Mabillonio acceptam nos supra recitavimus annotat. 9.*

(30) Mabillonius lib. 2. De re diplomatica cap. 26. §. 2. num. 11. pag. 193.

(31) Theophanes in Chronographia pag. 268. edit. Venetæ: Historia Miscella lib. 22. tom. 1. Scriptor. Rer. Italic. Muratorii pag. 155.

Marianum Scotum , Hermannum Contractum , Lambertum Schafnaburgensem , Ottonem Frisingensem , Abbatem Urspergensensem , Siebertum , Nangium , Trithemium , Gaguinum , ceterosque .

(32) Injuria prorsus & immerito . Etenim non Eginhardum solum , sed antiqua Regni Francorum monumenta , veteresque Scriptores alios ante oculos habere potuerunt . *Neque enim omnia , quae memoriae , litterisque mandata sunt , novimus .*

(33) Præterea , ut verbis utar ipsius Natalis Alexandri , *summa hæc tot Auctorum ex omni natione , religione , ordine consensus in Childerici exaltatione Pontifici Romano tribuenda prohibere vel sola debebat eundem Natalem Alexandrum , ne hanc ei tam præcipiti judicio abjudicaret .* Quod enim apud multos unum invenitur , non est erratum , sed traditum , *inquit Tertullianus .* (34) Cujus traditionis vim sensere Magdeburgenses ipsi , homines alioquin expertes veritatis , non ausi historiam hujusmodi in dubium revocare . (35)

(32) In Hist. Eccl. sæc. VIII. cit. Dissertat. 2. tom. 5. pag. 740. & seqq.

(33) S. Augustinus lib. 2. De Baptismo contra Donatistas , cap. 4.

S. Maximus Prologo in Opera S. Dionysii Areopagitæ , objicientibus , quod illa non recensuit Eusebius Pamphili , respondet , *quam plurima Eusebium omisisse , quæ ad manus ejus non pervenerant .* Tom. 2. Bibl. Patr. pag. 140.

(34) In Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV. Dissertat. 6. art. 1. tom. 7. pag. 393.

(35) Centuria 8. cap. 10. pag. 392. tom. 2.

DISPUTATIO XIX.

De falsa Synodo sub Hadriano I. circa jus eligendi Romanum Pontificem, & investituras concedendi Episcopis.

Cum sub initium Pontificatus Hadriani I. Desiderius Rex Langobardorum Faventiam, & Ducatum Ferrariæ, seu Comacium de Exarchatu Ravennate, quas Pippinus Rex & ejus filii Carolus & Carolomannus B. Petro obtulerant, foedifragus occupasset, statim Tribuni Ravennates confluxerunt ad Pontificem, qui datis ad Regem literis de promisso non servato conquestus est. Conquestio tamen exitum habuit haud felicem. Tantum enim absuit, ut Rex incepto desisteret, ut etiam mitteret ad Urbes Ducatus Romani diripiendas, minitatus, se missurum etiam, qui Romam ipsam invaderent. In tanto rerum discrimine constitutus Pontifex Carolum Magnum per Legatos rogavit, ut secutus exemplum Pippini Patris sui opem Ecclesiæ ferret, Exarchatui succurreret, atque Plenarias B. Petri justitias, & ablatas Civitates ab Desiderio Rege exigeret. (1) Præsto fuit Hadriano Carolus, & obsessio Ticini, captoque Desiderio, Regnum Langobardis ademit anno, postquam invaserant in Italiam, 206. Christi 774. Obsidionis tempore Carolum ad Pascha celebrandum Romam profectum honorificentissime excepit Hadrianus, impetravitque ab eo, ut

(1) Anastasius Bibliothecarius in Vita Hadriani I. tom. I. §. 294. & 307. pag. 235. & 243. Vide Petrum de Marca lib. 3. De Concordia cap. 10. §. 5. & annotat. 3. ad Joannem III. Pontif. LXIII. & 6. ad Stephanum II. Pontif. XCIV.

ut omnia, quæ Pippinus Romanæ Ecclesiæ donaverat ac restituerat, amplioribus privilegiis confirmaret. Sigebertus in Chronico ad an. 773. addit, Carolum post captum Ticinum Romam iterum concessisse, atque interfuisse Synodo. 153. Episcoporum & Abbatum, in qua Hadrianus ei tribuerit jus eligendi Pontificem Romanum, ac insuper decreverit, ut Episcopi singularum provinciarum ab eo investituras acciperent. Verum ipsa verba, quibus id tradit Sigebertus, præstat, ut opinor, adscribere. Sunt autem hæc: *Hadrianus Papa ad tuendas res Ecclesiæ Carolum Romam accersit. Quo pergens Papiam obsidet, ibique relicto exercitu Romam pervenit, sanctam Resurrectionem ibi peregit, postea rediens Papiam cepit. Iterumque Romam rediit, Synodum constituit cum Hadriano Papa, aliisque centum quinquaginta tribus religiosis Episcopis & Abbatibus, in qua Hadrianus Papa cum universali Synodo dedit ei jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem, dignitatem quoque Patriciatu, (2) insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere definivit, & ut nisi a Rege laudetur & investiatur Episcopus, a nemine consecratur: omnesque huic decreto rebelles anathematizavit, & nisi resipiscerent, eorum bona publicari. (3)*

Hæc Sigebertus Monachus Gemblacensis scribat anno Redemptoris 1112. post annos videlicet trecentos & triginta octo ab hoc tempore nullo alio aucto-

(2) In Chronico Sigeberti legitur Principatus, nullo sensu. Sed in variis MSS. & apud Gratianum & Sigeberto legitur Patriciatu. Petrus de Marca lib. 8. De Concordia cap. 12. §. 13. Vide annotat. 6. ad Stephanum II. Pontif. XCIV.

(3) Sigebertus in Chron. ad an. 773. inter Scriptores Rer. Germanic. Pistorii tom. I. pag. 780. Gratianus dist. 63. cap. Hadrianus 22.

Sigebertum exscripsit Sigonius de regno Italiæ lib. 4. pag. 144.

Elore confcio, favens Henrico Imperatori, Schismatico, (4) qui Ecclesiarum investituras sibi adversus Paschalem II. vindicabat. Ita placet magnis viris Baronio, Bellarmino, Gretsero, Thomassinio, aliisque: & quidem recte ac jure placet. (5) Nam Carolum Magnum post captum Ticinum venisse Romam, falsum est. Siquidem Eginhardus Cancellarius Caroli Magni expresse affirmat, intra septem & quadraginta annorum, quibus regnaverat, spatium quater tantum illo votorum solvitorum ac supplicandi causa profectum esse. Primum Romam se contulit Carolus pridie festum Paschæ anno 774. cum Papiam obsideret, anno item 781. cum ejus filii Pippinus Italia, Ludovicus Aquitanie Reges ab Hadriano inuncti sunt, anno postea 187. cum inde Capuam ac Beneventum adversus Grimoaldum Ducem profectus est: (6) denique ad sedandas turbas contra Leonem III. excitatus ab Romanis, anno 800., quando ab eodem Pontifice Imperator constitutus est. Ubi ergo est quintus a Sigeberto confictus Caroli in Ur-

(4) Baronius ad an. 774. §. 10.

Eugenius Lombardus, seu Cælestinus Card. Sfondratus in Regali Sacerdotio lib. 1. §. 5. tom. XI. Bibliothecæ Pontificiæ Rocaberti pag. 328. *Audi Morerum in suo Dictionario Gallico, & ipsum Gallum in Vita Sigeberti: Sigebertus, inquit, Henrico IV. contra Gregorium VII. Urbanum II. Paschalem II. summos Pontifices adhæsit, quæ causa illi fuit, ut multa scriberet, non in præjudicium tantum Sedis Apostolicæ, sed etiam falsæ, & petulanter effusa.*

(5) Baronio ad an. 774. §. 10.

Bellarmino De Scriptoribus Ecclesiasticis ad an. 1145. tom. 7. pag. 386.

Gretsero in Apologia Baronii cap. 1. & Contra Replica-
torem cap. 1. & 2. tom. 6. pag. 180. & 366.

Thomassinio De vet. & nova Ecclesiæ disciplina part. 2. lib. 2. cap. 20. §. 5. & cap. 25. §. 2. pag. 364. & 376.

(6) Jacobus Sirmondus annotat. in Epistolam Hadriani Papæ ad Carolum Magnum apud Labbeum tom. VI. Conc. pag. 1821.

Urbem adventus? Hoc Eginhardi testimonio ad incitas redacti adversarii comminiscuntur, Eginhardum loqui duntaxat de itineribus *votorum solvendorum causa susceptis*. Sed commentum istud revincit Eginhardus ipse subjiciens e vestigio: *Ultimi adventus sui non solum ha fuere. causae* (supplicandi nimirum & vota solvendi) *verum etiam quod Romani Leonem Pontificem multis affectum injuriis, erutis videlicet oculis, lingua amputata, fidem Regis implorare compulerunt*. Idcirco Romam veniens propter reparandum, qui nimis conturbatus erat, Ecclesiae statum, ibi totum hyemis tempus protraxit. (7) Itaque postrema saltem hac vice Carolus Romam venit alia etiam de causa, praeterquam supplicandi & vota solvendi.

Accedit, quod in illa *universalis Synodo* perperam dicitur Hadrianus dedisse Carolo *dignitatem quoque Patriciatus*. Illa enim fruebatur Carolus jure haereditario usque ab avo sub Carolo Martello, cui Patriciatum contulerat Gregorius III. eumque Stephanus II. affirmaverat Pippino & filiis ejus, in quorum numero erat Carolus Magnus. (8) Quare Paulus I. & Stephanus III. Hadriani decessores, litteras Carolo Magno Patricio Romanorum inscripserunt, (9) ideoque Hadrianus eidem Carolo venienti Romam obviam misit *venerandas Cruces, id est signa, sicut mos est, ad Exarchum, aut Patricium suscipiendum*. (10) Ac-

(7) De vita & gestis Caroli Magni cap. 27. & 28. pag. 123. & 124.

(8) Pagius ad an. 740. §. 4. & 5. Petrus de Marca lib. 1. de Concordia cap. 12. §. 3.

(9) Inter epistolas Codicis Carolini apud Muratorium tom. 3. Scriptor. Rer. Italic. part. 2. pag. 116. & 177. apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 1675. & 1715. & apud Gretserum tom. 6. pag. 704. & 733. Vide annotat. 3. ad Paulum I. Pontif. XCV.

(10) Anastasius in Vita Hadriani I. tom. I. num. 315. pag. 248.

cedit etiam, quod Romani Pontifices ætate Caroli, initio Principatus Ludovici Pii, electi sunt nullo interventu Principis. (11) Certe Florus Magister in lib. De electionibus Episcoporum cap. 6. ita scripsit circa annum 820. : *In Romana Ecclesia usque in presentem diem cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis (divinæ) judicio, & Fidelium suffragio legitime Pontifices consecrari.* (12) Qui potuit, quæso, Florus ista tam affirmate dicere, si jus eligendi Pontificem Carolo Magno Hadrianus concessit?

Quid quod Hadrianus ipse fidem omnem Sigeberto derogat duabus epistolis ad ipsum Carolum datis? Altera enim scripta anno 784. profitetur, ab se ordinatos Episcopos Regni Langobardorum, post susceptum Cleri & plebis decretum de electione legitima. Altera autem Carolo cupienti & exoptanti, ut Ravennæ Episcopus eligeretur coram missis ab se Legatis, anno 787. respondit, id numquam factum, sed hoc duntaxat Pippini etiam ætate fuisse in more positum traditione antiqua, ut *Clerus, & plebs Apostolica, suscepta admonitione, sibi eligerent Pastorem, decretoque electionis, omnium manuum subscriptione roborato, ad Apostolicam Sedem perlata, proprium sibi Antistitem consecrandum poterent.* (13) Itaque in S. Petri Damiani Dialogo, qui inscribitur: *Disceptatio Synodalis inter Regium Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ defensorem*, nullum jus hujusmodi Carolo Magno datum ab Hadriano commemoravit Regius Advocatus, qui illud non omisit, quod Hen-

rico

(11) Id ab exemplis probat Thomassinus De vet. & nova Ecclesiæ disciplina part. 2. lib. 2. cap. 25. §. 2. & 3. pag. 376.

(12) Exstat in Bibl. Patr. tom. 15. pag. 8. & cum Agobardo Baluzii pag. 258.

(13) Epistola 85. & 71. Codicis Carolini apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 1771. & 1779.

rico IV. ab Nicolao II. concessum fertur. (14) Quibus ex rebus breviter disputatis facile colligitur, id, quod Sigebertus, seu ut Pagio utrique, Cointio, & Mabillonio placuisse video, (15) Sigeberti interpolator obganiit, commentum esse hominis schismatici tam male propugnatum ab nonnullis Calvinii sectatoribus, ut eruditos ejusdem sectæ viros jam pudeat ineptissimæ defensionis.

Cur autem non pudeat? Etenim rationes, quibus probare contendunt, memorata jura Carolo concessa ab Hadriano, teruncii sunt. Ne videar malitiose subterfugere, quæ opponunt, & ictum declinare, ajo, altum silentium de commentitia Sigeberti Sinodo esse in Historia Ecclesiastica Anastasii Bibliothecarii, quem ibidem, auctore Panvinio in Vita Gregorii VII. (16) dicunt meminisse de ea. Idque dictum volo etiam de Theophane, ex quo Anastasius historiam suam ferme verbum e verbo expressit. Neque temere hoc dico, sed præeuntem sequor eruditissimum virum Jacobum Gretserum, qui utrumque manuscriptum se legisse, & nihil hujusmodi invenisse, asseveranter pronuntiat, subjicitque, nec aliquid tale esse in Historia Miscella, quæ magna ex parte ab Anastasio sumpta est. (17) Quare Panvini assertio testimonio Anastasii destituta, quod pace tanti viri dixerim, parum atque adeo nihil habet auctoritatis.

Quid

(14) Opusculo 4. pag. 27. tom. 3. & apud Baronium ad an. 1062. §. 21. & 30. Vide annotat. 7. ad Nicolaum II. Pontif. CLV.

(15) Antonio Pagio ad an. 774. §. 13. Francisco Pagio in Vita Hadriani I. §. 13. pag. 594. Cointio ad an. 774. §. 116. tom. 6. pag. 72. Mabillonio lib. 3. De re diplomatica cap. 3. §. 16.

(16) Apud Gretserum tom. 6. pag. 107.

(17) Contra Replicatorem lib. 2. cap. 1. tom. 6. pag. 374.

Quid vero respondendum Gregorio VI. asserenti apud Gulielmum Malmesburiensem; jus istiusmodi Carolo Magno datum ab Hadriano? (18)

Næ ego in Pontificis auctoritate libenter acquiescam, si certum sit, orationem illam esse Gregorii VI., neque potius ei a Malmesburiensi affictam eo modo, quo ab Oratoribus aliqui interdum ea dicentes inducuntur, quæ numquam ipsi cogitarunt. Nimirum Malmesburiensis opinio-
nem, quam ex Sigeberto hauserat, Gregorio VI. de sua innocentia differenti attribuit: cum Gregorii VI. tempore diploma hoc necdum cūsum fuisset. Nam si cūsum erat, cur Henricus quartus & quintus tot annis cum Pontificibus de Episcoporum investitu-
ris

(18) Malmesburiensis lib. 2. De rebus gestis Regum Anglorum apud Gretserum in Basilico Doro, cap. 5. tom. 7. pag. 43., ita loquentem facit Gregorium VI.: *Laudatus est olim predicanda memoria prædecessor noster Hadrianus I., quod investituræ Ecclesiarum Carolo Magno concesserit, ita ut nullus electus consecraretur ab Episcopo, nisi prius a Rege insigniretur & anulo & baculo. Contra laudatur in nostri sæculi Pontificibus, quod has donationes tulerunt Principibus. Poterat tunc rationabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quod erat animus Magni adversus avaritiam invictus, nec facile invenisset aditum aliquis, nisi intrasset per ostium. Præterea per tot terrarum interstitia nequibat requiri Sedes Apostolica, ut unicuique electo accommodaret assensum suum, dum esset prope Rex, qui nihil per avaritiam dispenderet, sed juxta sacra Canonum scita religiosas personas Ecclesiis introduceret. Nunc omnia palatia Regum luxus, & ambitus occupavit. Quare merito libertatem suam sponsa Christi asseverat, ne illam tyrannus ambitioso usurpatori prostituat. Postea Malmesburiensis huiusmodi privilegium urgentibus, responsum hoc ab Gregorio VI. datum fingit: *mutata esse tempora, mutatas personas. Hæc talia olim absque avaritia, corde puro & simplici peracta: nunc auri sacra fame invalescente omnia venalia esse; & Episcopatus, ceterasque Prelaturas ita Simoniacæ quasi in foro exponi, ut qui plus æris annumeraret, dignitatem obtineret, licet ceteroqui mortalium ineptissimus esset. Hinc privilegium Carolo concessum merito revocatum esse, quando posteri Caroli eo tam flagitiose abutebantur.**

ris digladiantes, se & suum jus hoc privilegio nunquam tutati sunt? Cur tam altum est de eo silentium in rebus gestis & scriptis Gregorii VII. & Pontificum, qui hunc secuti sunt, & cum Imperatoribus perpetuo ob investituras decertarunt? (19)

At Leo VIII. in Synodo congregata Romæ in Ecclesia S. Salvatoris: Ad exemplum B. Hadriani Apostolicæ Sedis Antistitis, qui Domino Carolo victoriosissimo Regi Francorum & Langobardorum Patriatus dignitatem, & ordinationem Apostolicæ Sedis, & investituram Episcoporum concessit, eadem Ottoni I. largitus est, ut apud Gratianum legere licet. (20) Nimirum apud Gratianum inconsiderate nimis ista tractantem, ut verissime dicit Baronius ad an. 964. §. 22. Hujus enim constitutionis *rodea* (21) initio statim se prodit. Nam Pseudopontifex Leo VIII. ait, se id Ottoni I. Imperatori concedere *ad exemplum B. Hadriani*, cum nihil hujusmodi Carolo Magno, ut gravissimis rationum momentis probavimus, Hadrianus concesserit. Deinde quid causæ fuit, cur Leo hac constitutione Ottoni, qui ab Joanne XII. jam consecratus fuerat Imperator, daret, ut ipse esset *Patricius & Rex*? An non cum Imperio dignitas Patriatus concessa fuit? An quid amplius & augustius sonat Regis nomen, quam Imperatoris? Nonne dignitati Patriatus tum subrogata est dignitas Imperii Occidentalis, cum ab Leone III. Imperator creatus est Carolus Magnus, qui ob eam causam *omisso Patricii nomine Imperator & Augustus appellatus est*? (22) Insuper ait *Leo se donare Ottoni, quæ sibi obvenerant a Justiniano*
S Imp.

(19) Gretserus in Basilico Doro cap. 5. tom. 7. pag. 43. & lib. 2. contra Replicatorem cap. 1. tom. 6. pag. 371.

(20) Dist. 63. cap. In Synodo 23.

(21) Spuria auctoritas.

(22) Eginhardus in Annalibus ad an. 801. apud Duchesnium tom. 2. pag. 251.

Imp. & Ariperto Rege, & tamen Justinianus Imp. & Aripertus Langobardorum Rex nihil Ecclesiæ Romanæ dedere. Tum addit se tradere Corsicæ Regnum, quod tamen Ottonis tempore nondum institutum erat. Dat etiam Ducatum Istriæ, Dalmatiæ, in quibus Pontifices nihil umquam possedere. (23) Præterea quod illic in fine legitur, ut ultimo afficiatur supplicio, si quis ejus Constitutionis invenietur esse transgressor: quam illud abhorret a Romanorum Pontificum Constitutionibus, ut violatoribus pœna mortis etiam irrogetur. (24) Quomodo igitur Leo VIII. Romanæ Ecclesiæ olim Protoscriniarius, ideoque moris Curiae Romanæ non ignarus, pœnam hujusmodi constituisset in Constitutionis violatores? Nec mirum alicui videri debet, tam hoc, quam illud Hadriano I. suppositum ab homine schismatico decretum collectioni suæ Gratianum inseruisse. Etenim Gratianus non habuit delectum Auctorum, ex quibus decreta collegit. (25)

Neque responderi potest, hos duos canones, qui habentur apud Gratianum diff. 63. can. Hadrianus, & can. In Synodo, niti etiam auctoritate Ivonis Carnotensis, qui Sigeberto antiquior fuit. Exstant enim in Pannormia, sive Pannomia, ut rectius scribi deberet, Ivonis lib. 8. cap. 135. & 136. Hoc, inquam, responderi non potest, quoniam Auctor Pannormiæ Ivonis, non fuit Ivo, sed alius recentior, qui canones collegit magna ex parte ex Ivone, sed

ad-

(23) Pagius ad an. 964. §. 7. ubi ad extremum dicit, Marcum, qui lib. 8. de Concordia cap. 12. Leonis VIII. rescriptum genuinum putat, illud juxta leges Criticæ non examinasse, indeque Hadriani Papæ I. Decretum de Investituris, quo Diploma istud innititur, ut legitimum admisisset, licet merum Schismaticorum commentum sit.

(24) Baronius ad an. 964. §. 23.

(25) Bellarminus De Scriptoris Ecclesiasticis ad an. 1145. tom. 7. pag. 387.

addidit etiam aliquos ex decretis, quæ facta sunt post obitum Ivonis. Itaque vocatur Pannormia Ivonis, quia est quasi compendium Decreti Ivonis, non quod auctor compendii fuerit Ivo. Quod enim auctor Pannormiæ fuerit Ivone posterior, colligitur ex lib. 8., ubi ponuntur multa decreta Innocentii II., qui sedet post obitum Ivonis. Vide lib. 8. cap. 141. 142. 143. 149. 152. Quemadmodum igitur in Pannormia inveniuntur canones Innocentii II., qui fuit Ivone posterior, (26) ita potest fieri, ut canones illi duo Hadrianus, & In Synodo desumpti sint ex auctore, qui vixerit post Ivonem. Certe canones isti in Decreto Ivonis, cujus Pannormia dicitur esse compendium, nullo loco inveniuntur. Ita Bellarminus. (27) Labbeus quoque & Pagius Pannormiam Ivoni Carnotensi abjudicant. (28) Adjudicat vero Baluzius in Præfat. ad Antonii Augustini Dialogos De emendatione Gratiani, fretus vetustissima Codice MS. S. Victoris Parisiensis: idem tamen subdit, cum Antonio Augustino dicendum, addita esse decreta illa Pannormiæ.

Præterea urgent hoc etiam, Petrum Diaconum lib. 4. Chron. Casin. cap. 97. scripsisse hoc modo: Innocentius Alemmanorum & Lotharingorum terram ingressus a Lothario Rege juxta Leodium excipitur virgam & anulum ei juxta morem antiquum confirmans. Apage commentum putidissimum.

Institit quidem Leodii Innocentio II. Lotharius, ut sibi restitueret investituras nuper dimissas ab Henrico IV. sed frustra prorsus institit. Qua de re aperte testatur S. Bernardus, qui epist. 150. ut Innocentius II. rerum præclare gestarum re-

S 2

cor-

(26) Annis quindecim. Ivo enim obiit anno 1115. & Innocentius II. Pontifex creatus est anno 1130.

(27) In Recognitione Librorum suorum, quæ exstat tom. 5. pag. 22.

(28) Labbeus apud Bellarminum De Scriptor. Eccles. ad an. 1088. tom. 7. pag. 351. Pagius ad an. 1117. §. 16.

cordatione excitaret ad coercendam ambitionem Philippi nescio cuius, qui sedem Turonensem occupare tentabat, ita scribit de congressu ejus Leodii habito cum Lothario Rege: *Sed nec Leodii cervicibus imminens mucro barbaricus compulit acquiescere, obsequi, & obedire nimis importunis improbisque postulationibus iracundi atque irascentis Regis.* Neque solum Innocentius, sed ipse etiam S. Bernardus Lothario murum se opposuit. *Audacter enim resistens Regi verbum malignum mira libertate redarguit, mira auctoritate compefcuit.* (29) Otto autem Frisingensis narrat, Lotharium modeste quidem exposuisse Innocentio II. detrimenta regno suo illata per abrogationem *investiturarum*, ipsas autem *investituras* ab eo petiisse, nullo modo refert. (30) Quis igitur, nisi forte aliquis Calvini de grege obtrectator, fidem suam adjungat Petro Diacono, qui *in gratiam ejusdem Lotharii adversus apertissimam veritatem de investituris, affirmat eas ab Innocentio Papa in eo conventu Leodiensi Lothario fuisse concessas?* (31) Haftenus mihi videor potissime dixisse de Synodo, quæ falso tribuitur Hadriano I.

(29) Auctor Vitæ S. Bernardi Abb. Clarævallensis lib. 2. cap. 1. apud Surium die 20. Augusti tom. 4. pag. 247. & apud Baronium ad an. 1131. §. 7. Vide annotat. 6. ad Innocentium II. Pontif. CLXIV.

(30) Ecce verba Ottonis in Chron. lib. 7. cap. 18. *Indeque profectus (Innocentius) apud Leodium Belgicæ Urbem synodum Episcoporum convocans Regem Lotharium ad defensionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ invitavit. Qui nihil cunctatus, exposito tamen prius modeste, in quantum Regnum amore Ecclesiarum attenuatum, investituram earum quanto sibi dispendio remiserit, auxilium Romanæ Ecclesiæ promittit.*

(31) Baronius ad an. 1131. §. 8.

DISPUTATIO XX.

*De Constitutione Ludovici Pii ad
S. Paschalem I.*

Paschalis post expletam consecrationem solemnem, Legatos cum epistola apologetica & maximis muneribus Imperatori Ludovico Pio misit, insinuans non se ambitione, nec voluntate, sed electione & populi acclamatione huic succubuisse potius, quam insulsiisse dignitati. Hujus bajulus fuit Theodorus Nomenclator, qui peracto negotio & petitis impetratis super confirmatione scilicet pacti & amicitia more predecessorum suorum reversus est. (1) Romam rediens non tabulas modo pacis & amicitiae, ut moris erat, a Ludovico accepit Paschali Papae deferendas, sed etiam constitutionem, qua Imperator donationes ab Avo Pippino, & a Patre Carolo Apostolica Sedis factas ratas esse iussit & amplificavit, (2) declarans ad extremum, liberam esse velle electionem & coronationem Romani Pontificis, nec ad aliud teneri, qui creatus est Pontifex, nisi ubi est consecratus, legationem mittere ad ipsum Imperatorem, qua eum de sua promotione faciat certiore, (3) & inter se ac Pontificem amicitiam, caritatem, & pacem societ, sicut temporibus Caroli Martelli avi sui,

S 3

sui,

(1) Anonymus Astronomus in Vita Ludovici Pii ad an. 817. apud Duchesnium tom. 2. Scriptor. Historiae Francorum pag. 297.

Natalis Alexander in Hist. Eccl. saec. IX. & X. Dissertat. 2. pag. 218. tom. 6.: Astronomus Ludovico Pio imperante, rebus Palatinis intererat, & scripsit de ejus Actis & Vita, qua vidit & comperire potuit, ut ipse testatur in Prologo.

(2) Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad an. 817. §. 6.

(3) Baronius ad an. 816. §. 101.

sui, Pippini avi, & Caroli Magni Imperatoris genitoris consuetudo erat faciendi. (4) Hujus Constitutionis partem publicarunt Ivo, Gratianus, Volaterranus, (5) Auctor anonymus, qui Reichen-spergenses Annales scripsit, & Gerhobus Præpositus Reichen-spergensis lib. 1. De investigatione Antrichristi. (6) Integram primus edidit Sigonius, (7) sed carentem subscriptionibus, & erroribus haud expertem. Baronius deinde ex Codicibus Vaticanis, quatuor exemplarium facta simul collatione, emendavit, Annalibus Ecclesiasticis inseruit, variasque lectiones margini adjecit. (8) Gretserus emendatam inclusit Commentariolo *De Principum in Sedem Apostolicam munificentia*, Sirmondus Conciliis Galliarum, Baluzius *Capitularibus Regum Francorum*, Labbeus Conciliorum collectioni maximæ, Cointius Annalibus Ecclesiasticis Francorum, ubi eam divisit, illustravit, atque ostendit partim continere donationem novam, partim confirmationem eorum, quæ Romanæ Ecclesiæ donata & restituta fuerant. (9) Quod colligitur ex ipsamet Constitutione, quæ tam sub initium, quam sub finem dicitur *Pactum confirmationis*. Eademque forsitan

(4) Sunt verba Constitutionis apud eundem Baronium ad an. 817. §. 14.

(5) Ivo Carnotensis in Lib. Decretorum part. 5. cap. 51. Gratianus dist. 63. cap. 30. Volaterranus in Commentariis Urbanis lib. 3. Geographiæ pag. 21.

(6) Gretserus in Commentariolo De Imperatorum, Regum, ac Principum Christianorum in Sedem Apostolicam munificentia cap. 4. tom. 6. pag. 633.

(7) Cointius ad an. 817. §. 6. Sigonius lib. 4. De Regno Italiæ ad an. 817. pag. 171.

(8) Baronius ad an. 817. §. 10. & 14.

(9) Gretserus De Principum in Sedem Apostolicam munificentia cap. 4. tom. 6. pag. 631. Sirmondus Conc. Galliarum. 2. pag. 443. Baluzius Capitul. Reg. Franc. t. 1. p. 551. Labbeus tom. 7. Conc. pag. 1575. Cointius ad an. 817. §. 6. tom. 7. pag. 385.

sitan de caussa a Leone Ostiensi vocatur *Pactum constitutionis & confirmationis*. (10) Itaque recte Gretserus, *Donatio Ludovici*, inquit, *non tam est nova donatio, quam confirmatio & ratihabitio earum, quæ jam a Pippino, & Carolo Magno factæ fuerant, ut patet ex ipso diplomatis contextu*. (11)

Haftenus sunt, qui meminerunt Constitutionis Ludovici Pii post Leonem Ostiensem : deinceps qui ante eum meminerunt. Resellendi enim sunt, qui dicunt, Leonem Ostiensem sæculi XI. scriptorem fuisse primum, qui mentionem fecerit de ea. Joannes VIII. in Concilio Romano I. anno 877. celebrato, de eadem Constitutione loquitur ad hunc modum : *Ludovicus maximus Imperator, Pater hujus a Deo electi Caroli Augusti* (qui tunc imperabat) *Patrum solium adeo religione imitatus, pietate laudabiliter æmulatus, ut & paterna divini cultus vota, & erga prælatam principalem Ecclesiam liberalitatis insignia Pius natus æquipararet & roboraret, sed & uberibus beneficiis & dapnibus munificentius, ut hæres gratissimus, ampliaret*. (12)

S 4

Præ-

(10) Lib. 1. cap. 16. tom. 4. Scriptor. Rer. Italic. pag. 287.

Eodem modo, & eodem sæculo Auctor Chronici Vultur-nensis lib. 2. apud Duchesnium tom. 3. Scriptor. Hist. Franc. pag. 689. & apud Muratorium tom. 1. part. 2. Scriptor. Rer. Italic. pag. 369.

(11) Lib. 2. Contra Replicatorem cap. 6. tom. 6. pag. 383.

Petrus de Marca lib. 3. De Concordia cap. 11. §. 12. : *Ludovicus Pius in sua Constitutione nihil sibi auctoritatis neque in Romanam Provinciam, neque in ceteras reservavit, præter solas preces & intercessionem suam erga Pontificem, si quis a iudiciis oppressus ad se confugeret*.

(12) Apud Labbeum tom. 9. Conc. pag. 296.

Idem Joannes VIII. apud eundem Labbeum pag. 89. & 156. Epist. 119. Caroli Calvi, & Ludovici Germaniæ Regis fratris filios, & Ludovici Pii nepotes alloquens, meminit pacti, quod avi & patres eorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ promiserant. Et epist. 206. Carolum Cræsum memorati

Lu-

Præterea *Vido Imperator* anno 891. IX. Kal. Marti
ut se Pontifici Stephano V. gratum præberet, privi-
legia ac dona a Pippino Rege, Carolo, & Pio Im-
peratoribus Romana Ecclesiæ data probavit. (13)
Etiam Otto I. Magnus, & Henricus I. Sanctus
eiusdem Constitutionis fecere mentionem : quin
verba ipsa in suas Constitutiones transtulerunt,
& contextum fere integrum recitarunt. (14)
Quare donationis Ludovici cognomento Pii *verissima*
historia est, (15) quam Hæretici quidem impu-
denter, Catholici vero imprudenter tamquam fa-
bulam rejecerunt.

Argumenta, quibus usi eam rejicere conati sunt,
videamus. *Vir doctissimus* Pagius ad an. 817. §.
7. hæc hausit, quod nollem, ex turbidis fontibus
Geldasti & Molinæi, quorum nomina ideo silentio
præterii. (16) Ex tot enim, inquit, Pontificibus
Romanis, qui dona a Pippino, & Carolo Magno
facta memorarunt, nullus est, qui donationis Ludo-
vici Pii meminerit, quia nempe justissimum habentes
titulum rerum ab Ecclesiâ possessorum, fictitium
con-

Ludovici Germaniæ Regis filium monet, ut unum de pa-
tris, & privilegia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ more parentum suo-
rum renovare & confirmare studeat.

(13) Sigonius lib. 6. De Regno Italiæ ad an. 891. pag.
227.

(14) Si quis Ottonis I. Henrici II. Constitutiones læ-
gere & conferre velit cum Ludovici Pii constitutione, eas
habet apud Baronium ad an. 962. §. 3. & ad an. 1014. §. 7.
& apud Gretserum De Principum in Sedem Apostolicam mu-
nificentiâ cap. 4. §. 6. pag. 631. 633. 635. tom. 6.

(15) Franciscus Hormannus in libro Quæstionum illu-
strium quæst. 1. pag. 4.

Gretserus lib. 2. Contra Replicatorem cap. 6. tom. 6. pag.
383. Si hoc diploma Pontifici Romano tantum auferret, quan-
tum tribuit, jam non modo authenticum, sed etiam, ut ita
loquar, authenticissimum esset, licet Aventinus, aut Illyricus
quispiam ante paucos annos illud confixisset.

(16) Fontaninus lib. 1. De Antiquitatibus Hortæ Colo-
niæ Hetruscorum extremo cap. 4. pag. 92.

contempſere. Præterea Otto I. & Henricus I. Imperatores ſingillatim enumerant, quæ Pippinus & Carolus Magnus Eccleſia Romanæ donarunt, eaque diplomatis ſuis confirmant: ſed donationis Ludoviciana mentionem non fecere, ut videre eſt apud Baronium anno 962. §. 3. & ſeqq. & anno 1014. §. 7. & ſeqq.

Tertio, Ludovicus ea donatione concedit Apoſtolice Sedi inſulas Corſicam, & Sardiniam, & Siciliam ſub integritate cum omnibus adjacentibus territoriis: & tamen Sicilia numquam in poteſtate Caroli Magni, nec ſucceſſorum fuit.

Denique in ea donatione Ludovicus ſtatuit, ut mortuo Pontifice Romano, quem omnes Romani elegerint, ſine aliqua ambiguitate & contradictione more canonico conſecraretur. Et cum conſecratus fuerit, inquit, Legati ad nos, vel ad Succeſſores noſtros Reges Francorum dirigantur, &c. quod merum commentum eſt, cum ipſo Ludovico Pio vivente Eugenius II. Papa ad poſtulationem Lotharij Imperis paterni Collegæ ſtatuerit, ut Pontifex Romanus non conſecraretur, niſi in præſentia Legatorum Imperialium, quod toto hoc ſeculo & ultra in uſu poſitum fuit, abſque eo quod Clerus Romanus illam donationem in medium attulerit, licet ſe ab ea lege abhorreſcere non ſemel oſtenderit: imo & Hadrianus III. Papa illam reſciderit, cujus tamen decretum executioni mandatum non fuit. Nullum itaque de ejus falſitate dubium ſuperſeſſe poteſt. Leo Oſtienſis ſæculi duodecimi initio demortuus, primus fuit, qui ejus meminerit, ideoque non multo ante ea excogitata fuerit.

Primum, atque alterum ex iis, quæ ſupra diximus, falſum eſſe convincitur. Nam Joannes VIII. teſtatur, Ludovicum Pium æmulatum liberalitatem & munificentiam Patrum ſuorum, uberioribus beneficiis Romanam Eccleſiam cumulaviſſe.

Ot-

Ottonis vero primi diploma majori ex parte compositum est verbis ipsis, quibus constat *Donatio Ludoviciana*, exceptis iis, quæ Otto sub finem Diplomatis adjecit de libera electione & coronatione Romani Pontificis. (17) Henrici pariter diploma magnam Constitutionis *Ludoviciana* partem continet, nomenque ipsam Ludovici Pii. Quare non solum inficias imus, Henricum I. in suo diplomate siluisse de Constitutione Ludovici Pii, sed etiam negamus, nomen Ludovici Pii, quod ibidem legitur, *addititium* esse, ut credit Pagius, falso existimans, eam subdititiam esse. (18) Præterea si Ludovici Constitutio ideo commentitia habenda est, quod Otto I. & Henricus I. nullam de illa mentionem fecerint, jam eandem ob causam negandum erit, Imperatores ante Ottonem & Henricum I. ullam condidisse, quandoquidem hi numquam meminerunt Constitutionum Lotharii I. Ludovici II. Caroli Calvi, & Crassi, Vidonis, Lamberti, Arnulphi, Ludovici III. & Berengarii I., qui tamen easdem pro Ecclesia Constitutiones ediderunt, quas antea Pipinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, ac postea Otto I. & Henricus I. promulgarunt. Nul- lum dubitandi locum relinquit Concilium Ravennatense anno 904. celebratum. Ibi enim cap. 3. Lambertus Imperator: *Ut privilegium sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, inquit, *quod a priscis temporibus per piissimos Imperatores stabilitum est atque firmatum, ita nunc a nobis firmetur, & diebus nostris, sicut condecet, immutatum servetur, & sancta Romana Ecclesia mater nostra exaltetur, prote- gatur, ac defendatur, quoad Imperii nostri est.* Et cap. 6. ita respondet Pontifex Lamberto: *Ut patet, quod a Beate memoriæ vestro genitore Vido-*
ne,

(17) Vide annotat. 8. ad Joannem XII. Pontif. CXXXIII.

(18) Ad an. 1014. §. 2.

ne, & a vobis piissimis Imperatoribus juxta prece-
dentem consuetudinem factum est, nunc reintegretur,
& inviolatum servetur. (19) Idem de Carolo
Calvo testatur Joannes VIII. de Vidone Sigonius,
de Berengario cœvus Auctor Panegyris ejusdem
Berengarii. (20)

Ad tertium quod attinet. Nos Calabriam Sici-
liamque eodem modo donatam a Ludovico dicimus,
quo modo donationem explicat diploma confirmationis
tam Ottonianæ, quam Henricianæ, nempe non fa-
cto possessionis, sed jure prætensionis, neque re,
sed promissione: siquidem expresse habet: Nec non
Patrimonium Siciliæ, si Deus nostris illud tradi-
derit manibus, (21) vindicandum jure belli a Græ-
cis Ecclesiæ hostibus propter hæresim Iconoclasticam,
Advocatiæque inique desertam, aliaque mala, A-
postolicam Sedem infestantibus, adeoque per arma
merito repressis. (22)

Postremum sic refellitur. Nam post Constitu-
tionem Ludovici Pii Eugenius II. decretum suum
edidit necessitate coactus ad arcendas turbas a
comitiis Pontificalibus. Rem ab ovo narrat Pagius
ipse ad an. 825. §. 29. Mortuo Paschali, a maxima
tum Cleri, tum Nobilium parte anno superiori Euge-
nius

(19) Apud Baronium ad an. 904. §. 16. & apud Labbeum
tom. 9. Conc. pag. 508. & 509.

(20) Joannes VIII. epist. cit. Sigonius item loc. cit. A-
nonymus in Carmine Panegyrico De laudibus Berengarii lib.
4. apud Muratorium tom. 2. Scriptor. Rer. Italic. pag. 412. Vi-
de annotat. 2. ad Joannem X. Pontif. CXXV.

(21) Apud Baronium ad an. 962. §. 5. & ad an. 1014.
§. 7.

(22) Ignatius Schvvarz in Collegiis Historicis Part. 9.
quæst. 2. §. 2. pag. 34.

Eodem modo Ludovicus Pius Paschali donavit Calabriam,
quamvis teneretur dominatu Græcorum, a quibus & a Sa-
racenis Ludovici II. armis ereptam Carolus Calvus Romane
Ecclesiæ concessit, ut testantur Annales Fuldenses: Petrus de
Marca lib. 3. De Concordia cap. 10. §. 6.

nus II. electus est Pontifex Romanus, & alter ab aliis, indeque schisma exortum, cujus componendi gratia missus est a Ludovico patre Lotharius, qui una cum eo imperabat. Causa utriusque coram eo agitata, & Eugenius II. legitimus Pontifex agnitus. Ad vitanda autem in posterum comitiorum dissidia statutum, ut Legati Casarei consecrationi Pontificis Romani interessent. Ludovicus igitur Lotharium filium Romam misit, ut vice sua functus, ea, quæ rerum necessitas flagitare videbatur, cum novo Pontifice, populoque Romano statueret atque firmaret. (23) Itaque Eugenii II. decretum, Ludovico Pio non solum vivente, sed etiam volente & consentiente sancitum toto sæculo IX. & ultra servatum est, quia necessarium creandis Romanis Pontificibus sine tumultu: ideoque confirmatum anno 847. a Leone IV., referente Pagio ad an. eumd. §. 9. postea anno 897. ab Stephano VI. & anno 904. ab Joanne IX. in Concilio Romano. Ex quibus patet, usum, quem tamdiu Pontifices exhorruerant, & tam anxie amoliri enixi fuerant, longo annorum lapsu, rerumque stupenda vicissitudine, tantæ utilitatis, tantæ necessitatis evasisse, ut in Legem Canonicam cooptatus sit. (24) Nulla igitur causa erat, cur Clerus Romanus Ludovici Constitutionem proferret adversus decretum Eugenii II., tam utile ac necessarium, ut quamvis Hadriani III. auctoritate abrogatum, vim habere non desierit.

Præterea si Constitutio Ludovici Pii ideo commentitia habenda est, quia a Clero Romano nunquam in medium allata ad removendos Legatos Imperatoris a consecratione Romani Pontificis ;
eam-

(23) Annales Bertiniani ad an. 824. tom. 2. Scripter. Rer. Italic. pag. 516.

(24) Thomassinus De Ver. & Nova Ecclesiæ disciplina part. 2. lib. 2. cap. 25. §. 6. pag. 378.

eamdem ob rem subdititium item erit decretum , quo Hadrianus III. de eadem consecratione idem statuit , ac Ludovicus Pius : siquidem neque hoc umquam in medium attulit Clerus Romanus . Cum igitur Hadriani III. decretum Pagio supposititium non sit , neque Constitutio Ludovici Pii supposititia Pagio esse debet . (25) Leonem vero Ostiensem non fuisse primum , qui de Ludovici Pii Constitutione meminerit , supra demonstratum est .

Alii perinde , ac Pagius , secuti Goldastum & Molinæum rejiciunt Ludovici Pii Constitutionem his etiam de causis , primum quia Anastasius Bibliothecarius siluit de ea : deinde quia Constitutionis exemplaria non consentiunt inter se : postremo quia Ludovicus omnia patrimonia sua Romano Pontifici condonat , quod incredibile est .

Ad primum *respondeo , alios non silere . Cur potius audiamus silentes , quam loquentes ?* (26)

Ad secundum . Verba quidem Constitutionis paulo diversa sunt apud diversos , eadem tamen est ubique sententia . *Quod vero ex diversitate verborum Instrumenti , etiam donationis falsitatem concludit Molinæus , male facit . Sic enim librorum fere omnium exemplaria suspitione falsitatis non carerent , cum injuria temporis , incuria librariorum , varietate interpretum in omnibus ferme libris frequens occurrat verborum & rerum series in plerisque diversa .* (27)

Tertium non asseruissent , si paullo attentius sen-

(25) Gretserus in *Myſta Salmuriens* cap. 36. tom. 7. pag. 285. *Nec proba est hæc consecutio , quam tacite Plessius (& Pagius) innuit : Renunciatio Ludovici non est posterioribus sæculis observata : ergo est fictitia , neque umquam a Ludovico profecta .*

(26) Idem Gretserus *ibidem* .

(27) Marcus Antonius Capellus *De successione Episcopi Romani* cap. 10. tom. 16. *Bibliothecæ Pontificiæ Rocaberti* pag. 112.

sentum Diplomatis expendissent. Ludovicus enim affirmat Apostolicæ Sedi præter donationem Urbium ac provinciarum, quas supra memoraverat, etiam patrimonia S. Petri, quæ in suo erant dominatu. *Patrimonia* (28) *ad potestatem & ditionem nostram pertinentia*, inquit, *sicut est patrimonium Beneventanum, & Salernitanum, & patrimonium Calabriae inferioris & superioris, & patrimonium Neapolitanum, & ubicumque in partibus Regni atque Imperii nostri a Deo nobis commissi patrimonia Vestra esse noscuntur*. Ita veteres Codices Vaticani, in quibus legitur *Vestra*, non autem *Nostra*, ut est apud Baronium ad ann. 817. §. 11., qui ad marginem Constitutionis Ludovici ex mendoso Sigonii Codice descriptæ apposuit emendationes variasque lectiones ex iisdem Vaticanis Codicibus depromptas, ut dictum est. Ad eundem modum Labbeus tom. 7. Conc. pag. 1516. advertit, *legendum haud dubie Vestra*. Quod confirmat Harduinus tom. 4. Conc. pag. 1236.

Sunt etiam, qui dicant, Constitutionem Ludovicii Pii ideo esse supposititiam, tum quia *Corficam & Sardiniam* complectitur, quarum utraque erat in ditione Francorum, & neutra in Constitutione Ottonis I. & Henrici I. memoratur; tum quia Baluzius in Capitularibus Franc. tom. 2. pag. 1104. & Mabillonius De re Diplomatica lib. 2. cap. 3. §. 13. de eadem Constitutione callide dubitarunt.

At Corficam Ecclesiæ donatam a Carolo Magno, testantur Anastasius in Hadriano I. pag. 250. & Leo III. epist. 3. ad Carolum Magnum. (29) Gregorius vero VII. epist. 4. libri 5. dicit, *Insulam illam nulli mortalium, nullique potestati, nisi sanctæ Romanæ Ecclesiæ ex debito, vel juris proprie-*

(28) S. Petri, cujus nomen supra positum est.

(29) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 1121.

prietate pertinere. (30) Quare Ubertus Foliet a lib.

1. Hist. Genuensis. (31) scribit, *Saracenis ex Corsica expulsi, ejus insula imperium Genuensi populo adjunctum: quod bello partum postea Romani Pontifices illi ratum fecerunt.* Si igitur donatio Caroli Magni commentitia non est, quod Corsicam contineat, non video, cur donatio Ludovici Pii subdititia habenda sit, quod eandem insulam complectatur. De Sardinia item tamquam ditione Sedis Apostolicæ verba facit Gregorius VII. lib. 1. epist. 41. & lib. 8. epist. 10. ad Orzocum judicem Calaritanum, (32) & facile crediderim, Sardiniam juxta, atque Siciliam Ecclesiæ concessas ratione patrimoniorum, quæ Romana Ecclesia in utraque insula possidebat usque a S. Gregorio Magno, ut constat ex ejus epistolis lib. 1. epist. 2. 3. 70. 72. lib. 2. epist. 32. lib. 9. epist. 2. 64. & lib. 14. epist. 2. In Constitutione autem Ottonis I. & Henrici I. nulla quidem mentio est de Sardinia, *insula tamen Corsica, & patrimonium Siciliae* aperte nominatur, ut legere est apud Baronium ad an. 962. §. 4. & 5. & ad an. 1014. §. 7. (33)

Etsi vero Baluzius & Mabillonius aliqua dubia moverint, neutiquam tamen ea momenti tanti judicaverunt, ut diploma Ludovicianum veluti supposititium declararent. (34) Imo Mabillonius adjicit, illud de-

(30) Apud Labbeum tom. 10. Conc. pag. 179.

(31) Pag. 235. tom. 1. Thesauri Antiquit. & Historiar. Italiæ.

(32) Apud eundem Labbeum t. 10. Conc. pag. 38. & 259.

(33) Petrus de Marca lib. 3. De Concordia cap. 11. §. 4. Sciunt omnes, patrimonia illa Calabriae & Siciliae latifundia fuisse, quæ per Defensores eo missos summi Pontifices curabant, ut patet e variis epistolis Gregorii Magni, vel ut loquitur Nicolaus Alemannus De Lateranensibus Parietinis cap. 15.: disponendo per familiares suos regere studebant.

(34) Ignatius Schvvarz Collegiorum Historicorum part. 9. quæst. 2. pag. 21.

defendi a Baronio , Gretsero adversus Molinazum , & Carolo Cointio in Annalium tomo septimo ad an. 817. §. 6. , prorsus ut non videatur Mabillonius de *Ludoviciano* diplomate callide dubitasse .

(35)

(35) Vide Gretserum De munificentia Principum Christianorum in Sedem Apostolicam , cap. 21. 31. & 33. tom. 6. pag. 648. 655. & 656.

F I N I S.

IN-

INDEX RERUM.

A

- A** Grippinus Carthaginienſis Epiſcopus omnium primus
rebaptizandum eſſe cenſuit. pag. 72
Alexander *Natalis* conſutatus. 64. 185. & ſeqq. 169. & ſeqq.
Alexander Severus imaginem Chriſti habuit in larario
ſuo. 64
Alexandri Chronici Auctor. 10
Alexandrino Epiſcopo olim demandata cura præſtituendi
diem Dominicum Paſchæ celebrando. 148
Anacletus diverſus a Cleto. 45
Anglia cur Saxonie etiam nomine nuncupata. 289
Antiochia Metropolis totius Orientis. 17. Prima primi
Apoſtoli ſedes. Ibid. Cur Petrus Antiochiæ potius, quam
alibi ſedem poſuerit. Ibid. Illic primum nomen Chri-
ſtianorum exortum. 19. 22
Antichriſti adventus imminere creditus. 107
Apollonii ſententia de dato Apoſtoliſ a Chriſto præcepto,
ne ante duodecim ab ejus morte annos Hieroſolymis
diſcederent, explicatur. 23
Apoſtoli omnium linguarum ſcientia donati. 28
Arelatenſe Concilium I. anno 314. celebratum. 87. Non
eſt *Plenarium* S. Auguſtini. 88. Ex omnibus Epiſcopis
provinciarum Occidentis conſtat. 176
Argumenta negantia quanti ſint ponderis. 202. 209. 255.
Ariani in cujus nomine baptizarent. 98
Armenii panem azymum ad hanc diem conſecrant. 142.
145. Primus eorum Epiſcopus. ibid. & 143. Eorum Ca-
tholicus. 144. Eorum Epiſcopi interſuerunt Concilio
Conſtantinopolitano II. Œcumenico V. 145. Contra
Armenios multa decrevit Synodus *Trullana*. 144. Defi-
ciunt ad hæreſim Eutychanam. 153. & ſeq.
Aſiani cenſebant, Paſcha celebrandum ipſa Luna quartade-
cim Martii more Hebræorum. 30
Auctores contemporanei quinam. 169
Audientes diſti Pœnitentes publici ſecundæ claiſſis. 66
Auguſtinus S. agnoſcit Romanorum Pontificum ſucceſſio-
nem numquam intermiſſam. 32. Ignoravit Canonem
Concilii Nicæni vetantem, ne in una Civitate duo ſint
Epiſcopi. pag. 100. & ſeq. Quid cenſeat de Libris Scri-
pturarum, qui *Canonici* appellantur. 232. Quid ſpecia-

- tim de Evangelio. Ibid.
 Aureliani Imperatoris mors. 120
 Azymi consecrandi ritus ex Apostolica Traditione. 122.
 seqq. Azymo usum esse Christum Dominum ad Eucha-
 ristiam instituendam, olim credidit etiam Ecclesia Græ-
 ca. 123. Azymus multo convenientius consecratur,
 quam fermentatus. 140. & seq.

B

- B** *Abylonis* nomine in Epistola D. Petri intelligitur Ro-
 ma. pag. 28. 29. 32. 34.
 Baptismi Sacramentum in Christi nomine plenum est. 80.
 De baptismo hæreticorum quid S. Stephanus I. & S.
 Cyprianus senserint. 75. Hæreticorum baptismus non
 iterandus. 78. 99. Baptismi iterandi auctor primus
 Agrippinus Episcopus Carthaginiensis. 72. Controversia
 de baptismo hæreticorum dirempta in Concilio Plenario
 secundum sententiam Stephani I. 87. Olim baptismus ad
 mortem usque protrahebatur. 164
 Barnabas cum D. Paulo prædicabat. 4
 Baronii regula pro Historia. 137
 Basilius Orientis Imperator apud Ludovicum II. Imperato-
 rem Occidentis conquestus, quod nomen *Imperatoris* usur-
 paret. 250
 Bernardus S. se opposuit Lothario II. Episcoporum *inve-*
stituras reposcenti. 276
 Blastus qua de causa damnatus. 60
 Bona Cardinalis quid senserit de usu azymorum. 122
 Breviarii Romani auctoritas. 175

C

- C**æsarea Metropolis Palæstinæ. pag. 17
 Calmet *Augustinus* confutatus. 138
 Calvinus ipse faretur, D. Petrum Apostolorum Principem
 Romæ fuisse. 32
 Carolus Magnus primus ex gente Francorum Imperator.
 250. Quoties Romam venerit. 268. Regnavit annos se-
 ptem & quadraginta. Ibid. A Leone III. Imperator
 constitutus est. Ibid. & 273.
 Cassiodori consilium in scribenda Historia Tripartita. pag. 190
 Catechumeni vocabantur etiam *Christianorum* nomine. 65.
 Confessionem peccatorum instituiebant. Ibid. Pœnitentiæ
 addicebantur. Ibid. Alii *Audientes*, alii *Competentes*. 162
Carbo-

Catholicus nomen est dignitatis, & Primatem seu Patriarcham significat. 144

Cephas, cui S. Paulus Antiochiæ *in faciem resistit*, idem est, ac S. Petrus. 2. & seq. Vox *Cephas* quid significet. 6

Cerularius renovavit Schisma Photianum. 128. Omnium primus objecit Latinæ Ecclesiæ, quod uteretur panem azymo. 133. 146

Childericus III. Rex Francorum regno privatus est auctoritate S. Zachariæ Pontificis. 247. & seqq.

Christiani primum cognominati discipuli Antiochiæ. 22. Olim panem offerebant in Missa ab Sacerdote consecrandum. 130. Olim in Jordane baptizari cupiebant. 163. & seq.

Christus in ultima cœna azymum panem consecravit. 131. 147. Ejus actiones omnes præceptum non continent. 139. Ejus corpus a jejunis semper accipitur. 140. Descendens ad inferos quosnam liberaverit. 225

Chrysostomi Epistola ad Cæsarium num supposititia. 213

Clemens a D. Petro Pontifex designatus abiit de jure suo. 42. 47.

Clericis vetitum ab Nicæna I. Synodo cointroductam habere mulierem. 181

Cletus diversus ab Anacleto. 43

Commentaria in *Epist. ad Romanos* non sunt S. Hieronymi, sed Pelagii, aut hominis Pelagiani. 36

Constantinopolitanum Concilium Œcumenicum II. anno 381. celebratum. 95

Constantinus *Magnus* primus Imperator Christianus. 62. Baptizatus sub finem vitæ. 164. & seqq. Ubi mortuus. 162. A quo baptizatus. 166. Quomodo extremo vitæ suæ tempore visus sit declinare in dogma Arianum. 167. Ejus Baptisterium Romæ nullum ætate Hieronymi, & Ambrosii. 168. Ejus sententia cedro digna pro Episcopis. 177

Constitutio Ludovici *Pii* legitima & vera. 236. & seqq.

Controversia de die celebrandi Paschæ sub Aniceto exorta. 50. Sub Victore I. majore contentione agitata. 51. Pertinebat ad disciplinam, non ad Fidem. pag. 60. De baptismo hæreticorum diremta in Concilio *Plenario* secundum Stephani I. sententiam. 87

Consuetudinis mutatio perturbat. 123. Consuetudo introducit legem. 193

Corfica Ecclesiæ donata a Carolo Magno. 286. Eam Pontifices Genuensi populo affirmarunt. 287

- Cypriani error in caussa Baptismi excusatur. 85. & seq.
 Cyrillus S. Hierosolymitanus excusatur. 99

D

- D** Amasceni Joannis S. Oratio *De iis, qui in fide dormiunt*, subdititia. 228
 Datio Mediolanensi adscriptum Chronicon legitimum ejus opus non est. 151
 Decreta Melchiadis, Siricii, & Innocentii I. omnino obscura sunt & implicata. 134
Defensores quinam. 242
 Dinocrates frater S. Perpetuæ. 232
 Diocletiani persecutio adversus Christianos. 109. & 110
 Disciplina Ecclesiæ mutabilis. 61
 Dodveilus Henricus confutatus. 102. & seqq.
 Domitianus portio Neronis de crudelitate. 116. Dicitur etiam Nero, & Nerone sævior. 117. Ejus persecutio minor Neroniana. Ibid.
 Donatistæ contendebant, Ecclesiam Christi de toto terrarum Orbe, ubi futura promissa est, periisse, atque in Africana Donati parte remansisse. 92
 Donatus a Cais Nigris cur damnatus. 89
 Dorotheus Tyrius fabulosus. 9

E

- E** Bionitæ dicebant, simul cum Evangelio legalia observanda. pag. 136. In sacris Mysteriis utebantur pane azymo. 136. 141. Et quidem ad imitationem Sanctorum, qui erant in Ecclesia. 137. A S. Epiphanio coarguuntur, quod alteram Eucharistiæ partem conficerent aqua sola. 137. & 154.
 Ecclesia non omnino imminuit Græcorum Sacræ Scripturæ Codicum auctoritatem. 15. Ejus disciplina mutabilis. 61.
 Ejus persecutiones. 105. & seqq. Ecclesiæ omnes Occidentales a Petro, vel Petri successoribus fundatæ. pag. 126
 Eginhardus Cancellarius Caroli Magni. 268
 Episcopi non possunt ab hominibus judicari. 177
 Epistola S. Chrysostomi ad Cæsarium num subdititia. 213
 Eucharistiæ Sacramentum a Christo Domino institutum primo die Azymorum. 139. Eucharistia *Mysterium* ab antiquis dicta. 141
 Eugenius II. decretum edidit ad arcendas turbas a comitiis pontificalibus. 283

Eu-

R E R U M. 293

Eusebius Cæsariensis Episcopus collectionem de Martyribus
sejunctim ab Historia composuit. 119. Ejus Chronico
nonnulla adjecit S. Hieronymus, 66. Interfuit Concilio
Nicæno Œcumenico I. 183
Ejus laus. 163

F

FErmentato pane Græcos semper fecisse, contendunt
Viri doctissimi. 139
Fermenti vox in decretis Melchiadis, Siricii, & Innocen-
tii I. quid significet, non constat inter auctores. 138
Festo Paschæ agendo diem Dominicum præstituendi cura
Alexandrino Episcopo olim demandata. 148. & 159

G

GRæca Ecclesia olim credidit, Christum Dominum
usum esse azymo pane ad Eucharistiam instituenda.
133. 147. Primis Christi sæculis pane azymo Eu-
charistiam confecisse videtur. 139. & seqq. Usque ad sæ-
culum VII. 140. 155. Quibus Clericis ab ea permittun-
tur connubia. 192
Græci Codices Sacratum Scripturarum cujus sint auctori-
tatis. 16
Gregorius *Magnus* S. cujus professionis Monachus fuerit.
215. Cur dictus *Dialogus*. 228
Gregorius II. Leonem Isaurum Orientis Imperatorem a-
nathemate perculit, & Italiæ tributis privavit. 236.
& seqq.
Gregorius Martyr primus Armeniorum Episcopus. 142

H

HAdrianus I. non dedit Carolo *Magno* jus eligendi Ro-
manum Pontificem, aut *investituras* concedendi E-
piscopis. 267. & seqq.
Hadrianus Imperator numquam damnavit Christianos si-
ne inquisitione. pag. 117
Hæreticorum baptismus non itetandus. 77. 99. Henricus
Imperator Schismaticus Ecclesiarum *investituras* sibi ad-
versus Paschalem II. vindicabat. 268. & seqq.
Hieronymus S. versionem Chronici Eusebii additamentis
interpolavit. 66. Ejus regula ad Historiam pertinet.
7. 255.

T 3

Hi-

<i>Historia Paphnutii falsa.</i>	180
<i>Historia verax quænam ex Huetio. 169. Historiæ falsitas quomodo colligatur ex Scriptorum dissensu. 39. 213. & 285. Historiæ Martyrum ignibus datæ. 110. Quæ in Conciliis leguntur, non omnes etiam pro veris approbantur.</i>	172
<i>Hyginus Episcopus in Urbe nonus.</i>	48
<i>Hypotyposeon auctoritas.</i>	9

I

<i>Jacobus frater Domini Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ.</i>	1
<i>Jejunium requiritur ad sumendam Eucharistiam.</i>	140
<i>Ignatii Martyris epistola ad Mariam Cassiopolitem supposita.</i>	48
<i>Ignatius secundus aut tertius post Petrum Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus.</i>	18
<i>Imperator sedet in Conciliis ut auditor, & decretorum perscras executor. 177. Non debet sibi jura Pontificis usurpare.</i>	236
<i>Iniqui cur æterno supplicio deputati.</i>	216. 240
<i>Instituta Majorum pro lege tenenda sunt.</i>	193
<i>Joannes Evangelista in oleum ignitum conjectus.</i>	117
<i>Joannes Jejunator Episcopi OEcumenici nomen sibi arrogat.</i>	157
<i>Joannis Philiponi locus favet azymorum consecrationi. 147. Lapsus est in hæresim Tritheitarum.</i>	159
<i>Irenæus S. Victori I. Pontifici persuadet, ne Arianos more Hebræorum Pascha celebrantes percellat anathemate. 53. Papiæ discipulus.</i>	30
<i>Iterandi Baptismi auctor primus Agrippinus.</i>	72
<i>Ivo Carnotensis non est auctor Pannormiæ, seu Pannomie. 274. Cur vocetur Pannormia Ivonis. 275. Quando obierit. ibid.</i>	

L

<i>Lactantius quos Imperatores recenseat in libro De mortibus persecutorum.</i>	pag. 108.
<i>Langobardorum Regnum in Italia annos 206. duravit.</i>	231
<i>Latini a Græcis per subsanationem dicti Azymite.</i>	129
<i>Launojus confutatus.</i>	76. 84. 99
<i>Legibus Romanis externa quælibet religio vetabatur.</i>	113
<i>Leo III. Carolum Magnum constituit Imperatorem. 268. Eidem Leoni ab Romanis eruti oculi, & lingua amputata. 269</i>	
	Leoni

- Leoni VIII. Pontifici Schismatico supposita Constitutio . 273. & seq.
 Leo IX. scribit ad Cerularium, & Leonem Actridanum. 128
 Leo Isaurus Orientis Imperator insurgit contra sacras imagines. 233. Eas incendit. 240. Apostolicæ Sedis Legatos detinet in custodia, & injuriis affectos remittit Romam. 243. Patrimonia Apostolorum in publicum conferri jubet. Ibid.
 Lepre *Constantiniane* tellis gravis & probatus ex veteribus nemo est. 171
 Linus proximus post Petrum Pontifex summus. 42. 45
 Lotharius II. Episcoporum *investituras* ab Innocentio II. extorquere non potuit. 276
 Lucas Evangelista in actis Apostolorum multa prætermisit. 6. 37
 Ludovicus Pius profitetur, & regnandi, & imperandi auctoritatem sumere initium ex matre omnium Ecclesiarum. 250. Ejus Constitutio ad Paschalem I. vera ac legitima est. 279. & seqq.

M

- Marcus Evangelista a Petro Apostolo in Ægyptum directus. 19
Martyria vocabantur Ecclesiæ, quæ in honorem aliquorum Martyrum fiebant. 64
 Martyres post tormenta curabantur, ut ad alios cruciatus eorum membra renovarentur. 113
 Martyrum multitudo in primævis Christianorum persecutionibus. 102. & seqq.
 Michael Cerularius *Photiani* Schismatis renovator. 128
 Mos rebaptizandi hæreticos quando in Africa cœperit. pag. 72.
 Mos populi, vel instituta Majorum pro lege tenenda sunt. 193
 Mulieres quænam permittantur esse in una domo cum Clericis. 181
Mysterii nomine antiqui Eucharistia nominabant. 141

N

- Natalis Alexander confutatus. 64. 202. & seqq. 248. & seqq.
 Negantia argumenta quanti sint momenti. 202. 209. 255.
 Nero Imperator omnium primus persecutus est Dei servos. 105. 115

- Nicænum Concilium Œcumenicum I. videtur esse *Ple-*
narium S. Augustini . 88. Anno 325. celebratum . 87.
 Ejus canone 3. Clericis interdicitur etiam uxoris con-
 tubernium . 193
 Nikon S. omnium primus accusavit Armenios , quod azy-
 mis uterentur . 145
 Novatiani Luna ipsa XIV. Pascha celebrabant . 58. Da-
 mnabant secundas nuptias . 188

O

- O** Œcumenici nomen sibi arrogant Patriarchæ Constanti-
 nopolitani Joannes cognomento *Jejunator* , ejusque suc-
 cessor Cyriacus . 157. Soli Romano Pontifici tribuendum ,
 sanxit Phocas Imperator . 157
 Oratio continua est continuum desiderium . 227
 Origenistæ negabant , æternam fore Dæmonum , & hominum
 impiorum damnationem . 227

P

- P** Agius confutatus . 280. & seqq.
 Panis consecrandus olim a Christianis offerebatur .
 130.
 Panvinus confutatus . 21
Paphnusi historia . 179. Num vera . 180. & seqq.
 Papias Joannis auditor . 29
 Patriarchæ quatuor ab anno 553. usque ad finem sæculi
 Constantinopolitanam sedem tenuerunt . 156
 Paulianistæ non baptizabant in nomine Patris , Filii , &
 Spiritus Sancti . pag. 88
 Persecutores Christianorum præcipui . 105. & seqq.
 Petrus Apostolus reprehensus a D. Paulo . 1. 2. Peccavit
 venialiter tantum . 13. 14. Primus in Apostolatus cul-
 mine , primus & in humilitate . 7. Primus Episcopus
 Ecclesiæ Antiochenæ . 6. Non simulate , sed ex animo
 reprehensus a D. Paulo . 7. Quando reprehensus . 12.
 Cur . 13. Cur coram omnibus . 14. Triplici nomine
 appellatus . 15. Cur Antiochiæ potius , quam alibi se-
 dem posuerit . 17. Quando Antiochenam Ecclesiam
 fundaverit . 19. Quamdiu ibi sederit . Ibid. & 20. Non
 fuit primum Romæ , deinde Antiochiæ . 21. Romæ se-
 dit annis XXV. Ibid. Romam designavit nomine *Ba-*
bylonis . 28. 29. 32. 34. Quis primus docuerit , D. Pe-
 trum neque Episcopum Romanum fuisse , neque Romam
 venis-

R E R U M.

297

venisse . 28. Primus Romanis doctrinam Evangelicam præbuit . 36. Quando Romam venerit . 39. Ejus successor proximus quinam . 41. Cruci affixus .	115
Philosophi , & Dialectici laici in Concilium Nicænum Œcumenicum I. admissi .	177
Phocas Imperator cavit , ne ulli Episcopo , nisi Romano , nomen <i>Oecumenici</i> tribueretur .	157
Photius credidit , Latinos uti azymis exemplo Christi .	133.
Ejus hæresis damnata in Consilio Sirmienti .	173
Plenarium S. Augustini Concilium .	88
Plinius quid scripserit ad Trajanum de Christianis .	114
Populi non tenentur obtemperare Principi ab communione Fidelium segregato .	240
Principibus quamdiu obtemperandum sit .	244
Profelyti apud Judæos quinam .	26

Q

Quartadecimani Paschæ cum Judæis die quarta decima celebrabant .	58
--	----

R

R egibus , Principibus , & Magistratibus quamdiu obtemperandum sit .	244
Regula D. Hieronymi ad Historiam . 7. & 255. Baronii .	137. Huetii .
Romana in Ecclesia neque Episcopum , neque alium prædicasse , falso scripsit Sozomenus .	190
Revelationibus etsi approbatis non potest adhiberi assensus Fidei Catholicæ , sed humanæ tantum .	pag. 231
Romanorum Pontificum successionem numquam intermissam agnoscit D. Augustinus .	32

S

Sacerdotum vitia cur non sint populo aperienda .	178
<i>Sacra</i> quid .	177
Scripturæ sacræ & divinæ igni traditæ .	110
Scholasticorum de azymo , & fermentato opinio improbat .	137
Sigebertus confutatus .	267. & seqq.
Sifinnius Novatianorum Episcopus .	58
Socrates Novatianus , & Novatianorum fautor . 58. & In dogmatibus non fuit valde accuratus . 58. 183. 185. & 189.	

So-

- Sozomeni auctoritas imminuitur. 183. 190
 Spectacula Christianis verita. 69
 Stephanus I. S. anathematis metum duntaxat objecit Cypriano, & Firmiliano hæreticos rebaptizantibus. 74
 Sanxit, *nihil novandum, nisi quod traditum est.* 76.
 Non admittit hæreticorum baptismum quemcumque. ibid.
 Ad eum de baptismo scripsit Dionysius Alexandrinus. 77. Baptismum Christi in nullo iterandum esse censuit. 75. 80
 Stephanus II. ratam habuit translationem Regni Francorum a Childerico III. ad Pippinum factam Zachariæ auctoritate. 262
 Stylus haud certe indicat Scriptorem, cum idem non sit in omnibus Operibus. 210. & 211
 Subdiaconatus sacris Ordinibus non annumeratur apud Græcos. 194. Ei cælibatus ab S. Gregorio adnexus. Ibid.
 Symbolum, *Quicumque*, adjudicatur S. Athanasio. 196. & seqq. Quo nomine olim solebat vocari. 208. Quid de eo senserit Josephus Maria Thomafius. Ibid.
 Syncellus quis. 233
 Synodus Trullana, seu *Quinisexta* anno 692. celebrata. 144.

T

- Tertullianus qua occasione scripserit librum *De spectaculis*, & *De Idololatria.* pag. 69.
 Theodosius quid jussit circa religionem. 126
 Thomæ Aquinatis sententia de liberatione Trajani ab inferis. 230
 Toletani XVI. Concilii canon explicatus. 132
 Traditionum Apostolicarum duo genera. 124. Cujusmodi sint. Ibid. Traditio azymi consecrandi in quo genere collocanda. Ibid.
 Trajani persecutio quam gravis. 106. Liberatio a gehenna precibus S. Gregorii fabulosa. 223. & seqq.
 Tripartitæ Cassiodori historiæ auctoritas. 190

V

- Victor Pontifex se primus opposuit Asianis Pascha celebrantibus more Judæorum. 51. Anathema eisdem interminatus est. 54
 Vitia sacerdotum non sunt populo aperienda. 177
 Za-

Z

Zacharie I. Pontificis auctoritate Regnum Francorum
a Childerico III. ad Pippinum translatum est . 247.
& seqq.

Zosimus Cilix primus Episcopus Babylonis in Ægypto .
33.

F I N I S.



IN Supplementis ad Nova Acta Eruditorum, quæ Lipsiæ publicantur, anno 1737. editis, tom. 2. sect. 4. & 12. Collector recensens Historiam Apostolicam, & Familiæ Sacræ editam Patavii quasdam adhibet calumnias, a quibus me nactus occasionem defendo.

Collector pag. 184.: *Symbolum ab Apostolis compositum esse credit, nec repugnat, quin singuli singulos articulos Symboli pronuntiarint, auctoritate innixus Baronii in Annalibus.*

Pag. 20.

R. Non ego repugno auctoritate innixus Baronii in Annalibus; sed quia video, id placuisse viris magnis, commotis præsertim auctoritate Leonis in epistola 27. alias 13. ad Pulcheriam Augustam, cujus epistolæ verba juvat hoc loco iterare. Sunt igitur hæc: *Ipsius Catholici Symboli brevis, & perfecta confessio, quæ duodecim Apostolorum totidem est signata sententiis.*

Collector pag. 548.: *Uti se, ait, sapissime in nar- rando verbis ipsis hominum veterum, ac Patrum gravissimorum, quod horum sermo plus habeat auctoritatis & gravitatis, seque iis ipsis in locis cæcutire fatetur, in quibus alios parum esse arbitretur perspicaces.*

In Pra-
fat. ad
Lect.

R. Lege sine perversitate ipsissima verba, quæ scripsi: *Si quando ab recentioribus magna eruditionis ac famæ viris dissentio, tunc verum invenire contendo, non tamquam adversarium aliquem convincere. Non respondet ad spem eventus, & iis ipsis in locis cæcutio, in quibus alios parum esse arbitror perspicaces? & opto redargui me, & cupio reselli.* Nimirum me errantem, dum alios esse devios existimo, in viam reduci desidero, & peccantem in iis, in quibus alios peccasse reor, corrigi at-
que

que emendari exopto . Namque *Homo sum :*
humani nihil a me alienum puto . (1) Adhuc ne
 horum verborum sensum assequeris?

Collector pag. 549. : *Oracula defecisse ex testi-*
monio Plutarchi in libello De oraculorum defectu
commemorat . Baronium dicit , qui alioqui satis cre-
dulus sit , assensum suum in hac questione suspen-
dere .

R. *Non est ita , ut loqueris , quicumque ista di-*
xisti , non est ita : multum falleris , aut fallere me-
ditaris . (2) Nullo enim modo agens de Oracu-
 lorum defectu post Christum natum dico , Baro-
 nium in hac quaestione assensum suspendere . Su-
 me librum , & quæ scripsi attentis oculis & animo
 percurre , & veritas consideranti facile apparebit .
 Quæ ut omnibus statim appareat , en interrogatio-
 nem ipsam , & responsionem meam .

Christo nato , defeceruntne statim Ethnicorum pag. 15.
Oracula ?

R. Ajunt nonnulli , atque ad id confirmandum *Bar. in*
 dicunt , Augustum , cum ad Apollinis Delphici *Appar. §.*
 templum venisset sciscitandi causa , ad quem se *25.*
 mortuo Imperium Romanum esset venturum , hoc
 vix demum tulisse responsum :

Me puer Hebræus Divos Deus ipse gubernans
Cedere sede jubet , tristemque redire sub orcum ,
Aris ergo dehinc tacitus discedito nostris .

Ob id Imperatorem Romam reversum Aram in
 Capitolio posuisse cum titulo hoc : *Ara Primoge-*
niti Dei . Verum minime sequendi sunt , qui ta-
 lia narrant . Etenim ex Plutarcho , qui edidit li-
 bros duos *De Oraculorum defectu* , perspicuum est ,
 Apol-

(1) Terentius Heauton Timorumenos Act. I. Scen. 1.
 Ver. 25.

(2) S. Augustinus lib. 1. Operis imperfecti contra Ju-
 lianum cap. 74.

Apollinem Delphicum etiam post Christi natiuitatem responsa consultoribus dedisse, etsi minore, quam antea, celebritate, neque carminibus, ut antea, sed prosa, solutaque oratione. Certe quidem Nero, ut est apud Suetonium in ejus vita cap. 40. *consulto Delphis Apolline, septuagesimum ac tertium annum cavendum sibi audivit*. Ubinam, quæso, ita scribens, Baronium dico se in hac quæstione ab omni assensu sustinuisse?

Collector pag. 549. & 550.: *Josephum fabrum fuisse, & quidem lignarium, credit, reclamantibus licet Justino Martyre, Hilario, aliisque. Locus ille, quem Sandini ex Justinii Dialogo adducit, in versione Latina quidem habet: cum Jesus fabri lignarii filius haberetur &c.: sed in textu Græco non habetur alia vox, nisi τέκτων, quæ & fabrum ferrarium significat, & fabrum lignarium.*

R. Pro me dicis incautus. Nam si vox τέκτων, & fabrum ferrarium significat, & fabrum lignarium, mihi licuit utramlibet significationem eligere. Quamquam S. Justinus eo sensu vocem illam usurpat, ut significet, Josephum fuisse fabrum lignarium. Addit enim e vestigio rationem hanc: *Fabrilia namque, cum in hominibus esset, faciebat opera, aratra & juga conficiens, quæ utique conficiuntur ex ligno*. Id quod animadvertisses, si locum integrum S. Justinii vel Græcum, vel Latinum a me allatum paullo attentius legisses.

Collector pag. 550.: *Josephum putat, cum Mariam duceret uxorem, octogesimum atque eo amplius annum attigisse, teste Epiphanio Hæres. LXXVIII. §. 8.*

R. Quod vis, dicis, non quod ego dico. Sunt enim hæc verba mea pag. 401.: S. Epiphanius hæc. 78. §. 8. refert; Josephum, cum Mariam duxit, octogesimum atque eo amplius annum attigis-

gisse . Epiphanii vestigiis insistant Cedrenus in *Constantine*
 Compendio Historiarum , & Nicephorus lib. 1. *pag. 148.*
 cap. 7. Baronius vero ad an. Ch. 12. §. 9. po- *edir. Ve-*
 tius , quam Epiphanio , iis consentit , *neta .*
In 3. part.
D. Tho-
ma tom.
2. dispu.
7. sect. 3.
 tunc maturioris fuisse atatis dicunt . Nec immerito .
 Primo quia decuit , quemadmodum disputat Fran-
 ciscus Suarez , ut in matrimonio illo servaretur ea
 proportio inter virum & uxorem , quæ communi usu
 & consuetudine servari solet . Secundo quia oportuit ,
 ut Joseph esset in atate ad generandum idonea , quia
 alias non posset sub illius umbra fama & existima-
 tio Virginis illasa servari . Tertio oportuit , ipsum
 esse viribus valentiorē , ut posset tot peregrinationes
 sustinere , & ad familiam suam alendam & susten-
 tandam laborare . Quarto etiam Scriptura nonnihil
 favet . Nam Luca I. dicitur Angelus missus ad Vir-
 ginem desponsatam viro , non seni , & cap. 3. ut
 putabatur filius Joseph . Profecto si ille octogenarius
 fuisset , vel non tam facile hæc fama percubisset ,
 aut certe Virgo in suspicionem aliquam venisset .
 Unde Isaiæ 62. de tempore adventus Messiae dicitur ,
 habitabit juvenis cum Virgine , quod non incommo-
 de ad hoc mysterium applicant Glossa Ordinaria ,
 & Nicolaus Lyra . Certum ergo videtur , Joseph non
 fuisse senem : qua vero atate fuerit , juvenis ne ,
 an vir triginta quadragintave annorum , definiri non
 potest , cum ex historiis nihil habeamus .

At non vides , me Baronii , & Suarezii senten-
 tiam probantem non ivisse in sententiam Epiphanii ,
 quod hic affirmet , illi negent , Josephum fuisse o-
 ctogenarium , cum Mariam duceret in matrimo-
 nium ? Itaque redde verba mea , & vaneſcet calu-
 mnia tua . (3)

(3) S. Augustinus lib. 4. contra Julianum Pelagianum
 cap. 3. & 47.

F I N I S .

MAG 2023197

